

วารสารรัฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Journal of Political Science

Mahamakut Buddhist University

ปีที่ 5 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

Vol.5 No.3 (September – December 2025)

P-ISSN : 2773-9139 (Print) E-ISSN : 2773-9147 (Online)

_ ***** _

วัตถุประสงค์

วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นวารสารวิชาการ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิต นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ในมิติทางด้าน รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การเมืองการปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นโยบาย สาธารณะ สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 3 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้ง ภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการ พิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตาม หลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน บทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกอง บรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดออกวารสารปีละ 3 ฉบับ เป็นราย 4 เดือน

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - เมษายน

ฉบับที่ 2 เดือน พฤษภาคม - สิงหาคม

ฉบับที่ 3 เดือน กันยายน - ธันวาคม

เจ้าของ

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 248 หมู่ที่ 1 ถนนศาลายา - นครชัยศรี
ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 73170 โทร 02-444-6000 ต่อ 1147
E-mail : journalpoliticalsciencembu@gmail.com

ที่ปรึกษา

พระธรรมวชิรจินดาภรณ์, รศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระเทพศากยวงศ์บัณฑิต, ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระมงคลธรรมวิธาน, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระครูปลัดสุวัฒนวิสุทธสารคุณ, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระราชวชิรญาณเมธี, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย, ดร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บรรณาธิการบริหาร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัญจira วิจิตรวัชรารักษ์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

🌸 หัวหน้ากองบรรณาธิการ

ดร.นภารัตน์ กิตติรัตนมงคล

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

🌸 กองบรรณาธิการ

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

พระมหาบุญเลิศ อินทปญฺโญ, ศาสตราจารย์ ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระครูสุตสารบัณฑิต

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร.กิตติศักดิ์ วงษ์มเหศก์ดี

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

รองศาสตราจารย์ ดร.ปราณีต ม่วงนวล

มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

รองศาสตราจารย์ ดร.วินิจ ผาเจริญ

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

รองศาสตราจารย์ ดร.เปอาน สุวรรณมงคล

มหาวิทยาลัยรังสิต

รองศาสตราจารย์ ดร.เกศินี ประทุมสุวรรณ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยะธิดา ปัญญา

มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรวาล สุขไมตรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ พิพัฒน์เอกสกุล

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูภาณจนกฤษฏี ปุณัณรัมย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เรียงดาว ทวะชาลี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุทธนา ปราณีต

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล พรหมกุล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ดร.จักรี ศรีจารุเมธีญาณ

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

ดร.ชัชวาล ปุณัณธ์

สถาบันอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1

นายธนัชชัย สามล

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

พระราชวชิรญาณเมธี, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระสุธีวชิรคุณ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระมหาอรุณ ปญญาธุโน, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ, ผศ.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระครูสุทธิเมธาวัฒน์, ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระครูสังฆรักษ์ ยศวีร์ ปมุตโต, ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิ่นพงษ์ วงศ์ณาศรี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรเชษฐ์ โทอิน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กฤติกา ชนะกุล

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ว่าที่ร้อยตรี ดร.ณัฐวดี คล้ายสุวรรณ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

🌸 ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

ดร.นภารัตน์ กิตติรัตนมงคล

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

🌸 ฝ่ายประสานงานและจัดการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกษญา ผาทอง

โทร.061-0186156, Line ID: Ketsada11

e-mail: ketsada.iadp@gmail.com

อาจารย์สุพัตรา สันติรุ่งโรจน์

โทร.0656986356, Line ID: 0656986356

e-mail: Supattra.tinn@gmail.com

🌸 ฝ่ายกฎหมาย

ดร.ชัยวิทย์ ฤทธิพิชัยวัฒน์

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

🌸 พิสูจน์อักษร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกษญา ผาทอง

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

อาจารย์สุพัตรา สันติรุ่งโรจน์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

 ออกแบบปก

พระครูสังฆรักษ์ ยศวีร์ ปมุตโต, ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

 จัดรูปเล่ม

อาจารย์สุพัตรา สันติรุ่งโรจน์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

 พิมพ์ที่

ศูนย์เรียนรู้การผลิตและจัดการธุรกิจสิ่งพิมพ์ดิจิทัล มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์ เลขที่ 1 หมู่ 20 ถนนพหลโยธิน ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง
จังหวัดปทุมธานี 13180 โทรศัพท์ 0 2529 0574 7, 0 2909 1633 www.vru.ac.th

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 3 ประจำปีพุทธศักราช 2568 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ เนื้อหาสาระของบทความยังคงเนื้อหาสาระที่หลากหลาย มีจำนวนบทความทั้งหมด จำนวน 10 เรื่อง เป็นบทความวิจัย จำนวน 10 เรื่อง วารสารผ่านการประเมินคุณภาพวารสารใหม่เข้าสู่จากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ให้วารสารจัดอยู่กลุ่มที่ 2 ระยะเวลาการรับรองคุณภาพวารสารตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2568 จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2572 และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัยและนักศึกษาระดับบัณฑิต ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้อ่านสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์

บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(ข)
สารบัญ	(ช)
บทความวิจัย : Research Article	
รูปแบบการเสริมสร้างการป้องกันทุจริตคอร์รัปชันให้กับคณะสงฆ์ จังหวัด เชียงใหม่	1-12
MODEL OF ENHANCING THE ANTI - CORRUPTION FOR THE SANGHA ADMINISTRATION IN CHIANG MAI	
<i>สรวิศ พรหมลี, อุเทน ลาพิงค์, พระวีระวัฒน์ พรหมเมือง, จรูญศักดิ์ แพง และ มงคลชัย สมศรี</i>	
การสร้างมูลค่าและอนุรักษ์ภูมิปัญญาจักสานไม้ไผ่ของชาวบ้านเมืองฝาง จังหวัด บุรีรัมย์	13-31
THE PROCESS OF CREATING VALUE AND PRESERVING THE BAMBOO WEAVING CRAFTSMANSHIP OF THE VILLAGERS IN MUANG FANG, BURIRAM PROVINCE	
<i>พระมหาวิฑูฒนันท์ อิมรรัตน์, พระอุทิศ สุขแสง และ พระครูใบฎีกาธีรยุทธ ภูโคกหวาย</i>	
การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือบนฐานภูมิปัญญาของชุมชนบ้านต้ายสวรรค์ อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี	32-48
DEVELOPMENT OF HAND-WOVEN FABRIC PRODUCTS BASED ON THE LOCAL WISDOM OF BAN TAI SAWAN COMMUNITY, NONG HAN DISTRICT, UDON THANI PROVINCE	
<i>พระมหาบัณฑิต นันทจันทร์, พระปลัดประพจน์ สุปภาโต และ พระมหาประกาศิต สิริเมโธ</i>	
การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุกับการสร้างนวัตกรรมทางสังคมของชุมชนคลองห้า ตำบลคลองห้า อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี	49-63
THE PARTICIPATION OF THE ELDERLY IN THE CREATION OF SOCIAL INNOVATION IN KHLONG HA SUBDISTRICT, KHLONG LUANG DISTRICT PATHUM THANI PROVINCE	
<i>สมชัย แสงภูมิ, วิณากร ที่รัก, วัชรภรณ์ ถมจ่อหอ, ภัทรเวช ธาราเวชรักษ์ และ ปรียาภา เมืองนก</i>	

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย	64-84
A DEVELOPMENT MODEL FOR TEMPLES AS LEARNING CENTERS OF THE COMMUNITY IN WAT THAT SUBDISTRICT, MUEANG DISTRICT, NONG KHAI PROVINCE <i>พระครูสุตสารบัณฑิต สิริวัฒนโณ (จำนงค์ ผมไผ่) และ อริย์ธัช เลิศรวมโชค</i>	
การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเขตตำบลขอนแก่น อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์	85-98
CITIZEN PARTICIPATION IN THE DEVELOPMENT PLANNING PROCESS IN KHON TAEK SUBDISTRICT, SANGKHA DISTRICT, SURIN PROVINCE <i>อุรารัตน์ แต้มทอง, ชัย สมรภูมิ และ วันชัย สุขตาม</i>	
ความคาดหวังในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลปากน้ำ ท่าเรือ อำเภอเมือง จังหวัดระนอง	99-115
EXPECTATIONS FOR LOCAL DEVELOPMENT OF THE PEOPLE IN PAK NAM THA RUEA SUBDISTRICT MUNICIPALITY MUEANG RANONG DISTRICT, RANONG PROVINCE <i>จักรวาล สุขไมตรี และ ชุมพล รอดแจ่ม</i>	
แนวทางการพัฒนาความเท่าเทียมระหว่างเพศในสถาบันอุดมศึกษา: กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์	116-140
GUIDELINES FOR DEVELOPING GENDER EQUALITY IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS: A CASE STUDY OF THE UNIVERSITY OF ICELAND <i>ศักดิ์สิทธิ์ ฆารเลิศ และ ปกรณ์เกียรติ อัครวัชรโสภณ</i>	
กลยุทธ์การตลาดดิจิทัลกับผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร	141-163
DIGITAL MARKETING STRATEGIES FOR AGRICULTURAL PRODUCTS <i>ธนัชชาณินทร์ ดอกสร้อยฟ้า กาญจนา พันธุ์เอี่ยม และ สุดาร์ตน์ สุดสมบูรณ์</i>	
แนวทางการช่วยเหลือประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสถานการณ์ ชายแดนไทย-กัมพูชา	164-177
GUIDELINES FOR ASSISTANCE TO CITIZENS BY LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATIONS IN THE THAI-CAMBODIAN BORDER SITUATION <i>อรรถพร บุญทวี</i>	
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	178-199

รูปแบบการเสริมสร้างการป้องกันทุจริตคอร์ปชั่นให้กับ

คณะสงฆ์ จังหวัดเชียงใหม่*

MODEL OF ENHANCING THE ANTI - CORRUPTION FOR THE SANGHA ADMINISTRATION IN CHIANG MAI

สรวิศ พรหมลี¹, อุเทน ลาพิงค์², พระวีรวัฒน์ พรหมเมือง³, จริญญาศักดิ์ แพง⁴ และ มงคลชัย สมศรี⁵

Sorawit Phromlee¹, Uten Larping², Phra Wiravat Phrommuang³, Charoonsak Phaeng⁴

and Mongkonchai Somsri⁵

¹⁻⁵มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

¹⁻⁵Mahamakut Buddhist University, Thailand

Corresponding Author's Email: sorawit456.789bank191@gmail.com

Received 2 April 2025; Revised 10 September 2025; Accepted 12 September 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการเสริมสร้างการป้องกันทุจริตคอร์ปชั่นให้กับคณะสงฆ์ จังหวัดเชียงใหม่ 2. เพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างการป้องกันทุจริตคอร์ปชั่นให้กับคณะสงฆ์ จังหวัดเชียงใหม่ 3. เพื่อประเมินรูปแบบการเสริมสร้างการป้องกันทุจริตคอร์ปชั่นให้กับคณะสงฆ์ จังหวัดเชียงใหม่ โดยการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา คือ 1. ผู้บริหารระดับเจ้าอาวาสคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 3 รูป 2. นักวิชาการสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1 คน 3. สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด

Citation

* สรวิศ พรหมลี, อุเทน ลาพิงค์, พระวีรวัฒน์ พรหมเมือง, จริญญาศักดิ์ แพง และ มงคลชัย สมศรี. (2568). รูปแบบการเสริมสร้างการป้องกันทุจริตคอร์ปชั่นให้กับคณะสงฆ์ จังหวัดเชียงใหม่. วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 5(3), 1-12.

Sorawit Phromlee, Uten Larping, Phra Wiravat Phrommuang, Charoonsak Phaeng and Mongkonchai Somsri. (2568). Model of enhancing the anti - corruption for the Sangha Administration in Chiang Mai. Journal of Political Science Mahamakut Buddhist University, 5(3), 1-12

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jpsmbu/index>

เชียงใหม่ 1 คน 4. นักวิชาการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 2 คน และ 5. ผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 2 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบกระบวนการเสริมสร้างการป้องกันทุจริตคอร์รัปชัน กระตุ้นความสนใจในเรื่องของความซื่อสัตย์สุจริต โดยมีสถาบันการศึกษาเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่ในการให้การศึกษาอบรมบ่มสร้างนิสัย ให้ความรู้ควบคู่กับการพัฒนาทักษะด้านปัญญา ประกอบกับมีองค์กรทางสังคมอื่น ๆ ทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนการสร้างนิสัยความซื่อสัตย์สุจริตการสร้างหลักสูตรเพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนตระหนักและมีพฤติกรรมไม่คอร์รัปชัน โดยการเน้นหลักคุณธรรมจริยธรรมต่าง ๆ ผนวกลงในการเรียนการสอน มีให้เห็นเป็นรูปธรรมแล้ว คือ หลักสูตรการเรียนการสอนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตร “โตไปไม่โกง” เน้นที่ตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้สามารถแยกแยะถูก-ผิด ดี-ชั่ว ครอบคลุมความดี 5 ประการ ที่ช่วยสร้างชาติและต่อต้านการทุจริต 1) ความซื่อสัตย์สุจริต 2) การมีจิตสาธารณะ 3) ความเป็นธรรมทางสังคม 4) กระทำอย่างรับผิดชอบ 5) เป็นอยู่อย่างพอเพียง

คำสำคัญ: รูปแบบการเสริมสร้าง, ทุจริตคอร์รัปชัน, คณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่

Abstract

This research was aimed at 1. To study and analyze the model for strengthening corruption prevention for the Sangha. Chiang Mai Provinc 2. To develop a model for strengthening corruption prevention for the Sangha. Chiang Mai Province 3 . To evaluate the model for strengthening corruption prevention for the Sangha. Chiang Mai Province By studying from related documents and data collection from indepth interviews The target group studied is 1 . 3 executives at the abbot level of the Sangha in Chiang Mai Province 2.Academician from the Chiang Mai Provincial Cultural Office, 1 person 3.Chiang Mai Provincial Buddhism Office, 1 person 4. 2 academics from the Chiang Mai Provincial Anti-Corruption Office 5 . Executives of Chiang Mai Sangha University,

2 people The instrument used to collect data was a structured interview. Data analysis used descriptive content analysis.

The results of the study were as follows: Process model for strengthening corruption prevention Stimulate interest in the issue of honesty and integrity. The educational institution is the institution responsible for providing education. Training and building habits Providing knowledge along with developing intellectual skills In addition, there are other social organizations. Serves to promote and support the creation of honesty and honesty habits, creating a curriculum to instill in students awareness and non-corruption behavior. By emphasizing various moral and ethical principles. Integration in teaching and learning I have seen it concretely. Is course of study Teach the philosophy of sufficiency economy and teaching and learning arrangements of the curriculum "Grow up and don't cheat." Emphasis is placed on the students. To be able to distinguish right-wrong, good-bad, covering the 5 virtues. That help build the nation and combat corruption: 1) honesty, integrity, 2) public consciousness, 3) social fairness, 4) acting responsibly, 5) living in sufficiency.

Keywords: strengthening pattern, corruption, Chiang Mai Province Sangha

บทนำ

ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยโดยเฉพาะ ประเด็น “คอร์รัปชัน” หรือ “การฉ้อราษฎร์บังหลวง” ถูกนำมาเป็นข้อถกเถียงนับแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน แม้ในประวัติศาสตร์การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในหลาย ๆ ครั้งที่ผ่านมาการคอร์รัปชัน ถูกนำมาเป็นประเด็นอ้างในการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในประวัติศาสตร์ไทย หากมองย้อนกลับไปในประเทศของกลุ่มที่ปลอดภัยจากการทุจริต หรือมีการคอร์รัปชัน น้อยที่สุด อาทิ เดนมาร์ก ฟินแลนด์ ไอซ์แลนด์ นอร์เวย์ สิงคโปร์ ซึ่งประเทศเหล่านี้มีแนวดำเนินนโยบายด้วยรัฐสวัสดิการมีคุณภาพในการดำเนินชีวิต มีความเข้มข้นในการบังคับใช้ทางกฎหมาย รวมไปถึงมีกฎหมายที่จะป้องกันและแก้ไขการทุจริตคอร์รัปชันไว้อย่างเป็นระบบ อาจเรียกว่า “จริยธรรมของผู้ปกครอง” หรือ “ธรรมาภิบาล” โดยเฉพาะข้อหนึ่งในธรรมาภิบาล คือเรื่อง “ความโปร่งใส ตรวจสอบได้” เป็นกรอบ

ในการบริหารองค์กร หรือราชการแผ่นดิน เมื่อมองย้อนกลับมายังประเทศไทย ถูกจัดอยู่ในอันดับ 76 ของโลก (จาก 168 ประเทศ) และเป็น อันดับ 3 ของอาเซียน จึงอาจวิเคราะห์ได้ว่า ปัญหาการ “คอร์รัปชัน” ยังเป็นปัญหาหลักในสังคมไทยที่ต้อง ได้รับการแก้ไข (พิเชฐ ทังโต, 2559)

สำหรับประเทศไทยสภาพปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันนั้นหนักหน่วงรุนแรงขึ้นทุกวัน โดยจาก การสำรวจของ Global Corruption Barometer 2013 พบว่า นักลงทุนจากต่างประเทศกังวลกับ ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในประเทศไทยมากที่สุดโดยขณะที่คนไทยหนึ่งในหกคนยอมรับว่าเคย จ่ายสินบน ขณะเดียวกันการคอร์รัปชันก็ส่งผลเสียต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยโดยมีการคาดการณ์ ว่าการทุจริต คอร์รัปชันสร้างความเสียหายให้กับประเทศราวหนึ่งแสนล้านบาทต่อปีและยังเป็นปัจจัย สำคัญที่ทำให้ประเทศสูญเสียการลงทุนจากต่างประเทศราวหกแสนบาทในช่วงปี 2550-2555 (สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์, 2556)

จึงเป็นเรื่องจำเป็นเร่งด่วนที่ทุกภาคส่วนในสังคมจะต้องระดมสรรพกำลังมาช่วยกัน โดยเฉพาะ การเสริมสร้างรูปแบบการป้องกันทุจริตคอร์รัปชันให้กับคณะสงฆ์ ในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าในการจัดการทุจริตคอร์รัปชัน จึงมีความจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือและการบูรณาการจากทุกภาคส่วนในการพัฒนาส่งเสริมกลุ่มคณะสงฆ์ ให้ได้รับการอบรมเพาะบ่มคุณธรรม จริยธรรมรวมถึงการให้ ความรู้ที่เป็นประโยชน์อันเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันอย่างเป็นระบบ เพื่อให้มีคุณภาพ ประพฤติตนดีงาม มีความซื่อสัตย์สุจริต คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลักตลอดจนมีความพร้อมที่จะดูแลรับผิดชอบตนเอง ชุมชนและสังคมโดยไม่ยอมรับการทุจริตคอร์รัปชันและการประพฤตินิชอบในทุกรูปแบบอันเป็นการวางรากฐานเกี่ยวกับความถูกต้องและความเป็นธรรมที่จะส่งผลต่อการแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันได้อย่าง เป็นรูปธรรมและมีความสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ธีรภัทร์ ลอยวิรัตน์ และ ปรียานุช วัฒนกุล, 2563)

จากเหตุผลดังกล่าวมาผู้วิจัยเห็นว่า รูปแบบการเสริมสร้างการป้องกันทุจริตคอร์รัปชันให้กับคณะสงฆ์ ในจังหวัดเชียงใหม่ จำเป็นอย่างยิ่ง เพราะคณะสงฆ์ถือว่าเป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชนในชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่พระสงฆ์มีบทบาทด้านการให้ความรู้และพัฒนาจิตใจแก่คนในชุมชน ในการปลูกฝังการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อให้อยู่ร่วมกันเกื้อกูลกันในชุมชน พระสงฆ์มีบทบาทด้านการช่วยพัฒนาชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทั้งนี้พระสงฆ์ยังมีบทบาทในด้านการช่วยบรรเทาปัญหาและมีส่วนช่วยส่งเสริมสุขภาพจิตใจของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ถือเป็นงานสังคมสงเคราะห์ที่พระสงฆ์จะทำได้

โดยตรง ถือเป็นบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเน้นการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในชุมชน ล้วนแล้วพระสงฆ์ต่างมีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาส่งเสริมในการเผยแผ่หลักธรรมทางศาสนา และผลการใช้รูปแบบการเสริมสร้างการป้องกันทุจริตคอร์รัปชันให้กับคณะสงฆ์ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นอย่างไร จึงได้ทำวิจัยครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการเสริมสร้างการป้องกันทุจริตคอร์รัปชันให้กับคณะสงฆ์ จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างการป้องกันทุจริตคอร์รัปชันให้กับคณะสงฆ์ จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อประเมินรูปแบบการเสริมสร้างการป้องกันทุจริตคอร์รัปชันให้กับคณะสงฆ์ จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในรูปแบบการเสริมสร้างการป้องกันทุจริตคอร์รัปชันให้กับคณะสงฆ์ จังหวัดเชียงใหม่ โดยการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งมีรายละเอียดของการวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวกับรูปแบบการเสริมสร้างการป้องกันทุจริตคอร์รัปชันให้กับคณะสงฆ์ จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย

1. ผู้บริหารระดับเจ้าอาวาสปกครองคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ 3 รูป
2. นักวิชาการสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ 1 คน
3. สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่ 1 คน
4. นักวิชาการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตจังหวัดเชียงใหม่ 2 คน
5. อาจารย์มหาวิทยาลัยสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ 2 คน

กลุ่มเป้าหมายทั้งหมด จำนวน 9 รูป คน โดยเลือกเฉพาะเจาะจง

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือแบบสัมภาษณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ โดยคณะผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยอาศัยกรอบแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามปัญหาวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตการวิจัยและการนิยามศัพท์ปฏิบัติการ ขั้นตอนในการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือโดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยเพื่อที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ แล้วร่างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมและสามารถตอบวัตถุประสงค์ได้ โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเป้าหมาย

ตอนที่ 2 วิเคราะห์รูปแบบการเสริมสร้างการป้องกันทุจริตคอร์รัปชันให้กับคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 3 พัฒนารูปแบบการเสริมสร้างการป้องกันทุจริตคอร์รัปชันให้กับคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 4 ประเมินรูปแบบการเสริมสร้างการป้องกันทุจริตคอร์รัปชันให้กับคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นการเก็บข้อมูลโดยจากกลุ่มเป้าหมายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับรูปแบบการเสริมสร้างการป้องกันทุจริตคอร์รัปชันให้กับคณะสงฆ์ ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ที่เกี่ยวกับรูปแบบการเสริมสร้างการป้องกันทุจริตคอร์รัปชันให้กับคณะสงฆ์ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งคณะผู้วิจัยได้วางแผนปฏิบัติไว้ดังนี้

1. มีหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมแนบเอกสารที่เป็นเครื่องมือสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างไปยังกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้เตรียมตัวและกำหนดเวลาในการให้สัมภาษณ์

2. คณะผู้วิจัยนำเครื่องมือไปเก็บข้อมูลตามวันและเวลาที่กำหนดไว้ พร้อมเตรียมอุปกรณ์ในการสัมภาษณ์ เช่น เทปบันทึกเสียง สมุดจดบันทึก เมื่อได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แล้ว ทำการถอดเทปบันทึกเสียง แล้วนำมาวิเคราะห์ ประมวลผล ตามกรอบแนวคิดที่กำหนดในการวิจัยและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ในกรณีที่ข้อมูลไม่สมบูรณ์ผู้วิจัยได้เก็บเพิ่มเติมในภายหลังจากกลุ่มเป้าหมาย

การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) เป็นการศึกษาเอกสาร งานวิจัย รายงาน การวิจัย หนังสือวิชาการ บทความวิชาการ กฎหมาย ระเบียบ ตำรา สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ รวมทั้งการค้นคว้าจากฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์อิเล็กทรอนิกส์

การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บริหารระดับเจ้าอาวาส ปกครองคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ นักวิชาการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่ นักวิชาการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตจังหวัดเชียงใหม่ และอาจารย์มหาวิทยาลัยสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีความรู้และมีประสบการณ์ด้านการป้องกันทุจริตคอร์รัปชันให้กับคณะสงฆ์ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยเชื่อมโยงให้เห็นความสัมพันธ์ในแง่ต่าง ๆ ตามความเป็นจริงซึ่งเป็นการวิเคราะห์ออกมาในเชิงพรรณนา และได้จัดหมวดหมู่ในประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยเกี่ยวกับการเสริมสร้างการป้องกันทุจริตคอร์รัปชันให้กับคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การสร้างรูปแบบกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างการป้องกันทุจริตนั้นมีความสำคัญในการกระตุ้นให้เกิดการตระหนักรู้ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ผ่านการอบรมและการศึกษาในหลักสูตรที่เน้นการสร้างนิสัยและทักษะในการปฏิบัติตามหลักคุณธรรมและจริยธรรม โดยเฉพาะหลักสูตรปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและหลักสูตร “โตไปไม่โกง” ซึ่งมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์และตระหนักถึงความถูกต้อง นอกจากนี้ การสร้างเครือข่ายของกิจกรรมการเสริมสร้างการต่อต้านทุจริตนั้นยังต้องการองค์ประกอบที่สำคัญ เช่น การมีส่วนร่วมร่วมกัน การมีส่วนร่วมของสมาชิกในเครือข่าย และการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชุมชน ซึ่งทั้งหมดนี้ช่วยให้เกิดการปฏิบัติที่รับผิดชอบและสามารถแยกแยะผลประโยชน์ส่วนตัวกับผลประโยชน์ส่วนรวมได้ การเผยแพร่ค่านิยมสุจริตและการต่อต้านคอร์รัปชันในชุมชนจึงเป็นการสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมและกระตุ้นให้เกิดการมีจิตสาธารณะในกลุ่มคณะสงฆ์และสมาชิกเครือข่ายต่อไป

2. การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างการป้องกันทุจริตคอร์รัปชันให้กับคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การสื่อสารภายในองค์กรและการจัดกระบวนการเรียนรู้เชิงพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาองค์ความรู้และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคณะสงฆ์ โดยการนำ

หลักธรรมสุจริตมาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเทศน์มหาชาติโดยเน้นการบรรยายหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตของพระสงฆ์ นอกจากนี้ยังมีการจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM) ที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาระบบการเรียนรู้และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมภายในองค์กร โดยผู้บริหารระดับเจ้าอาวาสและหน่วยงานต่าง ๆ สามารถนำข้อคิดจากหลักธรรมมาพัฒนาให้เกิดการกระตือรือร้น มีวินัย และความรักในการทำงานมากขึ้น การเรียนรู้หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับค้นหาช่วยลดช่องว่างที่อาจนำไปสู่การทุจริตทำให้คณะสงฆ์สามารถตรวจสอบและให้คำแนะนำในการปฏิบัติภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. ผลการวิจัยเกี่ยวกับการประเมินรูปแบบการเสริมสร้างการป้องกันทุจริตคอร์รัปชันให้กับคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่พบว่า การประเมินในด้านต่าง ๆ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะในด้านบริบทที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 4.28 ซึ่งกิจกรรมที่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันได้รับการประเมินในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.52 ขณะที่ในด้านปัจจัยนำเข้ามีค่าเฉลี่ยที่ 3.88 โดยวิทยากรที่เปิดโอกาสให้ซักถามและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้รับคะแนนสูงสุดที่ 4.02 ส่วนในด้านกระบวนการ การแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันได้รับคะแนนสูงสุดที่ 4.18 และด้านผลผลิต การพัฒนาทักษะการวางแผนงานและการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบได้รับคะแนนสูงสุดที่ 4.46 โดยรวมแล้วการประเมินรูปแบบกิจกรรมแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพและผลลัพธ์ที่ดีในการเสริมสร้างการป้องกันทุจริตคอร์รัปชันให้กับคณะสงฆ์ โดยสามารถส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะที่จำเป็นในกระบวนการป้องกันการทุจริตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ ข้อ 1 วิเคราะห์รูปแบบการเสริมสร้างการป้องกันทุจริตคอร์รัปชันให้กับคณะสงฆ์ จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า มีข้อค้นพบที่สำคัญเกี่ยวกับบทบาทของสถาบันการศึกษาและองค์กรทางสังคมในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม โดยเฉพาะการกระตุ้นความสนใจในเรื่องของความซื่อสัตย์สุจริต ผ่านการให้การศึกษาและอบรม การพัฒนาทักษะด้านปัญญาและการสร้างนิสัยที่ดี (สมชาย และ วรวุฒิ, 2562) หลักสูตรการเรียนการสอนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ครอบคลุมทุกระดับการศึกษา เช่น ระดับประถมศึกษา ต่อนันและมัธยมศึกษา โดยเน้นการสร้างความรู้ในเรื่องความพอเพียงในระดับต่าง ๆ เป็นการเสริมสร้างสำนึกในการต่อต้านทุจริตผ่านการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นคุณธรรม จาก

ผลการวิจัยของ (วรวิฑูมิ มุลตรีอุตร์, 2561) พบว่าเครือข่ายการต่อต้านทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความโปร่งใส โดยกระบวนการ 7 ขั้นตอน เช่น การสร้างความตระหนักรู้และการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในเรื่องของความซื่อสัตย์ (จิราภรณ์ แก้วมณี, 2564) การเสริมสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน ซึ่งสะท้อนถึงการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการสร้างสังคมที่มีคุณธรรม การสร้างตัวอย่างที่ดีและการสนับสนุนการเรียนรู้ผ่านระบบต่าง ๆ เป็นการเสริมสร้างความมั่นคงในระบบการป้องกันทุจริต, ซึ่งทั้งหมดนี้จะช่วยให้เกิดผลสำเร็จในการสร้างสังคมที่ปราศจากการทุจริตคอร์รัปชันอย่างยั่งยืน

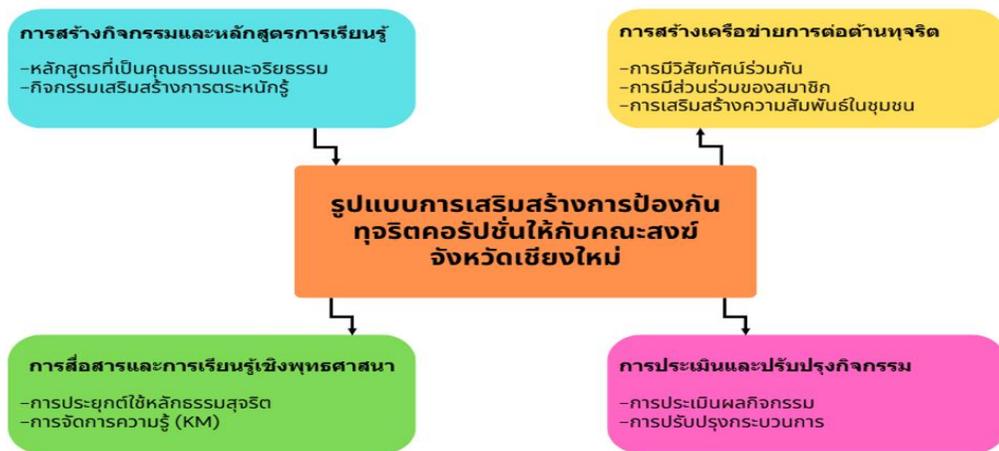
วัตถุประสงค์ ข้อ 2 พัฒนารูปแบบการเสริมสร้างการป้องกันทุจริตคอร์รัปชันให้กับคณะสงฆ์ จังหวัดเชียงใหม่ การวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการเสริมสร้างการป้องกันทุจริตคอร์รัปชันให้กับคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า มีการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยการนำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเข้ามาสู่การศึกษาขององค์กรทางพระพุทธศาสนาและสถาบันการศึกษาในทุกๆระดับ เช่น โรงเรียนพระปริยัติธรรมและมหาวิทยาลัยสงฆ์ (สมชาย, 2563) กิจกรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างคุณธรรมให้กับพระสงฆ์ ยังได้สนับสนุนให้มีการจัดการศึกษาและอบรมแก่ผู้บริหารระดับเจ้าอาวาสและพระสงฆ์อย่างต่อเนื่อง การพัฒนาหลักสูตรการเสริมสร้างการป้องกันทุจริตนั้น ได้เน้นการประยุกต์ใช้หลักธรรมและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะการเตรียมทักษะที่จำเป็นให้แก่พระสงฆ์ในการดำรงชีวิตในโลกที่เปลี่ยนแปลง (วรวิฑูมิ, 2561) ทักษะที่สำคัญ ได้แก่ ทักษะการคิด การทำงาน และการใช้ชีวิต ซึ่งช่วยเตรียมความพร้อมให้แก่พระสงฆ์ในการจัดการกับความท้าทายต่าง ๆ การขับเคลื่อนโครงการ "หมู่บ้านรักษาศีล 5" ได้รับการสนับสนุนจากคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่และหน่วยงานอื่น ๆ เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการใช้นวัตกรรม PDCA (Plan, Do, Check, Action) ในการพัฒนาและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ (จิราภรณ์ แก้วมณี, 2564) การเสริมสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชน ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การสร้างเครือข่ายและการร่วมมือกันในระดับชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินโครงการนี้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ ข้อ 3 ประเมินรูปแบบการเสริมสร้างการป้องกันทุจริตคอร์รัปชันให้กับคณะสงฆ์ จังหวัดเชียงใหม่ การวิจัยเรื่องการประเมินรูปแบบการเสริมสร้างการป้องกันทุจริต

คอร์ปชั่นให้กับคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ โดยการใช้วิธีการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) พบว่า ผลการประเมินกิจกรรมในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 4.01 ซึ่งอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านบริบท (4.28) รองลงมาคือด้านผลผลิต (4.05) ส่วนด้านปัจจัยและกระบวนการมีค่าเฉลี่ยที่ใกล้เคียงกันที่ 3.88 และ 3.83 ตามลำดับ (สมชาย ชูเมือง, 2563) การประเมินนี้สะท้อนให้เห็นว่า กิจกรรมที่ดำเนินการมีความสำเร็จในการเสริมสร้างการป้องกันทุจริต โดยสามารถปลูกฝังค่านิยมสุจริตและการต่อต้านคอร์ปชั่นให้กับคณะสงฆ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษาของ (อนุชา พละกุล, 2561) สนับสนุนผลการวิจัยนี้โดยระบุว่า ปัจจัยที่สำคัญในการเสริมสร้างการป้องกันทุจริตในคณะสงฆ์ คือ การมีผู้นำที่ได้รับการยอมรับทั้งในทางศาสนาและสังคม ซึ่งต้องได้รับการอบรมหลักสูตรการต่อต้านทุจริตจากหน่วยงานของรัฐ เพื่อที่จะสามารถนำเสนอแนวทางการต่อต้านทุจริตอย่างมีประสิทธิภาพ. นอกจากนี้ ยังพบว่าการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์และชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนโครงการต่าง ๆ ที่มุ่งหวังผลในการป้องกันและควบคุมทุจริต (จิราภรณ์ แก้วมณี, 2564) ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในกิจกรรมเชิงปฏิบัติการและการเผยแพร่ค่านิยมสุจริตสู่ชุมชน ซึ่งเป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมความเป็นพลเมืองที่มีจิตสาธารณะ และสามารถประยุกต์ใช้เครื่องมือเพื่อปลูกฝังค่านิยมการต่อต้านคอร์ปชั่นในระดับชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วร วุฒิ มุลตรีอุตร์, 2561)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ พัฒนารูปแบบ และประเมินรูปแบบการเสริมสร้างการป้องกันทุจริตคอร์ปชั่นให้กับคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษาพบว่าการเสริมสร้างการป้องกันทุจริตคอร์ปชั่นในคณะสงฆ์มีความสำคัญในการกระตุ้นให้คณะสงฆ์และประชาชนตระหนักถึงการปฏิบัติตามหลักคุณธรรมจริยธรรม โดยเฉพาะการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาที่ส่งเสริมความซื่อสัตย์และความเป็นธรรม รวมถึงการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เน้นการปลูกฝังค่านิยมสุจริต รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมุ่งเน้นหลักธรรมจากพระพุทธศาสนา เช่น ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และหลักสูตร “โตไปไม่โกง” ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถแยกแยะความถูกต้องและผิดได้ ผลการประเมินพบว่า การเสริมสร้างการป้องกันทุจริตคอร์ปชั่นในคณะสงฆ์สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในสังคมและช่วยลดปัญหาการทุจริตได้อย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาว โดยต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วนเพื่อให้เกิดผลยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

- ควรจะมีการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างการป้องกันทุจริตคอร์ปชั่นให้กับคณะสงฆ์
- ควรส่งเสริมรูปแบบการสร้างเสริมความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริตด้วยการส่งเสริมนโยบายการจัดกิจกรรมอบรมเป็นแผนงานประจำปี
- ควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายการสร้างเสริมความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริตระหว่างสถาบันการศึกษา และองค์กรทางพุทธศาสนา
- มีกิจกรรมสม่ำเสมอและมากพอที่จะทำให้สมาชิกได้ทำงานร่วมกัน เป็นกิจกรรมที่ต้องแน่ใจว่าทำได้ และกระจายงานได้ทั่วถึงควรเลือกกิจกรรมที่ง่ายและมีแนวโน้มประสบความสำเร็จอย่าทำกิจกรรมที่ยากโดยเฉพาะครั้งแรกๆ เพราะถ้าทำไม่สำเร็จอาจทำให้เครือข่ายที่เริ่มก่อตั้งเกิดการแตกสลายได้
- สนับสนุนให้สมาชิกได้พัฒนางานอย่างเต็มกำลังตามศักยภาพและความชำนาญที่มีอยู่ โดยร่วมกันตั้งเป้าหมายในการพัฒนางานให้กับสมาชิกแต่ละกลุ่ม ส่งผลให้สมาชิกแต่ละกลุ่มมีความสามารถพิเศษเฉพาะด้าน เป็นพื้นฐานในการสร้างความหลากหลายและเข้มแข็งให้กับเครือข่าย

เอกสารอ้างอิง

- จิราภรณ์ แก้วมณี. (2564). การเสริมสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อต้านการทุจริตอย่างยั่งยืน. *วารสารวิจัยและพัฒนาราชภัฏบุรีรัมย์*, 16(1), 3-14.
- ธีรภัทร์ ลอยวิรัตน์ และ ปรียานุช วัฒนกุล. (2563). แนวทางการเสริมสร้างบทบาทคณะสงฆ์ในการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันในจังหวัดเชียงใหม่. ใน *รายงานวิจัย*, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พิเชษฐ ทังโต. (2559). พุทธธรรมกับการป้องกันปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย. *วารสารจันทร์เกษมสาร*, 22(43).
- วรวิมล มุลตรีอุตร์. (2561). การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรี. *วารสารการบริหารและพัฒนามหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 10(2), 23-34.
- สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์. (2556). *สถานการณ์และแนวทางแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย
- สมชาย ชูเมือง. (2563). การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรี. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 5(2), 194-206.
- อนุชา พละกุล. (2561). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเสริมสร้างความร่วมมือและการควบคุมคอร์รัปชันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี. *วารสาร มจร เพชรบุรีปริทรรศน์*, 4(1), 33-44.

การสร้างมูลค่าและอนุรักษ์ภูมิปัญญาจักสานไม้ไผ่ของชาวบ้านเมืองฝาง จังหวัดบุรีรัมย์*

THE PROCESS OF CREATING VALUE AND PRESERVING THE BAMBOO WEAVING CRAFTSMANSHIP OF THE VILLAGERS IN MUANG FANG, BURIRAM PROVINCE

พระมหาวุฒินันท์ อัมรัตน์¹, พระอุทิศ สุขแสง² และ พระครูใบฎีกาธีรยุทธ ภูโคกหวาย³

Phra Maha Wuttinan Kittiwuttho¹, Phra Uthit Sungsang² and Phrakru Baidika Theerayut Phookhokwai³

¹⁻³วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹⁻³Buddhapanya Sri Thawarawadee Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: wuttinankittiwuttho@gmail.com

Received 25 July 2025; Revised 23 August 2025; Accepted 25 August 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาภูมิปัญญาการจักสานไม้ไผ่ของชาวบ้านในชุมชนบ้านเมืองฝาง จังหวัดบุรีรัมย์ 2) ศึกษาการสร้างมูลค่าและอนุรักษ์ภูมิปัญญาการจักสานไม้ไผ่ของชาวบ้านในชุมชนบ้านเมืองฝาง จังหวัดบุรีรัมย์ 3) เพื่อเสนอแนวทางการเพิ่มมูลค่าและอนุรักษ์ภูมิปัญญาเครื่องจักรสานไม้ไผ่ของชาวบ้านในชุมชนบ้านเมืองฝาง จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลเชิงเอกสารและสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลโดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ นักปราชญ์และนักวิชาการผู้ที่มีความรู้และเกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาเครื่องจักสานไม้ไผ่ในท้องถิ่นจำนวน 30 คน วิเคราะห์ข้อมูลตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแบบสามเส้าและตรวจสอบโดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จัดหมวดหมู่เรียงเรียงตามวัตถุประสงค์

Citation

* พระมหาวุฒินันท์ อัมรัตน์, พระอุทิศ สุขแสง และ พระครูใบฎีกาธีรยุทธ ภูโคกหวาย. (2568). การสร้างมูลค่าและอนุรักษ์ภูมิปัญญาจักสานไม้ไผ่ของชาวบ้านเมืองฝาง จังหวัดบุรีรัมย์. วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 5(3), 13-31.

Phra Maha Wuttinan Kittiwuttho, Phra Uthit Sungsang and Phrakru Baidika Theerayut Phookhokwai. (2568). The Process of Creating Value and Preserving the Bamboo Weaving Craftsmanship of The Villagers in Muang Fang, Buriram Province. Journal of Political Science Mahamakut Buddhist University, 5(3), 13-31.

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jpsmbu/index>

ผลวิจัยพบว่า 1) ชุมชนฝางเป็นชุมชนที่มีภูมิปัญญาเครื่องจักสานไม้ไผ่มาตั้งแต่โบราณ ด้วยทุนทางธรรมชาติภายในพื้นที่มีไม้ไผ่จำนวนมากจึงมีการรวมตัวกันของชาวบ้านทำเครื่องจักสาน 2) การสร้างมูลค่าเพิ่มและการอนุรักษ์ภูมิปัญญาเครื่องจักสานโดยวิธีการนำทุนทางสังคมมาเรียนรู้และพัฒนาวิธีการจักสานให้กับชาวบ้าน 3) แนวทางการสร้างมูลค่าและอนุรักษ์ภูมิปัญญาการจักสานไม้ไผ่ของชุมชนบ้านเมืองฝาง จังหวัดบุรีรัมย์ การพัฒนาวิธีการจักสานและปรับปรุงแบบเครื่องจักสานให้เข้ากับยุคสมัยและเพิ่มช่องทางการจำหน่ายเครื่องจักสานเพื่อให้เป็นที่รู้จัก

คำสำคัญ: การสร้างมูลค่า, ภูมิปัญญา, เครื่องจักสานไม้ไผ่

Abstract

The objectives of this study were 1) to investigate the bamboo weaving knowledge of villagers in Ban Muang Fang community, Buriram Province; 2) to examine the value creation and conservation of bamboo weaving knowledge among these villagers; and 3) to propose strategies for enhancing the value and preserving the bamboo weaving craftsmanship in the community.

This qualitative research collected data through document analysis and interviews with purposively selected key informants, including local experts and scholars knowledgeable about bamboo weaving, totaling 30 participants. The data were analyzed through categorization according to the research objectives and verified for accuracy using triangulation and confirmation with key informants.

The findings revealed that 1) Ban Muang Fang community has long-standing bamboo weaving knowledge, supported by abundant natural bamboo resources, which encouraged villagers to engage collectively in weaving activities; 2) value creation and preservation of bamboo weaving knowledge were facilitated by utilizing social capital to teach and develop weaving techniques among the villagers; and 3) strategies for enhancing the value and preserving

bamboo weaving craftsmanship include developing weaving techniques, adapting product designs to contemporary trends, and expanding distribution channels to increase product recognition.

Keywords: Value Creation, Wisdom, Bamboo Weaving Crafts

บทนำ

ภูมิปัญญาเป็นความคิดทางสังคมที่สำคัญอย่างหนึ่งซึ่งสามารถดำรงอยู่มายาวนาน โดยภูมิปัญญาเป็นการแสดงออกถึงเอกลักษณ์ไทยอย่างหนึ่ง ซึ่งแต่ละท้องถิ่นมีหลากหลายรูปแบบแตกต่างกันออกไปแต่ละพื้นงานจักสานนับว่าเป็นหนึ่งในภูมิปัญญาท้องถิ่น ของไทยที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของไทย ทั้งในด้านอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิต และด้านคุณค่าทางจิตใจจากความงาม และประณีตและความเป็นท้องถิ่น อันจะนำไปสู่ความภาคภูมิใจในความเป็นไทยและพัฒนาสร้างสรรค์งานในวงกว้าง สามารถสร้างเป็นอาชีพและรายได้แก่ชุมชนท้องถิ่น (เจษฎา พัฒรานนท์, 2553)

การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว รวมถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ ส่งผลกระทบต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะภูมิปัญญาด้านการจักสาน ซึ่งเป็นหนึ่งในศิลปะและวิถีชีวิตที่สำคัญของชุมชนในอดีต ภูมิปัญญาการทำเครื่องจักสานไม้ไผ่ที่เคยเป็นกิจกรรมที่ได้รับความนิยมและถ่ายทอดสู่รุ่นหลัง ๆ เริ่มมีแนวโน้มที่จะสูญหายไปจากชุมชนเนื่องจากความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว การพัฒนาเทคโนโลยีสมัยใหม่ทำให้เครื่องจักรสานไม้ไผ่ได้รับการแข่งขันจากผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากวัสดุสังเคราะห์ ซึ่งมีความสะดวกสบายและราคาถูกกว่า นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมยังทำให้คนรุ่นใหม่ในพื้นที่มีแนวโน้มที่จะหันไปหางานในภาคอุตสาหกรรมในกรุงเทพฯ หรือเมืองใหญ่ ๆ ซึ่งเป็นผลมาจากการที่มีโอกาสในการประกอบอาชีพที่มีรายได้สูงและความสะดวกสบายมากขึ้น การย้ายถิ่นฐานไปทำงานในเมืองจึงทำให้เกิดการขาดแคลนผู้สืบทอดภูมิปัญญาด้านการจักสานไม้ไผ่ในชุมชน

ชุมชนบ้านเมืองฝาง จังหวัดบุรีรัมย์ ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เป็นชุมชนที่มีการทำเครื่องจักรสานไม้ไผ่ ซึ่งการทำเครื่องจักสานไม้ไผ่ในชุมชนบ้านเมืองฝางไม่เพียงแต่สะท้อนถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่เป็นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ใน

ท้องถิ่น โดยเฉพาะไม้ไผ่ที่ ซึ่งมีการปลูกกันอย่างแพร่หลายในอดีตมีการนำไม้ไผ่มาใช้ประโยชน์ เป็นเครื่องจักสานซึ่งสะท้อนถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนปัจจุบันด้วยการเปลี่ยนแปลงของ สังคมทำภูมิปัญญาเครื่องจักสานเลื่อนกลางจางหายและมีนวัตกรรมใหม่ๆเข้ามาทดแทนผู้วิจัย จึงให้ความสนใจในงานจักสานไม้ไผ่เพื่อเพิ่มมูลค่าและอนุรักษ์ภูมิปัญญาเครื่องจักสาน ศึกษาวิจัย เกี่ยวกับภูมิปัญญาในการจักสานไม้ไผ่ของชาวบ้านชุมชนบ้านเมืองฝาง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมุ่ง ศึกษาเพื่อสร้างมูลค่า เพื่อเป็นแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเครื่องจักสาน การพัฒนา และปรับปรุงกระบวนการผลิตให้สามารถเข้ากับความต้องการของตลาดสมัยใหม่ รวมถึงการ ส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่หันมาสนใจและร่วมมือกันอนุรักษ์ภูมิปัญญาดังกล่าวจึงเป็นแนวทางที่ สามารถช่วยฟื้นฟูและยกระดับการทำเครื่องจักสานไม้ไผ่ให้กลับมามีบทบาทในสังคมอีกครั้ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาการจักสานไม้ไผ่ของชาวบ้านในชุมชนบ้านเมืองฝาง จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อศึกษาการสร้างมูลค่าและอนุรักษ์ภูมิปัญญาการจักสานไม้ไผ่ของชาวบ้านในชุมชนบ้านเมืองฝาง จังหวัดบุรีรัมย์
3. เพื่อเสนอแนวทางการเพิ่มมูลค่าและอนุรักษ์ภูมิปัญญาเครื่องจักสานไม้ไผ่ของชาวบ้านในชุมชนบ้านเมืองฝาง จังหวัดบุรีรัมย์

การทบทวนวรรณกรรม

ในการทำวิจัยครั้งนี้ได้มุ่งเน้นศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ องค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ ของการดำรงชีวิตของคนไทยที่เกิดจากการสะสมประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ประกอบกับแนวความคิด วิเคราะห์ ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของตนเอง จนเกิดการหลอมรวมเป็นแนวคิดในการแก้ไขปัญหาที่เป็นลักษณะของตนเองที่สามารถพัฒนาความรู้ดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับกาลสมัยในการแก้ปัญหาของการดำรงชีวิต ภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นวัฒนธรรมและประเพณี วิถีชีวิตแบบดั้งเดิม เป็นตัวกำหนดคุณลักษณะของสังคม เป็นสิ่งที่มีจุดหมาย เป็นวิงสำคัญ มีความหมายและคุณค่าต่อการดำรงอยู่ร่วมกันที่จะช่วยให้สมาชิกในชุมชนหมู่บ้าน ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้

อย่างสงบสุข ช่วยสร้างความสมดุล ระหว่างคนกับธรรมชาติแวดล้อม ทำให้ผู้คนดำรงตนและปรับเปลี่ยนได้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงและผลกระทบอันเกิดจากสังคมภายนอกและเป็นประโยชน์ต่อการทำงานพัฒนาชนบท ของเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่างๆทั้งนี้เพื่อเป็นการกำหนดท่าทีในการทำงานให้กลมกลืนกับชาวบ้านได้มากซึ่งขึ้น (ปราณี ต้นตยานุบุตร, 2561)

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Product Development) ปัจจุบัน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ หรือการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ในตลาดเพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภคที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อที่จะรักษาความเป็นผู้นำตลาดไว้ได้ตลอดไป การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่เป็นการสร้างหรือปรับปรุงผลิตภัณฑ์ให้กับธุรกิจให้มีคุณสมบัติดีขึ้น โดยผลิตภัณฑ์ใหม่ (New Product) คือผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะแตกต่างจากผลิตภัณฑ์เดิมที่มีอยู่ สามารถสนองความต้องการเดิมหรือใหม่ของผู้ซื้อได้ ผลิตภัณฑ์ใหม่สามารถทดแทนผลิตภัณฑ์เดิม แต่มีลักษณะแตกต่างจากผลิตภัณฑ์เดิมอย่างเห็นได้ชัด หรือมีการปรับปรุงใหม่ (Modified Product) ซึ่งเป็นการเลียนแบบผลิตภัณฑ์ที่ใหม่สำหรับบริษัทแต่เก่าสำหรับสินค้านั้นทางเศรษฐศาสตร์ วัฒนธรรมจัดเป็นทุนอย่างหนึ่งที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสามารถนำไปสู่เชิงพาณิชย์และกลายเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมได้ การนำสินค้าทางวัฒนธรรมไปสู่ตลาดสามารถก่อให้เกิดเป็นผลผลิตใหม่ ทำให้สินค้าทางวัฒนธรรมเหล่านี้มีความต้องการซื้อโดยไม่จำเป็นต้องมีความต้องการเดิม เนื่องจากคุณค่าของตัวสินค้าทางวัฒนธรรมไม่ได้เป็นเพียงสินค้าสำหรับบริโภคอย่างเดียว สินค้าทางวัฒนธรรมเหล่านี้ต้องมีการฝังตัวของวัฒนธรรมในด้านหนึ่ง เช่น จารีต ขนบธรรมเนียมประเพณี ระบบความเชื่อและศรัทธา ระบบคุณค่า และบรรทัดฐานทางจริยธรรม วงจรชีวิตของสินค้าทางวัฒนธรรมค่อนข้างสั้น ดังนั้นจึงต้องพยายามสร้างอุปสงค์ที่มีต่อสินค้าอยู่ตลอดเวลา และต้องมีการปรับผลผลิตให้สอดคล้องกับรสนิยมและวัฒนธรรมท้องถิ่น (Thanaphonpan, 2003)

เครือข่าย หมายถึง กลุ่มของคนหรือกลุ่ม หรือองค์กรที่มีความสนใจในการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ประสบการณ์ระหว่างกัน หรือลงมือทำกิจกรรมร่วมกัน มีความสัมพันธ์ระหว่างกันในหลายด้านทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและอื่น ๆ โดยมีการจัดรูปแบบการจัดการให้เป็นกลไกขับเคลื่อนเชื่อมโยงกิจกรรมร่วมกัน กิจกรรมเครือข่ายต้องมี

ลักษณะเท่าเทียมกัน และเห็นความตระหลักร่วมกันในเป้าหมายและแผนงานที่จะทำ (นันทิยา หุตานุวัตร, 2546) องค์ประกอบที่สำคัญของการสร้างเครือข่ายนั้นคือ การมีมุมมองร่วมกันและเป้าหมายเดียวกัน ตลอดจนมีวิสัยทัศน์และการเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกันซึ่งในการสร้างเครือข่ายนั้นจะเป็นการทำกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกในเครือข่ายไม่ว่าจะเป็นจะเป็นการประชุมหรือการดำเนินการต่าง ๆ (นฤมล นิราธร, 2543)

การเพิ่มมูลค่า (Added Value) คือการสร้างมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้นจากเดิม ซึ่งการสร้างมูลค่าเพิ่มเป็นเครื่องมือการตลาดที่จะช่วยในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การจัดจำหน่าย การโฆษณา และการส่งเสริมการตลาด ซึ่งมีผลทำให้สามารถตั้งราคาได้สูงขึ้น โดยการเพิ่มมูลค่าจะทำให้ผู้บริโภครู้สึกได้รับประโยชน์มากขึ้นด้วย การสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Added Creation) คือความพยายามในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในด้านต่างๆ เพื่อให้มีคุณค่าในสายตาของลูกค้ามากขึ้น (Tipphachartyothin, 2014) หรือเป็นการนำเสนอผลิตภัณฑ์หรือบริการที่ครบถ้วนสมบูรณ์ด้วยคุณภาพ บริการ และราคา เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าให้เกิดความพึงพอใจในการซื้อ ครอบครอง และใช้ประโยชน์ ซึ่งการเพิ่มมูลค่าให้กับเครื่องจักรสานการสร้างความแตกต่างให้กับผลิตภัณฑ์เพื่อให้ลูกค้าได้รับความพึงพอใจสูงสุดจากสินค้าและบริการเนื่องจากสิ่งที่ลูกค้าต้องการไม่เพียงแต่คุณค่า แต่ยังรวมถึงมูลค่าเพิ่มที่ทำให้ลูกค้ารู้สึกมากกว่าความพึงพอใจ ซึ่งผู้ประกอบการสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการของตนเองได้ (สุพาดา สิริกุตตา, 2557 : 215-230)

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยคณะผู้วิจัยได้กำหนดใช้วิธีวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารหรือการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Informants) เลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อศึกษาภูมิปัญญาการจักสานไม้ไผ่ของชาวบ้านในชุมชนบ้านเมืองแฝง จังหวัดบุรีรัมย์ และพัฒนาภูมิปัญญาสู่การนำเสนอกระบวนการสร้างมูลค่าเพิ่มและการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยได้คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มประชาชนชาวบ้าน กลุ่มนักวิชาการ หน่วยงานภาครัฐ กลุ่มผู้นำชุมชนที่ โดยการคัดเลือกกลุ่มสัมภาษณ์ผู้วิจัยคัดเลือกจากหลักเกณฑ์เป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับชุมชนและมีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบชุมชนเมืองฝาง มีประสบการณ์และความรู้ทางวิชาการเกี่ยวกับภูมิปัญญา รวมทั้งสิ้นผู้ให้สัมภาษณ์ 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และเปิดประเด็นถึงสภาพพื้นที่ของชุมชนเมืองฝาง แนวทางการพัฒนาภูมิปัญญาเครื่องจักสานไม้ไผ่ของชาวบ้านในชุมชนบ้านเมืองฝาง จังหวัดบุรีรัมย์ และการสร้างมูลค่าเพิ่มภูมิปัญญาเครื่องจักสานไม้ไผ่ของชาวบ้านในชุมชน นำแนวคิดทฤษฎี จากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ทบทวนไว้มาพิจารณาสร้างแบบสัมภาษณ์ การสร้างเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาการจักสานไม้ไผ่ของชาวบ้านในชุมชน บ้านเมืองฝาง จังหวัดบุรีรัมย์ ในการสร้างเครื่องมือ

การตรวจสอบเครื่องมือโดยการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์และแบบสนทนากลุ่มที่ผ่านการตรวจสอบเบื้องต้นจากอาจารย์ผู้ควบคุม วิทยานิพนธ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและประเมินความสอดคล้อง แล้วนำผลจากการ พิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity Index : CVI) โดยใช้เกณฑ์ความเห็นสอดคล้องกันและการยอมรับของผู้เชี่ยวชาญที่มีค่า CVI 0.80 ขึ้น ไป และการหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับวัตถุประสงค์ในการวัด (Index of Item Objective Consistency หรือ IOC) มีค่าเท่ากับ 1 แสดงให้เห็นถึงว่าข้อความของ เครื่องมือมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยอาศัยวิธีการของ Denzil และการวิเคราะห์ข้อมูล เริ่มต้นจากการจัด ระเบียบข้อมูลที่ได้รับมาจากหลายแหล่งด้วยการนำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่เรียงเรียงตาม วัตถุประสงค์และเค้าโครงเรื่องโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และการ ตีความ (Interpretation)

ผลการวิจัย

1. ภูมิปัญญาการจักสานไม้ไผ่ของชาวบ้านในชุมชนบ้านเมืองฝาง จังหวัดบุรีรัมย์

ชุมชนเมืองฝางเป็นชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ชุมชนบ้านเมืองฝาง จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นหนึ่งในชุมชนสำคัญทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดบุรีรัมย์ ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง มีลักษณะเป็นชุมชนที่มีความเก่าแก่ เป็นแหล่งชุมชนที่มีการตั้งถิ่นฐานมาอย่างยาวนาน โดยมีภูมิปัญญามาอย่างยาวนานโดยมีเครื่องจักสานหลากหลายรูปแบบโดยเป็นครัวเองจักสานที่เป็นเครื่องใช้ครัวเรือน เช่น ตะกร้า กระติบ เป็นต้น และเครื่องจักสานที่จับดักสัตว์ สะท้อนถึงรากเหง้าทางอารยธรรมของชาวไทยอีสาน วิถีชีวิตดั้งเดิม ความเชื่อ และภูมิปัญญาที่สืบทอดจากบรรพบุรุษอย่างต่อเนื่องความสำคัญทั้งเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ซึ่งลักษณะของเครื่องจักสานนั้นทำจากไม้ไผ่เป็นวัสดุหลักโดยโดยเครื่องจักสาน จะมีทั้ง ๒ ลาย ที่นิยมสานกัน

- ๑.การสานลายทแยง ส่วนมากใช้ตอกเส้น แบนๆ บาง ๆ เพราะการทำการชนิตนี้ต้องการแผ่นทึบ โครงสร้างจะเปียดตัวกันแบบสนิทไม่มีเส้นแนวตั้ง หรือแนวอน เหมือนการทำลายขัด ซึ่งเป็นลายสานที่เป็นผิวเรียบบางสานต่อเชื่อมกับวัสดุชนิดอื่นได้ และสามารถเชื่อมตามความโค้งของภาชนะที่ต้องการได้
- ๒.ลายขด เป็นลายสร้างรูปทรงขึ้นด้วยการขดของวัสดุซ้อนเป็นชั้นๆ แล้วใช้ตัวกลางเชื่อมถักเข้าด้วยการเย็บ ถัก หรือมัด ลายสานแบบขด มักใช้วัสดุจำพวกหวาย ปอ และวัสดุอื่นๆ ที่ไม่สามารถคงรูปอยู่ได้ด้วยตนเอง วัสดุเหล่านี้ต้องสานด้วยการขดหรือถัก ซึ่งเครื่องจักสานนั้นถูกออกแบบให้มีความเหมาะสมกับลักษณะการใช้งานเฉพาะทาง ซึ่งสะท้อนถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตของชาวบ้านโดยส่วนใหญ่ งานจักสานไม้ไผ่ ถือเป็นงานศิลปะพื้นบ้านอย่างหนึ่ง ที่สะท้อนออกมาจากหัวใจของผู้สร้างสรรค์ ซึ่งเครื่องจักสานประโยชน์นอกจากนี้ คือ คุณค่าของเครื่องจักสาน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ด้านคุณค่าวัฒนธรรม คุณค่าทางศิลปะ เครื่องจักสานของชุมชนมีหลากหลายลวดลายแสดงถึงความเป็นศิลปะเข้ามาผสมผสาน และรูปแบบลวดลายต่าง ๆ เช่น ลายขัด ซึ่งเป็นพื้นฐานของงานสานทุกชนิด ลายทแยง ที่มีลักษณะเหมือนการถักและให้ความแน่นหนาในโครงสร้าง และ ลายอิสระ คุณค่าทางสิ่งแวดล้อม ผลิตภัณฑ์จักสานเหล่านี้ทำขึ้นจากวัสดุธรรมชาติอย่างไม้ไผ่ ซึ่งสามารถย่อยสลายได้ตามธรรมชาติและไม่ง่อให้เกิดขยะที่ตกค้างในระบบนิเวศเหมือนกับภาชนะพลาสติกหรือโลหะ

2. การพัฒนาภูมิปัญญาการจักสานไม้ไผ่ของชาวบ้านในชุมชนบ้านเมืองฝาง จังหวัดบุรีรัมย์

การพัฒนาสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าหรือเครื่องจักสานจากไม้ไผ่นั้นจะต้องอาศัยความร่วมมือและความร่วมใจของคนในชุมชน ดังนั้นตามหลักแนวคิดของการมีส่วนร่วมที่จะนำชุมชนเข้ามาเพื่อพัฒนาและสร้างความเข้มแข็ง โดยสามารถขยายผลไปสู่การพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงการสร้างงานและเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนในระยะยาว โดยพบว่าชุมชนมีทุนทางธรรมชาติที่เป็นคุณทรัพย์พื้นฐานในการทำเครื่องจักสานและสามารถนำมาพัฒนารูปแบบการจักสานโดยใช้กระบวนการเปลี่ยนแปลงและพัฒนานวัตกรรมของเครื่องจักสานโดยดัดแปลงจากรูปแบบเดิมและอาศัยการรวมกลุ่มของชาวบ้านในชุมชน ดังนี้

สร้างความรู้ความเข้าใจในกระบวนการผลิตของเครื่องจักสานให้ชุมชนโดยการจัดอบรมอธิบายขั้นตอนกระบวนการผลิต วิธีการจักสานไม้ไผ่เพื่อให้ชาวบ้านเข้าใจในกระบวนการและเครื่องมือในการผลิตพร้อมทั้งสร้างแรงบันดาลใจผ่านกระบวนการให้ชุมชนได้เห็นภาพมากขึ้น เพื่อสร้างคุณค่าและให้ชาวบ้านในพื้นที่ตระหนักถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อนำทุนทางทรัพยากรธรรมชาติมาพัฒนาจากรูปแบบเดิม

การรวมกลุ่มของชาวบ้านการที่ชุมชนได้มีการยกระดับจัดตั้งเป็นกลุ่ม หรือดำเนินการวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเป็นศูนย์รวมของการรวมกลุ่มของสมาชิกในชุมชน ที่จะช่วยกันแสวงหาทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่นำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน การทำหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่เป็นอาชีพเสริมที่ช่วยสร้างรายได้ให้กับครัวเรือนในชุมชน

ส่งเสริมทักษะในชุมชนเป็นกระบวนการสำคัญที่สามารถส่งเสริมและเสริมสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเครื่องจักสานไม้ไผ่ของชุมชนได้ โดยการพัฒนาไม่เพียงแต่จะช่วยเพิ่มความสามารถในการผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ แต่ยังช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจและรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ได้อย่างยั่งยืน การให้ชาวบ้านเข้าใจถึงความสำคัญของการรักษาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นจะช่วยสร้างความภาคภูมิใจให้กับชุมชน และทำให้ผลิตภัณฑ์ที่สร้างขึ้นมีความเป็นเอกลักษณ์และมีคุณค่าทางวัฒนธรรมการส่งเสริมให้ชาวบ้านมองเห็นความสำคัญของการถ่ายทอดทักษะให้กับเยาวชน และการสืบทอดภูมิปัญญาไปยังรุ่นถัดไปจะช่วยให้เครื่องจักสานไม้ไผ่ไม่เพียงแต่เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่ม แต่ยังเป็นการรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การตลาดกลยุทธ์ทางช่องทางการจัดจำหน่ายเครื่องจักสานไม้ไผ่ของชุมชนเมืองฝาง จังหวัดบุรีรัมย์ ในปัจจุบันโลกออนไลน์เข้ามามีบทบาทมากขึ้นในการใช้

ชีวิตตั้งนั้นการพัฒนาภูมิปัญญาเครื่องจักสานนั้นจำเป็นจะต้องมีช่องทางการตลาดเพื่อเป็นแหล่งในจัดจำหน่ายเครื่องจักสานและเผยแพร่วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ผู้อื่นได้รับทราบและเรียนรู้ถึงเอกลักษณ์ของชุมชนบ้านฝาง

การใช้นวัตกรรมการออกแบบลวดลายที่สวยงามและมีความหมายสะท้อนถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นจะเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์และช่วยดึงดูดความสนใจ และพัฒนาเครื่องจักสาน จากการทำวิถีชีวิตของคนในชุมชนมาเป็นแรงบันดาลใจในการพัฒนารูปแบบเครื่องจักสาน เป็นสิ่งที่ช่วยให้ผลิตภัณฑ์มีความหมายและเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันของชาวบ้าน การพัฒนาเครื่องจักสานไม้ไผ่ของชุมชนเมืองฝาง นั้นเกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเพื่อสร้างกลุ่มชาวบ้านขึ้นมาในการผลิตเครื่องจักสานที่มีเอกลักษณ์แสดงถึงวิถีชีวิตของชุมชน อีกทั้งยังแสดงวัฒนธรรมภายในชุมชนซึ่งในการพัฒนาภูมิปัญญาเครื่องจักสานโดยมีเครือข่ายร่วมกันเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาเครื่องจักสานให้คู่กับชุมชนเมืองฝาง

3. แนวทางในการสร้างมูลค่าเพิ่มและอนุรักษ์ภูมิปัญญาการจักสานไม้ไผ่ของชุมชนบ้านเมืองฝาง จังหวัดบุรีรัมย์

การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเครื่องจักสานไม้ไผ่ของชุมชนบ้านฝาง จังหวัดบุรีรัมย์โดยการออกแบบใหม่ๆ เพิ่มลวดลายที่มีเอกลักษณ์และใช้เทคนิคที่ทันสมัย การปรับปรุงแบบการผลิตให้หลากหลาย การใช้ช่องทางการตลาดออนไลน์ และการเล่าเรื่องเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ที่มีเอกลักษณ์สามารถสร้างความภาคภูมิใจและเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนได้อย่างยั่งยืน โดยมีแนวทางในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตและพัฒนาให้สามารถใช้ประโยชน์จากเครื่องจักสานได้มากที่สุด ดังนี้

การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือระหว่างชุมชน การสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชนและการร่วมมือกับชุมชนอื่นๆ ในการผลิตเครื่องจักสานจะช่วยเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับการผลิต โดยการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในการทำเครื่องจักสาน เช่น การสอนเทคนิคการผลิตใหม่ๆ การออกแบบลวดลายใหม่ๆ หรือแม้กระทั่งการร่วมมือในการจัดการตลาดและการส่งออกผลิตภัณฑ์ไปยังที่อื่นๆ นอกจากนี้ยังสามารถสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนโดยการใช้ชุมชนและหน่วยงานภาครัฐในการร่วมมือกัน ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในการพัฒนาเครื่องจักสานโดยประชุมความร่วมมือจากภาครัฐและชุมชน สร้างความตระหนักรู้ในชุมชนเกี่ยวกับคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์ เช่น การสาธิตการทำเครื่องจักสานไม้ไผ่ในชุมชน การจัด

นิทรรศการ หรือการบรรยายเพื่อให้สมาชิกในชุมชนเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์และการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น

การสร้างกลยุทธ์ทางการตลาดซึ่งเครื่องจักสานเพื่อทำขึ้นมาจำนวนมากก็จะมีช่องทางในการจำหน่าย ทำให้ผู้อื่นนอกหมู่บ้านไม่รู้จักแต่หากมีการทำการตลาดขึ้นเป็นอีกแนวทางที่จะช่วยให้เครื่องจักสานเป็นที่รู้จักในตลาดมากขึ้นและสามารถที่จะสร้างรายได้ให้กับชุมชน ซึ่งจะสามารถถ่ายทอดเรื่องราววิถีชีวิตผ่านเครื่องจักสานโดยพัฒนาให้เข้ากับยุคสมัยเดิมและอนุรักษ์ให้ชุมชนอื่นได้รับทราบ

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เหมาะสมกับการใช้งาน การดัดแปลงเครื่องจักสานเพื่อให้สามารถนำไปใช้งานในครัวเรือนอย่างมีประสิทธิภาพและดูดีมากยิ่งขึ้น เช่น การผลิตตะกร้า กระเป๋า หรือของใช้ในบ้านอื่นๆ จะช่วยเพิ่มความหลากหลายให้กับผลิตภัณฑ์ และทำให้สามารถใช้ในชีวิตประจำวันได้มากขึ้น เครื่องจักสานไม้ไผ่ที่ได้รับการพัฒนาในรูปแบบใหม่สามารถใช้งานได้หลายบริบท ไม่ว่าจะเป็นการใช้งานในบ้าน การตกแต่ง หรือเป็นของขวัญที่มีความหมาย

- ตะกร้า เป็นภาชนะที่หาได้ง่ายและมีการประโยชน์สูงสุดจึงมีการปรับโดยในปรับเปลี่ยนรูปแบบเพิ่มสีสันและเอกลักษณ์ของพื้นที่จะสร้างความโดดเด่นให้กับเครื่องจักสานและการพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานจากไม้ไผ่ เป็นกระบวนการที่มุ่งปรับปรุงและยกระดับภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ให้มีคุณสมบัติใหม่ที่ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคในยุคปัจจุบัน ทั้งในด้านรูปลักษณ์ การใช้งาน และคุณค่าทางศิลปะ ให้มีความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนมากขึ้น ซึ่งเป็นการสร้างแนวคิดใหม่ เป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานในชุมชนบ้านฝาง

ภาพที่ 1 การเพิ่มมูลค่าตะกร้า

- โคมไฟชาวบ้านในพื้นที่ชุมชนเมืองฝางแต่เดิมใช้ตะเกียงเพื่อให้แสงสว่าง แต่ด้วยการพัฒนาของสภาพแวดล้อมและการเข้าถึงไฟฟ้าที่สะดวกสบายในปัจจุบัน ทำให้การใช้โคมไฟได้รับความนิยมเพิ่มขึ้น เครื่องจักสานไม้ไผ่ได้รับการพัฒนาให้เป็นโคมไฟ ซึ่งไม้ไผ่มีคุณสมบัติทนทานต่อความร้อนจากหลอดไฟ ทำให้มีการนำไม้ไผ่มาทำเป็นโคมไฟที่ใช้ในครัวเรือน เมื่อหลอดไฟสัมผัสกับโคมไฟที่ทำจากไม้ไผ่ จะสร้างแสงสีส้มอ่อนๆ

ภาพที่ 2 โคมไฟจักสานไม้ไผ่

- ชะลอม เป็นเครื่องจักสานที่ชาวบ้านในบางพื้นที่อาจไม่ค่อยนิยมใช้กันในปัจจุบัน เนื่องจากมันเป็นผลิตภัณฑ์ที่ถูกใช้ในงานเกษตรกรรมหรือเป็นภาชนะสำหรับใส่ของในชีวิตประจำวัน สามารถนำมาดัดแปลงเป็นของที่ระลึกหรือของตกแต่งที่มีมูลค่าได้ เช่น ใส่ขนมใส่เป็นสังฆทานถวายพระได้แล้วแต่โอกาสซึ่งมีการออกแบบหลากหลายทรงเพื่อให้เหมาะสมกับการใช้งานและเป็นการอนุรักษ์โลกไม่ใช้ถุงพลาสติกในการห่อผลิตภัณฑ์ เชื่อมโยงกับแนวคิดการออกแบบเพื่อวัฒนธรรม เป็นการออกแบบที่มีรากฐานจากวิถีชีวิต ภูมิปัญญา ของชุมชน

ภาพที่ 3 ชะลอม

- การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับเยาวชนถือเป็นกระบวนการที่สำคัญในการรักษาและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและความรู้ดั้งเดิมของชุมชน เพื่อให้ภูมิปัญญาเหล่านี้ยังคงอยู่และมีชีวิตอยู่ต่อไปในอนาคต โดยเฉพาะภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับงานหัตถกรรมและเครื่องจักสานที่เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนต่างๆ กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาไม่เพียงแต่เป็นการสอนทักษะและวิธีการทำงานเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับการปลูกฝังคุณค่าทางจิตใจและวัฒนธรรมที่ชุมชนถือมั่นมาอย่างยาวนานโดยให้ผู้สูงอายุหรือผู้มีประสบการณ์เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้กับเยาวชน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์

การพัฒนาภูมิปัญญาเครื่องจักสานไม้ไผ่ในชุมชนท้องถิ่นไม่ได้เป็นเพียงแค่การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกที่สำคัญในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับวัตถุดิบพื้นถิ่น ทำให้เกิดรายได้เสริมแก่ชาวบ้านในชุมชน ทั้งในด้านการผลิต การออกแบบ การตลาด และการจำหน่าย ที่สามารถขยายไปสู่ตลาดทั้งในและต่างประเทศ ผ่านช่องทางจำหน่ายทั้งแบบออฟไลน์และออนไลน์ การผลิตเครื่องจักสานไม้ไผ่ในพื้นที่เป็นการยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่นและสร้างอาชีพใหม่ให้กับสมาชิกในชุมชน

อภิปรายผล

ภูมิปัญญาจักสานไม้ไผ่ของชาวบ้านเมืองฝาง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ภูมิปัญญาการจักสานไม้ไผ่ของชาวบ้านเมืองฝาง จังหวัดบุรีรัมย์ ถือเป็นองค์ความรู้ท้องถิ่นที่สั่งสมและถ่ายทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ผ่านกระบวนการเรียนรู้ในชีวิตประจำวัน การลงมือปฏิบัติจริง และการเรียนรู้ภายในครอบครัว ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์แนบแน่นระหว่างวิถีชีวิต วัฒนธรรม และธรรมชาติ จากการศึกษา พบว่า การจักสานไม้ไผ่ในชุมชนไม่ได้เป็นเพียงแค่งานฝีมือหรือหัตถกรรมเพื่อยังชีพเท่านั้น หากแต่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีมิติเชิงศิลปะและเชิงสัญลักษณ์ เช่น การสานกระติบข้าว หวด กระดัง และข้อง ซึ่งแต่ละชิ้นมีลวดลายเฉพาะและรูปแบบที่สะท้อนอัตลักษณ์ของภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และยังเกี่ยวข้องกับวิถีเกษตรกรรม วิธีการกิน และการใช้ชีวิตที่เรียบง่ายของชุมชนอีสาน ซึ่งสอดคล้องกับ มนศักดิ์ ทิงษ์ และ สิทธิกร ต๊ะกู ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ภูมิปัญญาการออกแบบลวดลายเครื่องจักสานที่ส่งผลด้านคุณค่าและความหมายต่อการอนุรักษ์ของชุมชนกะเหรี่ยงบ้านยะโม๊ะคี อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดตาก” การวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาลวดลายเครื่องจักสานของชุมชนชาวกะเหรี่ยงและเพื่อศึกษาความสัมพันธ์กับคุณค่าในการดำรงชีวิตของชุมชนชาวกะเหรี่ยงบ้านยะโม๊ะคี อำเภอกันทรวิชัย

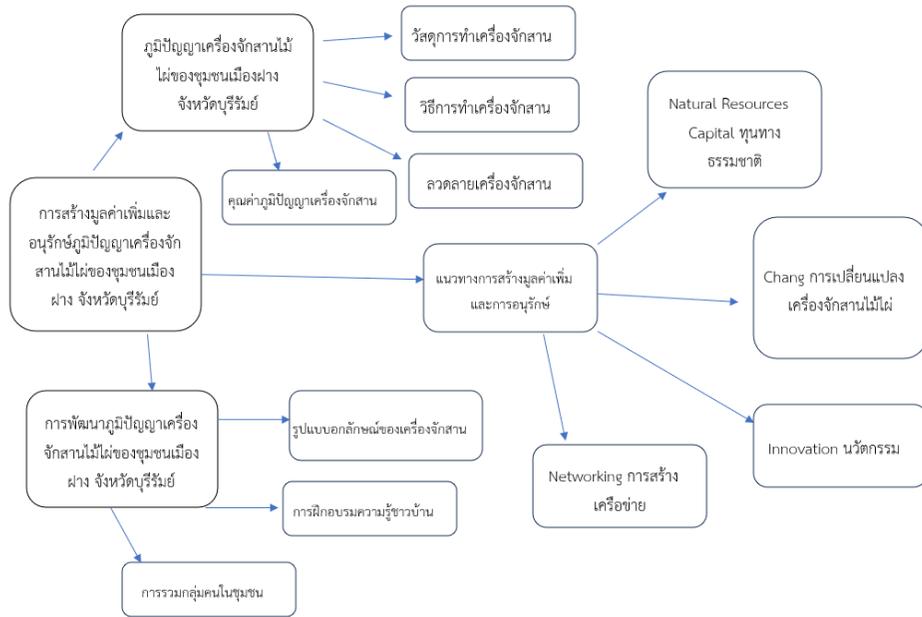
จังหวัดตาก ถอดความรู้จากปราชญ์ชุมชนใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่ามีการจักสานลวดลายเครื่องจักสานอยู่ จำนวน 12 แบบ คือ กลุ่มลายรุ่นเก่า ลายชอคีตา ลายเกอะปอเดอ ลายเกอะปอจือ ลายก้อแล่แหว ลายเทฆะ ลายต้าแคว้สะ ลายต้าโเบะเซอ ลายต้าโกล้เตอะเกี ลายประยุกต์เกิดใหม่ คือ ลายเซ่ตรา ลายแหมโตะ ลายพอแยะโพะ และลายต้าลู่ ด้านความสัมพันธ์กับการสร้างคุณค่างานจักสานสอดคล้องกับวิถีชีวิตและคุณค่าของชุมชนด้วยการให้คุณค่าการเลือกพืชตระกูลไม้ ต้นหวาย ให้คุณค่าต่อการประดิษฐ์เครื่องมืออุปกรณ์ที่ใช้ในวิถีชีวิตประจำวัน (มนศักดิ์ ทิงษ์ และ สิทธิกร ต๊ะกู, 2563) ซึ่งจากงานวิจัยพบลายแบบจากเครื่องจักสานท้องถิ่นที่แสดงวิถีชีวิตของคนในชุมชนเหมือนกันของชุมชนฝางทำให้สะท้อนถึงแนวคิดภูมิปัญญาของคนไทยในการคิดประดิษฐ์เครื่องจักสานและคุณค่าของภูมิปัญญาที่มีต่อท้องถิ่น

กระบวนการสร้างมูลค่าและอนุรักษ์ภูมิปัญญาจักสานไม้ไผ่ของชาวบ้านเมืองฝาง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า การจักสานไม้ไผ่เป็นหนึ่งในภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่าและสืบทอดกันมายาวนานในชุมชนบ้านเมืองฝาง จังหวัดบุรีรัมย์ ไม่เพียงแต่สะท้อนถึงวิถีชีวิตแบบพื้นบ้าน แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการดำรงชีวิตและวัฒนธรรมของชาวอีสาน โดยเฉพาะเมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคสมัยใหม่ ความรู้เชิงช่างเหล่านี้กลับเริ่มเลือนหาย ขาดผู้สืบทอด ขาดพื้นที่เรียนรู้ และขาดกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เท่าทันกับความต้องการของตลาดปัจจุบัน โดยกระบวนการนำแนวคิดนวัตกรรมการสร้างเครือข่าย เข้ามาปรับใช้ในกระบวนการสร้างเพื่อพัฒนาสร้างจักรสานให้มีมูลค่า และทันสมัยมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ทรัพย์ อมรภิญโญ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การสร้างมูลค่าเพิ่มให้ผลิตภัณฑ์จากวัสดุท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม กลุ่มจักสานชุมชนบ้านไชยา หมู่ 4 อำเภอสระใคร จังหวัดหนองคาย” โดยมีวัตถุประสงค์ สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์จากวัสดุท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมกับกลุ่มจักสานชุมชนบ้านไชยา หมู่ 4 อำเภอสระใคร จังหวัดหนองคาย พบว่า การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชนบนรากฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ศักยภาพ ความรู้ และกระบวนการเรียนรู้ที่สั่งสมในชุมชนมาอย่างยาวนาน (ทรัพย์ อมรภิญโญ, 2562) โดยจะเห็นได้ว่ากระบวนการในการสร้างมูลค่าเพิ่มนั้นเหมือนกันที่ได้นำทุนสังคมของชาวบ้านมาสู่กระบวนการพัฒนาการเรียนรู้เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานให้มีมูลค่าเพิ่มจากเดิม

แนวทางการสร้างมูลค่าและอนุรักษ์ภูมิปัญญาการจักสานไม้ไผ่ของชุมชนบ้านเมืองฝาง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า จากการศึกษาพบว่า การภูมิปัญญาการจักสานไม้ไผ่ของชุมชนบ้านเมือง

ฝาง จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นหนึ่งในรูปแบบศิลปหัตถกรรมที่สะท้อนวิถีชีวิต วัฒนธรรม และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติอย่างกลมกลืน ถือเป็นองค์ความรู้ท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนานและมีคุณค่าทางวัฒนธรรมอย่างสูง แต่ในปัจจุบันกลับต้องเผชิญกับความท้าทายหลายประการ เช่น การขาดผู้สืบทอดรุ่นใหม่ ลวดลายผลิตภัณฑ์ไม่ทันสมัย และการเข้าถึงตลาดยังมีข้อจำกัด การอนุรักษ์ภูมิปัญญาเช่นนี้ จึงไม่อาจพึ่งพาเพียงการเก็บรักษา แต่ต้องควบคู่ไปกับการ “สร้างมูลค่า” เพื่อให้ชุมชนเห็นความสำคัญและเกิดแรงจูงใจในการรักษาและพัฒนาต่อไป ซึ่งสอดคล้อง รัชฎาพร เกตานนท์ แนวแห่งธรรม ได้ทำการวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ในจังหวัดนครปฐม” วัตถุประสงค์การวิจัย แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ในจังหวัดนครปฐม มีวัตถุประสงค์ 1.ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ปัญหา และความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น 2.ศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ของกลุ่มอาชีพ 3.วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ 4. ศึกษาการเทียบเคียงกับกลุ่มอาชีพที่ประสบความสำเร็จ 5.เสนอแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ผลการวิจัยพบว่า แนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์มีประเด็นหลักๆ ในการพัฒนา 4 ด้าน ได้แก่ 1 ด้านการบริหารจัดการองค์กร 2. ด้านการบริหารจัดการด้านการตลาด 3. ด้านการบริหารจัดการด้านการผลิตและบริการ และ 4.ด้านการปรับปรุงและพัฒนาธุรกิจชุมชนสู่ความยั่งยืน (รัชฎาพร เกตานนท์, 2560) ดังนั้นแนวทางการในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นจะต้องมีการบริหารจัดการและมีการเพิ่มช่องทางให้เป็นที่รู้จักทางออนไลน์และการวางแผนทางการตลาดต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 4 องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยการสร้างมูลค่าและอนุรักษ์ภูมิปัญญาจักสานไม้ไผ่ของชาวบ้านเมืองฝาง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยการศึกษาคู่ค้าภูมิปัญญาท้องถิ่นเครื่องจักสานไม้ไผ่ และนำมาศึกษาพัฒนาเครื่องจักสานสู่กระบวนการวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้กระบวนการที่ทันสมัยมากขึ้นและยังคงอนุรักษ์คุณค่าที่แสดงถึงเอกลักษณ์วิถีชีวิตของคนในชุมชนเมืองฝางให้คงอยู่ ซึ่งจากการวิเคราะห์นั้นผู้วิจัยพบว่า ชุมชนเมืองฝางมีทุนทางทรัพยากรธรรมชาติในการสร้างมูลค่าเพิ่มโดยใช้กระบวนการสื่อสารภายในชุมชนเพื่อพัฒนาอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนเมืองฝาง และนำไปสู่การสร้างเครือข่ายเพื่อให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายโดยผู้วิจัยนำมาสร้างกระบวนการสร้างมูลค่าเพิ่มและการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน คือ NCIN 1.Natural Resources Capital ทุนทางธรรมชาติ ได้แก่ ไม้ไผ่ ที่เป็นทุนสำคัญของชุมชนเมืองฝาง จังหวัดบุรีรัมย์ 1.Chang การเปลี่ยนแปลง ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงพัฒนารูปแบบของเครื่องจักสานไม้ไผ่ของชุมชนเมืองฝาง จังหวัดบุรีรัมย์ให้มีมูลค่าเพิ่มโดยใช้ทักษะการเรียนรู้ที่ทันสมัยและใช้ประโยชน์อย่างมีคุณค่าสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของคนในชุมชน 3.Innovation นวัตกรรมการสร้างมูลค่าให้กับเครื่องจักสานและการนำเทคโนโลยีมาพัฒนานวัตกรรมให้เครื่องจักสานเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย ๔.

Networking การสร้างเครือข่าย โดยสร้างเครือข่ายภายในชุมชนและเครือข่ายจากหน่วยงานภาครัฐ เพื่อเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ผู้อื่นได้รู้จักและเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า ภูมิปัญญาการจักสานไม้ไผ่ถือเป็นหนึ่งในมรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า ซึ่งสะท้อนถึงวิถีชีวิต ความคิดสร้างสรรค์ และความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ในชุมชนบ้านเมืองฝาง จังหวัดบุรีรัมย์ ภูมิปัญญาดังกล่าวได้รับการสืบทอดผ่านครอบครัวและกลุ่มช่างท้องถิ่นมายาวนาน โดยอาศัยวิถีวัฒนธรรมชาติในพื้นที่อย่าง “ไม่ช่าง” ซึ่งมีคุณลักษณะเด่น เช่น ลำต้นแข็งแรง ผนังหนา เหมาะแก่การนำมาสานเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ อาทิ กระจิบข้าว หวด ช่อ และตะกร้า ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตชนบทแบบดั้งเดิม งานจักสานไม้ไผ่ในชุมชนเมืองฝางไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือสำหรับการดำรงชีวิต แต่ยังเป็นภาพสะท้อนของศิลปะพื้นบ้านที่ต้องอาศัยความประณีต ทักษะ และความเข้าใจในธรรมชาติอย่างลึกซึ้ง ซึ่งในการพัฒนาภูมิปัญญาการจักสานไม้ไผ่ในชุมชนแห่งนี้มีความลึกซึ้งและหลากหลาย ทั้งด้านรูปแบบ ลวดลาย เทคนิคการสาน และวัสดุที่ใช้ โดยเฉพาะการใช้ไม้ไผ่ช่างซึ่งเป็นทรัพยากรในท้องถิ่นที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับงานจักสาน โดยการพัฒนาในด้านต่างๆ คือด้านบุคคล ด้านการผลิต ด้านเอกลักษณ์ ด้านการใช้ประโยชน์ การศึกษาครั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ฝังรากลึกในวิถีชีวิตของชาวบ้านเมืองฝาง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยเฉพาะในด้าน “การจักสานไม้ไผ่” ซึ่งมีค่าใช้จ่ายงานหัตถกรรม หากแต่เป็นองค์ความรู้ที่ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นอย่างต่อเนื่อง โดยได้ร่วมเสนอการสร้างมูลค่าเพิ่มของภูมิปัญญาเครื่องจักสานไม้ไผ่ โดยการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงพัฒนารูปแบบของเครื่องจักสานไม้ไผ่ของชุมชนเมืองฝาง จังหวัดบุรีรัมย์ให้มีมูลค่าเพิ่มและประโยชน์จากทุนทางสังคมและการสร้างมูลค่าให้กับเครื่องจักสานและการนำเทคโนโลยีมาพัฒนานวัตกรรมให้เครื่องจักสานเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย การสร้างเครือข่าย โดยสร้างเครือข่ายภายในชุมชนและเครือข่ายจากหน่วยงานภาครัฐ ตลอดจนช่องทางตลาดเพื่อขยายโอกาสให้เครื่องจักสานเป็นที่รู้จักและแนวทางในการอนุรักษ์ต่อไป

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ความร่วมระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องมีนโยบายเชิงรุกในการสนับสนุนงบประมาณ ทรัพยากร และบุคลากร เพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สามารถต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ได้อย่างยั่งยืน

1.2 สนับสนุนให้เกิด ศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นประจำตำบลจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ร่วมกับโรงเรียนและวิทยาลัยในท้องถิ่น เพื่อเป็นแหล่งถ่ายทอดองค์ความรู้ สานิตกระบวนการผลิต และเป็นเวทีสร้างนวัตกรรมระหว่างคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 วิจัยเชิงเปรียบเทียบรูปแบบการสร้างมูลค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นในต่างภูมิภาคเพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จและอุปสรรคที่แตกต่างกันระหว่างภาคเหนือ กลาง อีสาน ใต้ และนำมาวิเคราะห์เป็นโมเดลสากลสำหรับการส่งเสริมภูมิปัญญาไทย

2.2 ศึกษารูปแบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) จากเศรษฐกิจในงานหัตถกรรมเพื่อสร้างแนวทางการใช้วัสดุเหลือใช้ เช่น เศษไม้ไผ่ เศษหวาย ในการต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ สร้างรายได้เสริม และลดของเสียในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

เกษฎา พัฒรานนท์. (2553). การพัฒนารูปแบบหัตถกรรมจักสานท้องถิ่นโดยใช้วิธีการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษา กลุ่มจักสานในกะพ้อ ตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภोजุฬาภรณ์จังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ธีระวัฒน์ แสนคำ. (2557). เมืองฝาง: เมืองชุมทางการค้าและคมนาคมระหว่างรัฐ. *Journal of Humanities and Social Sciences (HUSOKKU)*, 33(1), 23–45.

นฤมล นิราทร. (2543). *การสร้างเครือข่ายการทำงาน: ข้อควรพิจารณาบางประการ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นันทิยา หุตานวัตร. (2546). *การพัฒนาองค์กรชุมชน*. อุบลราชธานี: คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

ทรัพย์ อมรภิญโญ. (2564). การสร้างมูลค่าเพิ่มให้ผลิตภัณฑ์จากวัสดุท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม กลุ่มจักสานชุมชนบ้านไชยา หมู่ 4 อำเภอสระใคร จังหวัดหนองคาย. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*, 13(3), 88-101.

ปราณี ตันตยานบุตร.(2561). *ภูมิปัญญาไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

มนศักดิ์ ทิงษ์ และ สิทธิกร ตะกู. (2563). ภูมิปัญญาการออกแบบลวดลายเครื่องจักสานที่ส่งผลด้านคุณค่าและความหมายต่อการอนุรักษ์ของชุมชนกะเหรี่ยงบ้านยะโม๊ะคี อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก. *วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ*, 22(2), 111-124.

รัชฎาพร เกตานนท์ แนวแห่งธรรม. (2560). แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ในจังหวัดนครปฐม. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 10(1), 1-20.

สุพาดา สิริกุดตา. (2557). แนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มของแหล่งท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวของจังหวัด สิงห์บุรี ประเทศไทย. *วารสารสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 17(17)3, 215-230.

Thanaphonpan, R. (2003). *Cultural capital*. Bangkok: Chiyong Limthongkul Foundation.

Tiphachartyothin, P. (2014). Quality Control: The importance of consistency. *Journal of Productivity world*, 19 (110), 91-96

Serirat,S. (1999). *Principles of Marketing*. Bangkok: Phetjaratsang hangthurakit press

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือบนฐานภูมิปัญญาของชุมชนบ้านต้ายสวรรค์ อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี*

DEVELOPMENT OF HAND-WOVEN FABRIC PRODUCTS BASED ON THE LOCAL WISDOM OF BAN TAI SAWAN COMMUNITY, NONG HAN DISTRICT, UDON THANI PROVINCE

พระมหาบัณฑิต นันทจันทร์¹, พระปลัดประพจน์ สุภาโต² และ พระมหาประกาศิต สิริเมธ³

Phramaha Bandit Nanthachan¹, Phra Palat Prapoj Supaphato² and Phra Maha Prakasit Sirimetho³

¹⁻³วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹⁻³Buddhapanya Sri Thawarawadee Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: bundit75@windowslive.com

Received 3 August 2025; Revised 23 September 2025; Accepted 25 September 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาภูมิปัญญาผ้าทอมือของชุมชนบ้านต้ายสวรรค์ อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี 2) เพื่อศึกษาการออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือบนฐานภูมิปัญญาของชุมชนบ้านต้ายสวรรค์ อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือบนฐานภูมิปัญญาของชุมชนบ้านต้ายสวรรค์ อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 คน โดย

Citation

* พระมหาบัณฑิต นันทจันทร์, พระปลัดประพจน์ สุภาโต และ พระมหาประกาศิต สิริเมธ. (2568). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือบนฐานภูมิปัญญาของชุมชนบ้านต้ายสวรรค์ อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี. วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 5(3), 32-48.

Phramaha Bandit Nanthachan, Phra Palat Prapoj Supaphato and Phra Maha Prakasit Sirimetho. (2568). Development Of Hand-Woven Fabric Products Based on the Local Wisdom of Ban Tai Sawan Community, Nong Han District, Udon Thani Province. Journal of Political Science Mahamakut Buddhist University, 5(3), 32-48.

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jpsmbu/index>

การคัดเลือกแบบเจาะจงมีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกคือ มีความรู้ทางด้านการผ้าทอมือและเป็นชาวบ้านที่อยู่ในชุมชนและหน่วยงานภาครัฐที่มีความเกี่ยวข้องกับชุมชนโดยทำการวิเคราะห์เนื้อหาแบบอุปนัยนำข้อมูลมาสรุปตีความ

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) ผ้าทอมือของบ้านต้ายสวรรค์มีเอกลักษณ์จากลวดลายและเทคนิคการทอแบบดั้งเดิมที่สืบทอดกันมา เช่น ลายขีดและลายไห ซึ่งสะท้อนถึงอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน
- 2) ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์บนฐานภูมิปัญญาผ้าทอมือ เป็นปัจจัยสำคัญที่ขับเคลื่อนความสำเร็จทั้งด้านวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ การผสมผสานลวดลายขีดดั้งเดิมเข้ากับลายเรขาคณิตสมัยใหม่และใช้เทคโนโลยีในการออกแบบให้ทันสมัยมากขึ้น
- 3) พัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ 2 ประเภทหลัก ได้แก่ ผ้าถุง ผ้าทอมือ ผ้าถุงที่พัฒนาขึ้นใช้ลายขีดแบบดั้งเดิมผสมผสานกับลายเรขาคณิตสมัยใหม่ โดยย้อมด้วยสีจากกลีบดอกบัว ซึ่งให้สีชมพูอ่อนและน้ำตาลแดงตามธรรมชาติ เพื่อสร้างมูลค่าและขยายช่องทางการตลาดให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น

คำสำคัญ: การพัฒนา, ผ้าทอมือ, ภูมิปัญญาท้องถิ่น

Abstract

Objectives: 1) To study the indigenous knowledge of handwoven textiles in Ban Tai Sawan Community, Nong Han District, Udon Thani Province. 2) To examine the community-based product design of handwoven textiles grounded in local wisdom in Ban Tai Sawan through community participation. 3) To propose development guidelines for handwoven textile products based on the community's indigenous knowledge, implemented with community participation. This qualitative research collected data through in-depth interviews with 15 key informants selected via purposive sampling. Selection criteria required expertise in handweaving and residency in the community, as well as inclusion of relevant government agencies connected to the community. Data

were analyzed using inductive content analysis to summarize and interpret the findings.

Findings:

1) The handwoven textiles of Ban Tai Sawan are distinctive for their patterns and traditional weaving techniques passed down through generations, such as khit and hai motifs, which reflect the cultural identity of the Tai Phuan ethnic group.

2) Product development based on indigenous handwoven textile knowledge is a key factor driving success in both cultural and economic dimensions. This involves integrating traditional khit motifs with modern geometric patterns and applying technology to create more contemporary designs.

3) Two main types of handwoven textile products were developed, including traditional tubular skirts (pha thung). The developed pha thung combines traditional khit patterns with modern geometric designs and is naturally dyed using lotus petals, producing soft pink and reddish-brown hues. This approach adds value to the products and expands marketing channels to enhance wider recognition.

Keywords: Development, Handwoven Textile, Local Wisdom

บทนำ

ผ้าเป็นปัจจัยสำคัญพื้นฐานในการดำรงชีวิต ทุกครัวเรือนในอดีตมีการทอผ้าเพื่อใช้สอยในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นเครื่องนุ่งห่ม เครื่องใช้ในครัวเรือน หรือใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน การทอผ้าในแต่ละท้องถิ่นมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวทั้งในด้านวัสดุ กรรมวิธีการผลิต สีส้น และลวดลาย ซึ่งมักได้รับแรงบันดาลใจจากประเพณี

ความเชื่อ ค่านิยม และวิถีชีวิตของชุมชน ผ้าทอมือจึงไม่เพียงเป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในชีวิตประจำวันเท่านั้น แต่ยังเป็นงานศิลป์ที่ถักทอด้วยความคิดสร้างสรรค์และภูมิปัญญาท้องถิ่น สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าทางจิตใจและประวัติศาสตร์ในอดีต (ทัตวรรณ ธิมาคำ, 2553)

ชุมชนบ้านต้ายสวรรค์ อ.หนองหาน จ.อุดรธานี เป็นชุมชนท้องถิ่นที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย โดยชุมชนแห่งนี้มีความโดดเด่นในด้านวัฒนธรรมการทอผ้าด้วยมือ ที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มชาติพันธุ์ ไทพวน ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ชาวบ้านยังคงรักษาเทคนิคการทอผ้าแบบดั้งเดิม เช่น ลายขิด และ ลายไห ซึ่งสะท้อนถึงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมประจำถิ่นได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ภูมิปัญญาการทอผ้าแล้ว ชุมชนบ้านต้ายสวรรค์ยังมีวิถีชีวิตเรียบง่าย พึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ และให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มกันเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน เช่น การจัดตั้งกลุ่มทอผ้าหรือวิสาหกิจชุมชน เพื่อแปรรูปผ้าทอให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่ม และนำออกสู่ตลาดได้ทั้งในและต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่เทคโนโลยีและการตลาดออนไลน์มีบทบาทสำคัญในปัจจุบัน (พระเอนกพงศ์ อนุาลโย, 2558)

แม้ว่าจะมีการฟื้นฟูผ้าทอมือในหลายพื้นที่ แต่ชุมชนบ้านต้ายสวรรค์ยังคงเผชิญกับปัญหาการขาดช่องทางการตลาด การขาดผู้สืบทอด และความล้มเหลวของตลาดและผลิตภัณฑ์ เยาวชนในชุมชนหันไปประกอบอาชีพอื่นที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่า ทำให้การถ่ายทอดความรู้การทอผ้าลดลงอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ การแข่งขันจากผ้าทออุตสาหกรรมและความเปลี่ยนแปลงในค่านิยมของผู้บริโภคที่นิยมสินค้าที่ผลิตอย่างรวดเร็วและราคาถูก ส่งผลให้ผ้าทอมือที่มีกระบวนการผลิตที่ใช้เวลานานและมีต้นทุนสูงได้รับความนิยมน้อยลง

จากสถานการณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทอผ้าของชุมชน พร้อมทั้งส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือให้มีความร่วมสมัยและสามารถแข่งขันในตลาดได้ ทั้งนี้เพื่อเป็นการสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่า และสร้างรายได้ให้กับชุมชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาผ้าทอมือของชุมชนบ้านต้ายสวรรค์ อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

2. เพื่อศึกษาการออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือบนฐานภูมิปัญญาของชุมชนบ้านต้ายสวรรค์ อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือบนฐานภูมิปัญญาของชุมชนบ้านต้ายสวรรค์ อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

การทบทวนวรรณกรรม

ในการทำวิจัยครั้งนี้ได้มุ่งเน้นศึกษาได้มีการศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ภูมิปัญญาการทำผ้าทอมือ สุภาภรณ์ โอหาริกเดช (2559) ได้กล่าวว่า ผ้าและงานทอผ้า นับเป็นผลงานของความเจริญรุ่งเรืองทางด้านศิลปะและวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของผู้คนในโลกนี้ จากหลักฐานทางโบราณคดีที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน พบว่าดินแดนซึ่งเป็นราชอาณาจักรไทยอยู่มี การทอผ้าขึ้นใช้มาแล้วไม่ต่ำกว่า 2,500 ปี โดยชุมชนที่อาศัยกระจุกกระจายอยู่ทั่วไปในเขตแหลมทองนี้ แม้แต่ใหม่ก็พบว่ามี การนำมาทอเป็นผืนผ้าตั้งแต่สมัยประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะในแหล่งโบราณคดีบ้านเชียงที่พบว่ามี การทอผ้าไหมมาก่อนที่เงินจะนำไปทอเป็นผ้าไหมจนแพร่หลายไปทั่วโลก การทอผ้าเป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่คนไทยรุ่นปัจจุบันต้องช่วยกันอนุรักษ์ไว้ในสมัยก่อน ผู้หญิงไทยจะทำเครื่องใช้ต่าง ๆ ในบ้านเอง

ชีวรรณ เจริญสุข (2557) ได้กล่าวว่า ผลิตภัณฑ์ใหม่ คือ ผลิตภัณฑ์ที่เปลี่ยนรูปแบบจากเดิมปรับปรุงบางส่วน หรือนำเสนอในตลาดใหม่ วัตถุประสงค์ของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ เช่น การเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยี การรักษาความเป็นผู้นำในตลาด การใช้กำลังการผลิตให้เต็มที่ หรือการขยายตลาด กระบวนการพัฒนาแบ่งเป็น 8 ขั้นตอน เช่น การสร้างแนวคิด การคัดเลือกแนวคิด การทดสอบแนวคิด การวางกลยุทธ์การตลาด การวิเคราะห์ธุรกิจ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การทดสอบตลาด และการนำออกสู่ตลาด วงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ Product Life Cycle มี 4 ขั้นตอน แนะนำ เติบโต ครอบงำ และตกต่ำ ซึ่งต้องปรับกลยุทธ์ตามแต่ละขั้นตอน

โกวิทย์ พวงงาม (2552) การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการของกลุ่มองค์กรชุมชนมีการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมลงมือปฏิบัติ โดยมีความเข้าใจในปัญหาของตนและตระหนักถึง

สิทธิของตนที่มีต่อสิ่งนั้น ซึ่งความรู้สึกเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ด้วยการที่บุคคลได้รับข้อมูลใหม่ที่จะช่วยเพิ่มอำนาจ ความคิด และโอกาสได้ร่วมวิเคราะห์ และตัดสินใจกำหนดเป้าหมายในกิจกรรมเหล่านั้น หลักการและแนวคิดพื้นฐานของการมีส่วนร่วม เป็นการเกี่ยวข้องกันทางด้านสังคม จิตใจ และอารมณ์ของบุคคลหนึ่งใดในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งเป็นเหตุจูงใจให้กระทำสิ่งใดให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น ๆ เพราะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม วางแผน วิเคราะห์ ตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมรับผลในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสิ่งที่จะทำ เช่น การทำงานร่วมกัน การพัฒนาาร่วมกัน โดยการมีส่วนร่วมทำให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปด้วยความราบรื่น สร้างสรรค์ สร้างสามัคคี เนื่องจากการดำเนินกิจกรรมมักเกี่ยวข้องกับบุคคลหมู่มาก และอาจรวมถึงสาธารณชนทั่วไป การสร้างกิจกรรมการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง จะเป็นการสร้างความเข้าใจร่วมกัน ทำให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปโดยสะดวก และจะเป็นการสนับสนุนให้เกิดแนวร่วมการดำเนินกิจกรรมมากขึ้นอีกด้วย ซึ่งการพัฒนาภูมิปัญญาผ้าทอมือนั้น ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในชุมชนและภาครัฐเพื่อร่วมกันคิด การตัดสินใจ และลงมือปฏิบัติ เพื่อที่จะนำภูมิปัญญาให้คงอยู่และเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายตลอดจนมีส่วนร่วมในการออกแบบผ้าทอมือให้เข้ากับยุคสมัยในปัจจุบันซึ่งทุกอย่างจะบรรลุเป้าหมายจำเป็นต้องศึกษาถึงแนวคิดของการมีส่วนร่วมเพื่อนำมาปรับใช้ในกระบวนการพัฒนาต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย คณะผู้วิจัยได้กำหนดใช้วิธีวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาภูมิปัญญาผ้าทอมือของชุมชนบ้านด้ายสวรรค์ อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี เพื่อศึกษาการออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือบนฐานภูมิปัญญาของชุมชนบ้านด้ายสวรรค์ อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือบนฐานภูมิปัญญาของชุมชนบ้านด้ายสวรรค์ อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยแบ่งเป็นกลุ่มโดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้นำชุมชน 3 คน กลุ่มที่ 2 กลุ่มชาวบ้านด้ายสวรรค์ / ผู้ผลิตผ้าทอมือ 5

คน กลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้บริโภค 5 คน กลุ่มที่ 4 กลุ่มตัวแทนภาครัฐ 2 คน โดยการคัดเลือกจากผู้ที่มีคุณสมบัติด้านความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญา และเกี่ยวข้องในการพัฒนาชุมชนเพื่อขับเคลื่อนภูมิปัญญาชุมชนร่วมกับชาวบ้านโดยเป็นตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ และกลุ่มผู้บริโภคเพื่อเก็บข้อมูลและนำมาออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และประเด็นข้อมูลสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกำลังสูญหายแนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือบนฐานภูมิปัญญาของชุมชนบ้านต้ายสวรรค์ อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี โดยนำแนวคิดทฤษฎี จากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ทบทวนไว้มาพิจารณาสร้างแบบสัมภาษณ์ การสร้างเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาผ้าทอมือของชุมชนบ้านต้ายสวรรค์

4. การตรวจสอบเครื่องมือโดยการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์และแบบสนทนากลุ่มที่ผ่านการตรวจสอบเบื้องต้นจากอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและประเมินความสอดคล้อง แล้วนำผลจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity Index : CVI) โดยใช้เกณฑ์ความเห็นสอดคล้องกันและการยอมรับของผู้เชี่ยวชาญที่มีค่า CVI 0.80 ขึ้นไป

ผลการวิจัย

1. ภูมิปัญญาผ้าทอมือของชุมชนบ้านต้ายสวรรค์ อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี การทอผ้าในชุมชนบ้านต้ายสวรรค์ มีรากฐานมาจากวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน ซึ่งอพยพมาจากพื้นที่ใกล้เคียงในภาคอีสาน การทอผ้าเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต โดยผู้หญิงในครัวเรือนจะทอผ้าเพื่อใช้เป็นเครื่องนุ่งห่ม เช่น ผ้าถุง ผ้าคลุมไหล่ และผ้าใช้ในพิธีกรรม เช่น งานบวชและงานแต่งงาน ลวดลายผ้าทอของชุมชนบ้านต้ายสวรรค์สะท้อนถึงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น โดยมีลวดลายเด่น ดังนี้ 1.ลายขิด มีลักษณะเป็นลายเรขาคณิต เช่น ลายข้าวหลามตัด ลายตาราง และลายไหน้ำไหล ซึ่งได้รับแรงบันดาลใจจากเครื่องปั้นดินเผาบ้านเซียง ลายเหล่านี้มักใช้ในผ้าถุงและผ้าคลุมไหล่ 2.ลายจก เป็นลายที่มีความประณีต เช่น ลายดอกบัว ลายนกยูง และลายใบไม้ มักใช้ในผ้าพิธีกรรม เช่น ผ้าสไบสำหรับงานแต่งงาน 3.ลายพื้น เป็นลายที่เรียบง่าย ไม่ซับซ้อน ใช้ในผ้าที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ผ้าขาวม้า ซึ่งการ

ทอผ้าเป็นภูมิปัญญาที่มีความสำคัญทั้งด้านเศรษฐกิจและด้านวัฒนธรรมของท้องถิ่น ผ้าทอมือเป็นสัญลักษณ์ของอัตลักษณ์ไทพวน โดยเฉพาะลายขิดและลายจกที่สะท้อนถึงความเชื่อและวิถีชีวิต เช่น ลายน้ำไหลที่สื่อถึงความอุดมสมบูรณ์ และลายดอกบัวที่เชื่อมโยงกับความศักดิ์สิทธิ์ของดอกบัวในวัฒนธรรมพุทธศาสนา อีกทั้งด้านสังคม การทอผ้าเป็นกิจกรรมที่สร้างความสามัคคีในชุมชน โดยในอดีต ผู้หญิงในหมู่บ้านจะรวมตัวกันทอผ้าและแลกเปลี่ยนความรู้ ซึ่งช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน อีกทั้งยังพบปัญหาและความท้าทายในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาดังนี้ 1.ขาดผู้สืบทอด เยาวชนในชุมชนมีส่วนร่วมน้อยลง เนื่องจากมองว่าการทอผ้าไม่ใช่อาชีพที่มั่นคงและให้ผลตอบแทนต่ำ 2.การขาดนวัตกรรม การทอผ้าในชุมชนยังคงใช้เทคนิคและลวดลายแบบดั้งเดิมเป็นหลัก ซึ่งอาจไม่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคสมัยใหม่ 3. การขาดการสนับสนุนจากหน่วยงาน แม้ว่าจะมีการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในบางโอกาส เช่น การจัดงานแฟร์ OTOP แต่ยังคงขาดการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง เช่น การฝึกอบรมหรือการจัดหาเครื่องมือที่ทันสมัย

2. ออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือบนฐานภูมิปัญญาของชุมชนบ้านด้ายสวรรค์ อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งร่วมกันประชุมเพื่อวางแผนพัฒนาเริ่มตั้งแต่จากการคิด การตัดสินใจและการลงมือทำในการคิดออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือให้ทันสมัยและมีมูลค่ามากขึ้น โดยศึกษาการออกแบบนวัตกรรมเทคโนโลยีการออกแบบลวดลายกลุ่มผู้ทอผ้าทดลองออกแบบลายผ้าใหม่ ๓ ลาย โดยใช้ซอฟต์แวร์ออกแบบลายผ้าพื้นฐาน เช่น Canva ซึ่งช่วยให้สามารถปรับแต่งลวดลายได้ง่ายและรวดเร็ว การมีส่วนร่วม การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการช่วยเพิ่มความมั่นใจให้กลุ่มผู้ทอผ้า โดยเฉพาะเมื่อได้รับความคิดเห็นจากผู้บริโภคที่เข้าร่วมว่า ผลิตภัณฑ์ที่มีเรื่องราว Storytelling เช่น การเล่าเรื่องการย้อมสีด้วยดอกบัว มีความน่าสนใจมากขึ้น

ลายขิดผสมเรขาคณิต รักษาเอกลักษณ์ของลายขิดแบบดั้งเดิมที่สื่อถึงความเชื่อและวิถีชีวิตไทพวน เช่น การใช้ลายขิดที่สื่อถึงความอุดมสมบูรณ์ของท้องถิ่น โดยผสมผสานกับลายเรขาคณิตสมัยใหม่

ลายไห ได้รับแรงบันดาลใจจากไหโบราณที่ใช้ในพิธีกรรมและการเก็บรักษาของในชุมชนไทพวน ลายนี้จะถูกออกแบบให้มีรูปทรงโค้งมนที่เลียนแบบไห พร้อมเพิ่มลวดลายเล็กๆ

เช่น ลายใบไม้หรือลายน้ำ เพื่อสื่อถึงความเชื่อในความอุดมสมบูรณ์และการเชื่อมโยงกับธรรมชาติ

ลายดอกบัว สะท้อนความศักดิ์สิทธิ์และความบริสุทธิ์ตามคติพุทธศาสนาในวัฒนธรรมไทพวน โดยออกแบบลายดอกบัวให้มีมิติ เช่น การใช้เฉดสีที่สื่อถึงการเปลี่ยนแปลงของแสงในบึงบัว หรือการเพิ่มลายคลื่นน้ำเพื่อแสดงถึงความเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตริมน้ำของชุมชน

ภาพที่ 1 ลายผ้า

3. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือบนฐานภูมิปัญญาของชุมชนบ้านต้ายสวรรค์ อำเภอนองหาน จังหวัดอุดรธานี โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน การมีนวัตกรรมเข้ามาพัฒนาผ้าทอมือทำให้ผ้าทอมือมีมูลค่ามากขึ้นโดยจากการร่วมมือของชุมชนในท้องถิ่น โดยมีกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ดังนี้ 1.วิเคราะห์ศักยภาพของทรัพยากรและกลุ่มผู้ผลิต สำรวจศักยภาพของกลุ่มทอผ้า เช่น ทักษะการทอของสมาชิก จำนวนผู้ร่วมผลิต วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่น และความพร้อมในการพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ 2.การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วมกับชุมชน จัดกิจกรรมมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาแนวคิดผลิตภัณฑ์ใหม่ เช่น เสื้อผ้า กระเป๋า ผ้าพันคอ โดยผสมผสานลวดลายดั้งเดิมเข้ากับการออกแบบร่วมสมัย และเลือกใช้สีธรรมชาติหรือวัสดุเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 3.การทดลองผลิตต้นแบบ นำแบบผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการออกแบบ มาทดลองผลิตจริงในชุมชน เพื่อดูความเหมาะสมของวัสดุ เทคนิคการผลิต และการประยุกต์ใช้ลวดลายดั้งเดิม 4.การสร้างอัตลักษณ์แบรนด์และบรรจุภัณฑ์ ออกแบบบรรจุภัณฑ์และภาพลักษณ์แบรนด์ให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมชุมชน เพื่อสร้างความโดดเด่น เช่น การตั้งชื่อแบรนด์จากภาษาท้องถิ่นหรือใช้ลายประจำถิ่นในโลก จากกระบวนการพัฒนาที่ผู้วิจัยได้ศึกษานั้นได้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนบ้านต้ายสวรรค์ อำเภอนองหาน จังหวัดอุดรธานี

เสื้อผ้าสไตล์ลาลอง เสื้อผ้าที่พัฒนาขึ้นเน้นดีไซน์ทันสมัย เช่น เสื้อเชิ้ตและเสื้อคลุม โดยใช้ผ้าทอมือที่มีลวดลายผสมผสานระหว่างลายขิดและลายเรขาคณิต การออกแบบเน้น

ความเรียบง่าย แต่มีเอกลักษณ์เหมาะสำหรับกลุ่มเป้าหมายวัยหนุ่มสาวและนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบผลิตภัณฑ์หัตถกรรม

ภาพที่ 2 เสื้อผ้าสไตล์ลำลอง

ผ้าถุงผ้าทอมือ ผ้าถุงที่พัฒนาขึ้นใช้ลายขีดแบบดั้งเดิมผสมผสานกับลายเรขาคณิตสมัยใหม่ โดยย้อมด้วยสีจากกลีบดอกบัว ซึ่งให้สีชมพูอ่อนและน้ำตาลแดงตามธรรมชาติ ผ้าถุงมีขนาดมาตรฐานที่เหมาะสมกับการใช้งานในชีวิตประจำวันและงานพิธีการ มีความยาวเฉลี่ย 1.8-2 เมตร และมีน้ำหนักเบา ทำให้สวมใส่สบาย

อภิปรายผล

1. ภูมิปัญญาผ้าทอมือของชุมชนบ้านด้ายสวรรค์ อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี โดยตามหลักแนวคิดการอนุรักษ์ภูมิปัญญาผ้าทอมือนั้นได้กล่าวว่า การรู้จักนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาด ให้เป็นประโยชน์ต่อมหาชนมากที่สุด สูญเสียน้อยที่สุดใช้ได้ยาวนาน และต้องกระจายการใช้ประโยชน์ให้ทั่วถึงกัน โดยถูกต้องตามกาลเทศศด้วย อีกทั้งภูมิปัญญาผ้าทอมือนั้น เป็นการรักษามรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน มีเอกลักษณ์จากลวดลายและเทคนิคการทอแบบดั้งเดิมที่สืบทอดกันมา เช่น ลายขีดและลายไห ซึ่งสะท้อนถึงอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน การอนุรักษ์เริ่มจากการรวมกลุ่มของชุมชนเพื่อฟื้นฟูองค์ความรู้ โดยมีผู้นำชุมชนและผู้สูงอายุเป็นผู้ถ่ายทอดเทคนิคการทอและการย้อมสีธรรมชาติให้คนรุ่นใหม่ ช่วยให้เกิดการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะ ส่งผลให้คนในชุมชน โดยเฉพาะสตรีมีรายได้เสริมจากการจำหน่ายผ้าทอมือ นอกจากนี้การนำนวัตกรรมสมัยใหม่ เช่น การออกแบบลวดลายให้ทันสมัยและการใช้สื่อออนไลน์เพื่อการตลาด ช่วยเพิ่ม

มูลค่าและขยายช่องทางการจำหน่ายไปยังตลาดทั้งในและต่างประเทศ การอนุรักษ์นี้ยังสร้างความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และลดการย้ายถิ่นของคนรุ่นใหม่ อย่างไรก็ตาม ความท้าทายอยู่ที่การรักษาคุณภาพผ้าทอแบบดั้งเดิมท่ามกลางความต้องการของตลาดที่เปลี่ยนแปลง และการขาดแคลนวัตถุดิบธรรมชาติ เช่น ฝ้ายและสีธรรมชาติ ซึ่งอาจต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน การอนุรักษ์ผ้าทอมือของบ้านต้ายสวรรคร์ จึงเป็นแบบอย่างของการผสมผสานระหว่างการรักษาภูมิปัญญาดั้งเดิมและการปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัย สร้างความยั่งยืนทั้งด้านวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาวิระยุทธ ปราสาทนอก ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การอนุรักษ์และการสืบทอดภูมิปัญญาการผลิตบาตรของชุมชนบ้านบาตร เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ได้กล่าวถึงการอนุรักษ์ว่า การดูแลรักษาให้คงสภาพเดิมหรือสภาพที่ยังเอื้อประโยชน์ต่อการใช้สอยได้ (พระมหาวิระยุทธ ปราสาทนอก, 2551)

2. การพัฒนาผลิตภัณฑ์บนฐานภูมิปัญญาผ้าทอมือของชุมชนบ้านต้ายสวรรคร์ อำเภอนองหาน จังหวัดอุดรธานี เป็นกระบวนการที่ผสมผสานภูมิปัญญาดั้งเดิมเข้ากับนวัตกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดสมัยใหม่ ผ้าทอมือของชุมชนมีเอกลักษณ์จากลายทอแบบไทพวน โดยการมีส่วนร่วมผ่านกระบวนการออกแบบดำเนินการผ่านการประชุมเชิงปฏิบัติการ 2 ครั้ง โดยมีผู้เข้าร่วม 20 คน (ผู้ทอผ้า ผู้นำชุมชน เยาวชน และตัวแทนผู้บริโภค) ผลลัพธ์คือการออกแบบลวดลายใหม่ 3 ลาย (ลายขีดผสมเรขาคณิต ลายน้ำไหล ดัดแปลง และลายดอกบัว) โดยใช้ซอฟต์แวร์ Canva เพื่อร่างแบบ เช่น ลายขีดและลายไ้ ซึ่งสะท้อนวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ท้องถิ่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์เริ่มจากการรวมกลุ่มชุมชนเพื่อถ่ายทอดเทคนิคการทอและย้อมสีธรรมชาติ ได้พัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ เช่น เครื่องแต่งกาย โดยปรับลวดลายให้ทันสมัยและหลากหลายเพื่อดึงดูดลูกค้าทั้งในและต่างประเทศ การใช้สื่อออนไลน์และแพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซช่วยขยายช่องทางการตลาด ทำให้ผ้าทอเข้าถึงผู้บริโภคทั่วโลก ผลกระทบเชิงบวกคือการสร้างรายได้เสริมให้สมาชิกชุมชน โดยเฉพาะสตรี และส่งเสริมความภาคภูมิใจในมรดกวัฒนธรรม การพัฒนานี้ยังช่วยลดการย้ายถิ่นของคนรุ่นใหม่ อย่างไรก็ตาม ความท้าทายรวมถึงการรักษาคุณภาพผ้าทอแบบดั้งเดิม การจัดหาวัตถุดิบ เช่น ฝ้ายและสีธรรมชาติ และการแข่งขันในตลาด การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน เช่น การฝึกอบรมหรือเงินทุน จะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือของบ้านต้ายสวรรคร์ จึงเป็นตัวอย่างของการต่อยอดภูมิปัญญาเพื่อสร้างความยั่งยืนทั้งด้านวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รังสรรค์ นัยพรม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาภูมิ

ปัญหาผ้าทอพื้นบ้านสู่นวัตกรรมชุมชน ในชุมชนชายแดนจังหวัดอุบลราชธานี งานวิจัยนี้เป็น การวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ใช้ในการผลิตผ้าทอ พื้นบ้านในชุมชนชายแดนจังหวัดอุบลราชธานี และ 2) เพื่อพัฒนา ต้นแบบนวัตกรรมชุมชนผ้า ทอพื้นบ้านในชุมชนชายแดนจังหวัดอุบลราชธานี ตามแนวคิด เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ผลการวิจัย พบว่า ผลการวิจัยพบว่า ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ใช้ในการผลิตผ้าทอพื้นบ้านในชุมชนชายแดน จังหวัดอุบลราชธานี พบ 2 ประการ ได้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการประดิษฐ์อุปกรณ์สำหรั บการทอผ้า พบ 9 ชนิด ได้แก่ กี่ ฝีม เขากทอผ้า กระสวย หลอดฝ้าย กงติดฝ้าย อีวเข็นฝ้าย อัก เข็นฝ้าย และหลาเข็นฝ้าย ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรมการทอผ้า แบ่งได้ 3 ประเภท คือ การทอผ้ามัดหมี่ พบ 6 ลาย ได้แก่ ลายมัดหมี่วง ลายมัดหมี่บักจับ ลายมัดหมี่ พิกุล ลายมัดหมี่ข้าวหลามตัด ลายมัดหมี่สายฝน และลายมัดหมี่ต้นข้าว การทอผ้าลายขีด พบ 5 ลาย ได้แก่ ลายขีดดอกไม้ ลายขีดผีเสื้อ ลายขีดช้าง ลายขีดปลาบึก และลายขีดผาแต้ม การ ทอผ้าลายจก พบ 4 ลาย ได้แก่ ลายจกดาว ลายจกผาแต้ม ลายจกช้าง และลายจกปลาบึก ส่วนขั้นตอนในการทอผ้าพื้นบ้าน พบว่ามี 11 ขั้นตอน ได้แก่ การปลูกฝ้าย การเก็บเกี่ยวฝ้าย การอ้าวฝ้าย การดัดฝ้าย การล่อฝ้าย การเข็นฝ้าย การเปียฝ้าย การซักฝ้าย การย้อมฝ้าย การ เข้าหลอด และการทอ ดังนั้นแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาของภูมิปัญญาผ้าทอมือที่จะนำไปสู่ เศรษฐกิจของชุมชนสร้างรายได้ให้กับชุมชนต่อไป (รังสรรค์ นัยพรม, 2566)

3. การมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านต้ายสวรรค์ อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์บนฐานภูมิปัญญาผ้าทอมือ เป็นปัจจัยสำคัญที่ขับเคลื่อนความสำเร็จทั้ง ด้านวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ โดยชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการคิด การพิจารณาสู่ การตัดสินใจและการลงปฏิบัติเพื่อหาข้อคิดเห็นร่วมกันในการพัฒนาส่งเสริมภูมิปัญญาผ้าทอ มือของชุมชน ซึ่งมีสมาชิกหลากหลายวัย โดยเฉพาะสตรีและผู้สูงอายุที่ถ่ายทอดเทคนิคการทอ ผ้าไทพวน เช่น ลายขีดและลายไทร รวมถึงการย้อมสีธรรมชาติให้คนรุ่นใหม่ การมีส่วนร่วมนี้เริ่ม จากการระดมความรู้ท้องถิ่นเพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ โดยผ่านโปรแกรม Canva เช่น ผ้าพันคอ กระเป๋า และเสื้อผ้าที่ทันสมัย ตอบโจทย์ตลาดทั้งในและต่างประเทศ ชุมชนยังร่วมกัน พัฒนาทักษะผ่านการฝึกอบรม และใช้สื่อออนไลน์เพื่อการตลาด ส่งผลให้เกิดช่องทางการ จำหน่ายที่กว้างขึ้น การมีส่วนร่วมช่วยสร้างรายได้เสริม เสริมความเข้มแข็งของชุมชน และลด การย้ายถิ่นของเยาวชนทุกคนมีบทบาท เช่น เด็ก ๆ ช่วยออกแบบลายผ้า ผู้สูงวัยให้คำแนะนำ ด้านเทคนิค และวัยทำงานดูแลการตลาด อย่างไรก็ตาม ความท้าทายคือการรักษาคุณภาพงาน

ฝีมือ การขาดแคลนวัตถุดิบธรรมชาติ และการขาดเงินทุน การสนับสนุนจากภาครัฐหรือเอกชน จะช่วยยกระดับการพัฒนา การมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านด้ายสวรรค์แสดงให้เห็นถึงพลังของ ความร่วมมือที่ผสมผสานภูมิปัญญาดั้งเดิมและนวัตกรรม สร้างความยั่งยืนให้กับมรดก วัฒนธรรมและเศรษฐกิจท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อติพร เกิดเรือง ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลบ่อเงิน อำเภอลาด หลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี 1.ศึกษาสภาพปัญหาของพื้นที่ในตำบลบ่อเงิน อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี 2. ศึกษาแนวทางหรือมาตรการในการแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดการพัฒนาชุมชน ร่วมกันในตำบลบ่อเงิน อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษา พบว่า 1. สภาพปัญหาของพื้นที่ในตำบลบ่อเงิน อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี มีหลายประเด็น ที่ต้องเร่งดำเนินการแก้ไข ได้แก่ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความมั่นคง และการ บริหารจัดการ โดยเฉพาะปัญหาการขาดแคลนอาชีพเสริม และการขาดการส่งเสริมการ รวมกลุ่มอาชีพอย่างต่อเนื่อง 2. แนวทางหรือมาตรการในการแก้ไขปัญหา ควรมุ่งเน้นการสร้าง ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน ทั้งในด้านการสร้างอาชีพ การเสริมสร้างความเข้มแข็งของ กลุ่มชุมชน การจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และการพัฒนากลไกการบริหารจัดการท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น แสดงให้เห็นถึงแนวทางการมี ส่วนร่วมของชุมชนเพื่อนำมาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งด้านการสร้างอาชีพการพัฒนาชุมชน สิ่งแวดล้อมต่างๆ ได้อย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 3 องค์ความรู้ใหม่

จากแผนภูมิ แสดงให้เห็นความเชื่อมโยงของผลการวิจัยและองค์ความรู้ 5 ประเด็น ดังนี้

1) ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การวิจัยเผยให้เห็นว่า ภูมิปัญญาการทอผ้าของชุมชนบ้านด้ายสวรรค์ โดยเฉพาะเทคนิคการย้อมสีด้วยกลีบดอกบัว และลวดลายที่ได้รับแรงบันดาลใจจากเครื่องปั้นดินเผาบ้านเชียง เป็นจุดแข็งที่สามารถสร้างความแตกต่างให้กับผลิตภัณฑ์ในตลาด การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น กลีบดอกบัว ในการย้อมสี ไม่เพียงแต่ช่วยลดการใช้สารเคมี แต่ยังเพิ่มมูลค่าให้ผลิตภัณฑ์ด้วยเรื่องราวทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นที่ชื่นชอบของผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญกับความยั่งยืนและความเป็นธรรมชาติ

2) การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นกุญแจสู่ความยั่งยืน กระบวนการมีส่วนร่วมผ่านการสนทนากลุ่ม ช่วยให้ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของผลิตภัณฑ์และตระหนักถึงคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การระดมความคิด ออกแบบลวดลาย ไปจนถึงการตลาด ส่งผลให้เกิดความสามัคคีและความมุ่งมั่นในการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง

3) การผสมผสานนวัตกรรมกับประเพณี การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือที่ผสมผสานลายชนิดแบบดั้งเดิมกับลายเรขาคณิตสมัยใหม่ และการใช้ซอฟต์แวร์ออกแบบลายผ้าพื้นฐาน เช่น Canva แสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้ในการนำนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคยุคใหม่ โดยเฉพาะกลุ่มวัยหนุ่มสาว ซึ่งช่วยขยายฐานลูกค้าและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันกับผ้าทออุตสาหกรรม

4) ความท้าทายในการถ่ายทอดความรู้และพัฒนาทักษะ การวิจัยชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดในด้านการถ่ายทอดความรู้สู่เยาวชนและการขาดทักษะด้านการออกแบบดิจิทัลของกลุ่มผู้ทอผ้า ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในระยะยาว การฝึกอบรมทักษะดิจิทัลและการสร้างแรงจูงใจให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้ภูมิปัญญาการทอผ้าคงอยู่และพัฒนาต่อไปได้

5) ความสำคัญของการสร้างช่องทางการตลาด แม้ว่าผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้น เช่น ผ้าถุงและเสื้อผ้าสไตล์ลำลอง จะได้รับการตอบรับที่ดีในงานแฟร์ท้องถิ่นและร้านค้าชุมชน แต่การขาดช่องทางการตลาดที่กว้างขวาง เช่น ตลาดออนไลน์หรือการส่งออก เป็นอุปสรรคสำคัญ การวิจัยชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาแบรนด์และการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล เช่น การจำหน่ายผ่านโซเชียลมีเดียหรืออีคอมเมิร์ซ อาจเป็นแนวทางในการขยายตลาดและเพิ่มรายได้ให้ชุมชน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. ภูมิปัญญาการทอผ้าของชุมชนบ้านด้ายสวรรค์ ภูมิปัญญาการทอผ้ามีรากฐานจากวัฒนธรรมไทพวน โดยใช้กี่ทอผ้าแบบดั้งเดิม (กี่กระตุก) และเทคนิคการทอ เช่น การทอแบบขิด การทอแบบจก และการทอพื้น ลวดลายที่เด่นชัด เช่น ลายข้าวหลามตัด ลายน้ำไหล และลายดอกบัว ได้รับแรงบันดาลใจจากเครื่องปั้นดินเผาบ้านเชียง ซึ่งสะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม การย้อมสีด้วยกليبดอกบัวจากหนองบงเป็นจุดเด่นที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สามารถสกัดได้ 3 เฉดสี (ชมพูอ่อน น้ำตาลแดง น้ำตาลอมม่วง) ซึ่งเพิ่มมูลค่าและความน่าสนใจให้ผลิตภัณฑ์ การถ่ายทอดความรู้ลดลงในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา เนื่องจากเยาวชนหันไปประกอบอาชีพอื่นและมองว่าการทอผ้าให้ผลตอบแทนต่ำ โดยผู้ทอผ้าส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงวัย 40 ปีขึ้นไป

2. การออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ผลลัพธ์คือการออกแบบลวดลายใหม่ 3 ลาย (ลายขิดผสมเรขาคณิต ลายน้ำไหลตัดแปลง และลายดอกบัว) โดยใช้ซอฟต์แวร์ Canva เพื่อร่างแบบ การมีส่วนร่วมช่วยเพิ่มความมั่นใจและความรู้สึกเป็นเจ้าของในกลุ่มผู้ทอผ้า การเล่าเรื่องราว (Storytelling) เกี่ยวกับที่มาของสีและลวดลายช่วยเพิ่มความน่าสนใจของผลิตภัณฑ์ ความท้าทายคือการขาดทักษะด้านการออกแบบดิจิทัลของผู้ทอผ้า ซึ่งต้องได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติม

3. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้น ได้แก่ ผ้าถุง เสื้อผ้าสไตล์ลำลอง กระเป๋าผ้า และผ้าพันคอ ซึ่งผสมผสานลวดลายดั้งเดิมกับสมัยใหม่ และใช้สีจากกليبดอกบัว การทดสอบตลาดในงานแฟร์ท้องถิ่นและร้านค้าชุมชน พบว่า ผ้าถุงมียอดขายสูงสุด (60% ของยอดขายรวม) รองลงมาคือเสื้อผ้าสไตล์ลำลอง (25%) และกระเป๋าผ้า/ผ้าพันคอ (15%) ผู้บริโภคชื่นชอบสีธรรมชาติและลวดลาย แต่แนะนำให้ปรับปรุงขนาดและความทนทาน ผลกระทบต่อชุมชนรวมถึงการเพิ่มรายได้ 15% การจ้างงานเพิ่มเติม การเพิ่มจำนวนผู้ทอผ้าจาก 15 เป็น 20 คน และการเริ่มต้นถ่ายทอดความรู้สู่เยาวชน อุปสรรคที่พบ ได้แก่ ข้อจำกัดด้านทักษะดิจิทัล เครื่องมือทอผ้าที่ล้าสมัย ช่องทางการตลาดที่จำกัด และความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ที่ยังไม่เพียงพอ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) การสนับสนุนจากภาครัฐและหน่วยงานท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดอุดรธานี ควรจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการฝึกอบรม

ทักษะดิจิทัลและการจัดหาเครื่องทอผ้าที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้นสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้การทอผ้าในชุมชน เพื่อเป็นสถานที่สำหรับการถ่ายทอดความรู้และฝึกอบรมเยาวชน

2) การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เชื่อมโยงผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือกับแหล่งท่องเที่ยว เช่น บ้านเชียง โดยจัดตั้งร้านค้าหรือบูธจำหน่ายในแหล่งท่องเที่ยว และพัฒนาแพ็คเกจท่องเที่ยวที่รวมกิจกรรมการเรียนรู้การทอผ้า

3) การพัฒนาตลาดออนไลน์ สร้างแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น การจำหน่ายผ่าน Shopee หรือ Facebook Marketplace และพัฒนาแบรนด์ที่มีเรื่องราว (Storytelling) เพื่อดึงดูดกลุ่มลูกค้าทั้งในและต่างประเทศ

4) การสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน จัดตั้งเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่เชื่อมโยงกับชุมชนอื่นที่มีภูมิปัญญาการทอผ้า เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และพัฒนานวัตกรรม รวมถึงสร้างพันธมิตรกับภาคเอกชนเพื่อขยายช่องทางการจำหน่าย

2. ข้อเสนอแนะสำหรับชุมชน

1) จัดกิจกรรมที่ดึงดูดเยาวชน เช่น การแข่งขันออกแบบลวดลายผ้า หรือการให้รางวัลสำหรับเยาวชนที่เข้าร่วมการฝึกอบรมการทอผ้า เพื่อสร้างแรงจูงใจและรักษาภูมิปัญญา

2) จัดอบรมการใช้ซอฟต์แวร์ออกแบบลายผ้าและการจัดการโซเชียลมีเดียให้กับผู้ทอผ้า โดยอาจร่วมมือกับวิทยาลัยชุมชนหรือหน่วยงานท้องถิ่น

3) พัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ เช่น ผ้ามาน ของตกแต่งบ้าน หรือเครื่องประดับ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่หลากหลาย และเพิ่มขนาดและสไตล์ของเสื้อผ้าให้เหมาะกับกลุ่มเป้าหมายที่กว้างขึ้น

4) จัดประชุมและกิจกรรมในช่วงเวลาที่ไม่ขัดแย้งกับภาระงานเกษตร เช่น ช่วงเย็น หรือวันหยุด และลดระยะเวลาการประชุมให้กระชับเพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วม

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1) ศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาตลาดออนไลน์และการส่งออกผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ รวมถึงการวิเคราะห์ความต้องการของผู้บริโภคในต่างประเทศ

2) ศึกษาเปรียบเทียบกับชุมชนที่มีภูมิปัญญาการทอผ้าคล้ายคลึงกัน เช่น ชุมชนในจังหวัดสกลนครหรือกาฬสินธุ์ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนานวัตกรรม

3) ศึกษาวิธีการถ่ายทอดความรู้การทอผ้าที่มีประสิทธิภาพ โดยเน้นการดึงดูดเยาวชน เช่น การใช้สื่อดิจิทัลหรือการเรียนรู้ผ่านเกมมิฟิเคชัน (Gamification)

เอกสารอ้างอิง

- โกวิทย์ พวงงาม. (2553). การสังเคราะห์และถอดบทเรียนนวัตกรรมท้องถิ่นและการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. ใน *รายงานการวิจัย. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*.
- ชีววรรณ เจริญสุข. (2556). *แนวคิดทฤษฎีทางการตลาด (MARKETING THEORY)*. เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2567. จาก <https://maymayny.wordpress.com>
- ทัศนวรรณ อิมาคำ. (2553). การจัดการความรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนาเรื่องการทอผ้าลำพูน. *Journal of Information Science Research and Practice*, 28(2), 17–28.
- พระเอนกพงศ์ อนาลโย. (2558). *บ้านด้ายสวรรค์: ที่บ่พ้อว้อ บ่ท่อบ้านช่อย*. อุตรธานี: โรงพิมพ์ศิริมงคลการพิมพ์.
- พระมหาวิระยุทธ ปราสาทนอก. (2551). การอนุรักษ์และการสืบทอดภูมิปัญญาการผลิตบาตรของชุมชนบ้านบาตร เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- รังสรรค์ นัยพรม. (2566). การพัฒนาภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านสู่นวัตกรรมชุมชนในชุมชนชายแดนจังหวัดอุบลราชธานี. ใน *วารสารนานาชาติ มหาวิทยาลัยขอนแก่น สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 13(2), 108.
- สุภาภรณ์ โอพาริกเดช. (2560). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอภูมิปัญญาของชาวไทยทรงดำ. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง*, 11(2), 237.
- อดิพร เกิดเรือง. (2563). แนวทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในเทศบาลตำบลบ่อเงินอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏ*, 7(1), 198.

การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุกับการสร้างนวัตกรรมทางสังคมของชุมชน
คลองห้า ตำบลคลองห้า อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี*
THE PARTICIPATION OF THE ELDERLY IN THE CREATION OF SOCIAL
INNOVATION IN KHLONG HA SUBDISTRICT, KHLONG LUANG
DISTRICT PATHUM THANI PROVINCE

สมชัย แสนภูมิ¹, วิณากร ที่รัก², วัชรารักษ์ ถมจ่อหอ³, ภัทรเวช ธาราเวชรักษ์⁴, ปรียาภา เมืองนก⁵
Somchai Saenphumi¹, Winakon Theerak², Watcharakorn Thomchoho³, Pattrawet Tharawetcharak⁴
and Preeyapa Muangnok⁵

¹⁻⁵มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

¹⁻⁵Valaya Alongkorn Rajabhat University Under the Royal Patronage, Thailand

Corresponding Author's Email: somchai.saen@vru.ac.th

Received 9 August 2025; Revised 8 October 2025; Accepted 12 October 2025

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างนวัตกรรมทางสังคมแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้สูงอายุชมรมบัวบานรื่นรมย์ ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง คือตัวแทนสมาชิกกลุ่มผู้สูงอายุชมรมบัวบานรื่นรมย์ 40 คน ตัวแทนกำนันผู้ใหญ่บ้านหรือสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล 5 คน รวม 45 คน วิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาประกอบบริบท

Citation

* สมชัย แสนภูมิ, วิณากร ที่รัก, วัชรารักษ์ ถมจ่อหอ, ภัทรเวช ธาราเวชรักษ์, ปรียาภา เมืองนก. (2568). การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุกับการสร้างนวัตกรรมทางสังคมของชุมชนคลองห้า ตำบลคลองห้า อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี. วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 5(3), 49-63.

Somchai Saenphumi, Winakon Theerak, Watcharakorn Thomchoho, Pattrawet Tharawetcharak and Preeyapa Muangnok. (2568). The Participation of the Elderly in the Creation of Social Innovation in Khlong Ha Subdistrict, Khlong Luang District Pathum Thani Province. Journal of Political Science Mahamakut Buddhist University, 5(3), 49-63.

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jpsmbu/index>

ผลการศึกษาพบว่า ผลการวิเคราะห์ SWOT และ TOWS MATRIX สามารถใช้กลยุทธ์การใช้จุดแข็งเพื่อสร้างความได้เปรียบและสร้างโอกาส (SO) คือ SO1 มีผลิตภัณฑ์ของกลุ่มที่สามารถยกระดับและพัฒนาได้ร่วมกับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ (S1, O1, O2) เพื่อนำมาสร้างนวัตกรรมทางสังคมในชุมชนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างคณะผู้วิจัยและกลุ่มผู้สูงอายุชมรมบัวบานรื่นรมย์ โดยพิจารณาร่วมกันในประเด็นความต้องการสร้างนวัตกรรมทางสังคมของชุมชน กลุ่มผู้สูงอายุชมรมบัวบานรื่นรมย์มีมติว่าพวกเขาต้องการพัฒนาทักษะเดิม คือ การพวงหรีดดอกไม้ประดิษฐ์และดอกไม้จันทน์ เพื่อพัฒนาทักษะและการเพิ่มมูลค่าการจัดพวงหรีดดอกไม้ประดิษฐ์ และต้องการทักษะใหม่ คือ การพัฒนาทักษะการทำไม้กวาดและไม้กวาดทางมะพร้าวโดยปราชญ์ชาวบ้าน คณะผู้วิจัยจึงนำความต้องการของกลุ่มผู้สูงอายุชมรมบัวบานรื่นรมย์สร้างเป็นกิจกรรม 1) การพัฒนาทักษะและการเพิ่มมูลค่าการจัดพวงหรีดดอกไม้ประดิษฐ์ 2) การพัฒนาทักษะการทำไม้กวาดและไม้กวาดทางมะพร้าว ในลักษณะกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติเพื่อสร้างนวัตกรรมทางสังคมแบบมีส่วนร่วม

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ, กลุ่มผู้สูงอายุ, นวัตกรรมทางสังคม

Abstract

The purpose of this study was to create participatory social innovation for the elderly members of the Buaban Ruamrom Club. Qualitative research and participatory action research (PAR) were used. Key informants were selected using purposive sampling, including 40 representatives from the Buaban Ruamrom Club for the elderly, and 5 representatives from village headmen, village elders, or members of the Tambon Administrative Organization, totaling 45 people. Analyze content information within context.

The study found that the results of the SWOT and TOWS MATRIX analysis can be used for the strategy of leveraging strengths to create advantages and opportunities (SO), specifically SO1, which involves the group's products that can be upgraded and developed with support from various agencies (S1, O1, O2). This will be used to create social innovation in the community through a

participatory process between the research team and the elderly group of the Bua Ban Rueng Rom Club. They jointly considered the need to create social innovation for the community, and the elderly group of the Bua Ban Rueng Rom Club decided that they wanted to develop their existing skills, namely artificial flower and sandalwood flower wreath making, to improve their skills and increase the value of artificial flower wreath arrangements. They also wanted new skills, such as developing skills in making brooms and coconut leaf brooms with the help of local wisdom. The research team then used the needs of the elderly group of the Bua Ban Rueng Rom Club to create the following activities: 1) developing skills and increasing the value of artificial flower wreath arrangements, and 2) developing skills in making brooms and coconut leaf brooms through practical training activities to create participatory social innovation.

Keywords: Elderly citizen participation, Elderly groups, Social innovation

บทนำ

ปัญหาความยากจนและปัญหาทางสังคมที่ดำรงอยู่ในประเทศไทยมาอย่างยาวนาน ส่งผลให้รัฐบาลในแต่ละยุคพยายามออกนโยบายและมาตรการต่าง ๆ เพื่อบรรเทาและแก้ไข ปัญหาเหล่านี้ อย่างไรก็ตาม มาตรการส่วนใหญ่ยังขาดช่องทางให้ประชาชนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในกระบวนการแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะในระดับชุมชนที่กลุ่มประชากรสูงวัย เริ่มมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สังคมไทยจึงเผชิญกับโจทย์สำคัญในการสร้างพื้นที่และ กระบวนการให้ “ผู้สูงอายุ” ได้มีบทบาทร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผน และร่วมตัดสินใจ อันจะ นำไปสู่การพึ่งพาตนเองของชุมชนอย่างยั่งยืน (โกวิทย์ พวงงาม, 2559) บริบทดังกล่าว สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ที่องค์การสหประชาชาติกำหนดไว้ 17 ประการ โดยเน้นความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (United Nations, 2015) ซึ่งประเทศไทยได้นำมากรอบในการพัฒนาและจัดทำนโยบาย โดยเฉพาะใน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ที่มุ่งเน้นการสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชนและการพัฒนาคนในทุกช่วงวัย รวมถึงการพัฒนานวัตกรรมทางสังคมใน ระดับฐานราก

พื้นที่ตำบลคลองห้า อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี เป็นพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบทที่กำลังเผชิญการเปลี่ยนผ่านเชิงโครงสร้างทั้งด้านประชากร เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม จากอดีตที่เคยเป็นชุมชนเกษตรกรรม ปัจจุบันมีการขยายตัวของเมืองและอุตสาหกรรม วิถีชีวิตและทรัพยากรในชุมชนจึงเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ชุมชนคลองห้าประกอบด้วยประชากรดั้งเดิมและย้ายเข้ามาอาศัยใหม่ ส่งผลให้เกิดความหลากหลายทางเศรษฐกิจและสังคม ขณะเดียวกัน ชุมชนต้องเผชิญกับปัญหาต้นทุนการผลิตทางการเกษตรสูง ผลผลิตราคาตกต่ำ ขาดองค์ความรู้ในการแปรรูปสินค้าและช่องทางจำหน่าย (สำนักส่งเสริมการเรียนรู้และบริการวิชาการ, 2565)

ในบริบทของการเปลี่ยนแปลงนี้ กลุ่มผู้สูงอายุชมรมบัวบานรื่นรมย์ได้รวมตัวกันเป็นเครือข่ายทางสังคมที่สำคัญของตำบลคลองห้า โดยมีบทบาทในการรวมกลุ่มผู้สูงอายุเพื่อรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลิตและพัฒนาสินค้าในชุมชน ตลอดจนร่วมกันคิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพและรายได้ให้แก่ชุมชน กลุ่มผู้สูงอายุนี้ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงบทบาทผู้รับนโยบาย แต่กลายเป็น “ผู้ร่วมสร้างนวัตกรรมทางสังคม” ผ่านการระดมความคิดเห็น ร่วมมือวางแผน และลงมือพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วมกับภาคีเครือข่ายต่าง ๆ เช่น การพัฒนาชาข้าว ดอกไม้ประดิษฐ์ พวงหรีดดอกไม้จันทร์ และไม้กวาดจากวัสดุในชุมชน

กระบวนการเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มรายได้และความภาคภูมิใจให้กับผู้สูงอายุเท่านั้น แต่ยังเป็นต้นแบบของการมีส่วนร่วมที่ตอบโจทย์เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน สร้างความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองในระดับชุมชน อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับชุมชนอื่น ๆ และคนรุ่นใหม่ บทความวิจัยนี้มุ่งวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนแบบมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการสร้างนวัตกรรมทางสังคมเพื่อขับเคลื่อนชุมชนฐานรากให้สามารถพึ่งพาตนเองและตอบสนองต่อบริบทสังคมสูงวัยของไทยในศตวรรษที่ 21

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสร้างนวัตกรรมทางสังคมแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้สูงอายุชมรมบัวบานรื่นรมย์

การทบทวนวรรณกรรม

องค์กรนานาชาติว่าด้วยนวัตกรรมทางสังคม ให้ความหมายของนวัตกรรมทางสังคม (Social Innovation) ว่า การสร้างพฤติกรรมทางสังคมการแตกต่างไปจากพฤติกรรมทางสังคมเดิมในระดับปัจเจกและระดับวิชาชีพ นวัตกรรมทางสังคมเน้นประเด็นเรื่องความสามารถในการเปลี่ยนบทบาทและการสร้างสิ่งดึงดูดใจอันเป็นคุณต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงสถาบันทางสังคม James Taylor เสนอว่านวัตกรรมทางสังคม หมายถึง การลงมือทำสิ่งใหม่ ๆ ภายใต้รูปแบบที่ถูกปรับปรุงวิธีการใหม่ ๆ (อ้างอิงในทวิภัทร บุญชริกสวัสดิ์, มปป.) นอกจากนี้ Geoff Mulgan (2007) เสนอว่านวัตกรรมทางสังคม หมายถึง การพัฒนาและการนำแนวคิด ผลิตภัณฑ์ บริการ และแบบจำลองใหม่ ๆ ไปใช้ในการจัดการกับความท้าทายทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเกี่ยวข้องกับการค้นหาวิธีการแก้ปัญหาทางสังคมที่เป็นนวัตกรรมใหม่ การสร้างวิธีการทำงานใหม่ และการปรับปรุงประสิทธิผลและประสิทธิภาพของระบบที่มีอยู่ นวัตกรรมทางสังคมสามารถขับเคลื่อนโดยปัจเจกบุคคล การเคลื่อนไหวทางสังคม และองค์กร และสามารถเกิดขึ้นได้ในหลากหลายด้าน รวมถึงการดูแลสุขภาพ การศึกษา สิ่งแวดล้อม และการแก้ไขความยากจน นอกจากนี้ ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ และนวัตกรรมทางสังคมสามารถดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพผ่านความเป็นผู้นำ โครงสร้างที่เหมาะสมกับนวัตกรรม ระบบการเงินที่เน้นนวัตกรรม กรอบนโยบายสาธารณะที่ส่งเสริมนวัตกรรม การวิจัย และศึกษา (Mulgan et al. 2007) โดย Mulgan (2007) เสนอว่า นวัตกรรมทางสังคมอาจเกิดขึ้นในหลากหลายรูปแบบ ทั้งผลิตภัณฑ์ บริการ โมเดลธุรกิจ หรือแนวปฏิบัติใหม่ ๆ ที่มุ่งตอบสนองต่อความต้องการของสังคม เช่น การดูแลสุขภาพ การศึกษา สิ่งแวดล้อม หรือการแก้ปัญหาคความยากจน งานศึกษา TEPsIE (2014) แบ่งนวัตกรรมทางสังคมออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) ผลิตภัณฑ์หรือบริการรูปแบบใหม่ (New services and products) 2) แนวปฏิบัติใหม่ (New practices) 3) กระบวนการใหม่ (New processes) และ 4) กฎหมายและข้อบังคับใหม่ (New rules and regulations)

สรุป นวัตกรรมทางสังคมจึงหมายถึง การประยุกต์ใช้ความคิดใหม่ และเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและสิ่งแวดล้อม อันจะนำไปสู่ความเท่าเทียมกันในสังคมและสามารถลดปัญหาความเหลื่อมล้ำได้อย่างเป็นรูปธรรม เช่น ผลิตภัณฑ์ บริการ โมเดลธุรกิจ หรือแนวปฏิบัติใหม่ ๆ เป็นต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกจากผู้ที่มีคุณสมบัติ คือ ต้องเป็นสมาชิกกลุ่มผู้สูงอายุชมรมบัวบานรื่นรมย์ที่ดำเนินกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ 40 คน ตัวแทนกำนันผู้ใหญ่บ้านหรือสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล 5 คน รวม 45 คน เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค (SWOT) และการวิเคราะห์ TOWS Matrix การอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูลแบบอธิบาย (Explanatory analysis) และการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) จากข้อมูลเอกสาร สมาชิกกลุ่ม ตัวแทนกำนันผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล

ผลการวิจัย

จากการศึกษากระบวนการสร้างนวัตกรรมทางสังคมของกลุ่มผู้สูงอายุชมรมบัวบานรื่นรมย์ ตำบลคลองห้า อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี พบว่า ศักยภาพและข้อจำกัดของชมรมบัวบานรื่นรมย์ที่มีผลต่อการส่งเสริมให้ชุมชนเข้มแข็งจากการวิเคราะห์ SWOT มีดังนี้

ตารางที่ 1 วิเคราะห์ SWOT: ชมรมผู้สูงอายุบัวบานรื่นรมย์ (คลองห้า)

จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)
S1 มีผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม คือ พวงหรีดดอกไม้ประดิษฐ์ การทำดอกไม้จันทน์	W1 สมาชิกส่วนใหญ่มีปัญหาสุขภาพและเมื่อป่วยจะไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้
S2 มีกิจกรรมเพื่อสังคม เช่น ลงพื้นที่เยี่ยมผู้ป่วย ผู้ด้อยโอกาส ในพื้นที่คลองห้า แม้จะไม่มีเป็นสมาชิกกลุ่ม	W2 สมาชิกเพศชายขาดความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม
S3 สมาชิกของกลุ่มผู้สูงอายุชมรมบัวบานรื่นรมย์เข้าร่วมกิจกรรมสม่ำเสมอ	W3 มีข้อจำกัดในการหางบประมาณสนับสนุนกลุ่ม
S4 สมาชิกมีความหลากหลายทางอาชีพ	

จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)
	W4 สมาชิกขาดการมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาหรือ ดำเนินงานของสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและผู้บริหาร องค์การบริหารส่วนตำบล W5 การเดินทางมาทำกิจกรรมไม่สะดวก
โอกาส (O)	อุปสรรค (T)
O1 องค์การบริหารส่วนตำบลคล่องตัว สนับสนุนสถานที่จัด กิจกรรม ช่วยเสนอโครงการแก่ สปสช. และได้รับการดูแล อย่างใกล้ชิดจากกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมอย่าง ต่อเนื่อง O2 กศน. และมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ให้การ สนับสนุนด้านการสร้างงานสร้างอาชีพและกิจกรรมส่งเสริม สุขภาพ	T1 โรคเบาหวาน และความดัน T2 ปัญหาขุงลาย T3 น้ำน่าน้ำเสียจากเกษตรกรรมและบ้านจัดสรร

จากนั้น คณะผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ SWOT มาวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ด้วยเครื่องมือ TOWS MATRIX และเลือกใช้กลยุทธ์จุดแข็งและโอกาส (SO) การใช้จุดแข็งเพื่อสร้างความสำเร็จได้เปรียบและสร้างโอกาส คือ SO1 มีผลผลิตภัณฑ์ของกลุ่มที่สามารถยกระดับและพัฒนาได้ ร่วมกับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ (S1, O1, O2) เพื่อสร้างนวัตกรรมทางสังคมในชุมชน ให้เกิดขึ้นผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างคณะผู้วิจัยและกลุ่มผู้สูงอายุชมรมบัวบานรื่นรมย์ โดยพิจารณาร่วมกันในประเด็นความต้องการสร้างนวัตกรรมทางสังคมของชุมชน กลุ่มผู้สูงอายุชมรมบัวบานรื่นรมย์มีมติว่า พวกเขาต้องการพัฒนาทักษะเดิม คือ การพวงหรีดดอกไม้ประดิษฐ์และดอกไม้จันทน์ เพื่อพัฒนาทักษะและการเพิ่มมูลค่าการจัดพวงหรีดดอกไม้ประดิษฐ์ และต้องการทักษะใหม่ คือ การพัฒนาทักษะการทำไม้กวาดและไม้กวาดทางมะพร้าวโดยปราชญ์ชาวบ้าน ผ่านกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติเพื่อสร้างนวัตกรรมทางสังคมแบบมีส่วนร่วมสองกิจกรรม ดังนี้

1. การพัฒนาทักษะและการเพิ่มมูลค่าการจัดพวงหรีดดอกไม้ประดิษฐ์

นวัตกรรมทางสังคมของกลุ่มผู้สูงอายุชมรมบัวบานรื่นรมย์นั้น เดิมทางกลุ่มได้จัดกลุ่มย่อยเพื่อทำพวงหรีดดอกไม้ประดิษฐ์และดอกไม้จันทน์ ให้กับผู้บริหารองค์การปกครองส่วนตำบลคลองห้า เนื่องจากองค์การปกครองส่วนตำบลคลองห้าเป็นเครือข่ายหน่วยงานภาครัฐที่สนับสนุนและประสานความร่วมมือเพื่อเสริมสร้างการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มผู้สูงอายุชมรม

บัวบานรื่นรมย์ โดยทุกวันเสาร์แรกของเดือนกลุ่มผู้สูงอายุชมรมบัวบานรื่นรมย์จะใช้สถานที่ขององค์การปกครองส่วนตำบลคลองห้าจัดกิจกรรมต่าง ๆ และจากการวิเคราะห์ SWOT และการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ด้วยเครื่องมือ TOWS MATRIX ของกลุ่มผู้สูงอายุชมรมบัวบานรื่นรมย์พบว่า มีจุดแข็งของกลุ่มคือ การทำพวงพริสดอกไม้ประดิษฐ์และดอกไม้จันทน์ ซึ่งสมาชิกในกลุ่มต่างมีภูมิปัญญาดั้งเดิมในการประดิษฐ์และสามารถใช้ในพิธีงานศพในพื้นที่ได้ โดยปกติแล้วผู้บริหารองค์การปกครองส่วนตำบลคลองห้าจะใช้บริการการพวงพริสดอกไม้ประดิษฐ์และดอกไม้จันทน์และมีเจ้าหน้าที่ขององค์การปกครองส่วนตำบลคลองห้าเป็นผู้นำส่งไปยังวัดต่าง ๆ แล้วทำหน้าที่เก็บกลับคืนเพื่อนำไปใช้ในพิธีต่อไป

1.1 ทักษะเดิม

สมาชิกในกลุ่มมีทักษะการพวงพริสดอกไม้ประดิษฐ์และดอกไม้จันทน์มีภูมิปัญญาดั้งเดิมและได้รับการพัฒนาทักษะโดยมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ฯ ร่วมกับกองสวัสดิการสังคม อบต. คลองห้า จัดโครงการยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและเตรียมความพร้อมสู่วัยเกษียณตำบลคลองห้า อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ซึ่งมีกิจกรรมอบรมทักษะการเพิ่มมูลค่าดอกไม้ประดิษฐ์ (ดอกไม้จันทน์) และการทำยาหม่อง พิมเสนและน้ำมันเหลือง

ภาพที่ 1 กิจกรรมอบรมทักษะการเพิ่มมูลค่าดอกไม้ประดิษฐ์ (ดอกไม้จันทน์) และการทำยาหม่อง พิมเสนและน้ำมันเหลือง

เพื่อสร้างนวัตกรรมทางสังคมของกลุ่มผู้สูงอายุชมรมบัวบานรื่นรมย์นั้น คณะผู้วิจัยเลือกการสร้างนวัตกรรมทางสังคมในรูปแบบของผลิตภัณฑ์หรือการบริการรูปแบบใหม่ และ

แนวปฏิบัติใหม่ ซึ่งตามที่ข้อมูลข้างต้นระบุว่ากลุ่มผู้สูงอายุชมรมบัวบานรื่นรมย์มีทักษะการการ พวงหรีดดอกไม้ประดิษฐ์และดอกไม้จันทน์ และปัจจุบันกลุ่มผู้สูงอายุชมรมบัวบานรื่นรมย์ยัง ดำเนินการประดิษฐ์ดอกไม้จันทน์เพื่อใช้ในพิธีงานศพภายในพื้นที่คลองห้าและใกล้เคียง

1.2 ทักษะใหม่

เราจะเห็นได้ว่ากลุ่มผู้สูงอายุชมรมบัวบานรื่นรมย์มีศักยภาพในการทำพวงหรีดดอกไม้ ประดิษฐ์และดอกไม้จันทน์เป็นทุนทางสังคมเดิม แต่เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในชุมชน คณะผู้วิจัยและนักวิจัยชุมชนจึงเสนอให้กิจกรรม “การพัฒนาทักษะและการเพิ่มมูลค่าการจัด พวงหรีดดอกไม้ประดิษฐ์” ขึ้น ซึ่งเป็นความต้องการของชุมชนเอง เนื่องจากสมาชิกกลุ่ม ผู้สูงอายุชมรมบัวบานรื่นรมย์มีความต้องการที่จะยกระดับผลิตภัณฑ์ของตนเองให้มีมูลค่าที่ สูงขึ้น ตลอดจนให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมในด้านการลดขยะ เนื่องจากในปัจจุบันพวงหรีด ดอกไม้สดสามารถใช้ได้เพียง 1 ครั้งเท่านั้น เมื่อเสร็จพิธีทางวัดจะเก็บพวงหรีดดอกไม้สดทิ้ง แล้วกลายเป็นขยะในที่สุด เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว นักวิจัยชุมชนจึงเสนอการต่อยอดการผลิต พวงหรีดจากดอกไม้ประดิษฐ์ที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้หลายครั้ง และยกระดับรูปแบบให้ สวยงามทันสมัยเพื่อรองรับความต้องการของสังคมสมัยใหม่ และสามารถสร้างรายได้ที่เพิ่มขึ้น ให้กับกลุ่มผู้สูงอายุชมรมบัวบานรื่นรมย์ เนื่องจากพวงหรีดรูปแบบใหม่นี้มีสวยงามทันสมัย สามารถให้เช่าครั้งละ 800-1,000 บาท

เมื่อทราบถึงความต้องการของนักวิจัยชุมชนและกลุ่มผู้สูงอายุชมรมบัวบานรื่นรมย์แล้ว นั้น คณะผู้วิจัยได้เชิญผู้ประกอบการร้านดอกไม้ ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในการจัดดอกไม้ประเภท และรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงพวงหรีดที่สวยงามและทันสมัย มาถ่ายทอดองค์ความรู้ตลอดจน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับนักวิจัยชุมชน โดยกิจกรรม “การพัฒนาทักษะและการเพิ่มมูลค่าการ จัดพวงหรีดดอกไม้ประดิษฐ์” นั้น นักวิจัยชุมชนและวิทยากรตกลงกันว่าจะอบรมการทำพวง หรีดด้วยดอกไม้ประดิษฐ์ทรงรีที่สวยงามและทันสมัย

ภาพที่ 2 การพัฒนาทักษะและการเพิ่มมูลค่าการจัดพวงหรีดดอกไม้ประดิษฐ์

จากการดำเนินกิจกรรม “การพัฒนาทักษะและการเพิ่มมูลค่าการจัดพวงหรีดดอกไม้ประดิษฐ์” นักวิจัยชุมชนได้เรียนรู้ทักษะการจัดดอกไม้รูปแบบใหม่ที่พวกตนไม่เคยทราบมาก่อน และทราบถึงการประดิษฐ์พวงหรีดรูปทรงที่สวยงามนั้น สามารถผลิตเพื่อปล่อยเช่าได้ และสามารถสร้างรายได้ให้กับกลุ่มผู้สูงอายุชมรมบัวบานรื่นรมย์อีกทางหนึ่ง ในด้านนวัตกรรมทางสังคมนั้น กิจกรรมดังกล่าวเป็นการพัฒนาทักษะเดิมให้สามารถเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์พวงหรีดและดอกไม้จันทน์เดิมด้วยผลิตภัณฑ์หรือการบริการรูปแบบใหม่ ตามความต้องการของชุมชนและสมาชิกกลุ่มผู้สูงอายุชมรมบัวบานรื่นรมย์ที่จะรวมกลุ่มย่อยเพื่อผลิตพวงหรีดรูปแบบใหม่ในอนาคต และยังเป็นแนวปฏิบัติใหม่ที่สามารถนำความเชี่ยวชาญหรือความเป็นมืออาชีพเข้ามาช่วยพัฒนา ซึ่งในที่นี้คือวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญและเป็นผู้ประกอบการร้านดอกไม้ที่สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้คนในชุมชนอย่างตรงจุด

2. การพัฒนาทักษะการทำไม้กวาดและไม้กวาดทางมะพร้าว

นวัตกรรมทางสังคมของกลุ่มผู้สูงอายุชมรมบัวบานรื่นรมย์อีกอย่าง คือ กิจกรรม “การพัฒนาทักษะการทำไม้กวาดและไม้กวาดทางมะพร้าว” เนื่องจากหลังกิจกรรมวิเคราะห์ SWOT และการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ด้วยเครื่องมือ TOWS MATRIX กลุ่มผู้สูงอายุชมรมบัวบานรื่นรมย์มีความต้องการสร้างนวัตกรรมทางสังคมเพิ่มเติม โดยต้องการทักษะที่ผู้สูงอายุสามารถปฏิบัติได้เองภายในบ้าน ต่อมากลุ่มผู้สูงอายุชมรมบัวบานรื่นรมย์เสนอว่าพวกตนต้องการพัฒนาทักษะการทำไม้กวาดและไม้กวาดทางมะพร้าว เพื่อนำมาใช้เองภายในบ้านเรือนตลอดจนการรวมกลุ่มย่อยเพื่อสร้างเป็นอาชีพในอนาคต

เพื่อจัดกิจกรรมดังกล่าว นักวิจัยชุมชนได้เชิญปราชญ์ภายในชุมชนที่เชี่ยวชาญการทำไม้กวาดมาเป็นวิทยากร อายุ 95 ปี ที่มีอาชีพทำไม้กวาดมากกว่า 60 ปี และอาศัยอยู่ในจังหวัด

ปทุมธานี เมื่อได้ผู้เชี่ยวชาญและปราชญ์ที่สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ได้แล้วนั้น คณะผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการอบรมให้กับสมาชิกกลุ่มผู้สูงอายุชมรมบัวบานรื่นรมย์ เพื่อสร้างนวัตกรรมทางสังคมของกลุ่มผู้สูงอายุชมรมบัวบานรื่นรมย์นั้น เมื่อพิจารณากิจกรรมของกลุ่มผู้สูงอายุชมรมบัวบานรื่นรมย์แล้ว คณะผู้วิจัยเลือกการสร้างนวัตกรรมทางสังคมในรูปแบบของผลิตภัณฑ์หรือการบริการรูปแบบใหม่ นั่นคือไม้กวาดและไม้กวาดทางมะพร้าว

ภาพที่ 3 การพัฒนาทักษะการทำไม้กวาดและไม้กวาดทางมะพร้าว

จากการดำเนินกิจกรรม “การพัฒนาทักษะการทำไม้กวาดและไม้กวาดทางมะพร้าว” นั้น นักวิจัยชุมชนและสมาชิกสมาชิกกลุ่มผู้สูงอายุชมรมบัวบานรื่นรมย์ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้จากผู้เชี่ยวชาญหรือปราชญ์ทางด้านการทำไม้กวาด จนผู้สูงอายุในกลุ่มสามารถมีทักษะการทำไม้กวาดเพื่อใช้เองภายในครัวเรือนและสามารถนำไปรวมกลุ่มย่อยเพื่อประกอบอาชีพได้ในอนาคต การทำไม้กวาดและไม้กวาดทางมะพร้าวยังเป็นกิจกรรมให้ผู้สูงอายุทำยามว่างในครัวเรือนและสามารถนำไปถ่ายทอดแก่สมาชิกในครอบครัวได้ ในด้านนวัตกรรมทางสังคมนั้น กิจกรรม “การพัฒนาทักษะการทำไม้กวาดและไม้กวาดทางมะพร้าว” มีลักษณะเป็นการสร้างนวัตกรรมทางสังคมในรูปแบบของผลิตภัณฑ์หรือการบริการรูปแบบใหม่เพราะกลุ่มกลุ่มผู้สูงอายุชมรมบัวบานรื่นรมย์มีความต้องการทักษะเกี่ยวกับอาชีพที่ผู้สูงอายุสามารถดำเนินการได้เองในครัวเรือนไม่ต้องเดินทางไกล และเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่กลุ่มผู้สูงอายุชมรมบัวบานรื่นรมย์ยังไม่เคยผลิตมาก่อน และเมื่อสามารถผลิตได้เองแล้วย่อมช่วยลดค่าใช้จ่ายของแต่ละครัวเรือนได้ นอกจากนี้ ยังสามารถรวมกลุ่มย่อย ๆ เพื่อสร้างเป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่ผลิตไม้กวาดจัดจำหน่ายในตลาดคลองห้าได้อีกด้วย และนวัตกรรมทางสังคมด้านแนวปฏิบัติใหม่นั้น เป็นไปในลักษณะที่ชุมชนต้องการที่จะทราบถึงองค์ความรู้เรื่องดังกล่าวจึงแสวงหาผู้ที่มีความรู้ความ

เชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาอบรมให้ความรู้ใหม่ ๆ นั่นคือ ประชาชนชาวบ้านด้านการทำไม้กวาดและสามารถสร้างเครือข่ายทางสังคมให้เข้มแข็งขึ้น

อภิปรายผล

การบวนการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) และการกำหนดกลยุทธ์ (TOWS MATRIX) สมาชิกสมาชิกกลุ่มผู้สูงอายุชมรมบัวบานรื่นรมย์เลือกใช้กลยุทธ์จุดแข็งและโอกาส (SO) การใช้จุดแข็งเพื่อสร้างความได้เปรียบและสร้างโอกาส คือ SO1 มีผลิตภัณฑ์ของกลุ่มที่สามารถยกระดับและพัฒนาได้ร่วมกับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ (S1, O1, O2) เพื่อสร้างนวัตกรรมทางสังคมในชุมชนให้เกิดขึ้นผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างคณะผู้วิจัยและกลุ่มผู้สูงอายุชมรมบัวบานรื่นรมย์ ซึ่งมีความสอดคล้องกับการศึกษาของ ชูติพงศ์ คงสันเทียะ และชฎล นาคใหม่ (2566) ที่วิเคราะห์ SWOT และ TOWS MATRIX เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG ในวิสาหกิจชุมชนแปรรูปกล้วย ตำบลนาจิว อำเภอสว่าง จังหวัดหนองคาย แล้วนำผลการวิเคราะห์มาสร้างเป็นกลยุทธ์และพัฒนากิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อยกระดับวิสาหกิจชุมชนแปรรูปกล้วย และสอดคล้องกับ อุทัยวรรณ ภูเทศ (2558) ที่ใช้ SWOT วิเคราะห์ปัญหาของชุมชน เพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชนด้านอาชีพผลิตภัณฑ์จากบัวจนสามารถสร้างกิจกรรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่สามารถสร้างอาชีพใหม่ ๆ ภายใต้วัตถุประสงค์ภายในพื้นที่โดยเฉพาะจากบัว ผลการศึกษาด้านกระบวนการมีส่วนร่วมของพลเมืองนั้น คณะผู้วิจัยพบว่ากลุ่มผู้สูงอายุบัวบานรื่นรมย์มีส่วนร่วมของพลเมืองสอดคล้องกับ Arnstein ที่เสนอการมีส่วนร่วม 8 ชั้น (Arnstein, 1969, pp. 219-223) ซึ่งกลุ่มผู้สูงอายุบัวบานรื่นรมย์อยู่ในชั้นที่ 6 คือ การเป็นหุ้นส่วน เนื่องจากพวกเขาสามารถมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการเลือกกิจกรรมหรือโครงการที่พวกเขาต้องการพัฒนาทักษะ ในด้านนวัตกรรมทางสังคมมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ TEPsIE (2014) เพียง 2 มิติเท่านั้น คือ 1) การสร้างผลิตภัณฑ์หรือการบริการรูปแบบใหม่ (New services and products) และ 2) การสร้างแนวปฏิบัติใหม่ (New practices) เนื่องจากกลุ่มผู้สูงอายุบัวบานรื่นรมย์มีข้อจำกัดไม่สามารถสอดคล้องกับมิติ 3) ด้านกระบวนการใหม่ (New process) และ 4) กฎหมายและกฎระเบียบใหม่ (New rules and regulations) ในขณะเดียวกัน ผลการศึกษายังสอดคล้องกับ Mulgan et al. (2007) ในประเด็นการพัฒนาและการนำแนวคิด ผลิตภัณฑ์ บริการ และแบบจำลองใหม่ ๆ ไปใช้ในการจัดการกับความท้าทายทางสังคม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้มุ่งสร้างนวัตกรรมทางสังคมแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้สูงอายุชมรมบัวบานรื่นรมย์ ตำบลคลองห้า อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) และวิเคราะห์ด้วย SWOT และ TOWS MATRIX เพื่อนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์ที่ใช้จุดแข็งสร้างโอกาส (SO) ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้สูงอายุมีทุนทางสังคมเต็มด้านทักษะการทำพวงหรีดดอกไม้ประดิษฐ์และดอกไม้จันทน์ ซึ่งสามารถยกระดับเป็นผลิตภัณฑ์หรือบริการรูปแบบใหม่ และเพิ่มมูลค่าด้วยการออกแบบทันสมัยและการใช้ซ้ำเพื่อลดขยะ ตลอดจนการพัฒนาทักษะใหม่ คือ การทำไม้กวาดและไม้กวาดทางมะพร้าว โดยอาศัยการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากปราชญ์ชาวบ้าน ทั้งสองกิจกรรมสะท้อนการสร้างนวัตกรรมทางสังคมในสองมิติหลักตามกรอบ TEPISIE คือ 1) การสร้างผลิตภัณฑ์หรือบริการรูปแบบใหม่ และ 2) การสร้างแนวปฏิบัติใหม่ ซึ่งไม่เพียงช่วยเพิ่มรายได้ ลดค่าใช้จ่าย และเสริมศักยภาพของผู้สูงอายุ แต่ยังสร้างความภาคภูมิใจ ความเข้มแข็งของเครือข่าย และการพึ่งพาตนเองในชุมชน อันสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) และการมีส่วนร่วมในระดับหุ้นส่วนตามโมเดลของ Arnstein

ด้านข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย คือ องค์กรบริหารส่วนตำบลและหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่อง เพื่อขยายการพัฒนาทักษะและยกระดับผลิตภัณฑ์ของผู้สูงอายุให้เข้าสู่ตลาดในวงกว้าง ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการใช้ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น พวงหรีดดอกไม้ประดิษฐ์ใช้ซ้ำ และไม้กวาดจากวัสดุธรรมชาติ เพื่อสร้างตลาดและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ คือ การศึกษาครั้งต่อไปควรขยายกรอบการวิเคราะห์นวัตกรรมทางสังคมให้ครอบคลุมมิติ “กระบวนการใหม่” และ “กฎหมาย/กฎระเบียบใหม่” เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาที่ครบถ้วนมากขึ้นควรมีการติดตามประเมินผลระยะยาวของโครงการ เพื่อวัดผลกระทบต่อรายได้ ความเป็นอยู่ และความเข้มแข็งของชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งแบบมีส่วนร่วม: กรณีศึกษากลุ่มผู้สูงอายุชมรมบัวบานรื่นรมย์ ตำบลคลองห้า อำเภอลองหลวง จังหวัด

ปทุมธานี” ได้รับทุนอุดหนุนจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปีงบประมาณ 2566 สัญญาเลขที่ วจ.026/2566

เอกสารอ้างอิง

- โกวิทย์ พวงงาม. (2559). *การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: บริษัทการพิมพ์.
- ชุตินพงศ์ คงสันเทียะ และชฎล นาคใหม่. (2566). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG: กรณีวิสาหกิจชุมชนแปรรูปกล้วย ตำบลนาจิว อำเภอสังขม จังหวัดหนองคาย. *วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 40(1), 130-151.
- ทวีภัทร บุญทรภิกสวัสดิ. (มปป.). *นวัตกรรมสังคม : ลักษณะ กระบวนการและรูปแบบในด้านต่างๆ*. youth innovation.
- สำนักส่งเสริมการเรียนรู้และบริการวิชาการ. (2565). *รายงานโครงการยกระดับพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับรายได้ให้กับชุมชนฐานราก ตำบลคลองห้า อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- อุทัยวรรณ ภูเทศ. (2558). การพัฒนาศักยภาพของชุมชนด้านอาชีพผลิตภัณฑ์จากบัวเพื่อพัฒนา ระบบเศรษฐกิจของชุมชนบนฐานเศรษฐกิจพอเพียง. *Rajabhat Journal of Sciences, Humanities & Social Sciences*, 16(2), 201-210.
- Arnstein, S. R. (1969). A Ladder Of Citizen Participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35 (4) , 216 - 224 . Retrieved from <https://doi.org/10.1080/01944366908977225>
- Mulgan, G., Tucker, S., Ali, R. & Sanders, B. (2007). *Social Innovation: what it is, why it matters, how it can be accelerated*. London: University of Oxford, Young Foundation. Retrieved from <https://youngfoundation.org/wp-content/uploads/2012/10/Social-Innovation-what-it-is-why-it-matters-how-it-can-be-accelerated-March-2007.pdf>

TEPSIE. (2014). *Social Innovation Theory and Research: A Guide for Researchers*.

Brussels: European Commission, DG Research Retrieved from
https://youngfoundation.org/wp-content/uploads/2015/04/YOFJ2785_Tepsie_A-guide_for_researchers_06.01.15_WEB.pdf

United Nations (Producer). (2015). Sustainable Development Goals (SDGs).

Retrieved from
<https://www.un.org/development/desa/disabilities/envision2030.html>

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล วัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย*

PUBLIC PARTICIPATION IN LOCAL DEVELOPMENT OF WAT THAT SUBDISTRICT MUNICIPALITY, MUEANG NONG KHAI DISTRICT, NONG KHAI PROVINCE

พระครูสุตสารบัณฑิต สิริวณฺโณ (จ๋านงค์ ผมไผ)¹ และ อริย์ธัช เลิศรวมโชค²

Phrakru Sutasarabandit Siriwunno (Jumngong Pompai)¹ and Arithat Loesruamchok²

¹⁻²มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

¹⁻²Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nong Khai Campus, Thailand

Corresponding author E-mail: jumngongkai@gmail.com

Received 18 December 2025; Revised 29 December 2025; Accepted 30 December 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้วัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ 2. เพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ 3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ เก็บข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 30 คน การสนทนากลุ่มเฉพาะจำนวน 12 คน การใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา แล้วนำเสนอเชิงพรรณนาความ และ การวิจัยเชิงปฏิบัติการกับผู้เข้าร่วม จำนวน 95 คน โดยการการเสวนาทางวิชาการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการประเมินผลการเข้าร่วมอบรม โดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่ามัธยฐาน

Citation

* พระครูสุตสารบัณฑิต สิริวณฺโณ (จ๋านงค์ ผมไผ) และ อริย์ธัช เลิศรวมโชค. (2568). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย. วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 5(3), 64-84.

Phrakru Sutasarabandit Siriwunno (Jumngong Pompai) and Arithat Loesruamchok. (2568). Public Participation in Local Development of Wat That Subdistrict Municipality, Mueang Nong Khai District, Nong Khai Province. Journal of Political Science Mahamakut Buddhist University, 5(3), 64-84.

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jpsmbu/index>

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ พบว่า การส่งเสริมมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลวัดธาตุ สามารถประยุกต์ใช้แนวคิดทางพระพุทธศาสนาช่วยยกระดับทักษะมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลวัดธาตุ ส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลวัดธาตุ ในยุคปัจจุบันให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมก้าวกระโดด ประชาชนนำองค์ความรู้ไปถ่ายทอดส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลวัดธาตุ ส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลวัดธาตุ และสามารถปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันต่อพลวัตการเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบันได้ 2. รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน เกิดการพัฒนาที่มีแนวทางในการนำเสนอธรรมนุญชุมชน ขั้นตอนในการปฏิบัติงานร่วมกัน การสื่อสารวิสัยทัศน์ร่วมกัน ช่องทางสื่อสารที่หลากหลาย การประชาสัมพันธ์ผ่านบุคคล การสื่อสารผ่านการจัดแสดงสินค้า ส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืน 3. การนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ พบว่า ความพึงพอใจ/ ความรู้ความเข้าใจ/การนำความรู้ไปใช้ ด้านความรู้ความเข้าใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมโดยรวมมีการรับรู้อยู่ในระดับมาก หากพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำได้ดังนี้ มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้ ก่อน การเข้าอบรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.35 มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้ หลัง การเข้าอบรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.60

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน, การพัฒนาท้องถิ่น, ชุมชน, การบริหารท้องถิ่น, การพัฒนาอย่างยั่งยืน

Abstract

This research article has three objectives: 1. to examine the current state of public participation in local development in Wat That Subdistrict Municipality; 2. to develop a model of public participation in local development for Wat That Subdistrict Municipality; and 3. to propose a model of public participation in local development for Wat That Subdistrict Municipality. Data were collected through document analysis, in-depth interviews with 30 key informants, and a focus group discussion with 12 participants. Content analysis techniques were employed, and

the findings were presented descriptively. In addition, participatory action research was conducted with 95 participants through academic forums. Data were analyzed by evaluating training participation outcomes using descriptive statistics, including percentages and medians.

The research findings are as follows: 1. Regarding the current state of public participation in local development in Wat That Subdistrict Municipality, it was found that promoting public participation in local development can apply Buddhist principles to enhance citizens' participatory skills, preparing them for rapid social changes in the contemporary era. Citizens are able to transfer knowledge related to participation in local development and adapt with awareness to the dynamics of ongoing social change. 2. Regarding the model of public participation in local development in Wat That Subdistrict Municipality, community participation was found to foster development through approaches such as proposing a community charter, establishing steps for collaborative work, communicating a shared vision, utilizing diverse communication channels, public relations through key individuals, and communication through product exhibitions, all of which promote sustainable community development activities. 3. Regarding the proposed model of public participation in local development in Wat That Subdistrict Municipality, the results showed that participants' satisfaction, knowledge, understanding, and application of knowledge—particularly in terms of knowledge and understanding—were overall perceived at a high level. When considered by aspect and ranked from highest to lowest mean scores, participants' knowledge and understanding before training had a mean score of 4.35, while after training the mean score increased to 4.60.

Keywords: Public participation, Local development, Community, Local administration, Sustainable development

บทนำ

การพัฒนาท้องถิ่นเป็นกระบวนการสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยมีเป้าหมายเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่อย่างยั่งยืน การพัฒนาท้องถิ่นจะประสบผลสำเร็จได้ ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะ “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ซึ่งถือเป็นหัวใจของการบริหารงานท้องถิ่นในระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริง (สุทธิพงษ์ วรรณไกรโรจน์, 2564) การมีส่วนร่วมทำให้ประชาชนตระหนักถึงสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบในการร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนา ร่วมวางแผน ตัดสินใจ ดำเนินการ และตรวจสอบกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อำพร บัวเขียว, 2562) ทั้งนี้การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นจุดเริ่มต้นของการปกครองตัวเองในการเมืองในระบอบประชาธิปไตย เป็นการเรียนรู้การเมืองการปกครองที่ประชาชนมีส่วนร่วมในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ได้กำหนดการปกครองส่วนท้องถิ่น (Local government) ให้ประชาชนปกครองตนเอง ประชาชน มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาพื้นที่ของตนเองได้อย่างอิสระ ตั้งแต่การมีส่วนร่วมกัน กำหนดคณะผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่นตลอดจนมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายสาธารณะ นำนโยบายสู่การปฏิบัติส่วนรัฐบาลกลางทำหน้าที่เพียงกำกับดูแลและสนับสนุนทรัพยากรอยู่ห่างๆ รัฐบาลส่วนท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน (จิตาภา ธิริศิริกุล, 2565 : 56)

ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล ลงวันที่ 16 ธันวาคม 2539 องค์การบริหารส่วนตำบลได้ยกฐานะ เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2540 เพื่อกระจายอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามาดำเนินการแก้ไขปัญหาและสนองตอบความต้องการของประชาชน องค์การบริหารส่วนตำบล สามารถเอื้ออำนวยประโยชน์สุขและแก้ไขปัญหาความทุกข์ของประชาชนในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 (โกวิทย์ พวงงาม, 2550 : 89) การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจการต่าง ๆ ของชุมชนนั้นเป็นทั้งวิธีการและจุดของการพัฒนาชนบทเพราะจุดหมายของการพัฒนาชนบทคือ ความสามารถในการพึ่งตนเองของชนบทในการปกครองและการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองได้ และการจะบรรลุจุดหมายดังกล่าวได้ประชาชนต้องเกิดการเรียนรู้ และการเรียนรู้ที่นั่นเกิดจากการมีส่วนร่วม (นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, 2550 : 25) ประชาชนของประเทศไทยกับการมีส่วนร่วมนั้นได้กำหนดในบัญญัติไว้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ซึ่งกล่าวว่า บุคคลย่อมได้สิทธิและเสรีภาพ และมีช่องทางให้ประชาชนมีส่วนร่วม โดยการใชสิทธิทางตรง

เช่น มาตรา 254 ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิเข้าชื่อกันเพื่อเสนอข้อบัญญัติหรือเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นได้ตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไข ที่ตามกฎหมายบัญญัติ จะต้องมีความหมายออกมากำหนดหลักเกณฑ์ต่อไป (อติวัส ศิริพันธ์, 2563 : 41)

ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้กำหนดให้เทศบาลมีหน้าที่สำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา สาธารณสุข และสิ่งแวดล้อม โดยต้องดำเนินการตามความต้องการและปัญหาของประชาชนในพื้นที่ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2565) อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาของ ชูชาติ สายสุนทร (2566) พบว่า ปัญหาสำคัญของการบริหารงานท้องถิ่นในหลายพื้นที่ คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ยังอยู่ในระดับต่ำ ประชาชนจำนวนมากขาดความเข้าใจในบทบาทของตนในการร่วมพัฒนา และมักมองว่าการบริหารงานท้องถิ่นเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐเพียงฝ่ายเดียว

การมีส่วนร่วมของประชาชน ถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น เพราะประชาชนในท้องถิ่นจะมีความรู้และความเข้าใจดีว่าท้องถิ่นมีปัญหาหรือความ ต้องการอะไร เพราะประชาชนจะเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบ โดยตรงจากการนำแผนพัฒนาท้องถิ่น ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาปฏิบัติ โดยการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ถือเป็นกระบวนการแรก ที่มีเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น และถือเป็นตัวกำหนดแนวทางการ พัฒนาท้องถิ่นที่สำคัญ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม ในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในทุกขั้นตอน การเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา ท้องถิ่นของประชาชนในท้องถิ่นจะทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถกำหนดทิศทาง การพัฒนาท้องถิ่นให้มุ่งไปสู่เป้าหมายอันพึงประสงค์ได้อย่างรวดเร็วเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลง สามารถจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้ และสามารถบรรลุผล ตามเป้าหมายที่วางไว้ได้อย่างแท้จริง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นของตนเองอย่างยั่งยืน (จตุพร มาเพิ่มผล, 2566 : 12) การที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในระดับต่าง ๆ ในการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ทำให้เกิดมิติทางชุมชน สังคม เศรษฐกิจ และการพัฒนาภายในท้องถิ่นอย่างชัดเจน เพราะคนในท้องถิ่นเท่านั้นที่จะทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการในพื้นที่ของตนเอง การเข้ามามีบทบาทหน้าที่จึงมีส่วนสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง

สำหรับ เทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงทั้งในด้านทรัพยากรมนุษย์ วัฒนธรรม และเศรษฐกิจท้องถิ่น โดยเฉพาะการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมริมแม่น้ำโขงที่สำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่ในช่วงที่ผ่านมา การดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่นยังประสบปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ทั่วถึง ทั้งในขั้นตอนการวางแผนพัฒนา การจัดทำงบประมาณ และการติดตามประเมินผลโครงการ ส่งผลให้บางโครงการไม่ตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของชุมชน (สำนักงานเทศบาลตำบลวัดธาตุ, 2567)

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยได้มีความสนใจและมีความต้องการที่จะศึกษา “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย” โดยมุ่งการส่งเสริมพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย เพื่อสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย และเพื่อนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยมุ่งการส่งเสริมมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลวัดธาตุ สามารถประยุกต์ใช้แนวคิดทางพระพุทธศาสนาช่วยยกระดับทักษะมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลวัดธาตุ ส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลวัดธาตุ ในยุคปัจจุบันให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมก้าวกระโดด ประชาชนนำองค์ความรู้ไปถ่ายทอดมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลวัดธาตุ ส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลวัดธาตุ และสามารถปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันต่อพลวัตการเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบันได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล ตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) เป็นกระบวนการที่ประชาชนเข้ามามีบทบาทในกิจกรรมการบริหารจัดการของรัฐในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน ไปจนถึงการติดตามและประเมินผล (สุทธิวัฒน์ รัตนพร, 2565) การมีส่วนร่วมช่วยให้ประชาชนได้ใช้สิทธิและเสียงของตนในการกำหนดทิศทางการพัฒนาและการใช้ทรัพยากรของท้องถิ่นอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตยและการกระจายอำนาจ (ธวัชชัย เกิดสวัสดิ์, 2566)

พูนศักดิ์ บำรุงกิจ (2564) อธิบายว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนประกอบด้วย 4 มิติหลัก ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมในการวางแผน (Planning Participation)
2. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision-Making Participation)
3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation Participation) และ
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล (Monitoring and Evaluation Participation)

ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมในแต่ละระดับขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ และความเชื่อมั่นของประชาชนต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วม

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น เทศบาล มีหน้าที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งเน้นให้ประชาชนมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะแนวทางการพัฒนา (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2565) การสร้างกลไกให้ประชาชนมีส่วนร่วม เช่น การจัดเวทีประชาคม การประชุมแผนพัฒนา และการเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะ ถือเป็นวิธีการที่ช่วยให้ประชาชนรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมในกระบวนการพัฒนา (อำพร บัวเขียว, 2562)

ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนจะมีประสิทธิภาพได้ก็ต่อเมื่อเทศบาลเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มเข้ามามีบทบาทอย่างเท่าเทียม และมีระบบบริหารจัดการที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ (ชูชาติ สายสุนทร, 2566) นอกจากนี้ ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นกับชุมชนจะช่วยสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือในการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่น (สุทธิพงษ์ วรรณไกรโรจน์, 2564)

3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

จากการศึกษาของ จิราพร ทองอยู่ (2565) พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่

1. ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น อายุ การศึกษา และอาชีพ
2. ปัจจัยด้านข้อมูลข่าวสาร เช่น การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการบริหารงานของเทศบาล
3. ปัจจัยด้านโครงสร้างและนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ
4. ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรมในชุมชน ซึ่งมีผลต่อค่านิยมการมีส่วนร่วม

ในทำนองเดียวกัน วารสารการบริหารท้องถิ่น (2566) รายงานว่า การสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนต่อเทศบาลเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม เพราะเมื่อประชาชนรู้สึกว่าคุณค่าของตนเองมีคุณค่าและได้รับการนำไปใช้จริง จะเกิดแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมมากขึ้น

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยของ กฤษณะ แสงงาม (2566) เรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองเลย” พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง โดยมีการเข้าร่วมประชาคมหมู่บ้านและให้ข้อเสนอแนะในการจัดทำโครงการ แต่ยังมีข้อจำกัดด้านความรู้เกี่ยวกับกระบวนการงบประมาณ

ส่วนงานของ นฤมล มั่งมี (2565) ศึกษา “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลนครขอนแก่น” พบว่า ความต่อเนื่องของการสื่อสารระหว่างเทศบาลกับประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วม โดยเทศบาลที่เปิดช่องทางออนไลน์และการประชุมชุมชนอย่างสม่ำเสมอ จะได้รับความร่วมมือมากกว่า

เมื่อพิจารณาบริบทของ เทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ซึ่งมีความโดดเด่นทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวริมฝั่งโขง การส่งเสริมให้

ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นจึงมีความสำคัญยิ่ง เพราะจะช่วยให้การพัฒนาเกิดจากฐานรากของชุมชน มีความยั่งยืน และสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของพื้นที่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ในรูปแบบการวิจัย R&D (Research and Development) โดยใช้การสังเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ดังนี้

1. แหล่งข้อมูล

1.1 การศึกษาข้อมูลเชิงเอกสาร ได้แก่ ข้อมูลที่เกี่ยวกับแนวคิดและหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเครือข่าย หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม ภาพถ่าย เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบความสัมพันธ์ กระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล

1.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ คณะกรรมการองค์การบริหารเทศบาลตำบล ผู้นำชุมชน และปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 30 รูป/คน ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 12 รูป/คน เก็บข้อมูลโดยสนทนากลุ่ม ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา แล้วนำเสนอเชิงพรรณนาความ

1.3 การสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สมาชิกสภาเทศบาล ข้าราชการหรือพนักงานเทศบาล ผู้นำชุมชน ตัวแทนภาคประชาชน/ประชาสังคม ที่ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 12 รูป/คน

1.4 การวิจัยเชิงปฏิบัติการ กับผู้เข้าร่วม จำนวน 95 คน จากการเสวนาทางวิชาการ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลประเภทเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล

2.2 เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เพื่อกระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล ในแต่ละประเด็นเปิดกว้างให้แก่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย และลึกพอที่จะนำมาสรุปประมวลวิเคราะห์ผลได้ นำไปสู่รูปแบบและยกระดับพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล

2.3 การจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ระดมสมอง (Brain Storming) โดยดำเนินการร่วมกับตัวแทนผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สมาชิกสภาเทศบาล ข้าราชการหรือพนักงานเทศบาล ผู้นำชุมชน ตัวแทนภาคประชาชน/ประชาสังคม

2.4 การวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยการการเสวนาทางวิชาการ เรื่อง “รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ” ซึ่งเป็นรูปแบบที่ได้จากการวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 การลงพื้นที่ใน จังหวัดหนองคาย โดยการนำของผู้ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ 4 ชุมชน ได้แก่ 1) บ้านเมืองบาง 2) บ้านเม็ก 3) บ้านเตื่อ และ 4) บ้านวังยาง ในจังหวัดหนองคาย และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยลงพื้นที่ด้วยตนเอง

3.2 การสัมภาษณ์ คณะผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) สำหรับตัวแทนชุมชน/ หน่วยงานภาครัฐ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล ในด้านผู้นำท้องถิ่น ด้านการสื่อสาร ด้านการปฏิบัติการ และด้านการมีส่วนร่วม

3.3 การรวบรวมข้อมูลจากเอกสารเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล

3.4 การจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ร่วมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล เป็นต้น

3.5 การวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยการการเสวนาทางวิชาการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการประเมินผลการเข้าร่วมอบรม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ เมื่อได้ข้อมูลจากภาคเอกสารและภาคสนามจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Quantitative Research) ซึ่งข้อมูลที่รวบรวมได้จากการประมวลเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) แบบมีแนวคำถาม (Guideline) และการสังเกตในการยกระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล ในด้านผู้นำท้องถิ่น ด้านการสื่อสาร ด้านการปฏิบัติการ และด้านการมีส่วนร่วม โดยการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการโดยจัดลำดับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ จากนั้นนำเสนอข้อมูลจะอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ประกอบภาพถ่าย และการพรรณนาความประกอบการบรรยาย ส่วนการประเมินผลใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

จากการศึกษา “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล วัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย” ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยในประเด็นต่างๆ พบว่า

1. สภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

การส่งเสริมมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลวัดธาตุ สามารถประยุกต์ใช้แนวคิดทางพระพุทธศาสนาช่วยยกระดับทักษะมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลวัดธาตุ ส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลวัดธาตุ ในยุคปัจจุบันให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมก้าวกระโดด ประชาชนนำองค์ความรู้ไปถ่ายทอดส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลวัดธาตุ ส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลวัดธาตุ และสามารถปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันต่อพลวัตการเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบันได้

2. รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

การมีส่วนร่วมของชุมชน เกิดการพัฒนาที่มีแนวทางในการนำเสนอธรรมนูญชุมชน ขั้นตอนในการปฏิบัติงานร่วมกัน การสื่อสารวิสัยทัศน์ร่วมกัน ช่องทางสื่อสารที่หลากหลาย

การประชาสัมพันธ์ผ่านบุคคล การสื่อสารผ่านการจัดแสดงสินค้า ส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืน ผู้นำท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนผ่านการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างต่อเนื่อง ผู้นำที่มีภาวะผู้นำเข้มแข็งมักเปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนได้แสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ และมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของท้องถิ่น ส่งผลให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน และเสริมสร้างความสามัคคีในชุมชน นอกจากนี้ ผู้นำท้องถิ่นที่มีวิสัยทัศน์และความโปร่งใสยังสามารถเป็นแบบอย่างในการบริหารจัดการอย่างมีธรรมาภิบาล ช่วยกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความไว้วางใจและพร้อมร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ผลการศึกษาชี้ว่า การมีส่วนร่วมอย่างจริงจังของผู้นำท้องถิ่นเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการและกิจกรรมในพื้นที่ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม อีกทั้งยังช่วยสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และประชาชน ทำให้เกิดการพัฒนามีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง

3. นำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ทุกคนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของประชาชน และรับทราบข้อมูลข่าวสารต่างๆ ร่วมกันเป็นอย่างดี ประชาชนได้นำผลิตภัณฑ์มาจัดแสดง และในงานเทศกาลภายในจังหวัดหนองคาย ทำให้การรับรู้ยังน้อยไป และควรเพิ่มช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายให้มากยิ่งขึ้น ในช่องทางออนไลน์ต่างๆ และสร้างเครือข่ายในการประสานภายในจังหวัดหนองคาย และควรมุ่งถึงวัตถุประสงค์ภายในมหาวิทยาลัย เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยเน้นไปที่เกษตรกร เพราะจังหวัดหนองคาย ประชาชนยังมีอาชีพเกษตรกรเป็นหลัก การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา หรือสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมช่วยให้ประชาชนรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความรับผิดชอบร่วมต่อกิจกรรมและโครงการของชุมชน กระบวนการมีส่วนร่วมที่ดีควรเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้แสดงความคิดเห็น ร่วมวางแผน ตัดสินใจ และติดตามประเมินผลอย่างเท่าเทียม ผู้นำท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมบรรยากาศแห่งความร่วมมือ โปร่งใส และไว้วางใจ เพื่อให้ประชาชนกล้าแสดงออกและเข้ามามีบทบาทมากขึ้น ผลจากการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในระยะยาว อีกทั้งยังช่วยลดความขัดแย้งภายในพื้นที่ และ

สร้างความรู้สึกร่วมกันระหว่างประชาชนกับองค์กรท้องถิ่น ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองและขับเคลื่อนการพัฒนาได้อย่างมั่นคง

ในส่วนความพึงพอใจ/ ความรู้ความเข้าใจ/การนำความรู้ไปใช้ ด้านความรู้ความเข้าใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยรวมมีการรับรู้อยู่ในระดับมาก หากพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงไปหาลดต่ำ ได้ดังนี้ มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้ ก่อน การเข้าอบรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.35 มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้ หลัง การเข้าอบรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.60

อภิปรายผล

การศึกษา “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย” ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัยในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. สภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

การมีส่วนร่วมของชุมชน มีการตั้งคณะกรรมการในการดำเนินงานในด้านต่างๆ และทุกกิจกรรม ทุกโครงการ มีการจัดตั้งคณะกรรมการในการดำเนินงานโดยมีผลผลิตทันที ที่ออกจำหน่าย ได้แก่ กระปุกออมสิน แก้วกาแฟ แก้วน้ำ เสื้อ และกระเป๋า เป็นต้น ซึ่งได้รับการตอบรับจากประชาชนทั่วไป และนิสิตเป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริภักตร์ ศิริโท (2560 : 159 – 177) วิจัยเรื่อง ความเป็นองค์กรนวัตกรรมของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญระดับมากกับปัจจัย สนับสนุนความเป็นองค์กรนวัตกรรมด้านความคิดสร้างสรรค์ และความรู้ และมีความคิดเห็นต่อ ระดับความเป็นองค์กรนวัตกรรมของสถาบันอุดมศึกษาไทยในภาพรวมในระดับค่อนข้างมาก ปัจจัยสนับสนุนความเป็นองค์กรนวัตกรรมที่สามารถเป็นตัวทำนายนระดับความเป็นองค์กร นวัตกรรมได้มี 5 ด้าน คือ ด้านโครงสร้าง ด้านวัฒนธรรม ด้านการสื่อสารระหว่างบุคคล ด้านเครื่องมือ และเทคโนโลยี และด้านความคิดสร้างสรรค์ โดยรวมกันทำนายนระดับความเป็นองค์กรนวัตกรรม ได้ร้อยละ 56.3 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชาญญาณลักษณ์ ใจเที่ยง (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเขตพระนครกรุงเทพมหานคร ต่อการพัฒนาทักษะเยาวชนไทย 4.0” ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ต่อการพัฒนาทักษะเยาวชนไทย 4.0 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2) แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ต่อการพัฒนาทักษะเยาวชนไทย 4.0 พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในลักษณะคณะกรรมการด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติด้วยการเปิดโอกาส เปิดใจ เปิดกว้างให้ทุกภาคส่วนได้เข้ามาร่วมแสดงความคิดเห็น เพื่อพัฒนาศักยภาพและสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเยาวชน ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ มีส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งในเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลอยู่ในลักษณะแบบเป็นที่ป็นนอ้กกัน ปัญหาของการมีส่วนร่วม การถูกจำกัดด้วยสถานที่ งบประมาณมีไม่เพียงพอ จำนวนเยาวชนในชุมชนมีน้อย และความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐเข้ามาในชุมชนไม่ต่อเนื่อง เยาวชนย้ายติดตามผู้ปกครอง ส่งผลต่อการจัดกิจกรรม

2. รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นได้รับข้อมูลข่าวสาร ล้วนสื่อสารไปในทางเดียวกัน ทำให้ทราบวัตถุประสงค์ โดยเริ่มจาก ทำหน้าที่ในการเผยแพร่ การติดต่อประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมกิจกรรมด้านการฝึกอบรมวิธีทำให้แก่นิสิต และประชาชนทั่วไป การใช้สื่อออนไลน์ต่างๆ ในการนำเสนอขั้นตอน และการออกจัดแสดงสินค้า ทั้งประเภทเอกสาร สิ่งตีพิมพ์ และ ระบบออนไลน์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษณะ แสงงาม (2566) เรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองเลย” พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง โดยมีการเข้าร่วมประชาคมหมู่บ้านและให้ข้อเสนอแนะในการจัดทำโครงการ แต่ยังมีข้อจำกัดด้านความรู้เกี่ยวกับกระบวนการงบประมาณ

3. เสนอนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

การนำเสนอผลิตภัณฑ์ชุมชน จุดเริ่มแรกเป็นการออกแบบกระปุกออมสิน โดยการตัดสินใจของทุกฝ่าย และใช้ช่างเป็นสัญลักษณ์ร่วมกันจนถึงได้นำผลิตภัณฑ์มาจัดแสดง และในงานเทศกาลภายในจังหวัดหนองคาย ทำให้การรับรู้ยังน้อยไป และควรเพิ่มช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายใหญ่มากขึ้น ในช่องทางออนไลน์ต่างๆ และสร้างเครือข่ายในการประสานภายในจังหวัดหนองคาย และควรมุ่งถึงวัตถุประสงค์ภายในชุมชน เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยเน้นไปที่เกษตรกร เพราะจังหวัดหนองคาย ประชาชนยังมีอาชีพเกษตรกรเป็นหลักสอดคล้องกับ

งานวิจัยของ นฤมล มั่งมี (2565) ศึกษา “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลนครขอนแก่น” พบว่า ความต่อเนื่องของการสื่อสารระหว่างเทศบาลกับประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วม โดยเทศบาลที่เปิดช่องทางออนไลน์และการประชุมชุมชนอย่างสม่ำเสมอ จะได้รับความร่วมมือมากกว่า

องค์ความรู้ใหม่

1. การมีส่วนร่วมเชิง “วัฒนธรรมชุมชน” (Cultural-Based Participation)

การศึกษาพบว่า “วัฒนธรรมท้องถิ่นริมฝั่งโขง” เช่น ประเพณีบุญบั้งไฟ งานบุญพระธาตุ และวิถีชีวิตแบบพหุวัฒนธรรมของคนหนองคาย มีอิทธิพลอย่างมากต่อการสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในเทศบาลตำบลวัดธาตุ ซึ่งแตกต่างจากโมเดลการมีส่วนร่วมทั่วไปของเทศบาลในพื้นที่เมืองใหญ่

กล่าวคือ การรวมกลุ่มและการตัดสินใจในชุมชนมักอิง “ระบบเครือญาติ” และ “ผู้นำชุมชนเชิงศรัทธา” มากกว่าระบบราชการ ซึ่งถือเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สะท้อนว่า การมีส่วนร่วมในท้องถิ่นไม่ควรพัฒนาแยกจากบริบททางวัฒนธรรม ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลการมีส่วนร่วมเชิงวัฒนธรรมชุมชน (Cultural-Based Participation Model)

2. โมเดล “สามเหลี่ยมการมีส่วนร่วม” (Triangular Participation Model)

จากการวิเคราะห์เชิงกระบวนการ พบรูปแบบการมีส่วนร่วมที่สามารถสังเคราะห์ได้เป็น “สามเหลี่ยมการมีส่วนร่วม” ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่

2.1 ประชาชน (People) ผู้รับผลประโยชน์โดยตรง มีแรงจูงใจจากปัญหาที่กระทบต่อชีวิตประจำวัน เช่น ถนน น้ำประปา หรือสิ่งแวดล้อม

2.2 ภาคผู้นำท้องถิ่น (Local Leaders) เช่น ผู้ใหญ่บ้าน พระสงฆ์ ผู้นำศาสนา และกลุ่มเยาวชน ซึ่งเป็น “ตัวกลางเชื่อม” ระหว่างเทศบาลกับประชาชน

2.3 เทศบาลตำบลวัดธาตุ (Local Government) ผู้จัดสรรงบประมาณและกำหนดนโยบาย

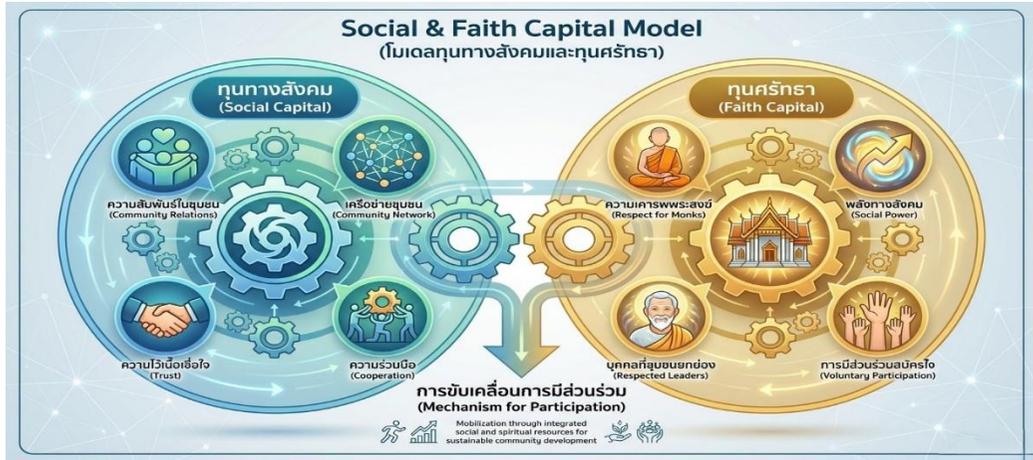
การสื่อสารและความไว้วางใจระหว่างสามฝ่ายนี้เป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อระดับการมีส่วนร่วม ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 โมเดลสามเหลี่ยมการมีส่วนร่วม (Triangular Participation Model)

3. ปัจจัย “ทุนทางสังคม” และ “ทุนศรัทธา” เป็นกลไกสำคัญของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมในพื้นที่เทศบาลตำบลวัดธาตุไม่ได้อาศัยเพียงความรู้หรือข้อมูลข่าวสาร แต่ขับเคลื่อนโดย “ทุนทางสังคม” เช่น ความสัมพันธ์ในชุมชน ความไว้วางใจระหว่างผู้นำกับประชาชน และ “ทุนศรัทธา” เช่น ความเคารพต่อพระสงฆ์หรือบุคคลที่ชุมชนยกย่อง ซึ่งกลายเป็นพลังทางสังคมในการจูงใจให้คนเข้ามามีส่วนร่วมโดยสมัครใจ องค์ความรู้นี้ชี้ให้เห็นว่าการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในพื้นที่วัดธาตุ ควรใช้แนวทางพัฒนาเชิงวัฒนธรรมและจิตวิญญาณควบคู่กับการบริหารเชิงโครงสร้าง ดังภาพที่ 3

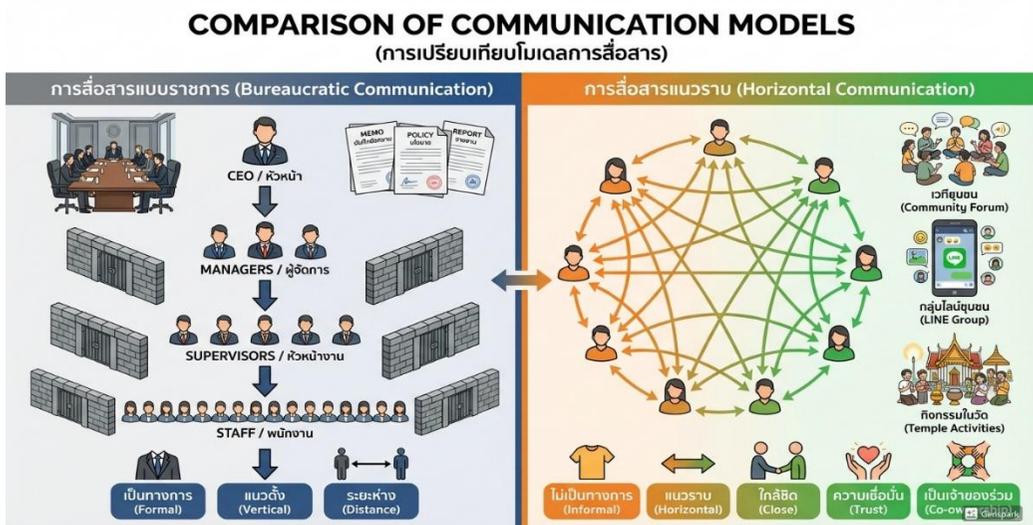

ภาพที่ 3 โมเดลทุนทางสังคมและทุนศรัทธา (Social & Faith Capital Model)

4. การสื่อสารแบบ “แนวราบ” (Horizontal Communication) สร้างความร่วมมือได้ดีกว่าแบบราชการ

ประชาชนในพื้นที่ที่มีความต้องการช่องทางการสื่อสารที่ไม่เป็นทางการ เช่น เวทีชุมชน กลุ่มไลน์ชุมชน และกิจกรรมร่วมกันในวัด มากกว่าการประชุมเชิงราชการแบบเดิม การสื่อสารแนวราบระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่เทศบาลสร้างความเชื่อมั่นและความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมของโครงการ

องค์ความรู้นี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับเทศบาลอื่นที่ต้องการเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 โมเดลการสื่อสารแนวราบ (Horizontal Communication Model)

5. กรอบแนวคิดใหม่ “การมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการสังคม-วัฒนธรรม” (Integrated Socio-Cultural Participation Framework)

จากการสังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด สามารถเสนอกรอบแนวคิดใหม่ที่อธิบายการมีส่วนร่วมในบริบทเทศบาลตำบลวัดธาตุได้ว่า

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน = f (ทุนทางสังคม + ศรัทธาทางวัฒนธรรม + ความสัมพันธ์แนวราบ + การสื่อสารสร้างสรรค์ + การเปิดพื้นที่จากรัฐ)

กรอบนี้แตกต่างจากแนวคิดแบบตะวันตกที่เน้น “อำนาจการตัดสินใจ” ของประชาชนเพียงอย่างเดียว แต่ให้ความสำคัญกับ “ความสัมพันธ์และอัตลักษณ์ของชุมชน” เป็นตัวขับเคลื่อนหลักของการพัฒนา ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 กรอบแนวคิดบูรณาการสังคม-วัฒนธรรม (Integrated Socio-Cultural Participation Framework)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยเทศบาลส่งเสริมให้ประชาชนร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมตรวจสอบผ่านกิจกรรมชุมชนต่าง ๆ พร้อมประยุกต์แนวคิดทางพระพุทธศาสนาในการพัฒนาจิตสำนึกและความรับผิดชอบของคนในพื้นที่ ผู้นำท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการสร้างความไว้วางใจและเปิดโอกาสให้

ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและความสามัคคีในชุมชน ขณะเดียวกันควรเพิ่มช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายโดยเฉพาะสื่อออนไลน์ และสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชน เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างยั่งยืนและสอดคล้องกับบริบทของชุมชนในจังหวัดหนองคาย

ในส่วน ข้อเสนอแนะการวิจัย จากผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการบริหารจัดการท้องถิ่น เทศบาลตำบลวัดธาตุควรกำหนด ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการเปิดพื้นที่ให้ ประชาชนเข้ามามีบทบาทในทุกขั้นตอนของการพัฒนา ตั้งแต่การวางแผน การตัดสินใจ การ ดำเนินการ ไปจนถึงการติดตามและประเมินผล เพื่อสร้างความโปร่งใสและธรรมาภิบาลในการ บริหารงานท้องถิ่น

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ ควรพัฒนาช่องทางการสื่อสารระหว่างเทศบาล กับประชาชนให้มีความหลากหลายมากขึ้น โดยเฉพาะช่องทางออนไลน์และโซเชียลมีเดีย เพื่อให้ ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง รวมทั้งควรส่งเสริมการจัดเวที ประชาคม การประชุมชุมชน และกิจกรรมเสวนา เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและระดมพลัง ความคิดจากทุกภาคส่วน

3. ข้อเสนอแนะเชิงสังคมและวัฒนธรรม ควรใช้ทุนทางสังคมและทุนทาง วัฒนธรรมของพื้นที่ เช่น ความศรัทธาทางศาสนา ประเพณีท้องถิ่น และภูมิปัญญาชุมชน มาเป็น เครื่องมือในการสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยบูรณาการกิจกรรมพัฒนาชุมชนเข้า กับงานวัฒนธรรมและศาสนา เพื่อสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและความภาคภูมิใจในท้องถิ่น

4. ข้อเสนอแนะเชิงการศึกษาและการวิจัยต่อไป ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผล ต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในแต่ละกลุ่ม เช่น กลุ่มเยาวชน ผู้สูงอายุ หรือเกษตรกร เพื่อ กำหนดแนวทางการส่งเสริมที่เฉพาะเจาะจงและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งควรศึกษารูปแบบ การบริหารจัดการท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จในพื้นที่อื่น เพื่อประยุกต์ใช้กับบริบทของเทศบาล ตำบลวัดธาตุอย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2565). *คู่มือการบริหารงานเทศบาล*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2565). *คู่มือการบริหารงานเทศบาล*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- กฤษณะ แสงงาม. (2566). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองเลย. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*, 19(1), 33–47.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2550). *การปกครองท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพฯ: บริษัท ส.เอเชียเพรส (1989) จำกัด.
- จิตาภา ธีรศิริกุล. (2565). *ปฐมบทการปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสยาม.
- จิราพร ทองอยู่. (2565). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานท้องถิ่น. *วารสารรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 22(2), 77–92.
- จตุพร มาเพิ่มผล. (2566). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งควายกิน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง. ใน *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชูชาติ สายสุนทร. (2566). *การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานเทศบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. *วารสารรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 30(1), 45–58.
- ธวัชชัย เกิดสวัสดิ์. (2566). การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่กับการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 14(2), 22–36.
- ธัญญาลักษณ์ ใจเที่ยง. (2563). การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ต่อการพัฒนาทักษะเยาวชนไทย 4.0. ใน *รายงานวิจัย*. สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
- นฤมล มั่งมี. (2565). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลนครขอนแก่น. *วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา*, 12(1), 55–70.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2550). *แนวคิดแนวทางการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย กระทรวงมหาดไทย.
- บุญเลิศ วรรณไกรโรจน์. (2564). การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น. *วารสารการบริหารท้องถิ่น*, 17(3), 1–15.
- พูนศักดิ์ บำรุงกิจ. (2564). รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น. *วารสารการบริหารท้องถิ่น*, 17(3), 1–15.

- สำนักงานเทศบาลตำบลวัดธาตุ. (2567). รายงานสรุปผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ 2567. หนองคาย: ผู้จัดทำ.
- สิริภักตร์ ศิริโท. (2560). ความเป็นองค์กรนวัตกรรมของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย. วารสารบริหารธุรกิจเทคโนโลยีมหานคร, 14(1), 159 – 177.
- สุทธิพงษ์ วรรณไกรโรจน์. (2564). การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการบริหารจัดการภาครัฐแบบมีส่วนร่วม. วารสารรัฐศาสตร์ปริทัศน์, 18(2), 101–117.
- อดิวิส ศิริพันธ์. (2563). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลหลักหก อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อำพร บัวเขียว. (2562). แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานท้องถิ่น. วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, 11(2), 67–78.

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เขตตำบลขนแตก อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์*

CITIZEN PARTICIPATION IN THE LOCAL DEVELOPMENT PLANNING IN KHON TAEK SUBDISTRICT, SANGKHA DISTRICT, SURIN PROVINCE

อุรารัตน์ แต้มทอง¹, ชัย สมรภูมิ² และ วันชัย สุขตาม³

Uratat Theamthong¹, Chai Samorapoom² and Wanchai Suktam³

¹⁻³คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

¹⁻³Faculty of Humanities and Social Sciences, Surindra Rajabhat University, Thailand

Corresponding author E-mail: uraratnoi29@gmail.com

Received 10 November 2025; Revised 27 November 2025; Accepted 30 November 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.939 เก็บข้อมูลจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลขนแตก จำนวน 385 คน โดยใช้การคำนวณของ ทาโร ยามาเน่ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t ค่า F สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน โดยผู้ให้ข้อมูลหลัก

Citation

* อุรารัตน์ แต้มทอง, ชัย สมรภูมิ และ วันชัย สุขตาม. (2568). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเขตตำบลขนแตก อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์. วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, 5(3), 85-98.

Uratat Theamthong, Chai Samorapoom and Wanchai Suktam. (2568). Citizen Participation in the Local Development Planning in Khon Taek Subdistrict, Sangkha District, Surin Province. Journal of Political Science Mahamakut Buddhist University, 5(3), 85-98.

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jpsmbu/index>

คือ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำ และประชาชน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 2) ประชาชนที่มีเพศ และสถานภาพต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ส่วนปัจจัยด้านอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ไม่พบความแตกต่าง 3) แนวทางการพัฒนา คือ จำเป็นต้องมีการเสริมสร้างระบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมให้เข้มแข็ง โปร่งใส และเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มมีบทบาทอย่างแท้จริงในทุกกระบวนการของการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น และจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มตัวอย่าง พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตำบลขอนแก่นมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จึงจำเป็นต้องให้ประชาชนเข้ามามีบทบาท อำนาจการต่อรองและร่วมตัดสินใจในทุกขั้นตอน ซึ่งจะเป็พื้นฐานสำคัญของการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม, แผนพัฒนาท้องถิ่น, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

This thesis aims to: 1) examine the level of citizen participation in the formulation of local development plans, 2) compare citizen participation in the formulation of local development plans classified by personal factors, and 3) explore guidelines for enhancing citizen participation in the formulation of local development plans. This study employed a mixed-methods approach, integrating both quantitative and qualitative research. The quantitative study used a questionnaire with an overall reliability coefficient of 0.939 and collected data from 385 residents living in the Khon Taek Subdistrict Administrative Organization area, determined using Taro Yamane's formula and obtained through stratified random sampling. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and F-test. The qualitative study utilized semi-structured in-depth interviews with 10 key informants, including executives of the Subdistrict Administrative Organization, community leaders, and local residents, selected

through purposive sampling. Data were analyzed using content analysis in conjunction with contextual interpretation. The results revealed that: 1) the overall level of citizen participation in the formulation of local development plans was high; 2) citizens with different genders and marital statuses exhibited significantly different levels of participation at the 0.05 level, while no significant differences were found for age, education level, occupation, or income; and 3) the guidelines for improvement emphasize the need to strengthen a participatory administrative system that is transparent and provides genuine opportunities for all groups of citizens to take part in every stage of the local development planning process. From the in-depth interviews with the sample group, it was found that citizen participation in the formulation of local development plans in Khon Taek Subdistrict has been continuously improving. Therefore, it is essential for citizens to play an active role, possess bargaining power, and be involved in decision-making at every stage. Such engagement serves as a crucial foundation for achieving sustainable local development.

Keywords: Participation, Local Development Plan, Local Government Organization

บทนำ

ตามที่ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2561 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น และจะต้องได้รับการแต่งตั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชน ซึ่งภาคประชาชนนั้นจะต้องได้รับการคัดเลือกมาจากตัวแทนของประชาคมท้องถิ่น โดยการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นถือเป็นเครื่องมือหลักขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อกำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ และโครงการ/กิจกรรมเพื่อพัฒนาในพื้นที่ (กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2568) ซึ่งผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน เนื่องจากการมีส่วนร่วมของประชาชนช่วยให้การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นมีความสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของชุมชน เพราะประชาชนเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับปัญหาและทราบบริบทของพื้นที่มากที่สุด การมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนจึงทำให้แผนพัฒนาที่มีความเหมาะสม สามารถนำไป

ปฏิบัติได้จริง และส่งผลให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืนในการพัฒนา (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2565) สอดคล้องกับคณิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ (2563) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมความโปร่งใสและการตรวจสอบได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เพราะประชาชนจะมีโอกาสรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ตรวจสอบงบประมาณ และแสดงความคิดเห็นต่อแผนงานและโครงการต่าง ๆ ได้โดยตรง กระบวนการมีส่วนร่วมจึงช่วยลดโอกาสในการทุจริต เพิ่มประสิทธิภาพในการจัดสรรทรัพยากร และสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนต่อหน่วยงานท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล 6 ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม ความโปร่งใส ความมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ และความคุ้มค่า (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2555)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากฎหมายและระเบียบต่าง ๆ จะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ แต่ยังคงพบว่ามีช่องว่างและข้อจำกัดของการมีส่วนร่วมในระดับพื้นที่หรือระดับตำบล ดังเช่น การศึกษาของ สุพัตรา ยอดสุรงค์ (2562) ซึ่งพบว่า แม้จะมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น แต่ระดับของการมีส่วนร่วมยังไม่สอดคล้องกับความคาดหวังของการพัฒนาท้องถิ่น เช่น การมีส่วนร่วมของประชาชนยังจำกัดอยู่เพียงบางขั้นตอน ขาดการเปิดพื้นที่ให้มีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง หรือประชาชนยังไม่ได้รับโอกาสในการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในทุกกระบวนการของการจัดทำแผนพัฒนา ส่งผลให้ระดับการมีส่วนร่วมยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่ต้องการได้

จากการสำรวจพื้นที่ของตำบลขอนแก่น อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ มีบริบททางสังคมและวัฒนธรรมเฉพาะ ซึ่งเป็นพื้นที่ชนบทมีลักษณะสังคมชุมชนเกษตรกรรมเป็นหลัก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภค และบริการสาธารณะต่าง ๆ ให้กับประชาชน โดยคาดหวังว่าประชาชนในพื้นที่จะมีบทบาทมากขึ้นในการกำหนดทิศทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับความต้องการของตนเอง

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเขตตำบลขอนแก่น อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งการศึกษานี้จะช่วยเติมเต็มองค์ความรู้ในบริบทนั้น และสามารถใช้เป็นฐานข้อมูลสำหรับหน่วยงานท้องถิ่นในการวางนโยบายหรือแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน นอกจากนี้ ยังเป็นการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเพื่อให้เกิดแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถนำผลการวิจัย

ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นตำบลขอนแก่น อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ ให้มีการพัฒนาที่ตอบสนองต่อประชาชนอย่างแท้จริงและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเขตตำบลขอนแก่น อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเขตตำบลขอนแก่น อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเขตตำบลขอนแก่น อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

สมมติฐานการวิจัย

ประชาชนที่มีเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ ต่างกัน การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตำบลขอนแก่น อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ แตกต่าง

การทบทวนวรรณกรรม

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเขตตำบลขอนแก่น อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ มีพื้นฐานแนวคิดสำคัญจากสามองค์ประกอบหลัก ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และแผนพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งล้วนมีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นหัวใจของการบริหารภาครัฐแนวใหม่ (New Public Governance) ที่มุ่งเน้นให้ประชาชนมีบทบาทร่วมคิดร่วมตัดสินใจ และร่วมดำเนินการในทุกขั้นตอนของกระบวนการพัฒนา (สถาบันพระปกเกล้า, 2561) ทั้งนี้ตามแนวคิดของ อาร์นสไตน์ (Arnstein, 1969) และ โคเฮน และ อัฟฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff, 1977) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนควรเกิดขึ้นในหลายมิติ ตั้งแต่การร่วมตัดสินใจ การปฏิบัติ การติดตามประเมินผล ไปจนถึงการรับผลประโยชน์ เพื่อให้เกิดความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

ขณะเดียวกัน แนวคิดเกี่ยวกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เน้นหลักการกระจายอำนาจทางการเมืองและการบริหารให้ประชาชนในพื้นที่สามารถปกครองและจัดการตนเองได้อย่าง

อิสระ (โกวิท พวงงาม, 2549; กิตติศักดิ์ แพรพพรายรัตน์, 2553) ซึ่งสอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาอย่างแท้จริง

สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับแผนพัฒนาท้องถิ่น ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วมของประชาชน (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2563) โดยการจัดทำแผนต้องอาศัยหลักการสำคัญ เช่น หลักการมีส่วนร่วม การบูรณาการแผนการพัฒนาที่ยั่งยืนและความเป็นธรรม (กระทรวงมหาดไทย, 2562) เพื่อให้แผนพัฒนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของประชาชน

เมื่อพิจารณาแนวคิดทั้งหมด จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นตัวแปรสำคัญที่สะท้อนคุณภาพของการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในระดับตำบล โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาที่มีความสมดุล โปร่งใส และยั่งยืน ทั้งนี้ การศึกษาของ อภิญา พานิชเจริญ (2558) ได้เสนอกรอบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นไว้ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการร่วมคิด ด้านการร่วมวางแผน ด้านการร่วมปฏิบัติ ด้านการร่วมติดตามและประเมินผล และการร่วมรับประโยชน์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 5 ด้านนี้ตรงตามแนวคิดของ อาร์นสไตน์ (Arnstein, 1969) และ โคเฮน และ อัฟฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff, 1977) ซึ่งให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนควรเกิดขึ้นในหลายมิติ จึงถูกนำมาใช้เป็นแนวทางหลักในการกำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาระดับและลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตำบลขอนแก่น อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ โดยมุ่งหวังให้ผลการวิจัยสามารถสะท้อนถึงแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในอนาคตอย่างยั่งยืน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดนี้ มาใช้ประกอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เพื่อให้การวิจัยมีทิศทางที่ชัดเจน และสามารถอธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรได้อย่างเป็นระบบ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลขอนแก่น อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ ทั้งสิ้น จำนวน 10,132 คน (ข้อมูลเบื้องต้นการบริหารส่วนตำบลขอนแก่น, 2567) ใช้วิธีการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Yamane (1973) ที่ระดับ

ความเชื่อมั่น 95% ได้ จำนวน 385 คน โดยใช้การคำนวณของ ทาโร ยามาเน่ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานค่า t-test และค่า F-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ประกอบไปด้วยโครงสร้าง 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะคำถามแบบเลือกตอบ (Checklist) ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตำบลขอนแก่น อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ ลักษณะแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเขตตำบลขอนแก่น อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ เป็นลักษณะคำถามแบบเปิด (Opened - End Question) โดยการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Index of Consistency : IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ซึ่งมีค่าระหว่าง 0.67 - 1.00 จากนั้นดำเนินการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 ชุด มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.939

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บและรวบรวมข้อมูล โดยจัดทำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล จากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ถึง องค์การบริหารส่วนตำบลขอนแก่น อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ ทั้งนี้ผู้วิจัยนำหนังสือพร้อมแบบสอบถาม ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง ระหว่างเดือน กรกฎาคม-กันยายน 2568 จากนั้นนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้มาพิจารณาความสมบูรณ์ของการตอบมีความสมบูรณ์ จำนวน 385 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 และนำไปวิเคราะห์เพื่อประมวลผลโดยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ ค่า t (t-test one samples) และ ค่า F (One - Way Anova) และสรุปผลในรูปแบบตารางพรรณนา

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น พร้อมทั้งขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ จากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดมาบูรณาการเพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกให้ครอบคลุม

เนื้อหาสาระตามขอบเขตของการวิจัย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้บริหาร ผู้นำชุมชน และประชาชน จำนวน 10 คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) โดยดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ซึ่งได้ทำหนังสือถึงผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อกำหนดวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์ ทั้งนี้ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ขึ้นอยู่กับผู้ให้ข้อมูลหลักจะใช้เวลานาน น้อยแตกต่างกันตามความสะดวกในการให้ข้อมูล ทั้งนี้ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบและยืนยัน ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เนื่องจากความน่าเชื่อถือของการวิจัยเชิงคุณภาพขึ้นอยู่กับตัวผู้วิจัย และข้อมูลที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญกับการตรวจสอบข้อมูลโดยใช้วิธีการสามเส้า คือ บุคคล สถานที่ และเวลาแตกต่างกัน สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลนำข้อมูล ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ และร้อยละ ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนที่ตอบแบบสอบถาม ทั้งหมด จำนวน 385 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 220 คน คิดเป็นร้อยละ 57.1 อายุระหว่าง 50-59 ปี จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 29.6 สถานภาพสมรส จำนวน 244 คน คิดเป็นร้อยละ 63.4 ระดับการศึกษาสูงสุด มัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 172 คน คิดเป็นร้อยละ 44.7 มีอาชีพเป็นเกษตรกร จำนวน 249 คน คิดเป็นร้อยละ 64.7 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 37.9

ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เขตตำบลขอนแก่น อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ โดยผู้วิจัยวิเคราะห์โดยใช้การคำนวณหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$) = 3.74, S.D. = .553) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการร่วมรับประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$) = 3.94, S.D. = .743) รองลงมา คือ ด้านการร่วมติดตาม และประเมินผล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$) = 3.78, S.D. = .658) ด้านการร่วมคิด มีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\bar{x}$) = 3.74, S.D. = .678) ด้านการร่วมวางแผน มีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\bar{x}$) = 3.63, S.D. = .712)

และ ด้านการร่วมปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$) = 3.58, S.D. = .744) ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยภาพรวม

การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านการร่วมคิด	3.74	.678	มาก
ด้านการร่วมวางแผน	3.63	.712	มาก
ด้านการร่วมปฏิบัติ	3.58	.744	มาก
ด้านการร่วมติดตามและประเมินผล	3.78	.658	มาก
ด้านการร่วมรับประโยชน์	3.94	.743	มาก
ภาพรวม	3.74	.553	มาก

2. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตำบลขอนแก่น อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยใช้การทดสอบด้วยค่าสถิติ t-test แบบข้อมูล 2 กลุ่มที่เป็นอิสระต่อกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยภาพรวมแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ด้านการร่วมคิด ด้านการร่วมวางแผน และด้านการร่วมปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ส่วนด้านการร่วมติดตามและประเมินผล และด้านการร่วมรับประโยชน์ ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ

สำหรับผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่า ประชาชนที่มีสถานภาพต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตำบลขอนแก่น อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ส่วนปัจจัยด้านอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ไม่พบความแตกต่างที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ

3. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

ปัญหาหลักคือ การขาดเวลา ความเข้าใจ และข้อมูลข่าวสาร ประชาชนบางส่วนไม่ทราบกำหนดการประชาคม หรือไม่มั่นใจว่าความเห็นของตนจะได้รับการพิจารณาจริงจัง นอกจากนี้ ยังมีอุปสรรคด้านภาษาและการสื่อสาร โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุ ข้อเสนอแนะ คือ ควรจัดให้มีประชาคมอย่างสม่ำเสมอ สื่อสารด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย และสร้างแรงจูงใจให้คนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วม จากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยสามารถสรุปในภาพรวม ดังนี้ ผู้ให้ข้อมูลหลักทุกฝ่ายยอมรับว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นตำบลขอนแก่นมีอยู่จริงและเริ่มพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในขั้นตอนการร่วมคิดและร่วมปฏิบัติ แต่ยังมีข้อจำกัดในด้านการวางแผน การติดตามประเมินผล และการสื่อสารข้อมูลที่ยังไม่ทั่วถึง จึงจำเป็นต้องพัฒนาให้ประชาชนเข้ามามีอำนาจต่อรองและร่วมตัดสินใจในทุกขั้นตอน ซึ่งมีแนวทางในการส่งเสริมคือ 1. การสร้างเวทีประชาคมถาวรที่เปิดโอกาสให้ทุกกลุ่มเข้ามามีเสียง 2. การสื่อสารข้อมูลแบบสองทางอย่างต่อเนื่อง 3. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น กลุ่มไลน์ หรือเพจตำบล เพื่อเผยแพร่ข้อมูลแผนพัฒนา 4. การสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนรู้สึกเป็นเจ้าของแผนพัฒนาร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล

อภิปรายผล

จากการดำเนินการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเขตตำบลขอนแก่น อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ ด้านการร่วมรับประโยชน์ รองลงมา คือ ด้านการร่วมติดตามและประเมินผล ด้านการร่วมคิด ด้านการร่วมวางแผน และด้านการร่วมปฏิบัติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะองค์การบริหารส่วนตำบล ได้มีการเปิดโอกาสและสร้างช่องทางให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ส่งผลให้การมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับแนวคิดของ โคเฮน และ อัพฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff, 1977) ที่ระบุว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนในทุกขั้นตอนของการพัฒนา ตั้งแต่การคิด วางแผน ปฏิบัติ ติดตาม และรับประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับสุวัตถ์ ไกรสกุล และจุฑาภรณ์ คงรักษ์กวี (2560) พบว่า

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบางไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ในแต่ละด้านมีภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศ และสถานภาพต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบทบาททางสังคมและความรับผิดชอบของบุคคลที่แตกต่างกันตามเพศและสถานภาพ มีอิทธิพลต่อโอกาสและความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้ความแตกต่างทางเพศและสถานภาพสะท้อนถึงมุมมอง ค่านิยม และแรงจูงใจในการพัฒนาท้องถิ่นที่ไม่เหมือนกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุธิมา เทพวงศ์ (2562) พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำหรับปัจจัยด้านอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ไม่พบความแตกต่างที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนในพื้นที่ตำบลขอนแก่นมีลักษณะพื้นฐานทางประชากรที่ค่อนข้างใกล้เคียงกันทำให้แนวคิด ทักษะคิด และรูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นไม่แตกต่างกันมาก สอดคล้องกับการศึกษา วิไลลักษณ์ มนัสปัญญาสกุล และ สุกิจ ชัยมุสิก (2566) พบว่า ประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับโสภิตา ศรีนุ่น (2558) พบว่า ระดับการศึกษา และรายได้ แตกต่างกัน การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

3. แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลขอนแก่น จำเป็นต้องมีการเสริมสร้างระบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมให้เข้มแข็ง โปร่งใส และเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มมีบทบาทอย่างแท้จริงในทุกกระบวนการของการพัฒนา ทั้งนี้เนื่องจากการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังขาดกลไกและกระบวนการที่ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ดังนั้น การพัฒนาแนวทางเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมจึงควรมุ่งเน้นการสร้างกลไกการสื่อสารสองทางระหว่างประชาชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในทุกระดับของชุมชน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ จุฬาลักษณ์ กอบัวกลาง (2559) พบว่า แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น คือ การประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นให้ประชาชนได้รับทราบและการมีกลยุทธ์ที่จะสามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมประชาคมให้มากขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นนั้น สะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักถึงกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นที่ถูกกำหนดขึ้นตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับแก้ไขล่าสุด พ.ศ. 2561) ที่กำหนดให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมติดตามผล และร่วมรับประโยชน์ องค์ความรู้ใหม่ประกอบด้วยแนวคิดหลัก 3 ประการ คือ 1) กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันยังไม่เกิดขึ้นอย่างทั่วถึง เนื่องจากผลวิจัยพบว่าการมีส่วนร่วมด้านการร่วมคิดอยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนถึงการขาดพื้นที่แลกเปลี่ยนข้อมูลและความเข้าใจร่วมระหว่างรัฐและประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมที่เน้นพลังการเรียนรู้ของชุมชน (อาร์นสไตน์, 1969; โคเฮน และอัสฮอฟฟ์, 1980) 2) การมีส่วนร่วมเชิงปฏิบัติและการติดตามผลยังเป็นจุดอ่อนของการพัฒนา เมื่อผลการศึกษาพบว่าการร่วมปฏิบัติและติดตามประเมินผลมีระดับต่ำที่สุด ทำให้ประชาชนไม่ได้มีบทบาทในการตรวจสอบความโปร่งใสของโครงการอย่างแท้จริง สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลที่ระบุว่ามีส่วนร่วมต่อเนื่องเป็นหัวใจของความโปร่งใสในการบริหาร (โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ, 2549) และ 3) ความเป็นธรรมในการกระจายประโยชน์คือปัจจัยกำหนดความยั่งยืนของประชาธิปไตยท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่าประชาชนบางส่วนรู้สึกถึงความไม่สมดุลในการได้รับประโยชน์จากโครงการพัฒนา จึงชี้ให้เห็นว่าการจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรมส่งผลโดยตรงต่อความไว้วางใจและระดับการมีส่วนร่วมในระยะยาว (เพร์ตตี, 2538)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยในด้านการร่วมคิดและเสนอปัญหาประชาชนมีการเข้าร่วมพอสมควร สะท้อนว่าประชาชนมีการรับรู้ปัญหาในพื้นที่และพร้อมเสนอข้อมูลต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมด้านการร่วมวางแผนยังมีข้อจำกัดทั้งในด้านความเข้าใจในข้อมูลแผนพัฒนาและโอกาสในการเข้าร่วมประชุมอย่างทั่วถึง ขณะที่ด้านการร่วมปฏิบัติและการติดตามประเมินผลพบว่ามีระดับต่ำที่สุด สะท้อนถึงการมีส่วนร่วมที่ยังไม่เป็นระบบและการขาดกลไกให้ประชาชนสามารถตรวจสอบโครงการพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง

ส่วนด้านการร่วมรับประโยชน์พบว่าประชาชนมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง แต่ยังคงมีความกังวลเกี่ยวกับความไม่สมดุลในการจัดสรรทรัพยากรระหว่างหมู่บ้าน ซึ่งสะท้อนถึงความท้าทายด้านความเป็นธรรมและความโปร่งใสในการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่นของตำบลขอนแก่น ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัยประกอบด้วย 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย 1.1 ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย องค์การบริหารส่วนตำบลควรส่งเสริมบทบาทของประชาชนในฐานะผู้ร่วมปฏิบัติโดยแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการหรือภาคีเครือข่าย และสร้างกลไกติดตามร่วมอย่างต่อเนื่อง 1.2 ด้านการมีส่วนร่วม องค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดให้มีเวทีสาธารณะเชิงเรียนรู้เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มได้แสดงความคิดเห็นตั้งแต่ขั้นคิดจนถึงติดตามผล 2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป จากการค้นพบในการวิจัยเพื่อให้เกิดพัฒนามากขึ้น ควรมีการศึกษาในระดับเชิงคุณภาพเพื่อหาปัจจัยทางวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมนำมาพัฒนาเป็นโมเดลการบริหารแบบมีส่วนร่วมท้องถิ่นที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในจังหวัดอื่น ๆ ได้

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2568). *คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น*. เรียกใช้เมื่อ 10 มีนาคม 2568 จาก [https://www.dla.go.th/work/planlocal/คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น/คู่มือการจัดทำแผนท้องถิ่น\(ยุทธศาสตร์%20แผน3ปี\).pdf](https://www.dla.go.th/work/planlocal/คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น/คู่มือการจัดทำแผนท้องถิ่น(ยุทธศาสตร์%20แผน3ปี).pdf)
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2563). *แนวทางการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566–2570)*. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2565). *คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.
- กระทรวงมหาดไทย. (2562). *คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.
- กิตติศักดิ์ แพรพพรายรัตน์. (2553). พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี. ใน *รายงานการวิจัย*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2549). *มิติใหม่การปกครองท้องถิ่นวิสัยทัศน์กระจายอำนาจและการบริหารงานท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ : เสมาธรรม.
- คณิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ. (2563). แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น. *วารสารวิจัยการบริหารรัฐกิจ*, 12(2), 45–60.

- จุฬาลักษณ์ กอบัวกลาง. (2559). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลเมืองเก่า อำเภอภินทรบุรี จังหวัดปราจีนบุรี*. บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- วิไลลักษณ์ มนัสปัญญาสกุล และ สุกิจ ชัยมุสิก. (2566). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลดอนกระเบื้อง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี. *วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่*, 1(6), 1-17.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2561). *การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สถาบันพระปกเกล้า.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.). (2555). *หลักธรรมาภิบาลในการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน ก.พ.ร.
- สุธิมา เทพวงศ์. (2562). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลแหลมฟ้าผ่า อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุพัทธา ยอดสุรางค์. (2562). แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน. *วารสารพัฒนาชุมชนและสังคม*, 8(1), 101-112.
- สุวัฒน์ ไกรสกุล และจุฑาภรณ์ คงรักษ์กวิน. (2560). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบางไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี. *วารสารร่วมพฤษ มหาวิทยาลัยเกริก*, 35(2), 119-140.
- โสภิตา ศรีนุ่น. (2558). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลเมืองเบตง จังหวัดยะลา*. สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- Arnstein, S. R. (1969). A Ladder of Citizen Participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35(4), 216-224.
- Cohen, J.M., & Uphoff, N. T. (1997). *Rural development participation concept and measures for project design implementation and evaluation*. New York: Cornell University.

ความคาดหวังในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในเขตเทศบาล
ตำบลปากน้ำท่าเรือ อำเภอเมือง จังหวัดระนอง*

EXPECTATIONS FOR LOCAL DEVELOPMENT OF THE PEOPLE IN PAK
NAM THA RUEA SUBDISTRICT MUNICIPALITY MUEANG RANONG
DISTRICT, RANONG PROVINCE

จักรวาล สุขไมตรี¹ และ ชุมพล รอดแจ่ม²

Jagraval Sukmaitree¹ and Chumpon Rodjam²

¹⁻²วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

¹⁻³ College of Politics and Government, Suan Suandha Rajabhat University, Thailand

Corresponding author E-mail: jagraval.su@ssru.ac.th

Received 24 November 2025; Revised 10 December 2025; Accepted 12 December 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการพัฒนาท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลปากน้ำท่าเรือ อำเภอเมือง จังหวัดระนอง และ 2) เพื่อนำเสนอความคาดหวังในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลปากน้ำท่าเรือ อำเภอเมือง จังหวัดระนอง มีรูปแบบการวิจัยเป็นเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้างแบบปลายเปิด กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 17 คน โดยกำหนดแบบเจาะจงสำหรับการวิเคราะห์ที่ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีการพรรณนา

Citation

* จักรวาล สุขไมตรี และ ชุมพล รอดแจ่ม. (2568). ความคาดหวังในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลปากน้ำท่าเรือ อำเภอเมือง จังหวัดระนอง. วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, 5(3), 99-115.

Jagraval Sukmaitree and Chumpon Rodjam. (2568). Expectations for Local Development of the People in Pak Nam Tha Ruela Subdistrict Municipality Mueang Ranong District, Ranong Province. Journal of Political Science Mahamakut Buddhist University, 5(3), 99-115.

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jpsmbu/index>

ผลการวิจัย พบว่า (1) สภาพปัญหาการพัฒนาท้องถิ่น ปัญหาหลักคือ การจัดระเบียบชุมชนที่ล่าช้า เนื่องจากพื้นที่บางส่วนมีข้อจำกัดทางกฎหมาย ทำให้การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต้องใช้ระยะเวลา ด้านสังคม เกิดความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมระหว่างคนท้องถิ่นกับแรงงานข้ามชาติ ซึ่งส่งผลกระทบต่อระเบียบวินัยและการบังคับใช้กฎหมาย ด้านความสงบเรียบร้อย พบปัญหาความไม่สงบสุขจากแรงงานผิดกฎหมาย การแย่งอาชีพ การทะเลาะวิวาท และการลักขโมย (2) ความคาดหวังในการพัฒนาท้องถิ่น ประชาชนคาดหวังให้มีการพัฒนาสาธารณูปโภค (ถนน ไฟฟ้า ประปา) และเร่งรัดการจัดระเบียบ ควบคุมแรงงานข้ามชาติ ด้านสังคม คาดหวังให้มีการสร้างกฎกติกาที่ชัดเจนร่วมกันเพื่อส่งเสริมระเบียบวินัย ความเสมอภาค และการจัดกิจกรรมที่ภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อสร้างความเข้มแข็ง ด้านความสงบเรียบร้อยเพิ่มความเข้มงวดในการบังคับใช้กฎหมาย แก้ปัญหาอาชญากรรม/ยาเสพติด จัดเจ้าหน้าที่ดูแลสอดส่อง และติดตั้งแสงสว่างให้ทั่วถึงทั้งชุมชน

คำสำคัญ: ความคาดหวัง, การพัฒนา, การพัฒนาท้องถิ่น

Abstract

The objectives of this paper were: 1) to study the condition of local development problems in the municipality of Pak Nam Tha Ruea Subdistrict, Mueang District, Ranong Province, and 2) to present the expectations of the local development of the people in the Municipality of Pak Nam Tha Ruea Subdistrict, Mueang District, Ranong Province with a qualitative research format through in-depth interviews. The study employed structured, open-ended interviews with a purposively selected sample of 17 participants. Data were analyzed using content analysis, and the research findings were presented through descriptive narration.

The results showed that (1) for the local development problems, the main problem was the delay in organizing the community. Due to legal constraints in certain areas, the development of infrastructure required an extended timeframe. In the social dimension, there were conflicts and cultural diversity between locals and migrant workers, affecting discipline and law enforcement. In terms of public order, the study found issues related to social unrest arising from illegal migrant labor, job displacement, interpersonal conflicts,

and incidents of theft. (2) Regarding expectations for the local development, the public anticipated improvements in public utilities such as roads, electricity, and water supply as well as the acceleration of regulatory measures and the control of migrant labor. In the social dimension, the residents expected the establishment of clear, shared rules and regulations to promote discipline, equity, and the organization of community activities with active participation from government agencies to strengthen social cohesion. Regarding public order, the residents expected stricter law enforcement, solutions to crime and drug-related problems, the deployment of supervisory officers, and the installation of adequate lighting throughout the community. There was a public expectation for stricter social control over migrant workers. The community called for the establishment of clear regulations to promote discipline, ensure equality, and organize activities in collaboration with government agencies to strengthen public order. Additionally, the public expected enhanced law enforcement, measures to address crime and drug-related problems, the deployment of supervisory officers, and the installation of lighting throughout the community.

Keywords: Expectations; Development; Local Development

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) มีสถานะเป็นแผนที่สำคัญในการแปลงยุทธศาสตร์ชาติไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งได้กำหนดหมวดหมู่การพัฒนาไว้ 13 หมวดหมู่ โดยหมวดหมู่ที่ 8 ไทยมีพื้นที่และเมืองอัจฉริยะที่น่าอยู่ ปลอดภัย เด็ดขาดได้อย่างยั่งยืน ในเป้าหมายที่ 3 การพัฒนาเมืองให้มีความน่าอยู่อย่างยั่งยืน มีความพร้อมในการรับมือและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทุกรูปแบบ เพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างทั่วถึง หมวดหมู่ที่ 9 ไทยมีความยากจนข้ามรุ่นลดลง และมีความคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอเหมาะสม ในเป้าหมายที่ 2 คนทุกช่วงวัยได้รับความคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต หมวดหมู่ที่ 13 ไทยมีภาครัฐที่ทันสมัย มีประสิทธิภาพ และตอบโจทย์ประชาชน ในเป้าหมายที่ 1 การบริการภาครัฐมีคุณภาพเข้าถึงได้ และเป้าหมายที่ 2 ภาครัฐมีขีดสมรรถนะสูงคล่องตัว (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2570), 2565)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงมีความสำคัญต่อการบริหารราชการแผ่นดินของประเทศไทย เนื่องจากมีความใกล้ชิดกับประชาชนและเป็นการกระจายอำนาจไปให้หน่วยปกครองท้องถิ่น เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น โดยองค์การบริหารส่วนตำบลปากน้ำ ถือได้ว่าเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาไว้ 6 ยุทธศาสตร์ ซึ่งมีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 คือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ยุทธศาสตร์ที่ 2 การวางแผน การส่งเสริมการลงทุนพาณิชย์ยกรรมและการท่องเที่ยว ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาคุณภาพชีวิต ยุทธศาสตร์ที่ 4 การจัดระเบียบชุมชน/สังคมและการรักษาความสงบเรียบร้อย ยุทธศาสตร์ที่ 5 การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และยุทธศาสตร์ที่ 6 การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี ศาสนา และภูมิปัญญาท้องถิ่น

อย่างไรก็ตาม จากการดำเนินงานตามแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลปากน้ำท่าเรือ อำเภอเมือง จังหวัดระนอง ซึ่งมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน พบว่า พื้นที่ในเขตการปกครองของเทศบาล มีความหลากหลาย มีทั้งภูเขา ลำคลองกั้นกลางพื้นที่ เกาะแก่งทำให้เกิดความยากลำบากต่อการพัฒนาและการติดต่อประสานงาน กฎระเบียบข้อบังคับมีการปรับปรุงแก้ไขตลอดเวลาขาดความชัดเจนในการดำเนินงาน นโยบายการจัดสรรรายได้ของรัฐบาลไม่เหมาะสมและเพียงพอกับนโยบายการกระจายอำนาจและถ่ายโอนภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนมีการนับถือศาสนาที่แตกต่างกัน ทำให้มีการปฏิบัติที่แตกต่างกัน พื้นที่ติดแนวชายแดน มีแรงงานข้ามชาติที่ได้รับอนุญาตทำงานตามกฎหมาย จำนวน 4,935 คน และอพยพเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ยากลำบากแก่การควบคุมทำให้เกิดปัญหาสังคมตามมา ประชาชนยังไม่ให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและตรวจสอบการทำงานของรัฐ และยังขาดความเข้าใจในด้านการเมือง การปกครอง ในการวางแผน และพิจารณาแก้ไขปัญหา ขาดการประสานงานและบูรณาการที่ดีกับส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (แผนพัฒนาท้องถิ่น 2566-2570 เทศบาลตำบลปากน้ำท่าเรือ, 2564) ซึ่งจะเห็นได้ว่าสภาพปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาต่อการพัฒนาท้องถิ่นและต้องได้รับการแก้ไขอย่างต่อเนื่องเพราะมีความเกี่ยวข้องต่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การส่งเสริมการลงทุนและการท่องเที่ยว การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น การจัดระเบียบชุมชนและรักษาความสงบเรียบร้อยต่อไป

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจทำวิจัย เรื่อง “ความคาดหวังในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในเขตเทศบาล

ตำบลปากน้ำท่าเรือ อำเภอเมือง จังหวัดระนอง” เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและนำเสนอความคาดหวังในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลปากน้ำท่าเรือ อำเภอเมือง จังหวัดระนอง เพื่อนำผลการศึกษาวิจัยไปพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

คำถามวิจัย

1. สภาพปัญหาการพัฒนาท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลปากน้ำท่าเรือ อำเภอเมือง จังหวัดระนอง เป็นอย่างไร
2. ความคาดหวังในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลปากน้ำท่าเรือ อำเภอเมือง จังหวัดระนอง ควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการพัฒนาท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลปากน้ำท่าเรือ อำเภอเมือง จังหวัดระนอง
2. เพื่อนำเสนอความคาดหวังในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลปากน้ำท่าเรือ อำเภอเมือง จังหวัดระนอง

การทบทวนวรรณกรรม

1. ทฤษฎีความคาดหวัง โดย **Bartal and Matin (อ้างถึงใน พิไลวรรณ จันทรสุกรี, 2540)** ได้กล่าวถึงทฤษฎีความคาดหวังตามแนวคิดของ Vroom ประกอบด้วย 3องค์ประกอบ คือ 1) ความคาดหวังในความพยายามต่อการกระทำหรือการปฏิบัติงาน 2) ความคาดหวังในการกระทำต่อผลลัพธ์หรือผลของการปฏิบัติงาน 3) ความคาดหวังในคุณค่าของผลลัพธ์หรือรางวัล

2. แนวคิดการพัฒนาท้องถิ่นที่เหมาะสม ซึ่ง **ประเวศ วะสี (2552: 13-15)** เห็นว่าอุดมทัศน์การพัฒนาประเทศ คือ ประเทศไทยเป็นประเทศที่น่าอยู่ที่สุดในโลกและท้องถิ่นเป็นท้องถิ่นที่น่าอยู่ที่สุด คุณลักษณะของท้องถิ่นน่าอยู่ที่สุดมี 8 ประการ คือ 1) เป็นท้องถิ่นแห่งความเป็นธรรม 2) เป็นท้องถิ่นแห่งความพอเพียง 3) เป็นท้องถิ่นแห่งความมีน้ำใจไม่ทอดทิ้งกัน 4) เป็นท้องถิ่นแห่งความปลอดภัยและสันติภาพ 5) เป็นท้องถิ่นที่มีความเป็นประชาสังคม

6) เป็นท้องถิ่นแห่งความงาม มีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 7) เป็นท้องถิ่นแห่งการเรียนรู้และปัญญา และ 8) เป็นท้องถิ่นแห่งสุขภาวะทั้งทางกาย จิต สังคมและปัญญา

สรุป ความคาดหวังของคนในท้องถิ่นนั้นก็มีความต้องการมีสุขภาวะทางกาย ทางจิตใจ ทางสังคม และทางปัญญาอย่างสมบูรณ์ ได้รับการตอบสนองความต้องการของตนเอง และครอบครัวอย่างพอเพียง มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีน้ำใจ เมตตา กรุณาช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และมีความสามัคคีในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ เอกสาร วิทยานิพนธ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลปากน้ำท่าเรือ อำเภอเมือง จังหวัดระนอง ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ มีขอบเขตด้านเนื้อหา คือ การจัดระเบียบชุมชน สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย โดยอ้างอิงจาก แผนพัฒนาท้องถิ่น 2566-2570 เทศบาลตำบลปากน้ำท่าเรือ (2564)

1.2 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 17 คน อันประกอบด้วยผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน เจ้าของสถานประกอบการธุรกิจเอกชน จำนวน 4 คน และประชาชนที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเทศบาลตำบลปากน้ำท่าเรือ อำเภอเมือง จังหวัดระนอง จำนวน 10 คน โดยคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ 1) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเทศบาลตำบลปากน้ำท่าเรือ อำเภอเมือง จังหวัดระนอง 2) มีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ 3) มีที่พักอาศัย หรือสถานประกอบการเอกชน ที่อยู่ในเขตเทศบาลตำบลปากน้ำท่าเรือ อำเภอเมือง จังหวัดระนอง

1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

คือ พื้นที่ในเขตเทศบาลตำบลปากน้ำท่าเรือ อำเภอเมือง จังหวัดระนอง

1.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2567 ถึง กรกฎาคม 2568 รวมระยะเวลา 10 เดือน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยเป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ลักษณะของแบบสัมภาษณ์เป็นแบบปลายเปิด (Open End) ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 สภาพปัญหาการพัฒนาท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลปากน้ำท่าเรือ อำเภอเมือง จังหวัดระนอง ที่เกี่ยวกับการจัดระเบียบชุมชน สังคม และรักษาความสงบเรียบร้อย ตอนที่ 3 ความคาดหวังในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลปากน้ำท่าเรือ อำเภอเมือง จังหวัดระนอง ที่เกี่ยวกับการจัดระเบียบชุมชน สังคม และรักษาความสงบเรียบร้อย ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลโดยยึดตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

3.1 ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเข้าสัมภาษณ์ พร้อมชี้แจงวันนัดหมาย และสถานที่ในการเข้าสัมภาษณ์ ถึงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยตนเอง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วน โดยอาศัยการจดบันทึก การบันทึกเสียงในการสัมภาษณ์ และบันทึกภาพร่วมกับผู้ให้สัมภาษณ์

3.2 เก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวนทั้งสิ้น 17 คน โดยเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

3.3 นำผลการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ได้รับมาสรุปให้ครบถ้วน ถูกต้องตามประเด็นต่างๆ ที่ได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ ข้อเสนอแนะ ความคิดเห็นต่างๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อตรวจสอบประเด็นต่างๆ ที่ตั้งไว้ หากพบว่า การสัมภาษณ์ยังขาดประเด็นหรือยังมีความไม่ชัดเจน ผู้วิจัยจะต้องลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์อีกจนกว่าจะได้ประเด็นและผลการศึกษาที่ครอบคลุมและมีเนื้อหาครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

4.2 นำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาการพัฒนาท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลปากน้ำท่าเรือ อำเภอเมือง จังหวัดระนอง

1.1 ด้านการจัดระเบียบชุมชน พบว่า ปัญหากฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ในชุมชน โดยการจัดระเบียบในชุมชนยังมีน้อยมาก เพราะกฎระเบียบไม่มีความชัดเจน จึงทำให้ชุมชนไม่มีระเบียบ ไม่ปลอดภัยกับชุมชน รวมถึง ปัญหาสภาพแวดล้อมของชุมชน โดยพื้นที่ในชุมชน บางส่วนเป็นพื้นที่ป่าไม้ไม่สามารถพัฒนาได้ ต้องขออนุญาตและใช้ระยะเวลาในการแก้ไข กฎหมายให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน ตลอดจนปัญหาผู้พักอาศัยในชุมชน โดยผู้พักอาศัยในชุมชนมีประชากรทั้งคนท้องถิ่นที่เป็นคนไทย และแรงงานข้ามชาติ โดยเฉพาะ แรงงานข้ามชาติพักอาศัยในชุมชนเป็นจำนวนมาก จึงทำให้การบังคับใช้กฎหมายยังไม่ประสบความสำเร็จ การปกครองขาดระเบียบวินัยในการปฏิบัติการดำเนินชีวิตประจำวัน และปัญหา วัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม ความเชื่อ ทศนคติ ที่แตกต่างกัน ระหว่างคนท้องถิ่นที่เป็นคนไทย และแรงงานข้ามชาติ ซึ่งคนในชุมชนต้องมีความร่วมมือกันเพื่อช่วยกันขับเคลื่อนให้มีการพัฒนา ที่ดีขึ้น นอกจากนี้ปัญหาโครงสร้างพื้นฐานของท้องถิ่น ได้แก่ การคมนาคมขนส่ง ถนน เนื่องจาก มีผู้พักอาศัยอยู่หนาแน่นในพื้นที่ ทำให้ยานพาหนะสัญจรไม่สะดวก ถนนเกิดการชำรุด ประชากรและผู้สัญจรไม่เป็นระเบียบ ควรขยายช่องทางจราจร เพื่อลดอุบัติเหตุการจราจร ช่วงเวลากลางคืน ตามซอยต่าง ๆ ถ้ามีแสงไฟจะช่วยลดเหตุการณ์อันตรายได้

1.2 ด้านสังคม พบว่า ปัญหาสภาพทางกายภาพในชุมชนนั้น มีลักษณะเป็นชุมชน ขนาดเล็ก แวดล้อมไปด้วยธรรมชาติ เนื่องจากมีพื้นที่ติดเกาะและป่าชายเลน ประชาชนส่วนใหญ่จึงมีอาชีพประมงเป็นหลัก พื้นที่บางส่วนเป็นเกาะกลางทะเล บางส่วนอยู่บนพื้นดิน ทำให้ การพัฒนามีความแตกต่างกันในความยากง่ายที่ต่างกัน และเป็นสังคมชุมชนที่มีความคิด หลากหลาย การจัดระเบียบสังคมต้องใช้ระยะเวลา รวมถึง ปัญหาความหลากหลายของคนใน ชุมชน โดยคนในชุมชนมีความหลากหลายกลุ่ม เช่น แพปลา สมาคม องค์กร หน่วยงานราชการ ที่สำคัญคือ แรงงานข้ามชาติ ชุมชนมีความคิดที่แบ่งพรรคแบ่งพวก ไม่ค่อยมีระเบียบ ชุมชนที่มี คนในท้องถิ่นและแรงงานข้ามชาติ เกิดการกระจายตัวของชุมชน มีความหลากหลายด้าน

ศาสนา วัฒนธรรม ความเชื่อที่แตกต่างกัน การพัฒนายังลำบากต่อการที่จะเข้าถึงพื้นที่ และปัญหาสภาพสังคมส่วนใหญ่เป็นแพปลา และเกิดสภาพปัญหาแรงงานข้ามชาติ

1.3 ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย พบว่า ปัญหาที่เกี่ยวกับพื้นที่ โดยเป็นพื้นที่ติดชายแดน และมีกลุ่มชาติพันธุ์มาประกอบอาชีพ พักอาศัยเป็นจำนวนมาก พื้นที่ห่างไกลเกินไป และศาสนา วัฒนธรรมที่หลากหลาย จึงเป็นช่องว่างให้บุคคลที่ 3 ก่อเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ได้ ปัญหาการลักลอบเข้าเมือง ทะเลาะวิวาท และลักขโมย โดยมีการลักลอบเข้าเมืองของแรงงานข้ามชาติที่ไม่ถูกต้องกฎหมาย จึงทำให้มีปัญหาในเรื่องการแย่งอาชีพของคนไทย แรงงานข้ามชาติส่วนใหญ่ทำอาชีพประมง จึงทำให้เกิดปัญหาการทะเลาะวิวาท และลักขโมย รวมถึง ปัญหาการสัญจรไปมา โดยมีการขบขี้นยานพาหนะของผู้ที่ไม่มีใบอนุญาต วัยรุ่นแรงงานข้ามชาติใช้รถมอเตอร์ไซด์ ส่งเสียงดังยามค่ำคืนทำให้ขาดความสงบเรียบร้อย ไม่มีความเกรงใจ ไม่มีระเบียบ และปัญหาการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย โดยผู้รักษาความสงบเรียบร้อยดูแลไม่ทั่วถึง ทำให้ประชาชนรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ควรมีฝ่ายรักษาความปลอดภัยในชุมชน ดูแลอย่างสม่ำเสมอ และเน้นการตรวจเฝ้าระวัง และสร้างความปลอดภัยให้กับประชาชนคนอื่น

2. ความคาดหวังในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลปากน้ำท่าเรืออำเภอเมืองจังหวัดระนอง

2.1 ด้านการจัดระเบียบชุมชน พบว่า ควรปรับแก้ไข ทบทวน ในการแบ่งเขตพื้นที่ ความรับผิดชอบใหม่ เพื่อที่จะได้นำงบประมาณมาพัฒนาพื้นที่ และแก้ไขปัญหาชุมชน เช่น ด้านสิ่งแวดล้อม ขยะ มลพิษทางอากาศ เป็นต้น รวมถึงควรให้มีการประชาสัมพันธ์ และมีการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอในเรื่องระเบียบวินัยในการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชน มีบทบาทผู้ดีหรือข้อบังคับจากท้องถิ่น สร้างกฎกติกา ข้อตกลง อย่างชัดเจน ให้ถือปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกัน และควรจัดระเบียบชุมชนที่เกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติ เนื่องจากในชุมชนมีแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าเป็นจำนวนมาก ตรวจสอบการค้าขายประมงให้ถูกต้องตามกฎหมาย ตลอดจนควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาแก้ไขระบบสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา ถนน ทางระบายน้ำ เพราะพื้นที่ดังกล่าวเกิดปัญหาน้ำท่วมทุกปี และแรงจูงใจให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการรักษาความสะอาด ขยะ เพิ่มช่องทางการจราจรให้กว้างขึ้น

2.2 ด้านสังคม พบว่า ควรมีการสร้างกฎเกณฑ์ กติกาให้ชัดเจน เพื่อผลประโยชน์ของคนในชุมชนให้ทุกคนมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ให้เกียรติในการอยู่ร่วมกัน มีการ

เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน มีความสามัคคี มีน้ำใจต่อกัน มีจิตสาธารณะ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมในกิจกรรมชุมชนต่าง ๆ มีเมตตาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน รวมถึงมีกิจกรรมชุมชนต่าง ๆ ที่มืองค์กรหรือหน่วยงานภาครัฐ เข้ามามีบทบาทให้มากขึ้น เพื่อสร้างความมั่นใจให้คนในชุมชน และชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และส่งเสริมสนับสนุนด้านอาชีพ ที่อยู่อาศัย ระบบประปา การสื่อสารพร้อมการเข้าถึงภาครัฐ ให้เป็นสังคมที่มีการพัฒนาท้องถิ่น โดยชาวชุมชนเป็นผู้ขับเคลื่อนเพื่อให้ชุมชนได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2.3 ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย พบว่า ควรมีการรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชน เช่น แก้ปัญหาอาชญากรรม รักษาความปลอดภัยในชีวิตประจำวัน แก้ปัญหาเสพติด แก้ปัญหาแรงงานข้ามชาติ เป็นต้น จัดเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่รับผิดชอบ เข้ามาดูแลสอดส่องควบคุมให้มีความเข้มงวดขึ้นทั้งกลางวัน กลางคืน เพื่อความปลอดภัยของผู้อาศัยในชุมชน บังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง เนื่องจากพื้นที่ของชุมชนเป็นชุมชนที่ติดชายแดน และทำให้มีการกระทำผิดกฎหมายเป็นจำนวนมาก รวมถึงให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ให้การอบรมกับชุมชน มีการทำประชาสัมพันธ้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อช่วยกันสอดส่องดูแลร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีกฎเกณฑ์ ข้อตกลงร่วมกันของผู้อาศัยในชุมชนอย่างชัดเจน และให้ชุมชนจัดการประชุมหรือพูดคุยเพื่อสะท้อนถึงปัญหาในพื้นที่ตนเองให้ท้องถิ่นมีความสงบสุขเรียบร้อย ไม่มีการโจรกรรมเกิดขึ้นในชุมชน และควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดให้มีแสงสว่างทั่วทุกพื้นที่

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ ดังนี้

1. สภาพปัญหาการพัฒนาท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลปากน้ำท่าเรือ อำเภอเมืองจังหวัดระนอง

1.1 ด้านการจัดระเบียบชุมชน พบว่า ปัญหากฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ในชุมชน โดยการจัดระเบียบในชุมชนยังไม่ชัดเจน พื้นที่ในชุมชนบางส่วนเป็นพื้นที่ป่าไม้ยังไม่สามารถพัฒนาได้ ความแตกต่างทางวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม ความเชื่อ ทศนคติ คนท้องถิ่นที่เป็นคนไทย และแรงงานข้ามชาติ การคมนาคมขนส่ง ถนนชำรุด ประชากรและผู้สัญจรไม่เป็นระเบียบ ที่เป็นเช่นนี้เพราะเกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรม วิธีการดำเนินชีวิต ความเชื่อ ค่านิยม และทศนคติในเรื่องต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน การจัดระเบียบชุมชนไม่ครอบคลุมในทุกพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Blair (อ้างถึงใน วิภาดา วัฒนนามกุล, 2539: 13) กล่าวว่า

ความคาดหวังเป็นค่านิยมทั้งทางบวกและทางลบที่บุคคลมีต่อผลของการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **มธรมมีลี ลิกะ และคณะ (2566: 1007-1020)** ที่พบว่า ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชน โดยประชาชนไม่ได้เข้าถึงบทบาทของตนเองในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างแท้จริง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **วฤทธิ์ พสุโร (2556)** ที่พบว่า ความคาดหวังของผู้นำชุมชนต่อบทบาทสมาชิกสภาท้องถิ่นในด้านการดูแลทุกข์สุขของประชาชนจึงเป็นเรื่องสำคัญ เพราะเป็นเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อคนในชุมชน ส่วนในด้านเป็นผู้กำกับตรวจสอบฝ่ายบริหารและด้านนิติบัญญัติเป็นเรื่องขององค์กรเป็นภาพรวมที่คนในชุมชนโดยผู้นำชุมชน คาดหวังและต้องการให้สมาชิกสภาท้องถิ่นได้รับรู้และแนวทางแก้ไข ให้เป็นไปตามกฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ที่กฎหมายกำหนด

1.2 ด้านสังคม พบว่า ปัญหาสภาพทางกายภาพ โดยพื้นที่บางส่วนเป็นเกาะกลางทะเล บางส่วนอยู่บนพื้นดิน ทำให้การพัฒนาที่มีความแตกต่างกัน มีความหลากหลายของคนในชุมชน ศาสนา วัฒนธรรม ความเชื่อที่แตกต่างกัน การพัฒนาต้องใช้ระยะเวลาในการที่จะเข้าถึงพื้นที่ เนื่องจากสภาพพื้นที่ของท้องถิ่นเป็นพื้นที่ติดชายแดน แรงงานข้ามชาติเข้ามาในประเทศ โดยถูกต้องตามกฎหมาย และไม่ถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อเข้ามาประกอบอาชีพและดำรงชีวิตประจำวัน จึงเป็นผลทำให้การพัฒนาท้องถิ่นเกิดความล่าช้า ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ **โกวิทย์ พวงงาม (2553: 28-31)** เห็นว่า ท้องถิ่นในลักษณะของพื้นที่ของชุมชนที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนบนพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ซึ่งปฏิสัมพันธ์ไม่เกิดขึ้นเพียงเฉพาะคนในชุมชนเท่านั้น หากแต่ยังมีความสัมพันธ์ระหว่างคนกับพื้นที่ด้วย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **วฤทธิ์ พสุโร (2556)** ที่พบว่า ปัญหาเรื่องความเป็นอยู่ การกินดีอยู่ดีของประชาชนโดยเฉพาะในชุมชนท้องถิ่นเป็นปัญหาหลัก เพราะหากคนในชุมชนกินดีอยู่ดี มีความรู้ที่จะประกอบอาชีพที่สุจริต พึ่งพาตนเองได้โดยไม่ต้องรอภาครัฐ ปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ ย่อมลดน้อยหรืออาจจะหมดสิ้นไป

1.3 ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย พบว่า มีกลุ่มชาติพันธุ์เข้ามาประกอบอาชีพ เกิดปัญหาการลักลอบเข้าเมือง ทะเลาวิวาท ลักขโมย รวมถึงปัญหาการสัญจรไปมา โดยมีการขับขี่ยานพาหนะของผู้ที่ไม่มีใบอนุญาต ทำให้ขาดความสงบเรียบร้อย ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากมีแรงงานข้ามชาติเข้ามาประกอบอาชีพ และดำรงชีวิตในประเทศไทยเป็นจำนวนมากจึงเป็นผลทำให้การดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยในท้องถิ่นไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่การตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ไม่เพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Blair (อ้างถึงใน **วิภาดา**

วัฒนนามกุล, 2539: 13) เห็นว่า ความคาดหวังในการกระทำต่อผลลัพธ์หรือผลของการปฏิบัติงาน ซึ่งบุคคลคาดหวังไว้ล่วงหน้าก่อนกระทำพฤติกรรมว่าถ้าหากกระทำพฤติกรรมนั้นแล้วจะได้ผลลัพธ์แก่ตนเองในทางที่ดีหรือไม่ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุภาวดี เพชรรัตน์ และคณะ (2564)** ที่พบว่า การเสริมสร้างศักยภาพเยาวชนจิตอาสาในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นนั้น มีกลไกภายนอกและกลไกภายในชุมชน โดยกลไกทั้งสองต้องทำหน้าที่ควบคู่กันไป ได้แก่ บริหารโครงการ จัดสรรงบประมาณ ประสานงานเครือข่าย หนุนเสริม สนับสนุน การปฏิบัติการ และติดตามและประเมินผล นำมาสู่แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพเยาวชนประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การจัดตั้งคณะทำงาน 2) การสร้างการมีส่วนร่วม 3) การวางแผนจัดประสบการณ์เรียนรู้ 4) การจัดกระบวนการเสริมศักยภาพเยาวชน 5) การประเมินผลโครงการ และ 6) การสื่อสารสู่สังคม

2. ความคาดหวังในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลปากน้ำท่าเรือ อำเภอมือง จังหวัดระนอง

2.1 ด้านการจัดระเบียบชุมชน พบว่า ควรปรับแก้ไข ทบทวนในการแบ่งเขตพื้นที่ความรับผิดชอบใหม่ มีการแก้ไขปัญหาชุมชน เช่น ด้านสิ่งแวดล้อม ขยะ มลพิษทางอากาศ เป็นต้น มีการประชาสัมพันธ์ การปฏิบัติ มีบทบาทผู้ดีหรือข้อบังคับจากท้องถิ่น สร้างกฎกติกา ข้อตกลงอย่างชัดเจน ให้ถือปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกัน และแก้ไขระบบสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา ถนน ทางระบายน้ำ รักษาความสะอาด ขยะ เพิ่มช่องทางการจราจร ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากคนในชุมชนโดยเฉพาะแรงงานข้ามชาติมีจำนวนมาก จึงเป็นผลทำให้กฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ที่ใช้จัดระเบียบชุมชนยังไม่ครอบคลุมทุกด้านในการแก้ไขปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ **โกวิท พวงงาม (2553: 28-31)** ที่เห็นว่า คนกับพื้นที่มีความสัมพันธ์กันจนกลายเป็นวิถีชีวิตอย่างหนึ่งแล้ว การจัดระบบความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นระบบ ระเบียบ กฎเกณฑ์ในการอาศัยอยู่ร่วมกัน ใช้ประโยชน์จากพื้นที่ร่วมกัน และพัฒนาพื้นที่ของตนให้มีความเจริญและเป็นที่อยู่อาศัยของคนในชุมชนได้ต่อไป และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ณัฐธัญญา ทิพย์สังข์ (2566)** ที่พบว่า ปัจจัยความคาดหวังต่อยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาระบบคมนาคมและโครงสร้างพื้นฐาน ด้านสังคม สาธารณสุขและคุณภาพชีวิต ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านพัฒนาการบริหารจัดการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **วิภาส ทองสุทธิ และรชพล ศรีขาวรส (2565: 28-40)** ที่พบว่า ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ควรมีการซ่อมแซมถนนที่ชำรุดให้ครอบคลุมทุกชุมชน รองลงมาคือ

ควรขยายเขตน้ำประปาให้ทั่วถึงครอบคลุมทุกหมู่บ้านและชุมชน และควรจัดให้มีน้ำเพื่อการเกษตรและการอุปโภคบริโภคอย่างเพียงพอ

2.2 ด้านสังคม พบว่า ควรมีการสร้างกฎเกณฑ์ กติกาให้ชัดเจน เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ความสามัคคี มีน้ำใจต่อกัน มีจิตสาธารณะ ทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เมตตาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน มีกิจกรรมโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ที่เป็นเช่นนี้เพราะความหลากหลายทางวัฒนธรรม ประเพณี วิธีการดำเนินชีวิต ภาษา ค่านิยม ทศนคติ ความเชื่อของคนในชุมชนมีความแตกต่างกัน จึงเป็นผลทำให้การดำเนินการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นขาดความต่อเนื่อง โดยเฉพาะแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาพักอาศัยมีความต้องการทำงานเพื่อหาเลี้ยงชีพของตนเองและครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ **ประเวศ วะสี (2552: 13-15)** ที่เห็นว่า คุณลักษณะของท้องถิ่นน่าอยู่ที่สุด ด้านเป็นท้องถิ่นแห่งความเป็นธรรม โดยความเป็นธรรมเป็นเรื่องสำคัญที่สุดของการอยู่ร่วมกัน ถ้าขาดความเป็นธรรมแล้ว จะเกิดความขัดแย้ง ความรุนแรงขาดความสงบสุข ถ้ามีความเป็นธรรมแล้วผู้คนจะรักกันและเห็นแก่ส่วนรวมทำอะไรก็สำเร็จง่ายทำให้ท้องถิ่นน่าอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **อนุรักษ โขติติลล และคณะ (2565: 57-68)** ที่พบว่า ความต้องการและความคาดหวังของชุมชนในกลุ่มอายุมากกว่า 26 ปี มีความต้องการขั้นพื้นฐานมากที่สุด และกลุ่มอายุเกิน 40 ปี มีความต้องการด้านมิตรสัมพันธ์และการยอมรับ มากที่สุด นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **อติวัส ศิริพันธ์ (2563)** ที่พบว่า เทศบาลให้ความสำคัญกับการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นไปตามระเบียบ ข้อกำหนดต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นทุกด้านมากขึ้น เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจที่สำคัญให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้นในทุกขั้นตอนเพื่อประโยชน์ในการระดมข้อมูลที่ได้จากประชาชนมาประกอบการวางแผนการบริหารงานให้เป็นอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

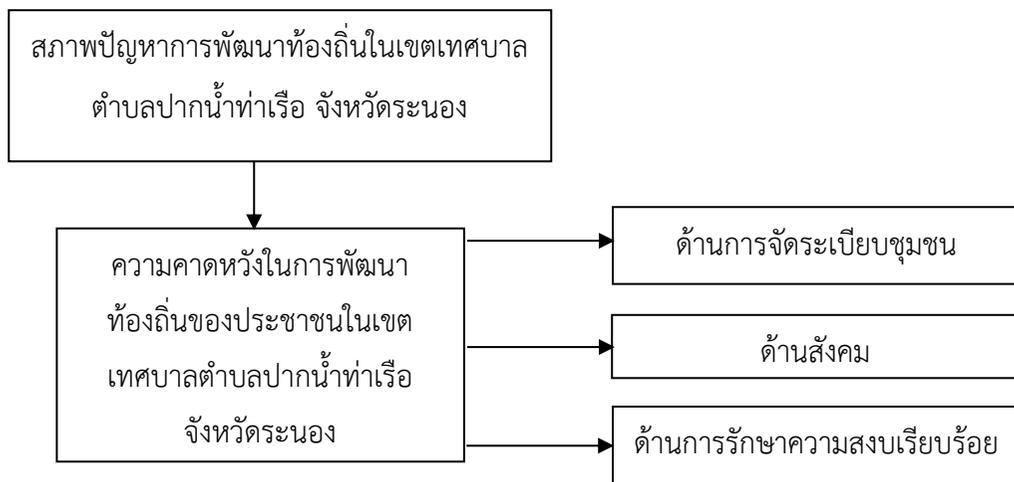
2.3 ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย พบว่า ควรมีการรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชน จัดเจ้าหน้าที่เข้ามาดูแลสอดส่องควบคุมให้มีความเข้มงวดขึ้นทั้งกลางวันและกลางคืน เพื่อความปลอดภัยของผู้อาศัยในชุมชน ให้ชุมชนมีส่วนร่วมและให้การอบรมกับชุมชนในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นเช่นนี้เพราะมีแรงงานข้ามชาติเข้ามาประกอบอาชีพและดำรงชีวิตเป็นจำนวนมาก ย่อมทำให้เกิดปัญหาในการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยภายในชุมชน เนื่องจาก ค่านิยม ทศนคติ ความมุ่งหมาย และพฤติกรรมต่าง ๆ ที่แสดงออกมามีความแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ **ประเวศ วะสี (2552: 13-15)** ที่เห็นว่า คุณลักษณะของท้องถิ่นน่าอยู่

ที่สุด ด้านเป็นท้องถิ่นแห่งความปลอดภัยและสันติภาพ ผู้คนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปลอดภัยจากภัยอันตราย รวมทั้งสารพิษทั้งหลายมีความสามารถแก้ไขความขัดแย้งด้วยสันติวิธี และสอดคล้องงานวิจัยของ เลิศชาย หอมหวล และพิชัยรัฐ หมั่นดวง (2564: 210-222) พบว่า ควรมีการดำเนินการสำรวจปัญหา ความเดือดร้อน และความต้องการของประชาชนเพื่อการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลนาอาน อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยดังกล่าวเพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความคาดหวังในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลปากน้ำท่าเรือ อำเภอเมือง จังหวัดระนอง ได้องค์ความรู้ในการแก้ไขปัญหาให้ตรงตามความต้องการประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งจะเป็นผลทำให้ประชาชนมีความคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข เกิดความสามัคคีในการอยู่ร่วมกัน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดทำ จัดเตรียม สิ่งอำนวยความสะดวก การบริหารให้กับประชาชนอย่างครบถ้วน พอเพียงกับความต้องการของประชาชน และประชาชนในท้องถิ่นต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ดังภาพ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ปัญหาด้านการจัดระเบียบชุมชน ปัญหาด้านสังคม ปัญหาด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย เป็นปัญหาในการพัฒนาท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลปากน้ำท่าเรือ อำเภอเมืองจังหวัดระนองอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้นำชุมชน ควรมีนโยบายในการออกกฎระเบียบ ข้อบังคับ ให้เหมาะสมตามบริบทแต่ละพื้นที่ และสามารถนำมาปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม

1.1.2 ควรมีนโยบายแก้ปัญหาและป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาในท้องถิ่น เช่น ปัญหาแรงงานข้ามชาติ ปัญหาคุณภาพชีวิตของประชาชน ปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐานที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน เป็นต้น

1.1.3 ควรมีนโยบายการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว

1.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1.2.1 ผลการวิจัยสามารถนำไปเป็นฐานในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้หน่วยงานท้องถิ่นหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดทำฐานข้อมูล และกำหนดเป็นนโยบายและการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น

1.2.2 ผลการวิจัยสามารถนำไปประยุกต์เพื่อพัฒนาโครงการหรือกิจกรรมที่เหมาะสม โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม โดยยึดตามสภาพปัญหาและข้อค้นพบจากงานวิจัยอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบ ความคาดหวังในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในพื้นที่อื่น ๆ ในเขตอำเภอทุกอำเภอ จังหวัดระนอง เพื่อหาข้อสรุปความคาดหวังของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นในภาพรวมของจังหวัดระนอง

2.2 ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดระนอง

2.3 ควรมีการศึกษาถึงปัญหาแรงงานข้ามชาติกับผลกระทบต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดระนอง

เอกสารอ้างอิง

- โกวิทย์ พวงงาม. (2553). *การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- ณัฐธัญญา ทิพย์สังข์. (2566). ความคาดหวังของประชาชนต่อนโยบายด้านการพัฒนากับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองคอหงส์ จังหวัดสงขลา. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาการจัดการ ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์*. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- เทศบาลตำบลปากน้ำท่าเรือ. (2564). *แผนพัฒนาท้องถิ่น 2566-2570 เทศบาลตำบลปากน้ำท่าเรือ อำเภอเมือง จังหวัดระนอง*. ระนอง: สำนักปลัด งานวิเคราะห์นโยบายและแผนเทศบาลตำบลปากน้ำท่าเรือ.
- ประเวศ วะสี. (2552). *กระบวนการคนใหม่ในการพัฒนาประเทศไทย ท้องถิ่นเข้มแข็ง*. กรุงเทพฯ: ทิควีพี.
- พิไลวรรณ จันทรสุกรี. (2540). ความคาดหวังในงานของนักศึกษาพยาบาลปีที่สี่วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีในเขตภาคเหนือ. ใน *พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการพยาบาล*. เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มะรอมือลี สีเกะ รสริน การะจักร อิลฮัม ยูโซะ และสุวิมล แซ่ก่อง. (2566). บทบาทของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นในเทศบาลตำบลท่าสาป. ใน *รายงานสืบเนื่องจากการประชุมหาตใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14 วันที่ 19 พฤษภาคม 2566*. หน้า 1007-1020. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2570)*. เล่ม 139 ตอนพิเศษ 258 ง วันที่ 1 พฤศจิกายน 2565.
- เลิศชาย หอมหวล และพิชัยรัฐ หมั่นดั่ง. (2564). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลนาอาน อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 6(11), 210-222.

- วฤทธิ พสุโร. (2556). ความคาดหวังของผู้นำชุมชนต่อบทบาทของสมาชิกสภาท้องถิ่น ตำบลทุ่งคา อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร. ใน *รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต วิชาเอกการเมืองการปกครองท้องถิ่น สาขาวิชารัฐศาสตร์*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิภาดา วัฒนนามกุล. (2539). ความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังและการรับรู้เกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวของผู้สูงอายุและผู้ดูแลในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดขอนแก่น. ใน *พยาบาลศาสตร์มหาบัณฑิต*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วิภาส ทองสุทธิ และรชพล ศรีขาวรส. (2565). ความคาดหวังของประชาชนต่อการบริหารงานของเทศบาลตำบลแพรक्षाใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี*, 14(1), 28-40.
- สุภาวดี เพชรรัตน์, สุชาติพิทย์ เกตุแก้ว, เบญจมาศ เป็งเรือน, ลาวรรณ วิชัยเลิศ, พูลสมบัติ นามหล้า, รัตนา ชูแสง และพงศกร กาวิชัย. (2564). การเสริมสร้างศักยภาพเยาวชนจิตอาสาในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นโดยงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น. ใน *รายงานวิจัย*. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- อติวัส ศิริพันธ์. (2563). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น เทศบาลตำบลหลักหก อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี. ใน *รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยรังสิต.
- อนุรักษ์ โชติดีติก, เอมรัตน์ ยิ่งพิสุทธิ, ศรีวรรณ อุดมโภชน์ และอัคพงษ์ สิทธิวงศ์. (2565). ความต้องการและความคาดหวังของชุมชนที่อยู่โดยรอบโรงเรียนนายเรืออากาศนวมินทกษัตริยาธิราช ณ พื้นที่ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า*, 9, 57-68.

แนวทางการพัฒนาความเท่าเทียมระหว่างเพศในสถาบันอุดมศึกษา:

กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์*

GUIDELINES FOR DEVELOPING GENDER EQUALITY IN HIGHER
EDUCATION INSTITUTIONS: A CASE STUDY OF THE UNIVERSITY OF
ICELAND

ศักดิ์สิทธิ์ ฆารเลิศ¹ และ ปกรณ์เกียรติ อัครรัชโสภณ²

Saksit Karlars¹ and Pakornkiat Asawaraksophon²

¹มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

¹Roi Et Rajabhat University, Thailand

²มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

²Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: saksitkarlers@gmail.com

Received 20 October 2025; Revised 1 November 2025; Accepted 3 November 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ (1) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาความเท่าเทียมระหว่างเพศของมหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์ และ (2) เพื่อให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการพัฒนาความเท่าเทียมระหว่างเพศต่อสถาบันอุดมศึกษาไทย วิธีดำเนินการวิจัยใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ ในรูปแบบการวิจัยเชิงเอกสาร ในลักษณะการวิจัยเชิงนโยบาย ตาม

Citation

* ศักดิ์สิทธิ์ ฆารเลิศ และ ปกรณ์เกียรติ อัครรัชโสภณ. (2568). แนวทางการพัฒนาความเท่าเทียมระหว่างเพศในสถาบันอุดมศึกษา: กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์. วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, 5(3), 116-140.

Saksit Karlars and Pakornkiat Asawaraksophon. (2568). Guidelines for Developing Gender Equality in Higher Education Institutions: A Case Study of the University of Iceland. Journal of Political Science Mahamakut Buddhist University, 5(3), 116-140.

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jpsmbu/index>

แนวคิดทฤษฎีประกอบสร้างนิยม โดยเน้นศึกษาเอกสารที่เป็นแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ซึ่งได้แก่ เอกสารนโยบาย แผนปฏิบัติการ กฎระเบียบ ข้อบังคับ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความเท่าเทียมระหว่างเพศของมหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์

ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาความเท่าเทียมระหว่างเพศของมหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์มีความเป็นระบบ ครอบคลุมการบริหารจัดการ การเรียนการสอน การวิจัย และบริการวิชาการ โดยยึดโยงกับรัฐธรรมนูญและกฎหมายความเท่าเทียมระดับชาติ และมีโครงสร้างการกำกับติดตามที่เข้มแข็ง ข้อเสนอเชิงนโยบายสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทยจึงมุ่งประยุกต์แนวปฏิบัติดังกล่าวให้สอดคล้องบริบทไทย โดยเน้นการสร้างระบบกำกับภายใน การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย การออกแบบเพื่อทุกเพศ และตัวชี้วัดที่วัดผลได้จริง เพื่อความยั่งยืนในระยะยาว

คำสำคัญ: ความเท่าเทียมระหว่างเพศ, สถาบันอุดมศึกษา, มหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์

Abstract

This research article has two objectives: (1) to study the approaches to gender equality development at the University of Iceland, and (2) to provide policy recommendations for gender equality development to Thai higher education institutions. The research methodology uses a qualitative research approach in the form of documentary research in the style of policy research, based on the constructivist theory, focusing on studying documents that are primary sources, which include policy documents, action plans, regulations, and rules related to the development of gender equality at the University of Iceland.

The research findings indicate that the approach to gender equality development at the University of Iceland is systematic, encompassing management, teaching, research, and academic services, aligned with the constitution and national equality laws, and has a strong oversight structure. Policy recommendations for Thai higher education institutions, therefore, aim to apply these practices to fit the Thai context, emphasizing the creation of an

internal governance system, the participation of all parties, gender-inclusive design, and measurable indicators for long-term sustainability.

Keywords: Gender Equality, Higher Education Institutions, University of Iceland

บทนำ

แนวคิดที่ว่า “ความเท่าเทียม” (Equality) คือ “ความเหมือนกัน” (Sameness) ได้กลายเป็นประเด็นถกเถียงในปัจจุบัน โดยเฉพาะเรื่องเพศสภาพ (Gender) โดยในอดีต เพศชายมักมีสถานะทางสังคมที่สูงกว่าและมีสิทธิทางกฎหมายและการเมืองที่กว้างขวางกว่าเพศหญิงกระทั่งถึงช่วงปลายศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา จึงได้มีกลุ่มนักสตรีนิยม (Feminists) รณรงค์ให้เพศหญิงได้รับสิทธิและอภิสิทธิ์ที่สำคัญในด้านต่าง ๆ เช่น การศึกษา ทรัพย์สิน การจ้างงาน และสิทธิในการเลือกตั้ง ซึ่งก่อนหน้านั้นเป็นสิทธิที่มีเฉพาะเพศชายเท่านั้น ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างหญิงและชาย โดยห้ามการปฏิบัติที่เป็นการเลือกปฏิบัติ นอกจากนี้ ชายรักชายและหญิงรักหญิงก็ได้เคลื่อนไหวเรียกร้องการยอมรับในสังคม และสิทธิตามกฎหมาย เช่น อายุที่สามารถยินยอมในการมีเพศสัมพันธ์อย่างถูกกฎหมาย และสิทธิในความสัมพันธ์คู่สมรสที่เทียบเท่ากับคนรักต่างเพศ

เบื้องหลังของการต่อสู้เพื่อความเท่าเทียมทางเพศที่ยาวนานนั้น มีการถกเถียงต่อเนื่องเกี่ยวกับความหมายของคำว่า “เท่าเทียม” กลุ่มแรก ๆ นั้นเน้นเรียกร้องมาตรการพิเศษเพื่อเพศหญิง เช่น เงินช่วยเหลือครอบครัว ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของสวัสดิการเด็กที่จ่ายให้กับเพศหญิงในฐานะแม่ การคุมกำเนิด และกฎหมายคุ้มครองแรงงานสำหรับเพศหญิง ต่อมาก็มีกลุ่มที่มองว่ามาตรการเหล่านี้เป็นสิ่งที่ไม่ได้ เพราะไม่ต้องการให้มีสิทธิพิเศษแก่เพศหญิง แต่ต้องการให้เพศหญิงหลุดพ้นจากกรอบชีวิตครอบครัวและบรรลุความเท่าเทียม ในพื้นที่สาธารณะ เช่นเดียวกับเพศชาย ในมุมมองของกลุ่มหลัง การผลักดันกฎหมายคุ้มครองแรงงานหญิงสื่อถึงความแตกต่างระหว่างเพศชายและหญิง ซึ่งยังสะท้อนถึงความอ่อนแอและการพึ่งพิงของเพศหญิงและในระดับหนึ่ง หมายถึงความต่ำต้อยกว่าด้วย

ประเด็นที่ว่าความเท่าเทียมหมายถึงการที่เพศหญิงต้องได้รับการปฏิบัติเหมือนเพศชายทุกประการ โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่าง หรือความเท่าเทียมหมายถึงการยอมรับและจัดการกับความแตกต่างระหว่างเพศหญิงและเพศชาย ยังคงเป็นหัวใจของการศึกษาด้านความ

เท่าเทียมระหว่างเพศ ในที่นี้สามารถแบ่งมุมมองในประเด็น “ความเท่าเทียม” และ “ความแตกต่าง” (Difference) ออกเป็นสามมุมมองหลัก ได้แก่

(1) มุมมองที่เน้นความเท่าเทียม กล่าวคือ ต้องการให้เพศหญิงได้รับสิทธิและอภิสิทธิ์เช่นเดียวกับ เพศชาย โดยมุ่งระบุช่องว่างของการปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมและยกเลิกช่องว่างนั้นผ่านการปฏิรูปกฎหมาย ตัวอย่างเช่น การเสนอให้มีความเท่าเทียมอย่างเข้มงวดระหว่างหญิงและชาย เพราะเชื่อว่าความเท่าเทียมทางเพศในตลาดแรงงานจะไม่มีทางเกิดขึ้นได้ หากไม่มี ความเท่าเทียมทางเพศในการแบ่งสรรงานบ้านและงานดูแลระหว่างเพศหญิงและเพศชาย ประเด็นร่วมสมัยที่ตั้งคำถามสำคัญเกี่ยวกับความเท่าเทียมทางเพศ เช่น บทบาทของเพศหญิง ในภารกิจารรบของกองทัพ เพศหญิงไม่ควรได้รับการยกเว้นจากบทบาทการรบ เพราะนั่นถือ เป็นการปฏิบัติแบบพิเศษ ซึ่งเปิดโอกาสให้รัฐสามารถแยกเพศหญิงออกเพราะแตกต่าง จากเพศชายในด้านต่าง ๆ ดังนั้น เพศถูกมองว่าเป็นเพียงคุณลักษณะหนึ่งที่ไม่ควรมีบทบาทใน เรื่องการกระจายคุณค่าในสังคมหรือสิทธิทางสังคม การบรรลุความเท่าเทียมจึงเกิดขึ้นได้ผ่าน ความเป็นกลางทางเพศหรือการเป็นเพศผสม (Androgyny) อย่างไรก็ตาม แนวคิดนี้อาจ หมายถึงการที่เป้าหมายของความเท่าเทียม จะเกิดขึ้นได้ผ่านการทำให้กลุ่มที่อยู่ใต้โครงสร้าง อำนาจ (เช่น เพศหญิง ชายรักชาย) ต้องกลมกลืนหรือกลายเป็นแบบเดียวกับกลุ่มที่มีอำนาจ เหนือกว่า (เช่น เพศชาย คนรักต่างเพศ)

(2) มุมมองที่เน้นความแตกต่าง กล่าวคือ ยืนยันว่าควรมีการยอมรับและให้คุณค่ากับ ลักษณะที่เพศหญิงแตกต่างจากเพศชาย ตัวอย่างเช่น การให้คุณค่ากับประสบการณ์ของเพศ หญิง ความแตกต่างทางวัฒนธรรม ร่างกาย และเพศสภาพจากเพศชาย จริยธรรมเฉพาะตัวของ เพศหญิงต้องการให้ความเท่าเทียมมีลักษณะที่ “แตกต่างตามเพศ” เช่น ค่านิยมของเพศหญิง (แบบแม่ หรือผู้ดูแล) ควรถูกยกระดับและมาแทนที่ค่านิยมแบบชายเป็นใหญ่ ความสนใจจึงมุ่ง ไปที่การเสริมสร้างสถานะทางการเมืองของเพศหญิงในฐานะแม่ และผลักดันค่านิยมของเพศ หญิงเข้าสู่ชีวิตทางการเมืองในฐานะรากฐานที่ชอบธรรมของพลเมืองหญิง ด้วยความเหนือชั้น ทางศีลธรรม มุมมองนี้จึงวิจารณ์แนวคิดที่กำหนดให้ความเป็นชายเป็นมาตรฐานที่เพศหญิงต้อง เทียบ และตำแหน่งของความเป็นหญิงเป็นสิ่งที่ต้องก้าวข้ามเพื่อให้ได้มา ซึ่งความเท่าเทียม อย่างไรก็ตาม กลยุทธ์ในการประกาศ “ความแตกต่าง” ก็อาจมีความเสี่ยง เพราะอาจกลายเป็น การให้เหตุผลในการคงอยู่ของความไม่เท่าเทียมทางสังคมและการเลือกปฏิบัติจากกลุ่มที่มี อำนาจมากกว่า

(3) มุมมองที่เน้นความหลากหลาย (Diversity) กล่าวคือ พยายาม “ก้าวข้าม” ความแบ่งแยกของสองมุมมองในข้างต้น และวิจารณ์ทั้งมุมมองที่เน้นความเท่าเทียมและมุมมองที่เน้นความแตกต่างโดยพยายามชี้ให้เห็นว่า มุมมองที่เน้นความเท่าเทียมไม่ยอมรับว่าเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินเพื่อรวมกลุ่มทางสังคมนั้นถูกสร้างขึ้นภายใต้ระบบชายเป็นใหญ่ มุมมองที่เน้นความหลากหลายจึงเกี่ยวข้องข้องกับการรื้อสร้างทางเลือกของความเท่าเทียมหรือความแตกต่าง เช่น แม้ว่าแนวคิดดั้งเดิมของการเป็นพลเมืองจะมีลักษณะแบบชายเป็นศูนย์กลาง แต่ก็มีมีการพยายามทำความเข้าใจว่าผู้หญิงจะสามารถได้มาซึ่งสถานะพลเมืองได้อย่างไร จุดมุ่งหมายของมุมมองที่เน้นความเท่าเทียมคือการสร้างสถานะพลเมืองแบบไม่แบ่งแยกเพศ ซึ่งผู้หญิงสามารถมีส่วนร่วมในพื้นที่สาธารณะได้เท่าเทียมกับผู้ชาย สำหรับมุมมองที่เน้นความแตกต่าง เป้าหมายคือการสร้างสถานะพลเมืองที่แตกต่างตามเพศ โดยที่บทบาทและทักษะของผู้หญิงในพื้นที่ส่วนตัวได้รับการยอมรับและให้คุณค่า อย่างไรก็ตาม เป้าหมายทั้งสองมุมมองถูกบิดเบือนจากตรรกะสองขั้วพื้นฐาน (Dichotomous Logic) และอาจนำไปสู่ทางตันทางการเมืองและทฤษฎีทางออกที่สร้างสรรค์กว่าคือการผสมผสานมุมมองของสถานะพลเมืองทั้งแบบเป็นกลางทางเพศและแบบจำแนกตามเพศเข้าด้วยกันอย่างมีกลยุทธ์ ขณะเดียวกันก็ต้องให้ความสำคัญกับความหลากหลายภายในกลุ่มผู้หญิงเองด้วย มุมมองที่เน้นความหลากหลายจึงตั้งคำถามกับสมมุติฐานที่ว่า “ความเท่าเทียม” และ “ความแตกต่าง” เป็นสิ่งตรงข้ามกันโดยสิ้นเชิง ? เพราะมุมมองที่เน้นความหลากหลายมองว่า “ความเท่าเทียม” และ “ความแตกต่าง” นั้นสามารถอยู่ร่วมกันได้ เว้นแต่จะตีความว่าความเท่าเทียมหมายถึง “ความเหมือนกันหมด” การมองเช่นนี้ถือเป็นการบิดเบือน เพราะพลังของมุมมองที่เน้นความเท่าเทียมทั้งหมดตั้งอยู่บนสมมุติฐานของความแตกต่าง ซึ่งในบางด้านควรได้รับคุณค่าอย่างเท่าเทียมกัน ความเชื่อมโยงระหว่างความเท่าเทียมและความแตกต่าง ไม่ใช่การต่อต้านกัน จำเป็นต้องนิยามความเท่าเทียมใหม่ แทนที่จะพยายามทำให้กลุ่มต่าง ๆ หายไป หรือถูกกลืนเข้าหากัน แต่ควรยอมรับว่าความเท่าเทียมอยู่ร่วมกับกลุ่มที่หลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งเคารพซึ่งกันและกันในความแตกต่างของตนเอง “ความแตกต่าง” จึงไม่ได้หมายถึงการต่อต้านหรือแยกออก แต่มันคือการอยู่ร่วมกันในรูปแบบที่ไม่เหมือนกัน แทนที่จะใช้แนวทางที่เป็นกลางและเป็นกลางเพียงเปลือกนอก ควรใช้แนวทางที่เรียกว่า “นโยบายตามกลุ่ม” (Group-Conscious Policies) เช่น การให้สิทธิพิเศษหรือการยอมรับความแตกต่างทางกลุ่มในเชิงบวก เพราะการเท่าเทียมกันไม่ควรอยู่บนการลบความแตกต่างออกไป แต่ควรยอมรับและออกแบบสังคมให้รองรับความแตกต่างทางกลุ่มทางสังคมในด้านต่าง ๆ อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะเพื่อให้เสียงของกลุ่มที่ถูกกดทับมีพื้นที่ในการ

แสดงออก และนี่คือความพยายามในการ “ก้าวข้าม” ความเป็นคู่ตรงข้ามของ “ความเท่าเทียม” กับ “ความแตกต่าง” ซึ่งสะท้อนลักษณะสำคัญที่สุดของความเท่าเทียมทางเพศในปัจจุบัน (Pilcher, 2004: 37-41)

ปัจจุบันรายงานดัชนีช่องว่างระหว่างเพศระดับโลก (Global Gender Gap Index) ประจำปี 2025 แสดงให้เห็นว่า ยังไม่มีประเทศใดสามารถบรรลุความเท่าเทียมทางเพศอย่างสมบูรณ์ได้ ขณะที่ประเทศไอซ์แลนด์ (Iceland) ยังคงครองอันดับหนึ่งในดัชนีนี้ต่อเนื่องเป็นปีที่ 16 และยังคงเป็นประเทศเดียวที่สามารถปิดช่องว่างทางเพศได้มากกว่า 90% ตั้งแต่ปี 2022 ไอซ์แลนด์เป็นประเทศที่ครองอันดับหนึ่งด้านความเท่าเทียมระหว่างเพศนับตั้งแต่ปี 2009 โดยการจัดอันดับมีขึ้นครั้งแรกในปี 2006 ไอซ์แลนด์ได้แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มเชิงบวกอย่างต่อเนื่อง ไม่เพียงแต่สามารถรักษาตำแหน่งผู้นำเอาไว้ได้ แต่ยังขยายคะแนนห่างจากค่าเฉลี่ยของโลกมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยไอซ์แลนด์มีความเท่าเทียมทางเพศโดยรวมเพิ่มขึ้นจาก 78.1% ในปี 2006 เป็น 92.6% ในปี 2025 และช่องว่างระหว่างคะแนนของประเทศกับค่าเฉลี่ยโลกก็เพิ่มจาก 14.0 จุดเปอร์เซ็นต์ เป็น 23.6 จุดเปอร์เซ็นต์ในช่วงเวลาเดียวกัน อันดับด้านความเท่าเทียมระหว่างเพศโดยรวมของไอซ์แลนด์มีแรงขับเคลื่อนหลักมาจากผลงานโดดเด่นในดัชนีย่อยด้านอำนาจทางการเมือง (Political Empowerment) จนถึงปัจจุบัน ประเทศนี้สามารถปิดช่องว่างทางเพศในด้านการเมืองได้ถึง 95.4% ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยโลกถึงสี่เท่า และมากกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศในยุโรปมากกว่าสองเท่า โดยไอซ์แลนด์บรรลุความเท่าเทียมอย่างสมบูรณ์ในตำแหน่งประมุขของรัฐตั้งแต่ปี 2023 กล่าวคือ ไอซ์แลนด์เป็นประเทศแรกของโลกที่มีประธานาธิบดีหญิงที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรง และในตำแหน่งรัฐมนตรีตั้งแต่ปี 2024 กล่าวคือ รัฐบาลไอซ์แลนด์มีการสรรหาคณะรัฐมนตรีที่ประกอบด้วย ผู้หญิงและผู้ชายในสัดส่วนที่เท่าเทียมกัน 50 ต่อ 50 (World Economic Forum, 2025)

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์ (University of Iceland) คือ มหาวิทยาลัยอันดับหนึ่งของประเทศไอซ์แลนด์ (University Guru, 2025) มหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์เป็นสถาบันการศึกษาและวิจัยที่มีความก้าวหน้า เป็นที่ยอมรับในแวดวงวิทยาศาสตร์ระดับโลกในด้านงานวิจัย มหาวิทยาลัยเป็นของรัฐ ตั้งอยู่ใจกลางเมืองเรคยาวิก เมืองหลวงของประเทศไอซ์แลนด์ มหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์เปิดกว้างและสากล มีการร่วมมือกันภายในมหาวิทยาลัย และมีการสนทนาและความร่วมมือที่ก่อให้เกิดประโยชน์กับสังคม และมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ทั่วโลก มหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์ร่วมมือกับมหาวิทยาลัยมากกว่า 400 แห่งทั่วโลก เปิดโอกาสให้

นักศึกษาและบุคลากรได้พัฒนาและเติบโตผ่านการแลกเปลี่ยนการศึกษา หรือการแลกเปลี่ยนบุคลากร มีบทบาทอย่างแข็งขันในโครงการแลกเปลี่ยนของ Nordplus และ Erasmus+ และเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่าย Aurora Alliance

มหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 17 มิถุนายน ค.ศ. 1911 เนื่องในวาระครบรอบ 100 ปีของนักรัฐศาสตร์ชาวไอซ์แลนด์ในศตวรรษที่ 19 คือ โยน ชิเกิร์ตส์สัน (Jón Sigurðsson) ซึ่งมักเรียกกันว่า “ประธานาธิบดี” มหาวิทยาลัยตั้งอยู่ในอาคารรัฐสภาที่ Austurvöllur เป็นเวลา 29 ปีแรกเริ่ม มหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์เกิดจากการรวมตัวของโรงเรียนสอนศาสนา โรงเรียนแพทย์ และโรงเรียนกฎหมาย ซึ่งต่อมาแต่ละแห่งกลายเป็นคณะหนึ่ง ๆ รวมถึงการจัดตั้งคณะปรัชญาขึ้นใหม่ มีนักศึกษาเพียง 45 คนที่ลงทะเบียนเรียนในปีการศึกษา 1911-1912 โดยในจำนวนนั้นมีผู้หญิงเพียงคนเดียว เมื่อเทียบกับปีการศึกษา 2013-2014 ที่มีนักศึกษามากเกือบ 14,000 คน โดยประมาณสองในสามเป็นผู้หญิง มหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์มีหลักสูตรหลากหลายระดับ ทั้งระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก ในปี 1940 มหาวิทยาลัยได้ย้ายไปยังอาคารหลัก (Aðalbygging) ที่ Suðurgata สิ่งอำนวยความสะดวกของมหาวิทยาลัยได้พัฒนาเป็นอย่างมากนับแต่นั้นมา โดยมีอาคารศูนย์กลางมหาวิทยาลัยเป็นส่วนเสริมล่าสุด ซึ่งเริ่มใช้งานเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม ค.ศ. 2007 โครงสร้างและระบบการบริหารใหม่ของมหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์เริ่มมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 2008 พร้อมกันนั้น มหาวิทยาลัยได้ควบรวมกับมหาวิทยาลัยการศึกษาแห่งไอซ์แลนด์เนื่องในโอกาสครบรอบ 100 ปี มหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์ในรูปแบบใหม่นี้ประกอบด้วย 5 วิทยาลัยวิชาการ แต่ละแห่งมีหลายคณะภายใน ได้แก่ วิทยาลัยครุศาสตร์ วิทยาลัยวิศวกรรมศาสตร์และวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ วิทยาลัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ วิทยาลัยมนุษยศาสตร์ วิทยาลัยสังคมศาสตร์ นอกจากนี้มหาวิทยาลัยยังดำเนินการสถาบันวิจัยและบริการต่าง ๆ อีกจำนวนมาก อธิการบดีของมหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์ คือ ศาสตราจารย์ซิลยา บารา อาร์. โอมัสตอตเทียร์ (Silja Bára R. Ómarsdóttir) ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์

เพื่อมหาวิทยาลัยที่ดียิ่งขึ้น และในฐานะมหาวิทยาลัยอันหนึ่งของประเทศ มหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์มุ่งมั่นในการส่งเสริมความเท่าเทียมและความหลากหลายในทุกด้าน และพยายามเป็นผู้นำในทุกมิติของความเท่าเทียม ขับเคลื่อนด้วยความตั้งใจในการสร้างสภาพแวดล้อมทางการศึกษาและการทำงานที่เปิดกว้างและเป็นธรรม มีการดำเนินมาตรการหลากหลายเพื่อบรรลุเป้าหมายนี้ โดยหนึ่งในนั้นคือนโยบายความเท่าเทียมที่มีความทะเยอทะยาน ซึ่งครอบคลุมทั้งบุคลากรและนักศึกษา (University of Iceland, n.d.)

แนวทางของมหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์เป็นตัวอย่างสำคัญที่สถาบันอุดมศึกษาไทยสามารถศึกษาเพื่อนำมาพัฒนานโยบายความเท่าเทียมทางเพศได้อย่างเป็นระบบ มหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์ได้นำหลักการนี้มาปฏิบัติจริงในทุกมิติของการบริหาร โดยเฉพาะการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เปิดกว้างและไม่เลือกปฏิบัติ การมุ่งสู่ความเท่าเทียมนี้ตั้งอยู่บนฐานของนโยบายที่ชัดเจนและการบริหารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งสะท้อนถึงความเข้าใจเชิงลึกในความหลากหลายและสิทธิมนุษยชน หากมหาวิทยาลัยไทยสามารถประยุกต์ใช้แนวคิดและแนวปฏิบัติจากมหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์ได้ จะช่วยยกระดับบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาในการขับเคลื่อนสังคมไทยสู่ความเท่าเทียมอย่างยั่งยืนได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาความเท่าเทียมระหว่างเพศของมหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์
2. เพื่อให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการพัฒนาความเท่าเทียมระหว่างเพศต่อสถาบันอุดมศึกษาไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้ใช้แนวทางของ “การวิจัยเชิงคุณภาพ” (Qualitative Research) ในรูปแบบ “การวิจัยเชิงเอกสาร” (Documentary Research) ในลักษณะ “การวิจัยเชิงนโยบาย” (Policy Research) ตามแนวคิด “ประกอบสร้างนิยม” (Constructivism) กล่าวคือ เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์นั้นอิงอยู่กับเรื่องราวของมนุษย์ ดังนั้น เอกสารทางประวัติศาสตร์จึงถูกสร้างขึ้นโดยสิ่งที่เป็นของมนุษย์ ทั้งพหุมนุษย์ แสดงถึงมนุษย์ แสดงการดำรงอยู่ กิจกรรม รสนิยม และรูปแบบพฤติกรรมของมนุษย์ ความเป็นจริงจะถูกสร้างขึ้นทางสังคม ไม่มีความเป็นจริงเดียวที่ไม่เปลี่ยนแปลง แต่จะถูกสร้างโดยอัตวิสัยของมุมมองมนุษย์ และนักวิจัย (Researchers) จะเป็นผู้ประกอบสร้างความรู้

กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสารมุ่งอธิบายและจัดระบบเนื้อหาของข้อความและความหมาย ผ่านการอนุมานอย่างมีเหตุผลและได้รับการพิสูจน์ โดยอาศัยต้นกำเนิด บริบทของข้อความ และผลกระทบ บทความวิจัยนี้ดำเนินการตามแนวทางการวิเคราะห์เชิงตีความ (Interpretive Analysis) ในการการอนุมานโดยระบุลักษณะเฉพาะของข้อความอย่างเป็น

ระบบและเป็นวัตถุประสงค์ เอกสารจะถูกสร้างขึ้นทางสังคม และเพื่อเข้าใจและตีความ ผู้วิจัยจะต้องเข้าใจบริบททางสังคมอ้อมที่เอกสารสร้างขึ้นด้วย ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารมี 6 ขั้นตอน ได้แก่ (1) กำหนดคำถามวิจัยเชิงเอกสาร (2) ทำความเข้าใจบริบทที่เอกสารถูกสร้างขึ้น (3) อ่านเอกสารที่เกี่ยวข้อง (4) สร้างหมวดหมู่ที่ขึ้นนำการเก็บข้อมูลจากเอกสาร (5) ทดสอบหมวดหมู่โดยใช้เก็บและรวบรวมข้อมูลในเอกสาร (6) ตีความเพื่อปรับหมวดหมู่ข้อมูลในเอกสารให้เหมาะสมและเชื่อถือได้ (Cruz, 2022)

บทความวิจัยนี้เน้นศึกษาเอกสารที่เป็นแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) ซึ่งได้แก่ เอกสารนโยบาย แผนปฏิบัติการ กฎระเบียบ ข้อบังคับ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความเท่าเทียมระหว่างเพศของมหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์โดยตรง และเพื่อให้เข้าใจข้อมูลปฐมภูมิชัดเจนมากขึ้น ผู้วิจัยได้ศึกษาบริบททางสังคมอ้อมที่เอกสารสร้างขึ้นด้วย ผ่านแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) ซึ่งได้แก่ หนังสือ บทความ รายงานของสถาบันวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้

ผลการวิจัย

1. แนวทางการพัฒนาความเท่าเทียมระหว่างเพศจากมหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์

มหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์ได้ประกาศว่า “ความเท่าเทียม” คือหนึ่งในสามค่านิยมหลักของมหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์ ร่วมกับ “ความเป็นมืออาชีพ” และ “เสรีภาพทางวิชาการ” และความหลากหลายก็เป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์หลักที่สำคัญของมหาวิทยาลัย (ยุทธศาสตร์ช่วงปี ค.ศ. 2021-2026) ซึ่งสอดคล้องกับค่านิยมหลักของมหาวิทยาลัย ดังนั้น ในมิติของความเท่าเทียมระหว่างเพศ การเลือกปฏิบัติโดยอาศัยเหตุผลเกี่ยวกับเพศ เพศสภาพ รสนิยมทางเพศ อัตลักษณ์ทางเพศ เป็นสิ่งต้องห้ามในมหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์ มหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมในความหมายที่กว้าง และตระหนักถึงประเด็นปฏิสัมพันธ์ของอัตลักษณ์ต่าง ๆ โดยเน้นว่าการดำเนินงานด้านความเท่าเทียมต้องสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมไอซ์แลนด์ด้วย วิธีที่มหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์มองและจัดการกับความหลากหลายมีผลต่อการพัฒนาการของสังคมประชาธิปไตย มหาวิทยาลัยจึงต้องเป็นผู้นำในเรื่องนี้ เช่น การพยายามดึงดูดกลุ่มนักศึกษาและบุคลากรที่หลากหลายให้ได้มากที่สุด เป็นอาทิ ปัจจุบันที่มหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์ ได้กำหนดแนวปฏิบัติเพื่อพัฒนาความเท่าเทียมระหว่างเพศผ่านเอกสารสำคัญที่ชื่อแผนปฏิบัติการเพื่อความเท่าเทียมของมหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์ ค.ศ. 2024-2026 (University

of Iceland Equality Action Plan 2024-2026) ซึ่งได้รับความเห็นชอบและถูกอนุมัติให้สามารถนำไปปฏิบัติได้โดยสภามหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์ เมื่อวันที่ 11 มกราคม ค.ศ. 2024 (University of Iceland, 2024: 1)

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์เผชิญกับความท้าทายหลายประการ ซึ่งส่งผลกระทบต่อชีวิต การเรียนรู้ และการทำงาน การแข่งขันที่เข้มข้นในแวดวงวิชาการและการจัดหาทุนมีอิทธิพลต่อวิธีการเรียนรู้ การทำงาน และการวิจัยอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะต่อความสมดุลแห่งชีวิตการทำงาน และชีวิตส่วนตัว มหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้องส่งเสริมความสมดุลระหว่างการทำงาน การเรียน และชีวิตส่วนตัว ขณะนี้มหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์มีจำนวนบุคลากรและนักศึกษาต่างชาติเพิ่มขึ้น ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา และแนวโน้มนี้จะดำเนินต่อไปตามวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์ ในอนาคต มหาวิทยาลัยต้องตอบสนองความต้องการของกลุ่มดังกล่าว โดยเฉพาะกลุ่มที่มักถูก กีดกันอย่าง LGBTQ+ ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ (SDGs) โดยเฉพาะเป้าหมายที่ 5 (ความเท่าเทียมระหว่างเพศ) SDGs ไม่ได้เกี่ยวข้องเฉพาะกับการเรียนการสอนและการวิจัยเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการส่งเสริมให้พื้นที่และชุมชน มหาวิทยาลัยตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายของนักศึกษาและบุคลากร การออกแบบ เพื่อทุกคน (Universal Design) จึงเป็นหลักสำคัญในการก่อสร้างอาคารใหม่ ปรับปรุงอาคาร เดิม และการจัดการพื้นที่ทั้งหมดของมหาวิทยาลัย (University of Iceland, 2024: 1)

แผนปฏิบัติการเพื่อความเท่าเทียมของมหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์ มีที่มาและอ้างอิงจาก ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์ ค.ศ. 2021-2026 โดยอิงมาตามหลักความเท่าเทียม ตาม มาตรา 65 ของรัฐธรรมนูญแห่งไอซ์แลนด์ หมายเลข 33/1944 (แก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติรัฐธรรมนูญ หมายเลข 97/1995) พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ หมายเลข 150/2020 พระราชบัญญัติว่าด้วยอิสรภาพทางเพศ หมายเลข 80/2019 พระราชบัญญัติว่าด้วยการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมในตลาดแรงงาน หมายเลข 86/2018 เป็นอาทิ ทำให้มหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์มีแนวปฏิบัติที่โดดเด่นและชัดเจน เช่น (1) มีการรับรองว่า พนักงานทุกคนไม่ว่าจะมีเพศใดก็ตาม จะได้รับค่าจ้างเท่ากันสำหรับงานที่เหมือนกันหรือ เทียบเท่ากัน (2) การดำเนินงานต่าง ๆ ต้องมีพื้นฐานอยู่บนการบูรณาการในมิติทางเพศและ ความเท่าเทียมร่วมอยู่ด้วย ต้องมีการรับรองการบูรณาการทางเพศในทุกการกำหนดนโยบาย และการวางแผนเชิงกลยุทธ์ และรวมถึงการจัดให้บุคลากรและผู้บริหารได้รับการอบรมเกี่ยวกับ ประเด็นความเท่าเทียมอย่างสม่ำเสมอ (3) ต้องมุ่งเน้นไปที่การปกป้องคุ้มครองสิทธิตาม

กฎหมายของบุคลากรและนักศึกษาของมหาวิทยาลัย (4) ทุกหน่วยงานของมหาวิทยาลัยต้องรับประกันว่า บุคลากรของตนทุกเพศมีโอกาสเข้ารับการศึกษาต่อ การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการฝึกอบรมทางวิชาชีพอย่างเท่าเทียมกัน รวมถึงการเข้าร่วมหลักสูตรพัฒนาทักษะวิชาชีพหรือ การเตรียมความพร้อมสำหรับงานอื่น ๆ สำหรับตำแหน่งงานว่างที่เปิดรับสมัครต้องเปิดกว้างต่อทุกเพศ และให้รวมถึงบุคคลที่มีเพศสภาพที่ไม่ใช่หญิงหรือชาย (ที่ไม่ประสงค์ระบุเพศ) ตามทะเบียนประชาชนแห่งประเทศไอซ์แลนด์ด้วย (University of Iceland, 2024: 1-2)

บุคลากรและนักศึกษาทุกคนในชุมชนมหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์ต้องมีบทบาทหน้าที่ร่วมกันในการส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศ และผู้ที่ต้องรับผิดชอบสูงสุด คือ อธิการบดีและสภามหาวิทยาลัย โดยเฉพาะหน้าที่ร่วมกันในการป้องกันการเลือกปฏิบัติทางเพศ และจัดให้มีคณะกรรมการสิทธิที่เท่าเทียม ซึ่งมีหน้าที่กำกับดูแลงานด้านความเท่าเทียมภายใต้อำนาจของอธิการบดีและสภามหาวิทยาลัย มีเจ้าหน้าที่ด้านความเท่าเทียมซึ่งทำงานภายใต้ฝ่ายบริหารของมหาวิทยาลัย ซึ่งมีหน้าที่ดูแลภาพรวมงาน ด้านความเท่าเทียมร่วมกับคณะกรรมการสิทธิที่เท่าเทียม รวมถึงติดตามแผนปฏิบัติการเพื่อความเท่าเทียม ของมหาวิทยาลัย สนับสนุนให้ความเท่าเทียมเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย และให้คำปรึกษาแก่ผู้ที่รู้สึกว่าคุณประสบกับความไม่เท่าเทียมหรือถูกเลือกปฏิบัติ แต่ละคณะของมหาวิทยาลัย และฝ่ายบริหารกลางจะต้องจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อความเท่าเทียมของตนเองตามแนวทางของแผนปฏิบัติการเพื่อความเท่าเทียมของมหาวิทยาลัย โดยคณบดีและผู้บริหารในฝ่ายบริหารกลางจะเป็นผู้รับผิดชอบในการติดตามผลการดำเนินงานในหน่วยงานของตน นอกจากนี้ยังเน้นย้ำถึงบทบาทหน้าที่ของสภาวิชาชีพมหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์ (The University of Iceland Professional Council) ที่มีต่อกฎระเบียบในการจัดการกับการล่วงละเมิดทางเพศ การคุกคามทางเพศ ความรุนแรงทางเพศ และการกลั่นแกล้งที่เกี่ยวข้องกับเพศ โดยบุคลากรทุกคนมีหน้าที่ในการรายงานหากพบเห็นหรือมีเหตุอันควรสงสัย และบุคคลที่ได้รับแจ้งเรื่องดังกล่าวต้องส่งเรื่องต่อไปยังสภาวิชาชีพมหาวิทยาลัยโดยทันที (University of Iceland, 2024: 2-3)

แผนปฏิบัติการเพื่อความเท่าเทียมฉบับแรกของมหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์ได้รับการอนุมัติในปี พ.ศ. 2000 โดยแผนปฏิบัติการเพื่อความเท่าเทียมของมหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์ ค.ศ. 2024-2026 ซึ่งเป็นฉบับที่ใช้อยู่ ณ ปัจจุบัน คือ ฉบับที่ 8 ซึ่งจัดทำโดยคณะกรรมการสิทธิที่เท่าเทียม (The Equal Rights Committee) โดยมีประธานกรรมการเป็นผู้นำการจัดทำร่วมกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายความเท่าเทียม (The equality officer) การจัดทำนโยบายมีการประชุมร่วมกับ

ผู้แทนจากคณะกรรมการสิทธิที่เท่าเทียมทุกหน่วยของมหาวิทยาลัย ตัวแทนนักศึกษา ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้เชี่ยวชาญภายใน ซึ่งได้นำเสนอข้อเสนอแนะที่กลายเป็นรากฐานของแผนปฏิบัติการเพื่อความเท่าเทียมของมหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์ ค.ศ. 2024-2026 ซึ่งจะถูกใช้เป็นระยะเวลา 3 ปี และจะได้รับการทบทวนเมื่อสิ้นสุดระยะเวลา กล่าวคือ ภายในสิ้นปี ค.ศ. 2026 และรายงานสถานะและความก้าวหน้าของงานด้านความเท่าเทียมจะถูกจัดทำขึ้นทุก 5 ปี โดยการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ เพื่อความเท่าเทียมของมหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์ ค.ศ. 2024-2026 จะถูกรายงานในฉบับที่ครอบคลุมช่วงปี ค.ศ. 2022-2026 และจะเผยแพร่ในปี ค.ศ. 2027 (University of Iceland, 2024: 3)

ในมิติของแนวทางที่เป็นรูปธรรมเพื่อการพัฒนาความเท่าเทียมระหว่างเพศ ตามแผนปฏิบัติการเพื่อความเท่าเทียมของมหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์ ค.ศ. 2024-2026 มีดังนี้

(1) จัดทำแผนการอบรมด้านความเท่าเทียมระหว่างเพศประจำปีให้แก่บุคลากรของมหาวิทยาลัยทุกคน ผ่านกิจกรรมการรับชมวิดีโอเพื่อการศึกษา การเสวนา และการเวิร์กชอป โดยให้ครอบคลุมหัวข้อเกี่ยวกับ LGBTQ+ การล่วงละเมิดทางเพศ เป็นอาทิ โดยมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายความเท่าเทียม ร่วมกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายทรัพยากรบุคคล (Human Resources) และคณะกรรมการสิทธิที่เท่าเทียม เป็นผู้รับผิดชอบ

(2) ศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งตำแหน่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายคุ้มครองสิทธิ LGBTQ+ โดยมีอธิการบดี ร่วมกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายความเท่าเทียม เป็นผู้รับผิดชอบ

(3) ประชุมประจำปีระหว่างประธานคณะกรรมการสิทธิที่เท่าเทียม เจ้าหน้าที่ฝ่ายความเท่าเทียม และอธิการบดี เพื่อทบทวนงบประมาณและการดำเนินงานตามแผน โดยมีคณะกรรมการสิทธิที่เท่าเทียม ร่วมกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายความเท่าเทียม และอธิการบดี เป็นผู้รับผิดชอบ

(4) จัดกิจกรรม “วันแห่งความเท่าเทียม” (Equality Days) ประจำปี โดยมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายความเท่าเทียม ร่วมกับคณะกรรมการสิทธิที่เท่าเทียม เจ้าหน้าที่ฝ่ายความหลากหลาย (Diversity) เจ้าหน้าที่ฝ่ายการตลาดและการประชาสัมพันธ์ (Marketing and Public Relations) และเจ้าหน้าที่ฝ่ายการเรียนรู้ดิจิทัลและสื่อ (Digital Learning and Media) เป็นผู้รับผิดชอบ

(5) รับฟังความคิดเห็นนักศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านความเท่าเทียมระหว่างเพศผ่านการประชุมประจำปีกับสภานักศึกษา (The Student Council) และกลุ่ม

นักศึกษาที่สนใจ โดยมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายความเท่าเทียม ร่วมกับสถานศึกษา องค์การสตรีนิยมแห่งมหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์ (The University of Iceland Feminist Organisation) และสมาคมนักศึกษาเพศทางเลือก (The Queer Students Association) เป็นผู้รับผิดชอบ

(6) ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยในประเทศไอซ์แลนด์ในด้านความเท่าเทียมระหว่างเพศ ผ่านการจัดประชุมปีละ 2 ครั้ง และความร่วมมือในวันแห่งความเท่าเทียมระหว่างเพศประจำปี โดยมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายความเท่าเทียม เป็นผู้รับผิดชอบ

(7) เผยแพร่ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความเท่าเทียมระหว่างเพศบนจอภาพในอาคารมหาวิทยาลัย โดยมีคณะกรรมการสิทธิที่เท่าเทียม เป็นผู้รับผิดชอบ

(8) คณะกรรมการสิทธิที่เท่าเทียมจะเสนอโครงการ/กิจกรรม ให้นักศึกษาที่ศึกษาวิชาด้านเพศสภาพ เพื่อศึกษาการดำเนินงานของแต่ละหน่วยงานในมหาวิทยาลัย โดยมีคณะกรรมการสิทธิที่เท่าเทียม ร่วมกับผู้ประสานงานหลักสูตร และเจ้าหน้าที่ฝ่ายความเท่าเทียม เป็นผู้รับผิดชอบ

(9) คณะกรรมการสิทธิที่เท่าเทียมประจำแต่ละคณะ (School Equal Rights Committees) จะจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อความเท่าเทียมระหว่างเพศ และจัดประชุมอย่างน้อยปีละ 1 ครั้งกับคณะกรรมการประจำคณะ (School Dean/Board) โดยมีคณะกรรมการสิทธิที่เท่าเทียมประจำคณะ เป็นผู้รับผิดชอบ

(10) คณะกรรมการสิทธิที่เท่าเทียมของฝ่ายบริหารกลาง (Central Administration Equal Rights Committee) จะจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อความเท่าเทียมระหว่างเพศ และประชุมกับผู้อำนวยการฝ่ายบริหารกลาง (The Director of Central Administration) อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง โดยมีคณะกรรมการสิทธิที่เท่าเทียมฝ่ายบริหารกลาง เป็นผู้รับผิดชอบ

(11) จัดให้มีห้องน้ำแบบไม่ระบุเพศ (Gender-Neutral Toilets) ในอาคารที่ยังไม่มี โดยมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการและทรัพยากร (Operations and Resources) ร่วมกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายความเท่าเทียม และปรึกษาหารือกับสมาคมนักศึกษาเพศทางเลือก เป็นผู้รับผิดชอบ

(12) จัดอบรมแก่ผู้บริหารทุก 3 ปี เกี่ยวกับการจัดการกับการล่วงละเมิดทางเพศ (Sexual Harassment) ในสถานที่ทำงาน และบรรจุการฝึกอบรมนี้ในกระบวนการปฐมนิเทศสำหรับผู้บริหารใหม่ โดยมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายทรัพยากรบุคคล เป็นผู้รับผิดชอบ

(13) จัดหาผลิตภัณฑ์สุขอนามัยสำหรับประจำเดือน (Period Products) ให้แก่ทั้งนักศึกษาและบุคลากรโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายในอาคารของมหาวิทยาลัย โดยมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารจัดการอาคารและสิ่งอำนวยความสะดวก (Facilities Management) ร่วมกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายความเท่าเทียม สภานักศึกษา องค์กรสตรีนิยมแห่งมหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์ และสมาคมนักศึกษาเพศทางเลือก เป็นผู้รับผิดชอบ

(14) จัดการศึกษาให้แก่บุคลากรสายสนับสนุน (Support Service Staff) เกี่ยวกับความอ่อนไหวทางวัฒนธรรม ความหลากหลาย และการมีส่วนร่วมอย่างครอบคลุม โดยมีทีมการศึกษาของฝ่ายทรัพยากรบุคคล เป็นผู้รับผิดชอบ

(15) จัดตั้งคณะทำงานเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการสรรหาบุคลากรที่มีความหลากหลายมากขึ้น ทั้งในตำแหน่งวิชาการและตำแหน่งบริหาร โดยคณะทำงานจะประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ฝ่ายความเท่าเทียม ตัวแทนจากฝ่ายทรัพยากรบุคคล ตัวแทนจากฝ่ายวิทยาศาสตร์และนวัตกรรม (Science and Innovation) และผู้บริหารฝ่ายทรัพยากรบุคคลของแต่ละคณะ โดยมีฝ่ายทรัพยากรบุคคล (แต่งตั้งคณะทำงาน) เป็นผู้รับผิดชอบ

(16) บรรจุการศึกษาอบรมด้านความเท่าเทียมระหว่างเพศในโปรแกรมการศึกษาอบรมของฝ่ายทรัพยากรบุคคลอย่างต่อเนื่อง โดยจัด 1–2 ครั้งต่อปี โดยมีฝ่ายทรัพยากรบุคคล เป็นผู้รับผิดชอบ

(17) เสนอช่องทางการร้องเรียนสำหรับกรณีเกิดการเลือกปฏิบัติต่อกลุ่ม LGBTQ+ โดยมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายความเท่าเทียม ร่วมกับรองอธิการบดีฝ่ายวิทยาศาสตร์ (The Pro-Rector for Science) และสภาวิชาชีพนมหาวิทยาลัย เป็นผู้รับผิดชอบ

(18) ศึกษาความเป็นไปได้ในการรวบรวมช่องทางร้องเรียนทั้งหมดให้อยู่ในที่เดียวเพื่อความสะดวกในการใช้งาน โดยมีศูนย์บริการ (Service Centre) ร่วมกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายความเท่าเทียม และผู้อำนวยการฝ่ายประกันคุณภาพ (Director of Quality Management) เป็นผู้รับผิดชอบ

(19) กำหนดให้มีรายวิชาความเท่าเทียมระหว่างเพศและเพศศึกษาในทุกหลักสูตรและทุกคณะของสำนักศึกษาศาสตร์ (Faculties of The School of Education) โดยนักศึกษาต้องได้เรียนและได้รับหน่วยกิต โดยมีหัวหน้าแต่ละคณะ (Faculty Heads) ของสำนักศึกษาศาสตร์ เป็นผู้รับผิดชอบ

(20) สํารวจแนวทางการบูรณาการเนื้อหาเกี่ยวกับเพศสภาพและความเท่าเทียมในหลักสูตรของทุกคณะของสำนักสังคมศาสตร์ (School of Social Sciences) สำนักมนุษยศาสตร์ (School of Humanities) สำนักวิศวกรรมศาสตร์ (School of Engineering) และสำนักวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ (Natural Sciences) โดยมีคณะกรรมการสิทธิที่เท่าเทียมร่วมกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายความเท่าเทียม และคณะกรรมการสิทธิที่เท่าเทียมของแต่ละคณะ เป็นผู้รับผิดชอบ

(21) จัดการเรียนการสอนด้านความเท่าเทียมระหว่างเพศแบบออนไลน์สำหรับอาจารย์พิเศษ (Sessional lecturers) โดยมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายความเท่าเทียม ร่วมกับฝ่ายทรัพยากรบุคคล เป็นผู้รับผิดชอบ

(22) สํารวจแนวทางในการนำรายงานว่าด้วยอคติเหมารวมในระดับอุดมศึกษา (Stereotypes in Higher Education) ไปใช้ในการต่อต้าน/ป้องกันอคติเหมารวมทางเพศ (Combating Gender Stereotypes) โดยมีคณะกรรมการสิทธิที่เท่าเทียมร่วมกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายความเท่าเทียม และเจ้าหน้าที่ฝ่ายความหลากหลาย เป็นผู้รับผิดชอบ

(23) จัดเวิร์กช็อปประจำปีสำหรับอาจารย์เกี่ยวกับกลยุทธ์การสอดแทรกมิติความเท่าเทียมระหว่างเพศในการเรียนการสอน และสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มนักศึกษาที่หลากหลาย โดยมีบุคลากรศูนย์การเรียนการสอน (Centre for Teaching and Learning) เป็นผู้รับผิดชอบ

(24) ปรับปรุงรายการตรวจสอบ (Checklist) ด้านความเท่าเทียมระหว่างเพศในการเรียน การสอน และนำเสนอแก่อาจารย์ทุกคน โดยมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายความเท่าเทียมร่วมกับบุคลากรศูนย์การเรียนการสอน คณะกรรมการสิทธิที่เท่าเทียม และบุคลากรศูนย์ให้คำปรึกษานักศึกษา (Student Counselling Centre) เป็นผู้รับผิดชอบ

(25) จัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการล่วงละเมิดทางเพศสำหรับนักศึกษาปริญญาเอกและอาจารย์ที่ปรึกษา รวมถึงหลักสูตรเฉพาะสำหรับอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งจะครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับการสื่อสาร พลวัตของอำนาจ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เปิดกว้างและการแนะนำช่องทางการร้องเรียน โดยมีบุคลากรบัณฑิตวิทยาลัย (Graduate School) ร่วมกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายทรัพยากรบุคคล และผู้ตรวจการสำหรับนักศึกษาปริญญาเอก (The Ombudsman for PhD Students) เป็นผู้รับผิดชอบ

(26) จัดเวทีแลกเปลี่ยนสำหรับนักศึกษาปริญญาเอกและนักวิจัยหลังปริญญาเอกจากต่างคณะ ซึ่งทำงานเกี่ยวกับประเด็นความเท่าเทียมระหว่างเพศ รวมถึงการจัดประชุม

วิชาการทุก 2 ปี โดยมีสมาคมนักศึกษาปริญญาเอกและนักวิจัยหลังปริญญาเอก (Association of PhD Students and Postdocs) ร่วมกับคณะกรรมการสิทธิที่เท่าเทียม และเจ้าหน้าที่ฝ่ายความเท่าเทียม เป็นผู้รับผิดชอบ

(27) จัดเวิร์กช็อปเกี่ยวกับการออกแบบงานวิจัยที่คำนึงถึงมิติทางเพศ โดยมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิทยาศาสตร์และนวัตกรรม ร่วมกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายความเท่าเทียม และผู้อำนวยการฝ่ายวิจัยของแต่ละคณะ เป็นผู้รับผิดชอบ (University of Iceland, 2024: 4-11)

กล่าวโดยสรุป มหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์ถือเป็นต้นแบบระดับโลกในเชิงระบบของสถาบันอุดมศึกษาที่ทำให้ความเท่าเทียมระหว่างเพศกลายเป็นค่านิยมหลัก ยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติการการบริหาร การเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ โดยยึดโยงกับรัฐธรรมนูญและกฎหมายความเท่าเทียมของประเทศไอซ์แลนด์ ทำให้ความเท่าเทียมระหว่างเพศกลายเป็นภารกิจของทั้งสถาบันมีโครงสร้างกำกับดูแลที่ชัดเจน เสริมสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อการออกแบบสำหรับทุกคนในเชิงบูรณาการทำให้เรื่องความเท่าเทียมระหว่างเพศสามารถถูกปกป้องสู่ความยั่งยืนได้ ไม่ใช่ถูกลดทอนให้เหลือเพียงกิจกรรมเฉพาะสถาบันอุดมศึกษา

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการพัฒนาความเท่าเทียมระหว่างเพศต่อสถาบันอุดมศึกษาไทย

ข้อเสนอฉบับนี้พัฒนาต่อยอดจากแนวทางการพัฒนาความเท่าเทียมระหว่างเพศที่ได้จากมหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์ โดยพยายามปรับให้เหมาะกับบริบทของสถาบันอุดมศึกษาไทยเพื่อยกระดับความเท่าเทียมระหว่างเพศในสถาบันอุดมศึกษาไทยอย่างเป็นระบบ มีผลลัพธ์ได้จริง และวัดผลได้ พร้อมวางรากฐานต่อยอดสู่อนาคต

มิติของหลักการและแนวคิด ได้แก่ (1) เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไม่เลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศ อัตลักษณ์ทางเพศ (2) จัดวางมิติความเท่าเทียมระหว่างเพศในนโยบาย แผน งบประมาณ กระบวนการทำงาน และการประเมินผลทุกระดับ (3) การออกแบบเพื่อทุกเพศ มีระบบ และการบริการที่เข้าถึงได้สำหรับผู้ให้บริการที่หลากหลาย (4) การตัดสินใจบนฐานข้อมูลที่มีคุณภาพและเชื่อถือได้

มิติของวัตถุประสงค์ของนโยบาย ได้แก่ (1) เพื่อจัดตั้งกลไกกำกับและบริหารผ่านการแต่งตั้ง “คณะกรรมการความเท่าเทียมระหว่างเพศ” ระดับมหาวิทยาลัยและระดับคณะ พร้อม “เจ้าหน้าที่ฝ่ายความเท่าเทียมระหว่างเพศ” ให้เป็นจุดร่วมประสานงาน (2) เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเพศ ผ่านการยกระดับมาตรการด้านกายภาพ ดิจิทัล และบริการ เพื่อ

ผู้เรียนที่เป็น LGBTQ+ หรือกลุ่มเปราะบางทางเพศ (3) เพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ปลอดภัย และเคารพ ผ่านการป้องกันการคุกคามทางเพศด้วยมาตรการรองรับที่ชัดเจน (4) เพื่อยกระดับคุณภาพการสอนและการเรียนรู้ ผ่านการบูรณาการเรื่องเพศสภาพและความเท่าเทียมในหลักสูตร การเรียนการสอน และการประเมินผู้สอนและผู้เรียน (5) เพื่อยกระดับมาตรฐานการวิจัยและบัณฑิตศึกษา ผ่านการส่งเสริมการออกแบบงานวิจัยที่คำนึงถึงมิติเพศ สัมพันธภาพเชิงอำนาจ และจริยธรรม (6) เพื่อพัฒนาระบบข้อมูล ระบบร้องเรียน และระบบติดตาม ผ่านการพัฒนามาตรฐานข้อมูลกลางและแดชบอร์ดความเท่าเทียมระดับชาติ

มิติของโครงสร้างการกำกับและบทบาทหน้าที่

ระดับชาติ (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.)) ได้แก่ (1) กำหนดมาตรฐานกลาง เพื่อวางกรอบนโยบาย แนวทางทำแผน ตัวชี้วัด (KPI) แบบฟอร์มรายงาน และคู่มือการตรวจการ (2) จัดตั้งกองทุนและสร้างแรงจูงใจ ผ่านกองทุนแข่งขันสนับสนุนโครงการนำร่อง ความเท่าเทียมระหว่างเพศ และเชื่อมโยงกับเกณฑ์รับรองคุณภาพและการจัดสรรงบประมาณ (3) จัดตั้งศูนย์ความเป็นเลิศด้านความเท่าเทียมระหว่างเพศ ระดับอุดมศึกษา เพื่อให้คำปรึกษา ฝึกอบรม ตรวจสอบคุณภาพระบบร้องเรียน และรวบรวมฐานข้อมูลระดับชาติ (4) รายงานสถานการณ์ระดับชาติ เพื่อเผยแพร่รายงานความก้าวหน้า และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านความเท่าเทียมระหว่างเพศทุกปี

ระดับมหาวิทยาลัย ได้แก่ (1) กำหนดให้มีคณะกรรมการความเท่าเทียมระหว่างเพศ เจ้าหน้าที่ฝ่ายความเท่าเทียมระหว่างเพศ ทำหน้าที่กำหนดแผนปฏิบัติการ ติดตามงบประมาณ และเผยแพร่ความคืบหน้า (2) กำหนดให้มีเจ้าหน้าที่ฝ่ายความเท่าเทียมระหว่างเพศ ทำหน้าที่ประสานงาน ติดตามผล ให้คำปรึกษา สื่อสารข้อมูล และรวบรวมสถิติ (3) กำหนดให้คณะ/สำนัก/หน่วยงานกลางของมหาวิทยาลัย จัดทำแผนย่อย สอดรับนโยบายมหาวิทยาลัย และรายงานผลอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

มิติของการนำนโยบายไปปฏิบัติให้เหมาะสมกับบริบทของมหาวิทยาลัยไทยในปัจจุบัน มีดังนี้

(1) กำหนดให้มีการจัดอบรมประจำปีสำหรับบุคลากรทั้งสายวิชาการและสายสนับสนุน ในหัวข้อและเนื้อหาเกี่ยวกับ LGBTQ+, การคุกคามทางเพศ, ความหลากหลายทางเพศ, อคติแฝง, การสื่อสารแบบเคารพ เป็นอาทิ และกำหนดให้มีตัวชี้วัด คือ บุคลากรทั้งสายวิชาการและสายสนับสนุนผ่านอบรมในหัวข้อและเนื้อหาดังกล่าวอย่างน้อย 70%

(2) กำหนดให้มีช่องทางการมีส่วนร่วมของนักศึกษา ผ่านเวทีรับฟังความคิดเห็นทุกปีการศึกษา และร่วมปรึกษารื้อหรือกับสถานักศึกษา/ชมรมเฉพาะประเด็นด้านเพศสภาพทุกปีการศึกษา และกำหนดให้มีตัวชี้วัด คือ มีข้อเสนอเชิงปฏิบัติจากนักศึกษาทุกปีการศึกษา

(3) กำหนดให้มีค่าตอบแทนที่เท่าเทียมในงานที่เทียบเท่ากันโดยไม่แบ่งแยกเพศ โดยทบทวนโครงสร้างค่าจ้าง การเลื่อนขั้น และเกณฑ์การพิจารณาที่โปร่งใส และกำหนดให้มีตัวชี้วัด คือ ช่องว่างค่าจ้างระหว่างเพศลดลง หรือคงระดับที่ไม่เกิน 5%

(4) กำหนดให้มีมาตรการป้องกันและรับมือการคุกคามทางเพศในที่ทำงาน ผ่านการอบรมผู้บริหารทุก 3 ปี และบรรจุในกิจกรรมการปฐมนิเทศผู้บริหารใหม่ และกำหนดให้มีตัวชี้วัด คือ ผู้บริหารผ่านการอบรมอย่างน้อย 80% และสามารถตอบสนองกรณีร้องเรียนได้ภายใน 7 วันทำการ

(5) กำหนดให้มีสวัสดิการและสุขภาวะทางเพศ โดยจัดหา “ผลิตภัณฑ์ช่วงมีประจำเดือน” ฟรีในอาคารของคณะที่นำร่อง และกำหนดให้มีตัวชี้วัด คือ มีจุดให้บริการอย่างน้อย 1 จุด/คณะ

(6) กำหนดให้มีแนวปฏิบัติที่ยืดหยุ่นเกี่ยวกับการกลับเข้าทำงานหลังคลอดหรือดูแลครอบครัว และกำหนดให้มีตัวชี้วัด คือ มีข้อบังคับหรือประกาศของมหาวิทยาลัยเพื่อรองรับแนวปฏิบัติดังกล่าวอย่างน้อย 1 ฉบับ

(7) กำหนดให้มีระบบร้องเรียนแบบบูรณาการ One Stop Service โดยรวมช่องทางการร้องเรียนการคุกคามทางเพศ การเหยียดเพศ ความไม่เป็นธรรมต่อ LGBTQ+ และกำหนดให้มีตัวชี้วัด คือ มหาวิทยาลัยเปิดใช้งานระบบกลาง 1 ระบบ ที่มีข้อตกลงระดับการให้บริการที่ชัดเจนเกี่ยวกับการตอบรับและความลับหน้า

(8) กำหนดให้มีวิชาบังคับ/วิชาแกนด้านความเท่าเทียมระหว่างเพศในคณะที่พร้อมเพื่อการนำร่อง และกำหนดให้มีตัวชี้วัด คือ มีวิชาบังคับ/วิชาแกนด้านความเท่าเทียมระหว่างเพศในหลักสูตรที่ได้รับอนุมัติจากสภามหาวิทยาลัย อย่างน้อย 1 รายวิชา

(9) กำหนดให้มีการบูรณาการเนื้อหาความเท่าเทียมระหว่างเพศในคณะ/สำนัก/หน่วยงานกลางของมหาวิทยาลัยในมิติต่าง ๆ ที่นอกเหนือจากการจัดการเรียนการสอน และกำหนดให้มีตัวชี้วัด คือ คณะ/สำนัก/หน่วยงานกลางของมหาวิทยาลัยมีการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์เพื่อปกป้องและส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศ อย่างน้อย 1 กิจกรรม

(10) กำหนดให้มีทุนวิจัยด้านความเท่าเทียมระหว่างเพศสำหรับบุคลากรสายวิชาการและนักศึกษาทุกปีงบประมาณ เพื่อเสริมสร้างการพัฒนาองค์ความรู้ด้านความเท่าเทียมระหว่างเพศในมหาวิทยาลัย และกำหนดให้มีตัวชี้วัด คือ มีงานวิจัยอย่างน้อย 1 ชิ้น มีบทความวิจัยอย่างน้อย 1 ชิ้น มีการนำผลงานวิจัยมาเสวนาวิชาการอย่างน้อย 1 ครั้ง ต่อปีงบประมาณ

กล่าวโดยสรุป บทเรียนจากแนวทางการพัฒนาความเท่าเทียมระหว่างเพศที่ได้จากมหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์ สะท้อนว่า ความเท่าเทียมระหว่างเพศที่เป็นทั้งค่านิยมและความสามารถเชิงสถาบัน ที่ต้องจัดวางฝังในระบบงานประจำ การเรียนการสอน การบริหาร ไปจนถึงระบบข้อมูล การเริ่มต้นด้วยเป้าหมายที่ชัดเจน มีระบบกำกับที่เข้มแข็ง มีตัวชี้วัดที่วัดได้ และมีทุนสนับสนุนที่ถูกต้อง จะทำให้สถาบันอุดมศึกษาไทยเดินหน้าพัฒนาความเท่าเทียมระหว่างเพศได้อย่างต่อเนื่อง มั่นคง และยั่งยืน เพื่อสร้างมหาวิทยาลัยที่เข้าถึงได้ ปลอดภัย และยุติธรรมสำหรับทุกคน พร้อมพัฒนาคุณภาพวิชาการและทุนมนุษย์ของประเทศไทยอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย หากพิจารณาสามมุมมองว่าด้วยความเท่าเทียมระหว่างเพศ ซึ่งได้แก่ มุมมองที่เน้นความเท่าเทียม มุมมองที่เน้นความแตกต่าง และมุมมองที่เน้นความหลากหลาย ดังที่ผู้เขียนได้นำเสนอไว้ในข้างต้น จะเห็นได้ว่า มหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์ไม่ได้เลือกเพียงมุมมองใดมุมมองหนึ่ง หากแต่ผสมผสานสามแนวคิดทั้งสามมุมมองดังกล่าวไว้ร่วมกัน โดยให้ความสำคัญกับความแตกต่างที่มีคุณค่า และไม่พยายามทำให้ทุกคนกลืนไปในมาตรฐานชายเป็นใหญ่ หรือเพศนิยมที่เป็นกลางในนามธรรม แต่ไม่ยุติธรรมในเชิงปฏิบัติ เพราะการยอมรับความแตกต่างไม่ใช่การสลายความเท่าเทียม หากแต่เป็นการสร้าง “ความเท่าเทียมในความแตกต่าง” นี่คือการก้าวหน้าเชิงแนวคิดที่ทำลายต่อระบบมหาวิทยาลัยในประเทศไทยที่ยึดถือความเท่าเทียมระหว่างเพศแบบปราศจากบริบทเป็นหลัก การทำให้ความเท่าเทียมระหว่างเพศเป็นระบบจำเป็นต้องอาศัยโครงสร้างถาวรและไม่ยึดติดกับบุคคลหรือช่วงเวลา มหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์มีโครงสร้าง 5 ชั้น ที่สำคัญ ได้แก่ (1) วิสัยทัศน์และค่านิยมหลัก (2) กลไกบริหารและการกำกับ (3) แผนปฏิบัติการและตัวชี้วัด (4) ระบบติดตามประเมินผล (5) ความมีส่วนร่วมของชุมชนปฏิบัติการ (ผู้บริหาร ผู้สอน ผู้เรียน ผู้สนับสนุน)

ทั้งนี้ มีข้อสังเกตที่ควรพิจารณาเพิ่มเติม หากจะให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการพัฒนาความเท่าเทียมระหว่างเพศต่อสถาบันอุดมศึกษาไทย กล่าวคือ ข้อเสนอแนะที่ผู้เขียนให้

ไว้อาจมีความเป็นระบบ ไม่แยกความเท่าเทียมระหว่างเพศออกจากการบริหารหลัก มีตัวชี้วัดชัดเจน ครอบคลุมกลุ่มเปราะบางอย่างชัดเจน โดยเฉพาะ LGBTQ+ แต่ความแตกต่างทางบริบทการเมืองและวัฒนธรรมไทยอาจทำให้การจัดตั้ง คณะกรรมการความเท่าเทียมระหว่างเพศ เจ้าหน้าที่ความเท่าเทียมระหว่างเพศ การจัดซื้อผลิตภัณฑ์สุขอนามัย ยังเผชิญอคติจากผู้บริหารหรือบุคลากรระดับสูง มหาวิทยาลัยไทยบางแห่งอาจไม่มีโครงสร้างที่คล่องพอรองรับแผนย่อยหลากหลาย หรือขาดทรัพยากรบุคคลเฉพาะด้าน ความเป็นราชการไทยยังเน้น “ความเป็นกลางเชิงรูปแบบที่ลบความแตกต่างออกไป” ซึ่งอาจขัดแย้งกับแนวทาง “นโยบายที่เหมาะสมตามกลุ่ม” แบบไอซ์แลนด์

อนึ่ง หากจะพิจารณาให้ลึกลงไปอีก สถาบันอุดมศึกษาไทยอาจจะต้องตระหนักถึงสิ่งที่มหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์ได้เคยเผชิญกับอุปสรรคมาก่อนในช่วง 5-10 ปีที่ผ่านมา กล่าวคือ แม้มหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์จะมีนโยบายที่สนับสนุนความสมดุลระหว่างชีวิตครอบครัวและการทำงาน แต่ในทางปฏิบัติกลับยังไม่ครอบคลุมเพียงพอ ระบบสนับสนุน เช่น การจัดเวลาทำงานยืดหยุ่น หรือการลดภาระงานในช่วงที่มีบุตรยังไม่ได้รับการนำไปใช้ในระดับที่เท่าเทียมกัน และเพศหญิงมักเป็นฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบงานบ้านและการดูแลบุตรเป็นหลัก ซึ่งส่งผลให้เพศหญิงมีเวลาและพลังงานน้อยกว่าเพศชายในการพัฒนางานวิชาการของตนเอง เพศหญิงหลายคนยังรู้สึกว่าการก้าวหน้าในสายอาชีพของตนถูกจำกัด เพราะเพศหญิงไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมหรือโอกาสสำคัญ เช่น การไปประชุมวิชาการต่างประเทศ หรือการทำงานนอกเวลาได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากต้องรับผิดชอบหน้าที่ครอบครัว นอกจากนี้ วัฒนธรรมของมหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์ยังให้คุณค่ากับความทุ่มเทที่วัดจากชั่วโมงทำงานยาวนาน หรือการเข้าร่วมกิจกรรมภายนอกเวลางาน ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้มีภาระครอบครัว โดยเฉพาะผู้หญิง ดังนั้นความไม่เท่าเทียมทางเพศไม่ได้เกิดจากนโยบายโดยตรง แต่มักแฝงอยู่ในโครงสร้างของระบบและความคาดหวังในวัฒนธรรมองค์กรที่ยังไม่ได้เปลี่ยนแปลงตามหลักความเท่าเทียมอย่างแท้จริง

ยังมีความไม่สมดุลทางเพศที่สะท้อนให้เห็นได้จากการกระจายของตำแหน่งงานภายในมหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์ โดยเฉพาะในระดับตำแหน่งที่สูงขึ้น เช่น ศาสตราจารย์ หรือหัวหน้าภาควิชา ซึ่งยังคงมีสัดส่วนของผู้ชายสูงกว่าผู้หญิงอย่างเห็นได้ชัด แม้จะมีผู้หญิงจำนวนมากในตำแหน่งเริ่มต้นหรือระดับกลาง เช่น อาจารย์ผู้ช่วย หรืออาจารย์ประจำทั่วไป แต่การก้าวขึ้นสู่ระดับสูง เช่น ศาสตราจารย์ กลับเป็นสิ่งที่ผู้หญิงจำนวนมากไม่สามารถเข้าถึงได้ง่าย

ระบบการเลื่อนตำแหน่งและเกณฑ์ประเมินความสามารถในมหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์อาจส่งผลให้ผู้หญิงเสียเปรียบ เช่น การให้น้ำหนักมากกับผลงานตีพิมพ์ในวารสารนานาชาติ ซึ่งต้องใช้เวลาและทรัพยากรมาก และผู้หญิงที่มีภาระครอบครัวอาจไม่มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมวิจัยได้เต็มที่เท่ากับผู้ชาย ซึ่งทำให้การผลักดันผู้หญิงเข้าสู่ตำแหน่งผู้นำยังคงเป็นเรื่องท้าทาย

บุคลากรสายวิชาการบางส่วน โดยเฉพาะจากสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติและเทคโนโลยี ยังมองว่าเรื่องเพศไม่เกี่ยวข้องกับสาขาการวิจัยของตน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อที่ว่าวิทยาศาสตร์เป็นกลาง ปราศจากอคติทางสังคมหรือวัฒนธรรม ทศนคติเช่นนี้บ่งชี้ถึงแนวโน้มของการแยก “ความรู้” ออกจาก “บริบททางสังคม” โดยเฉพาะในสาขาที่ถือว่ามีความเป็น “วิทยาศาสตร์” สูง ซึ่งผู้วิจัยมักมองว่าเนื้อหาทางวิชาการของตนเป็นเรื่องเชิงเทคนิค ไม่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ของผู้วิจัย หรือกรอบแนวคิดทางสังคม เช่น เพศ การปฏิเสธว่าเรื่องเพศไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิจัยของตน อาจสะท้อนถึงการไม่ตระหนักรู้ถึงอิทธิพลของกรอบคิดทางเพศที่แฝงอยู่ เช่น การเลือกหัวข้อวิจัย วิธีการวิเคราะห์ ตลอดจนการตีความผลลัพธ์ ล้วนสามารถได้รับอิทธิพลจากมุมมองทางเพศไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง การไม่พิจารณาประเด็นเรื่องเพศอาจทำให้งานวิจัยขาดความครอบคลุม เช่น ในการทดลองที่ใช้เฉพาะตัวอย่างผู้ชาย หรือในการออกแบบนวัตกรรมที่ไม่ได้คำนึงถึงความต้องการของผู้หญิงหรือกลุ่มคนหลากหลายทางเพศ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างอย่างชัดเจนระหว่างสาขาวิชาต่าง ๆ ในการรับรู้และบูรณาการประเด็นเรื่องเพศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างสาขาวิชามนุษยศาสตร์/สังคมศาสตร์ กับวิทยาศาสตร์/เทคโนโลยี

มีการคาดหวังและประเมินอาจารย์ในมหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์แตกต่างกันไปตามเพศ อาจารย์หญิงมักถูกคาดหวังให้มีความเอาใจใส่ อ่อนโยน และให้การดูแลทางอารมณ์ มากกว่าอาจารย์ชาย ในทางกลับกัน อาจารย์ชายมักได้รับการยกย่องในด้าน “ความเป็นมืออาชีพ” หรือ “ความน่าเชื่อถือ” แม้ว่าจะมีลักษณะท่าทางเห็นหรือไม่เอาใจใส่ก็ตาม ซึ่งสะท้อนถึงอคติที่ฝังแน่นเกี่ยวกับบทบาททางเพศ อาจารย์เพศหญิงบางส่วนมองว่าเพศหญิงมักถูกนักศึกษาวิพากษ์วิจารณ์มากกว่า หากใช้วิธีสอนที่เข้มงวด หรือหากไม่สามารถตอบสนองความคาดหวังในเชิงอารมณ์ของนักศึกษาได้ ในขณะที่พฤติกรรมแบบเดียวกันนี้หากเกิดจากอาจารย์ชายมักไม่ได้ถูกมองในแง่ลบ สิ่งนี้ชี้ให้เห็นถึงภาระทางอารมณ์ที่อาจารย์หญิงต้องแบกรับมากกว่าอาจารย์ชาย และการคาดหวังเหล่านี้ อาจส่งผลต่อการประเมินผลงาน การเลื่อนตำแหน่ง และความเครียดในการทำงาน นอกจากนี้ ระบบประเมินผลการสอนที่ใช้แบบสอบถามจากนักศึกษา

อาจสะท้อนอคติทางเพศที่ไม่ได้รับการแก้ไข ซึ่งกลายเป็นอุปสรรคสำคัญต่อความก้าวหน้าของผู้หญิงในสายวิชาการ เป็นอาทิ (Silva, 2019: 79–88)

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบัน มหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์ได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่า ความเท่าเทียมระหว่างเพศในสถาบันอุดมศึกษา มิใช่เพียงอุดมการณ์เชิงศีลธรรม หากแต่คือภารกิจเชิงระบบที่ต้องอาศัยกฎหมาย กลไก แผนงาน และความรับผิดชอบของทุกฝ่าย สถาบันอุดมศึกษาไทยควรเรียนรู้จากโมเดลมหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์ในฐานะเครื่องมือในการ “เปลี่ยนผ่านสถาบัน” (Institutional Transformation) มิใช่เพียงเปลี่ยนแปลงรายการกิจกรรม และสิ่งสำคัญคือการยอมรับว่า ความเท่าเทียมทางเพศไม่สามารถบรรลุได้ผ่าน “ความเป็นกลางที่ลบความแตกต่างออกไป” แต่ต้องบรรลุผ่าน “การจัดการความแตกต่างอย่างมีคุณค่า” ซึ่งเป็นจิตวิญญาณที่แท้จริงของการพัฒนาองค์ความรู้ ระบบมหาวิทยาลัยแบบประชาธิปไตย เป็นมหาวิทยาลัยที่ยุติธรรมและยั่งยืน

ทั้งนี้ การที่แต่ละคนในสังคมมีความเท่าเทียมกันตามกฎหมาย การที่แต่ละคนในสังคมมีความอดทนอดกลั้นต่อความคิดและพฤติกรรมที่แตกต่างกัน มีการตกลงกันด้วยความยินยอม นั้นย่อมถือว่าเป็นเสรีภาพทางสังคมตามไปด้วย และไม่ว่าเสรีภาพในเชิงที่ปลอดภัยจากอำนาจจะใบบางอย่าง หรือเสรีภาพที่จะนำไปสู่ความสำเร็จจะใบบางอย่าง เสรีภาพทั้งสองแบบควรต้องพึ่งพาอาศัยกัน เสรีภาพทั้งสองแบบควรต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน เสรีภาพถึงจะเกิดขึ้นได้จริง ๆ สำหรับทุกคน โดยเฉพาะเสรีภาพในเชิงที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ ะใบบางอย่างนั้น เกี่ยวข้องกับการเพิ่มความเท่าเทียมกันของมนุษย์อย่างลึกซึ้ง เพราะได้เรียกร้องให้รัฐหรือสถาบันของรัฐมีหน้าที่ต้องปกป้องคุ้มครอง นอกจากนี้ยังต้องการการแทรกแซงจากรัฐหรือสถาบันของรัฐในเชิงช่วยเหลืออีกด้วย (ศักดิ์สิทธิ์ ฆารเลิศ, 2566: 15, 95, 102) สำหรับสังคมไทยในปัจจุบัน ได้มีกฎหมายที่เรียกว่า พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 ที่ได้เปิดโอกาสและช่องทางให้กับสถาบันอุดมศึกษาของไทยนำแนวคิดและแนวปฏิบัติมาประยุกต์ขับเคลื่อนพัฒนาในพื้นที่ของตนเอง พร้อมกับปกป้องและคุ้มครองด้วยเช่นกัน แม้จะยังมีอุปสรรคอยู่ไม่น้อยก็ตาม (ศักดิ์สิทธิ์ ฆารเลิศ และปกรณัมเกียรติ อัครวิรัช โสภณ, 2568)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

บทความวิจัยนี้ศึกษารูปแบบและกลไกการพัฒนาความเท่าเทียมระหว่างเพศในสถาบันอุดมศึกษา โดยใช้กรณีศึกษามหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์ ในฐานะมหาวิทยาลัยอันดับหนึ่งของประเทศอันดับหนึ่งด้านความเท่าเทียมระหว่างเพศ ภายใต้นโยบายของมหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์ ความเท่าเทียมทางเพศไม่ได้ถูกกำหนดเป็นเพียงค่านิยมเชิงนามธรรม แต่เป็นหนึ่งในเสาหลักเชิงยุทธศาสตร์ขององค์กร โดยมีการบูรณาการความเท่าเทียมทางเพศไว้ในทุกมิติของการบริหารงาน ตั้งแต่โครงสร้างองค์กร แผนยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติการ การเรียนการสอน และระบบสนับสนุนสวัสดิการ มหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์ได้นำแนวคิดทางทฤษฎีความเท่าเทียมระหว่างเพศสามแนวทาง ได้แก่ แนวคิดความเท่าเทียม แนวคิดความแตกต่าง และแนวคิดความหลากหลาย มาประยุกต์ใช้อย่างบูรณาการ โดยเน้นให้ความเท่าเทียมเกิดขึ้นจากการยอมรับความแตกต่างและหลากหลายของอัตลักษณ์ ไม่ใช่การทำให้ทุกคนฝืนอยู่ภายใต้มาตรฐานเพศชายเป็นศูนย์กลาง แผนปฏิบัติการเพื่อความเท่าเทียม ค.ศ. 2024–2026 ของมหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์ มีระบบกลไก และมาตรการที่ชัดเจนสำหรับพัฒนาความเท่าเทียมระหว่างเพศ ไปจนถึงมีตัวชี้วัดและหน่วยงานรับผิดชอบเฉพาะกิจอย่างครบถ้วนและชัดเจน

ข้อเสนอเชิงนโยบายสำหรับประเทศไทยที่ต่อยอดจากกรณีศึกษานี้ เน้นให้สถาบันอุดมศึกษาไทยพัฒนานโยบายความเท่าเทียมเชิงระบบ โดยต้องอาศัยการกำหนดกรอบนโยบายระดับชาติ กลไกกำกับระดับมหาวิทยาลัย การสร้างวัฒนธรรมองค์กรปลอดภัย และการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ ต้องปรับให้เหมาะสมกับบริบทไทยซึ่งยังมีข้อจำกัดด้านโครงสร้างราชการ วัฒนธรรมองค์กร และอคติทางเพศที่ฝังลึก บทเรียนสำคัญจากมหาวิทยาลัยไอซ์แลนด์ คือ การขับเคลื่อนความเท่าเทียมทางเพศอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องพึ่งพาโครงสร้างที่มั่นคง วิสัยทัศน์องค์กรที่ชัดเจน การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน และความต่อเนื่องของแผนงาน มิใช่แค่ความตั้งใจหรือการจัดกิจกรรมเฉพาะกิจ ซึ่งหากสามารถสร้างสถาบันการศึกษาให้เป็นพื้นที่ที่เปิดกว้างและเคารพในความแตกต่างทางเพศได้อย่างแท้จริง จะเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนา “ทุนมนุษย์” ที่มีคุณภาพและหนุนเสริมความเท่าเทียมในระดับสากลต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับความเท่าเทียมระหว่างเพศในมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม” ผู้วิจัยขอขอบคุณสาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ที่สนับสนุนและส่งเสริมการวิจัยและการบริการวิชาการแก่สังคมในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- ศักดิ์สิทธิ์ ชมารเลิศ. (2566). *ทฤษฎีเสรีภาพทางการเมือง: บทวิเคราะห์ความคิดของไอโซอาห์ เบอร์ลิน*. ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศักดิ์สิทธิ์ ชมารเลิศ และ ปกรณ์เกียรติ อัครรักษ์โสภณ.(2568). แนวคิดว่าด้วยเสรีภาพเชิงลบ และเชิงบวกในพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558. *วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*, 5(2), 16-34
- Pilcher, Jane. (2004). *Fifty key concepts in gender studies*. London: SAGE Publications.
- Qfelag. (n.d.). *Q - Association of Queer Students / Q - Queer Student Association [Facebook page]*. Facebook. <https://www.facebook.com/Qfelag>
- The Feminist Association. (n.d.). *Feminist Association of the University of Iceland [Facebook page]*. Facebook. <https://www.facebook.com/feministafelaghi>
- World Economic Forum. (2025). *Global gender gap report 2025 [PDF]*. https://reports.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2025.pdf
- University Guru. (2025, March 12). *Universities in Iceland – Rankings & reviews*. https://www.universityguru.com/universities--iceland?utm_source=chatgpt.com
- University of Iceland. (2024). *Equality action plan 2024–2026 [PDF]*. https://english.hi.is/sites/default/files/2024-12/equality-action-plan_2024-2026.pdf

University of Iceland. (n.d.). *University of Iceland – Official English website.*

Retrieved October 1, 2025, from <https://english.hi.is/>

Ministry of the Interior, Iceland. (2013). *Constitution of the Republic of Iceland:*

No. 33, June 17, 1944 (as amended 2013) [PDF].

[https://cjad.nottingham.ac.uk/documents/](https://cjad.nottingham.ac.uk/documents/implementations/pdf/Iceland-Constitution_of_the_Republic_of_Iceland_amend_2013_EN.pdf)

[i m p l e m e n t a t i o n s / p d f / I c e l a n d -](https://cjad.nottingham.ac.uk/documents/implementations/pdf/Iceland-Constitution_of_the_Republic_of_Iceland_amend_2013_EN.pdf)

[Constitution_of_the_Republic_of_Iceland_amend_2013_EN.pdf](https://cjad.nottingham.ac.uk/documents/implementations/pdf/Iceland-Constitution_of_the_Republic_of_Iceland_amend_2013_EN.pdf)

Silva, Alexandre Amaral da. (2019). *Engaging with equality: Faculty*

interpretations of the University of Iceland’s equality checklist and

action plan (Master’s thesis). University of Iceland.

Student Council of the University of Iceland. (2025). *Oktoberfest UI 2025*

[Website]. <https://student.is/>

กลยุทธ์การตลาดดิจิทัลกับผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร*

DIGITAL MARKETING STRATEGIES FOR AGRICULTURAL PRODUCTS

ธัญชยาณินทร์ ดอกสร้อยฟ้า¹, กาญจนา พันธุ์เอี่ยม² และ สุดารัตน์ สุดสมบูรณ์³

Thanuttchayanin Doksroifa¹, Kanjana Punoiam² and Sudarat Sudsomboon³

¹⁻³วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

¹⁻³Rattanakosin College of Innovation Management, Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Thailand

Corresponding author E-mail: thanuttchayanin.dok@rmutr.ac.th

Received 31 August 2025; Revised 23 October 2025; Accepted 30 October 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เป็นการทบทวนวรรณกรรม (Literature Review) โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร บทความ และหนังสือที่เกี่ยวข้องกับการตลาดดิจิทัล (Digital Marketing) สำหรับผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ครอบคลุม 5 ด้าน ได้แก่ 1) การตลาดเชิงเนื้อหา (Content Marketing) 2) เว็บไซต์ (Website) 3) การตลาดสื่อสังคม (Social Media Marketing) 4) การตลาดผ่านอีเมล (E-mail Marketing) และ 5) การเพิ่มประสิทธิภาพการค้นหา (Search Engine Optimization: SEO) เพื่อให้เกษตรกรและผู้ผลิตสามารถกำหนดและปรับปรุงกลยุทธ์ทางการตลาดให้เหมาะสม โดยประยุกต์ใช้ส่วนประสมทางการตลาด (4Ps) ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (Product) การสร้างภาพลักษณ์ที่โดดเด่นของสินค้าเกษตร ราคา (Price) การกำหนดราคาที่เหมาะสมสอดคล้องกับต้นทุนและคุณค่าที่ลูกค้ารับรู้ การจัดจำหน่าย (Place) การขยายช่องทางจำหน่ายผ่านสื่อดิจิทัล และการส่งเสริมการตลาด (Promotion) เพื่อสร้างการรับรู้และกระตุ้นการตัดสินใจซื้อผ่านสื่อออนไลน์ กลยุทธ์การตลาดดิจิทัลจึงมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ลดต้นทุน และขยายฐานลูกค้าอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ควร

Citation

* ธัญชยาณินทร์ ดอกสร้อยฟ้า, กาญจนา พันธุ์เอี่ยม และ สุดารัตน์ สุดสมบูรณ์. (2568). กลยุทธ์การตลาดดิจิทัลกับผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร. วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 5(3), 141-163.

Thanuttchayanin Doksroifa, Kanjana Punoiam and Sudarat Sudsomboon. (2568). Digital Marketing Strategies for Agricultural Products. Journal of Political Science Mahamakut Buddhist University, 5(3), 141-163.

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jpsmbu/index>

ส่งเสริมให้เกษตรกรในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เข้าถึงและใช้ประโยชน์จากการตลาดดิจิทัลมากขึ้น โดยภาครัฐควรจัดอบรมทักษะการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ สนับสนุนเครื่องมือซอฟต์แวร์ และสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างเกษตรกรกับผู้บริโภค รวมทั้งส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นและการเข้าถึงแหล่งเงินทุน เพื่อเพิ่มรายได้และเสริมความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจชุมชน

คำสำคัญ: กลยุทธ์การตลาด, การตลาดดิจิทัล, ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร

Abstract

This academic article is a literature review that synthesizes information from documents, articles, and books related to digital marketing for agricultural products. The study focuses on five key aspects: (1) Content Marketing, (2) Website, (3) Social Media Marketing, (4) E-mail Marketing, and (5) Search Engine Optimization (SEO). The objective is to enable farmers and producers to develop and improve marketing strategies effectively by applying the marketing mix (4Ps). These include: Product — building a distinctive image for agricultural goods; Price — setting prices consistent with costs and perceived customer value; Place — expanding distribution channels through digital platforms; and Promotion — increasing awareness and encouraging purchase decisions through online media. Digital marketing strategies play an essential role in enhancing competitiveness, reducing operational costs, and expanding the customer base efficiently. Moreover, farmers in Prachuap Khiri Khan Province should be supported in accessing and utilizing digital marketing effectively. Government agencies should organize training programs on the use of online platforms, provide support for digital sales tools and software, and establish networks connecting farmers directly with consumers. In addition, policies should promote local product publicity and access to financial resources for digital marketing development. These initiatives can help farmers increase income and strengthen the economic resilience of their communities.

Keyword: Marketing Strategies, Digital Marketing, Agricultural Products

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมผู้บริโภคและการแข่งขันทางธุรกิจ ทำให้การตลาดในปัจจุบันต้องมีการปรับตัวอย่างต่อเนื่อง ผู้ประกอบการจึงจำเป็นต้องเข้าใจความต้องการของผู้บริโภคที่หลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น รวมถึงต้องมีกลยุทธ์การตลาดที่เหมาะสมเพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน (Kotler and Armstrong, 2017)

แนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์การตลาด ได้รับการอธิบายโดยนักวิชาการหลายท่าน โดย Kotler and Keller (2016) มองว่า กลยุทธ์ทางการตลาดคือแผนงานที่องค์กรใช้เพื่อบรรลุเป้าหมายทางการตลาดผ่านการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การเลือกตลาดเป้าหมาย และการกำหนดตำแหน่งทางการตลาด ขณะที่ McCarthy (1995) เน้นการใช้ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) หรือ 4Ps ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด เพื่อสนองตอบความต้องการของตลาดเป้าหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kotler, Kartajaya, and Setiawan (2017) กล่าวว่า Marketing Mix ต้องปรับสู่ยุคดิจิทัลโดยผสมผสานช่องทางออนไลน์และออฟไลน์ เน้นประสบการณ์ลูกค้า และใช้เทคโนโลยีสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า ทั้งในด้านผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองดิจิทัล ราคาแบบยืดหยุ่น ช่องทางจัดจำหน่ายหลายรูปแบบ และการส่งเสริมการตลาดผ่านสื่อดิจิทัล พร้อมแนวคิด Human-to-Human Marketing เพื่อเสริมสร้างความผูกพันกับลูกค้า

ในยุคดิจิทัล เครื่องมือการตลาดพัฒนาไปสู่การตลาดดิจิทัล (Digital Marketing) ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการขยายโอกาสและลดต้นทุนการดำเนินงาน โดย Kotler (2017) และ Kingsnorth (2022) อธิบายว่าการตลาดดิจิทัลประกอบด้วยการตลาดเชิงเนื้อหา การสร้างเว็บไซต์ การใช้สื่อสังคมออนไลน์ การตลาดผ่านอีเมล และการปรับแต่งการค้นหา (SEO) ที่ช่วยให้ธุรกิจสามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้อย่างตรงจุด สร้างความสัมพันธ์ระยะยาว และสามารถปรับกลยุทธ์ได้อย่างทันที่

สำหรับภาคการเกษตรของไทยโดยเฉพาะจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ซึ่งมีสินค้าสำคัญ ได้แก่ สับปะรดโรงงาน มะพร้าวผลแก่ ทุเรียนป่าละอู และมะพร้าวทึบสะเก การนำกลยุทธ์การตลาดดิจิทัลมาประยุกต์ใช้จึงมีความสำคัญต่อการเพิ่มมูลค่าและขยายตลาดของผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรทั้งในระดับประเทศและสากล เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขัน และ

สร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจของเกษตรกรในระยะยาว (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2565; ศูนย์เทคโนโลยีเกษตรและนวัตกรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, 2566)

กลยุทธ์การตลาด (Marketing Strategies)

การตลาดถือว่ามี การเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ ความต้องการของผู้บริโภคที่เปลี่ยนไปอย่างต่อเนื่อง การเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และสภาพเศรษฐกิจที่มีผลต่อการปรับตัวของตลาดเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในกลุ่มเป้าหมาย เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภคในปัจจุบัน ดังนั้นผู้ประกอบการควรทราบถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภคในยุคใหม่ โดยต้องมีการวางแผนและปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การตลาดอย่างเหมาะสม โดยมีผู้ให้คำจำกัดความคำว่า กลยุทธ์ทางการตลาด ไว้ดังนี้

คอตเลอร์ และอาร์มสตรองค์ (Kotler and Armstrong, 2017) กล่าวว่า กลยุทธ์ทางการตลาด หมายถึง กระบวนการวางแผนที่ประกอบด้วย การวิเคราะห์ตลาด การวางแผนผลิตภัณฑ์ การกำหนดราคาการกระจายสินค้า และการส่งเสริมการขาย เพื่อให้สามารถสร้างและรักษาลูกค้าได้อย่างยั่งยืน

คอตเลอร์ และ แคลเลอร์ (Kotler and Keller, 2016) กล่าวว่า กลยุทธ์ทางการตลาด หมายถึง แผนงานที่องค์กรใช้ในการบรรลุเป้าหมายทางการตลาดเฉพาะผ่านกระบวนการต่างๆ ได้แก่ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางการตลาด การแบ่งส่วนตลาด การเลือกตลาดเป้าหมาย การกำหนดตำแหน่งทางการตลาด การบริหารจัดการความสัมพันธ์กับลูกค้า และการวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาดโดยการใช้ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) ซึ่งประกอบด้วย 4Ps (Product, Price, Place, Promotion)

คอตเลอร์ (Kotler, 2003) กล่าวว่า กลยุทธ์การตลาด หมายถึง กระบวนการวางแผนและการดำเนินการที่สำคัญเพื่อให้บริษัทสามารถบรรลุเป้าหมายทางการตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน โดยเน้นที่การสร้างคุณค่าให้กับลูกค้าและการสร้างความสัมพันธ์ระยะยาว โดยเน้นย้ำถึงความสำคัญของการวิเคราะห์ตลาด, การเข้าใจพฤติกรรมผู้บริโภค การแบ่งส่วนตลาด การกำหนดตลาดเป้าหมายและการกำหนดตำแหน่งทางการตลาด เพื่อพัฒนากลยุทธ์การตลาดที่สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร นอกจากนี้เขายังกล่าวถึงการผสมผสานกลยุทธ์ที่ใช้ในการจัดการองค์ประกอบต่างๆ ของส่วนประสม

การตลาด หรือที่เรียกว่า 4Ps ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) สถานที่ (Place) และการส่งเสริมการตลาด (Promotion)

แมคคาที (McCarthy, 1995) กล่าวว่า กลยุทธ์การตลาด หมายถึง วิธีการใช้ส่วนผสมทางการตลาดให้เหมาะสมกับตลาดเป้าหมายจากความหมายนี้เป็นการใช้ส่วนผสม 4 ประการคือ ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่ายและการส่งเสริมการตลาด เพื่อสนองความต้องการของตลาดเป้าหมายนั้นคือลูกค้าที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า กลยุทธ์การตลาด หมายถึง การกำหนดวิธีการใช้เครื่องมือทางการตลาดใน การวิเคราะห์สถานการณ์ทางการตลาด เพื่อสนองตอบความต้องการของตลาดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้โดยการใช้ ส่วนผสมทางการตลาด (Marketing Mix) ซึ่งประกอบด้วย 4Ps ได้แก่ 1) กลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์ (Product Strategy) 2) กลยุทธ์ด้านกำหนดราคา (Price Strategy) 3) กลยุทธ์ด้านการจัดจำหน่าย (Place Strategy) และ 4) กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาด (Promotion Strategy) เพื่อเป็นแผนการหรือแนวทางของธุรกิจนำมาใช้เพื่อบรรลุเป้าหมายทางการตลาดที่กำหนดไว้ โดยมุ่งเน้นไปที่การตอบสนองความต้องการของลูกค้าและสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน

การกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด

กลยุทธ์ทางการตลาดที่มีอิทธิพลในการสร้างความต้องการซื้อผลิตภัณฑ์โดยทั่วไปนิยมแบ่งเป็น 1) ผลิตภัณฑ์ (Product Strategy) 2) การกำหนดราคา (Price Strategy) 3) การจัดจำหน่าย (Place Strategy) และ 4) การส่งเสริมการตลาด (Promotion Strategy) ซึ่งประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2561)

1. กลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์ (Product Strategy)

กลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์ หมายถึง สิ่งที่เสนอขายโดยธุรกิจเพื่อตอบสนองความจำเป็นหรือความต้องการของลูกค้าให้เกิดความพึงพอใจ ประกอบด้วย สิ่งที่สามารถได้และสัมผัสไม่ได้ เช่น บรรจุภัณฑ์ สี ราคา คุณภาพ ตราสินค้าบริการ และชื่อเสียงผู้ขายผลิตภัณฑ์ อาจจะเป็นสินค้าบริการ สถานที่บุคคลหรือความคิด (Etzel, Walken and Staton, 1997) ผลิตภัณฑ์ที่เสนอขายอาจจะมีตัวตนหรือไม่มีตัวตนก็ได้ ผลิตภัณฑ์จึงประกอบด้วยสินค้า บริการ ความคิด สถานที่ องค์กร หรือบุคคล การกำหนดกลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์ต้องคำนึงถึงปัจจัยต่อไปนี้

1.1 ความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ (Product Differentiation) หรือความแตกต่างทางการแข่งขัน (Competitive Differentiation) ได้แก่ การรับรองมาตรฐานอินทรีย์เพื่อสร้างความเชื่อมั่น (Organic / HACCP / Halal) เช่น วิสาหกิจชุมชนมะพร้าวเกษตรอินทรีย์ (Organic Coconut Community Enterprise) ในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยปี 2567 ประเทศไทยมีการส่งออกมะพร้าวโดยมีมูลค่าการส่งออก 26,929,616 ล้านบาท (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2567)

1.2 องค์ประกอบหรือคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ (Product Component) ประกอบด้วย 1. ผลิตภัณฑ์หลัก (Core Product) หมายถึง ผลประโยชน์สำคัญที่ผู้บริโภคจะได้รับจากผลิตภัณฑ์นั้น เช่น เครื่องสำอางจะให้ความสวยงามแก่ผู้ใช้ 2. รูปร่างผลิตภัณฑ์ (Formal Product) หมายถึง ส่วนที่เป็นรูปร่างผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วยคุณภาพ ลักษณะ รูปแบบตรา และการบรรจุหีบห่อ และ 3. ประโยชน์เพิ่มของผลิตภัณฑ์ (Augmented Products) หมายถึง ประโยชน์ที่ผู้ซื้อจะได้รับนอกเหนือจากผลิตภัณฑ์หลัก และรูปร่างผลิตภัณฑ์ ซึ่งได้แก่บริการต่างๆเช่นบริการติดตั้งบริการขนส่ง เป็นต้น

1.3 การกำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์ (Product Positioning) เป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์ของบริษัทเพื่อแสดงตำแหน่งที่แตกต่าง และมีคุณค่าในจิตใจของลูกค้าเป้าหมาย เช่น สับปะรดปัตตาเวีย ประจวบคีรีขันธ์ โดยการกำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์ “สับปะรดคุณภาพดีที่สุดของประเทศไทย รสชาติหวานกรอบไม่ระคายคอ” จุดเด่น คือ ได้รับการรับรองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) และภาพลักษณ์เป็นผลไม้พรีเมียมจากแหล่งผลิตเฉพาะถิ่น เหมาะเป็นของฝากหรือส่งออก

1.4 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Product Development) เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีลักษณะใหม่และปรับปรุงให้ดีขึ้น (New and Improved) ซึ่งต้องคำนึงถึงความสามารถในการตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ดียิ่งขึ้น

1.5 กลยุทธ์เกี่ยวกับส่วนประสมผลิตภัณฑ์ (Product Mix) และสายผลิตภัณฑ์ (Product Line) ส่วนประสมผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วย 1) ความหลากหลายของสินค้า สามารถอธิบายในรูปของความกว้าง ความยาวและความลึกของสินค้า และ 2) การทำให้ส่วนประสมผลิตภัณฑ์ได้รับกำไรสูงสุด กลยุทธ์ส่วนผสมผลิตภัณฑ์ที่ดีที่สุด สำหรับธุรกิจที่มีการเติบโตเต็มที่มีการขยายความหลากหลายของสินค้าก็สามารถทำได้จากการเลิกขายผลิตภัณฑ์บางชนิดเมื่อธุรกิจอยู่ในช่วงเวลาที่ลำบากและมองหาโอกาสในการทำกำไรในระยะสั้น กลยุทธ์ที่ใช้คือการปรับส่วนผสมผลิตภัณฑ์ทำให้ประสิทธิภาพในการถนอมสินค้าที่มีการขายต่ำออกไปทำให้

ต้นทุนและกำไรเพิ่มขึ้น สำหรับกลยุทธ์อื่นที่ทำให้ส่วนผสมผลิตภัณฑ์ได้รับกำไรสูงสุด คือ การขายสินค้ารายการที่ให้กำไรมากที่สุดภายในแต่ละสายผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ยังมีกลยุทธ์สายผลิตภัณฑ์อื่นที่ใช้ คือ การมุ่งเน้นความสนใจเฉพาะผลิตภัณฑ์ที่มีจำนวนยอดขายสูงสุด หรือเน้นเฉพาะรายการที่สามารถผลิตได้โดยการใช้ความชำนาญและอุปกรณ์การผลิตที่ง่ายที่สุด

2. กลยุทธ์ด้านกำหนดราคา (Price Strategy)

กลยุทธ์ด้านกำหนดราคา หมายถึง สิ่งที่กำหนดมูลค่าในการแลกเปลี่ยนสินค้าหรือบริการในรูปเงินตรา เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิธีการกำหนดราคานโยบาย ผู้บริโภคจะเปรียบเทียบระหว่างคุณค่า (Value) ของผลิตภัณฑ์กับราคา (Price) ถ้าคุณค่าสูงกว่าราคา ผู้บริโภคจะตัดสินใจซื้อ ดังนั้น ผู้กำหนดกลยุทธ์ด้านราคาจะต้องคำนึงถึง องค์ประกอบ ได้แก่ 1) คุณค่าที่รับรู้ (Perceived Value) 2) ต้นทุนสินค้าและค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้อง 3) การแข่งขัน และ 4) ด้านอื่นๆ การกำหนดราคาสินค้า มี 6 รูปแบบคือ

1. การตั้งราคาแบบบวกกำไรส่วนเพิ่ม (Markup Pricing) เป็นวิธีการตั้งราคาที่ง่ายที่สุดและนิยมใช้มากที่สุด หมายถึง การบวกเพิ่มเงินจำนวนหนึ่งเข้าไปยังต้นทุนของสินค้า เพื่อให้ได้ราคาขาย ส่วนที่บวกเพิ่มนี้ จะต้องครอบคลุมค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานอื่นๆ และยังมีเหลือเป็นกำไรให้กับบริษัท ซึ่งกลยุทธ์นี้นิยมใช้กันมากในบริษัทค้าปลีกและค้าส่ง

2. การตั้งราคาด้วยจุดคุ้มทุน (Break-Even Pricing) เป็นวิธีการตั้งราคา que แสดงให้เห็นว่าธุรกิจต้องขายสินค้าเป็นจำนวนเท่าใดระดับราคา que เลือกไว้แล้วคุ้มกับเงินลงทุนในสินค้า

3. การตั้งราคาโดยให้ได้รับผลตอบแทนตามเป้าหมาย (Target Return Pricing) เป็นการตั้งราคาเพื่อให้บรรลุซึ่งอัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุนที่กำหนด (Rate of Return on investment-ROI) เป็นวิธีที่นิยมใช้กันมากสำหรับธุรกิจขนาดใหญ่ โดยมีความคิดเพื่อสร้างกำไรส่วนเกินที่มากพอที่จะทำให้ได้รับ ROI ที่เพียงพอ ขั้นตอนสำคัญของวิธีการนี้ คือการประมาณความต้องการและการใช้กำลังการผลิตอย่างคุ้มค่าที่สุด โดยสรุปตารางเปรียบเทียบกลยุทธ์การตั้งราคา (Pricing Strategies) ดังตารางที่ 1 ดังนี้

กลยุทธ์การตั้งราคา	ข้อดี	ข้อจำกัด	ตัวอย่าง	แหล่งอ้างอิง
การตั้งราคาโดยอิงต้นทุน (Cost-Based Pricing)	คำนวณง่าย ปลอดภัยต่อการขาดทุน	ไม่คำนึงถึงการตลาดหรือความต้องการของลูกค้า	เกษตรกรขายมะพร้าวในราคาต้นทุน 25 บาท บวกกำไร 20% ดังนั้นราคาขายคือ 30 บาท	Kotler & Keller (2022)
การตั้งราคาให้ได้ผลตอบแทนตามเป้าหมาย (Target Return Pricing)	เหมาะกับธุรกิจที่มีข้อมูลการลงทุนชัดเจน	ต้องคาดการณ์ยอดขายและต้นทุนแม่นยำ	ผู้แปรรูปน้ำมันมะพร้าวตั้งราคาขายเพื่อให้ได้ ROI 15% ต่อปี	Kotler & Keller (2022); Nagle & Müller (2018)
การตั้งราคาตามมูลค่าที่ลูกค้ารับรู้ (Value-Based Pricing)	ได้กำไรสูงขึ้นหากลูกค้ารับรู้คุณค่าสูง	ต้องมีการตลาดและสื่อสารคุณค่าอย่างมีประสิทธิภาพ	น้ำมันมะพร้าวออร์แกนิก “ทับสะแกพรีเมียม” ตั้งราคาสูงกว่าทั่วไป	Kotler & Keller (2022); Monroe (2020)
การตั้งราคาตามการแข่งขัน (Competition-Based Pricing)	เข้าใจตลาดและไม่ตั้งราคาสูงหรือต่ำเกินไป	ขาดความแตกต่างของสินค้า	ผู้ค้าตลาดตั้งราคามะพร้าวใกล้เคียงกับตลาดข้างเคียง	Nagle & Müller (2018)
การตั้งราคาเจาะตลาด (Penetration Pricing)	ดึงดูดลูกค้าใหม่ได้มากในช่วงแรก	ได้กำไรน้อยในระยะต้น	เปิดขาย “น้ำมันมะพร้าวพร้อมดื่ม” ราคาพิเศษช่วงเปิดตัว	Kotler & Armstrong (2020)
การตั้งราคาพรีเมียม (Premium Pricing)	สร้างความภักดีต่อแบรนด์	ต้องรักษาคุณภาพให้สมราคา	มะพร้าว น้ำหอม GI ทับสะแกตั้งราคาสูงกว่าทั่วไป	Kotler & Keller (2022)
การตั้งราคาตามฤดูกาล (Seasonal Pricing)	กระจายรายได้ตลอดปี	ควบคุมสต็อกและต้นทุนยาก	ราคามะพร้าวสูงขึ้นช่วงฤดูท่องเที่ยว	Stanton et al. (2019)
การตั้งราคาตามกลุ่มลูกค้า (Segmented Pricing)	เข้าถึงลูกค้าได้หลากหลาย	ต้องสื่อสารให้เหมาะสมไม่ให้เกิดความไม่พอใจ	ราคาหน้าไร่ถูกกว่าราคาขายในร้านค้าพรีเมียม	Kotler & Armstrong (2020)

4. การตั้งราคาจากต้นทุนแปรผัน (Variable-Cost Pricing) เป็นการตั้งราคาที่มีพื้นฐานความคิดที่ว่า การตั้งราคาเพื่อให้ครอบคลุมต้นทุนรวม เป็นสิ่งที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงเสมอไปหรือจำเป็นสำหรับการดำเนินงานของธุรกิจในระยะสั้น ดังนั้นแทนที่จะใช้ต้นทุนรวมเป็นราคาต่ำสุดที่จะตั้งราคา การตั้งราคาจากต้นทุนแปรผันก็เป็นสิ่งหนึ่งชี้ให้เห็นว่าต้นทุนแปรผันจะเป็นราคาขั้นต่ำที่ธุรกิจสามารถเสนอขายได้ การตั้งราคาจากต้นทุนแปรผันเป็นเรื่องธรรมดาในธุรกิจที่ต้นทุนคงที่ เป็นต้นทุนที่เป็นสัดส่วนจำนวนมาก ต้นทุนรวมต่อหน่วย เช่น บริษัทรถไฟ สายการบิน ซึ่งมีการใช้การตั้งราคาจากต้นทุนแปรผันเพื่อเพิ่มยอดขายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. การตั้งราคาในช่วงฤดูกาลขายสูงสุด (Peak-Load Pricing) เป็นการตั้งราคาที่ต้องการลดความต้องการในสินค้า วิธีนี้จะเกิดขึ้นเมื่อธุรกิจมีจำนวนสินค้าและบริการจำกัดที่จะสนองความต้องการของลูกค้า และเมื่อความต้องการของลูกค้ามีแนวโน้มที่จะแตกต่างกันไม่แน่นอนตลอดเวลา

6. การตั้งราคาสำหรับผลิตภัณฑ์ใหม่ (New - Product Pricing) ประกอบด้วย การตั้งราคาโดยการสร้างคุณค่าในการใช้ให้กับผลิตภัณฑ์ การตั้งราคาสูงเป็นการตั้งราคาสินค้าใหม่ไว้

สูงในครั้งแรกที่นำสินค้าเข้าสู่ตลาดแล้วค่อยลดราคาลงเรื่อยๆ ในตอนหลัง และการตั้งราคาต่ำแบบเจาะตลาด คือ การตั้งราคาสินค้าให้ต่ำกว่าต้นทุนในปัจจุบันเพื่อจะเปิดตลาดเข้าสู่ตลาดอย่างรวดเร็ว

3. กลยุทธ์ด้านการจัดจำหน่าย (Place Strategy)

กลยุทธ์ด้านการจัดจำหน่าย หมายถึง กระบวนการที่ผู้ผลิตจะเคลื่อนย้ายผลิตภัณฑ์จากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภคหรือผู้ใช้ ซึ่งอาจจะมีหลายขั้นตอนและอาศัยความร่วมมือจากหลายบริษัท (Bow, Houston and Thill, 1995) หรือ หมายถึงกิจกรรมในการนำผลิตภัณฑ์ที่กำหนดไว้ออกสู่ตลาดเป้าหมายเพื่อเคลื่อนย้ายผลิตภัณฑ์จากผู้ผลิตหรือผู้จัดจำหน่ายไปยังตลาด การจัดจำหน่ายนี้ไม่ได้พิจารณาสถานที่จำหน่ายเพียงอย่างเดียว แต่จะพิจารณาว่าจำหน่ายอย่างไร และการเคลื่อนย้ายสินค้าอย่างไร ดังนั้น ในการทำผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาดเป้าหมายจะประกอบไปด้วย 2 ส่วนดังนี้

1. ช่องทางการจัดจำหน่าย (Channel of distribution หรือ Distribution channel หรือ Marketing channel) หมายถึง กลุ่มของบุคคลหรือธุรกิจที่มีความเกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายกรรมสิทธิ์ในผลิตภัณฑ์หรือเป็นการเคลื่อนย้ายผลิตภัณฑ์ไปยังผู้บริโภคหรือผู้ใช้ทางธุรกิจ (Etzel, Walker and Stanton, 1997) หรือหมายถึงเส้นทางที่ผลิตภัณฑ์ และกรรมสิทธิ์ที่ผลิตภัณฑ์ (Product) ถูกเปลี่ยนมือไปยังตลาดผู้ผลิตคนกลาง (Middleman) ผู้บริโภค (Consumer) ผู้ใช้ทางอุตสาหกรรม (Industrial user) ในระบบช่องทางการจัดจำหน่ายประกอบด้วยผู้ผลิตคนกลาง ผู้บริโภคหรือผู้ใช้ทางอุตสาหกรรม ซึ่งอาจจะใช้ช่องทางตรง (Direct channel) จากผู้ผลิต (Product) ไปยังผู้บริโภค (Consumer) หรือผู้ใช้ทางอุตสาหกรรม (Industrial user) และใช้ทางอ้อม (Indirect Channel) จำกัดผู้ผลิต (Producer) ผ่านคนกลาง (Middleman) ไปยังผู้บริโภค (Consumer) หรือผู้ใช้ทางอุตสาหกรรม (Industrial user)

2. การกระจายสินค้า (Physical Distribution หรือ Logistics) หมายถึง กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายและจัดเก็บผลิตภัณฑ์ตั้งแต่จุดเริ่มต้นจนถึงจุดสิ้นสุด ซึ่งรวมถึง การขนส่ง การจัดเก็บ การบริหารสินค้าคงคลัง และการควบคุมการไหลของข้อมูล การกระจายสินค้านี้ต้องมีการวางแผนและการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้ผลิตภัณฑ์ไปถึงลูกค้าในเวลาที่เหมาะสมและมีต้นทุนที่เหมาะสม โดยครอบคลุมหลายกิจกรรม เช่น การขนส่ง

(Transportation) การจัดเก็บสินค้า (Warehousing) การบริหารสินค้าคงคลัง (Inventory Management) และการจัดการคำสั่งซื้อ (Order Processing)

โดยปี 2024 ตลาดอีคอมเมิร์ซของประเทศไทยมีมูลค่าประมาณ 1.1 ล้านล้านบาท เติบโตจากปีก่อนราว 14% (The Nation Thailand, 2024) อีกทั้งสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล (2567) ได้ระบุข้อมูลสำคัญของกลยุทธ์การจัดจำหน่ายในแต่ละแพลตฟอร์มมีความเหมาะสมแตกต่างกันตามลักษณะสินค้า โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. Shopee และ Lazada เหมาะกับสินค้าเกษตรแปรรูป เช่น ข้าวสาร ผลไม้อบแห้ง น้ำผึ้ง หรือผลิตภัณฑ์แปรรูปพร้อมบริโภค เนื่องจากมีระบบโลจิสติกส์และการชำระเงินที่ครบวงจร

2. Facebook Marketplace เหมาะกับสินค้าสด เช่น ผัก ผลไม้ หรือสินค้าท้องถิ่น เน้นตลาดใกล้บ้าน และกลุ่มผู้บริโภคในพื้นที่

3. ช่องทางส่งออกโดยตรง (B2B / B2C Export) เหมาะกับสินค้าที่มีมาตรฐานสูงและผ่านการรับรอง เช่น กาแฟออร์แกนิก ข้าวอินทรีย์ และผลไม้แปรรูป เนื่องจากตอบโจทย์ตลาดต่างประเทศที่ให้ความสำคัญด้านคุณภาพและความยั่งยืน

4. กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาด (Promotion Strategy)

การส่งเสริมการตลาด (Promotion) หมายถึง กระบวนการสื่อสารระหว่างผู้ขายและผู้ซื้อเพื่อสร้างความเชื่อถือและทัศนคติที่ดีต่อผลิตภัณฑ์ แจกข้าวสาร จูงใจให้เกิดความต้องการ และเตือนความทรงจำในผลิตภัณฑ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งผลต่อความรู้สึก ความน่าเชื่อถือ หรือพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภค (Etzel, Walker and Stanton, 1997) โดยเครื่องมือการจัดการส่วนผสมส่งเสริมการตลาด (Promotion Mix) ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ (ธวัชชัย ประเสริฐสม, 2565)

1. การโฆษณา (Advertising) เป็นกิจกรรมในการเสนอข่าวสารเกี่ยวกับองค์การหรือผลิตภัณฑ์บริการหรือความคิดที่ต้องมีการจ่ายเงินโดยผู้อุปถัมภ์รายการ (Belch and Belch, 2001) โดยกลยุทธ์การโฆษณา ประกอบด้วย 1) กลยุทธ์การสร้างสรรคงานโฆษณา (Creative Strategy) และยุทธวิธีการโฆษณา (Advertising tactics) เป็นส่วนหนึ่งของส่วนผสมการส่งเสริมการตลาด โดยเป็นการออกแบบงานโฆษณาให้มีความน่าสนใจดึงดูดผู้บริโภค และ 2) กลยุทธ์สื่อ (Media Strategy) การพิจารณาความเหมาะสมตามลักษณะของสื่อแต่ละประเภท เป้าหมายคือการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายให้มากที่สุด

2. การขายโดยใช้พนักงานขาย (Personal Selling) เป็นการสื่อสารระหว่างบุคคลกับบุคคลเพื่อพยายามจูงใจผู้ซื้อที่เป็นกลุ่มเป้าหมายให้ซื้อผลิตภัณฑ์หรือบริการหรือมีปฏิกิริยาต่อความคิด (Belch and Belch, 2001) หรือเป็นการเสนอขายโดยหน่วยงานขายเพื่อให้เกิดการขายและสร้างความสัมพันธ์อันดีกับลูกค้า (Kotler and Armstrong, 2003) ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับ 1) กลยุทธ์การขายโดยใช้พนักงาน (Personal selling strategy) และ 2) การบริหารงานขาย (Selling Force Management)

3. การส่งเสริมการขาย (Sales Promotion) กล่าวว่า การส่งเสริมการขายเป็นกิจกรรมที่กระตุ้นเร่งรัดให้เกิดการซื้อเร็วขึ้น การกระตุ้นเพื่อให้ตัวแทนจำนวนขายผลิตภัณฑ์ได้มากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันทำให้ผู้บริโภคเกิดการตัดสินใจเร็วขึ้น การส่งเสริมการขายประกอบด้วย การแสดงสินค้า การวางสินค้าเพื่อเสนอขาย และการจัดนิทรรศการแสดงต่างๆ การให้ส่วนลดสินค้า การแลกซื้อสินค้า ตัวอย่างสินค้า การแถมสินค้าฟรี การชิงโชคแข่งขัน เป็นต้น

4. การให้ข่าวและการประชาสัมพันธ์ (Publicity and Public Relation) รูปแบบการเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการแบบไม่ใช้บุคคล มีลักษณะเป็นการให้ข่าวสารผ่านสื่อมวลชน เพื่อชักชวนกลุ่มสาธารณะให้เกิดความคิดเห็นหรือทัศนคติที่ติดต่อกับการ ซึ่งการให้ข่าวเป็นส่วนหนึ่งของการประชาสัมพันธ์ การประชาสัมพันธ์และการให้ข่าวมีลักษณะสำคัญประกอบด้วย 1) ความน่าเชื่อถือ (High Credibility) 2) ความสามารถในการเจาะเข้าถึงกลุ่มลูกค้า (Ability to catch buyers off guard) และ 3) สร้างเป็นเรื่องราว (Dramatization)

5. การตลาดทางตรง (Direct Marketing) เป็นการโฆษณาเพื่อให้เกิดการตอบสนองโดยตรง (Direct Response Advertising) และการตลาดเชื่อมตรงหรือการโฆษณาเชื่อมตรง (Online Advertising) มีความหมายต่างกัน การตลาดทางตรง เป็นการติดต่อสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้เกิดการตอบสนองโดยตรง ทำให้เกิดการตอบสนองในทันที ทั้งนี้ต้องอาศัยฐานข้อมูลลูกค้าและการใช้สื่อต่างๆ เพื่อสื่อสารโดยตรงกับลูกค้า เช่น ใช้สื่อโฆษณาและแคตตาล็อก ในส่วนของการโฆษณาเพื่อให้เกิดการตอบสนองโดยตรง เป็นข่าวสารการโฆษณา ซึ่งถามผู้อ่านผู้รับฟังหรือผู้ชมให้เกิดการตอบสนองกลับโดยตรงไปยังผู้ส่งข่าวสาร และการตลาดเชื่อมตรงหรือการโฆษณาเชื่อมตรง เป็นการโฆษณาผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์หรือ internet เพื่อสื่อสารส่งเสริมและขายผลิตภัณฑ์หรือบริการโดยมุ่งหวังกำไร ประกอบด้วย การ

ขายทางโทรศัพท์ การขายโดยใช้จดหมายตรง การขายโดยใช้แคตตาล็อก และการขายทางโทรศัพท์วิทยุหรือหนังสือพิมพ์ (Arens, 2002)

เมื่อวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบระหว่างสื่อดั้งเดิมและสื่อดิจิทัลกับผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร พบว่า 1) ด้านรูปแบบการสื่อสาร สื่อดั้งเดิมจะเป็นการโฆษณาในสื่อสิ่งพิมพ์ ที่วิทยุ การขายโดยพนักงานขาย การส่งเสริมการขาย การประชาสัมพันธ์ การตลาดทางตรง ในขณะที่สื่อดิจิทัล จะอยู่ในรูปแบบของเว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย อีเมล แอปพลิเคชันมือถือ แคมเปญออนไลน์ 2) ด้านการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย สื่อดั้งเดิมจะจำกัดตามพื้นที่และช่วงเวลา เข้าถึงเฉพาะผู้บริโภคในพื้นที่ ในขณะที่สื่อดิจิทัลจะเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้กว้างและหลายกลุ่มทั้งในประเทศและต่างประเทศ 3) ด้านต้นทุน สื่อดั้งเดิมจะมีต้นทุนสูงจากค่าผลิตโฆษณา ค่าแรงพนักงานขาย ค่าใช้จ่ายกิจกรรมส่งเสริมการขาย ในขณะที่สื่อดิจิทัล จะต่ำกว่า จากการผลิตเนื้อหาออนไลน์ง่ายและรวดเร็ว ใช้งบประมาณน้อยกว่า 4) ด้านความสามารถในการโต้ตอบ สื่อดั้งเดิม จะจำกัดซึ่งการสื่อสารเป็นทางเดียว ผู้บริโภคตอบสนองช้า ในขณะที่สื่อดิจิทัลจะมีความสามารถในการโต้ตอบสูง ผู้บริโภคสามารถแสดงความคิดเห็น โต้ตอบ และแชร์ข้อมูลได้ทันที และ 5) ด้านความน่าเชื่อถือ สื่อดั้งเดิมจะมีความน่าเชื่อถือสูง การโฆษณาและประชาสัมพันธ์แบบเป็นทางการ มีความน่าเชื่อถือในสายตาผู้บริโภค ในขณะที่สื่อดิจิทัล จะขึ้นอยู่กับความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลและความถูกต้องของเนื้อหา (Thailand's Agribusiness Branding Strategies in Digital Era, 2025) โดยในปัจจุบันมีแคมเปญการตลาดดิจิทัลจริงที่เกี่ยวข้องกับสินค้าของ OTOP (One Tambon One Product) ซึ่งใช้แพลตฟอร์มอย่าง TikTok Shop คือแคมเปญช้อปปิ้งได้ทุกถิ่น ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่าง TikTok Shop และกรมการพัฒนาชุมชน ช่วยยกระดับศักยภาพผู้ประกอบการ OTOP ในการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อเพิ่มยอดขายและสร้างการรับรู้ผ่านคอนเทนต์และการไลฟ์สด (TikTok Shop Thailand, 2023)

สรุปได้ว่า การกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด เป็นการกำหนดเป้าหมายที่ตั้งไว้ให้มีความที่ชัดเจน สร้างภาพลักษณ์ที่ดี สร้างความเชื่อมั่นให้กับลูกค้า จึงทำให้มีอิทธิพลในการสร้างความต้องการซื้อผลิตภัณฑ์ โดยสามารถกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด ดังนี้ คือ 1) ผลิตภัณฑ์ (Product) สิ่งที่เสนอขายเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า ซึ่งอาจเป็นสิ่งมีตัวตนหรือไม่มีตัวตน 2) ราคา (Price) ราคาหรือจำนวนเงินที่กำหนดขึ้นเพื่อให้ลูกค้าสามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์หรือบริการได้ 3) การจัดจำหน่าย (Place) กิจกรรมที่ใช้ในการส่งมอบผลิตภัณฑ์หรือบริการไปยังลูกค้า ด้วยความสะดวกสบาย และ 4) การส่งเสริมตลาด (Promotion) เครื่องมือในการ

สื่อสารข้อมูลเพื่อให้ผู้บริโภคทราบเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือบริการ ซึ่งความสำคัญของการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดจึงเป็นการวางแผนและการดำเนินกิจกรรมตลาดในปัจจุบันและอนาคต

การตลาดดิจิทัล (Digital Marketing)

การใช้ช่องทางการตลาดดิจิทัลเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สามารถช่วยเพิ่มโอกาสและลดต้นทุนในการผลิตและการตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลดีต่อธุรกิจหลายด้าน

- 1) เพิ่มโอกาสในตลาดใหม่ เป็นการใช้ช่องทางดิจิทัลช่วยให้ธุรกิจสามารถเข้าถึงตลาดใหม่ได้โดยทันที โดยไม่จำเป็นต้องมีการลงทุนในโครงสร้างใหญ่ ทำให้ธุรกิจขนาดเล็กหรือระดับเริ่มต้นสามารถเข้าร่วมแข่งขันในตลาดใหม่ได้โดยทันที
- 2) ลดต้นทุนการตลาด เป็นการใช้ช่องทางการตลาดดิจิทัลช่วยลดต้นทุนที่เกี่ยวกับการโฆษณาและการสื่อสารกับลูกค้า ไม่ว่าจะเป็นการโฆษณาทางโซเชียลมีเดีย การทำ SEO หรือการตลาดผ่านอีเมล ทั้งนี้ยังสามารถวัดผลและปรับปรุงกิจกรรมตลาดได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ
- 3) ขยายฐานลูกค้าได้ง่ายขึ้น ด้วยการใช้ช่องทางการตลาดออนไลน์ เช่น เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย แพลตฟอร์มออนไลน์อื่น ๆ ธุรกิจสามารถเชื่อมต่อและเพิ่มฐานลูกค้าได้ง่ายขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องมีจุดขายที่ต้องการใช้สิทธิ์ ทำให้เข้าถึงลูกค้าได้ทั่วโลก

เครื่องมือการตลาดดิจิทัลเป็นช่องทางสื่อสารที่ใช้ในการนำเสนอสินค้าและบริการผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งมีคุณสมบัติที่ช่วยเพิ่มโอกาสและลดต้นทุนในการผลิต และเป็นการเปิดโอกาสให้กับธุรกิจขนาดเล็กให้เป็นที่รู้จักและขยายฐานลูกค้าได้ดีขึ้น การเลือกใช้ช่องทางดิจิทัลที่เหมาะสมเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ธุรกิจเติบโตอย่างยั่งยืนในยุคปัจจุบัน ปัจจุบันมีหลายช่องทางดิจิทัลที่ได้รับความนิยม เช่น เว็บไซต์ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (Email) บล็อก บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network Service) โปรแกรมการสืบค้นข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต (Search) และวิดีโอออนไลน์ (Online Video) เป็นต้น โดยสรุปได้ดังนี้

1. เว็บไซต์ (Website) เป็นแพลตฟอร์มที่ศูนย์รวมและกระจายข้อมูลให้แก่ผู้ใช้ได้โดยมีความสามารถในการเปลี่ยนแปลงและค้นหาข้อมูลที่ต้องการได้อย่างรวดเร็ว โดยมีการโต้ตอบ (Interactivity) การแบ่งปัน (User-generated content) การความช่วยเหลือและการสนับสนุน (User support) การปรับปรุงและการพัฒนา (Continuous improvement) และการปรับตัวต่อการใช้งานบนอุปกรณ์พกพา (Mobile responsiveness)

2. จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (Email) มีประสิทธิภาพ ประหยัด และรวดเร็ว สามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้อย่างกว้างขวาง ทำให้จดหมายอิเล็กทรอนิกส์เป็นสื่อที่เหมาะสมสำหรับการทำการตลาดทางตรง การทำการตลาดด้วยจดหมายอิเล็กทรอนิกส์นั้นไม่ใช่แค่การส่งโฆษณาไปยังกลุ่มเป้าหมายเท่านั้น แต่นักการตลาดยังสามารถใช้จดหมายอิเล็กทรอนิกส์เพื่อสื่อสารทางการตลาดในหลายด้าน ข้อดี คือ การสื่อสารโดยตรงกับลูกค้าตรงตามกลุ่มเป้าหมาย ตอบสนองได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม การตลาดผ่านจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ก็มีข้อเสียที่เห็นได้ชัด เพราะลูกค้าอาจยกเลิกการรับข่าวสารได้เช่นกัน

3. บล็อก (Blog) มาจากคำว่า Web Log หมายถึง การบันทึกเรื่องราวส่วนตัว (Personal Journal) ลงบนเว็บไซต์ เช่น เรื่องส่วนตัว การเมือง การท่องเที่ยว กีฬา และธุรกิจ เป็นต้น จุดเด่นของบล็อก คือ การที่เจ้าของบล็อกสามารถเขียนแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมในบทความ ซึ่งสามารถโน้มน้าวความคิดของผู้อ่านได้ อีกจุดเด่นที่ชัดเจนของบล็อกคือ ความเรียบง่ายและความเป็นกันเองระหว่างผู้เขียนและผู้อ่าน ซึ่งตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างชัดเจน การอัปเดตข้อมูลในบล็อกอย่างต่อเนื่องและสร้างเนื้อหาที่น่าสนใจ ทันท่วงที โดยไม่เน้นการขายสินค้าเพียงอย่างเดียว จะช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือของแบรนด์และเจ้าของบล็อก การตลาดผ่านบล็อกจึงเป็นช่องทางที่มีประสิทธิภาพและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค

4. บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network Service) คือ การทำให้ผู้คนสามารถติดต่อสื่อสารกันได้ในหลากหลายทิศทาง ตัวอย่างเว็บไซต์ Social Network เช่น Digg.com ซึ่งเป็นเว็บไซต์ Social Bookmark ที่ได้รับความนิยม โดยประโยชน์ของเว็บไซต์นี้คือเป็นช่องทางแนะนำไฟล์หรือเว็บไซต์ที่น่าสนใจ (URLs) เพื่อให้ผู้อ่านเข้ามาให้คะแนนความน่าสนใจ ปรากฏการณ์ของเครือข่ายสังคมออนไลน์ในปัจจุบัน (Social Network Service : SNS) เน้นการสร้างชุมชนออนไลน์ที่ผู้คนสามารถติดต่อแลกเปลี่ยน และแบ่งปันความสนใจเฉพาะเรื่อง โดยอาศัยระบบพื้นฐานของเว็บไซต์ที่มีการโต้ตอบระหว่างกัน ถึงแม้จะอยู่คนละพื้นที่ก็สามารถติดต่อสื่อสารกันได้ ส่งผลให้เครือข่ายนี้เป็นที่นิยม นักการตลาดจึงนำเครือข่ายสังคมออนไลน์มาใช้เป็นเครื่องมือทางการตลาด เพื่อเพิ่มจำนวนลูกค้าและสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับแบรนด์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. โปรแกรมการสืบค้นข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต (Search) กำลังเป็นที่สนใจของนักการตลาด เพราะสามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้อย่างตรงจุดผ่านการสืบค้น ผู้บริโภคที่ใช้โปรแกรม

เหล่านี้มักแสดงความสนใจในสิ่งที่ต้องการและมีความพร้อมในการซื้อสินค้า จึงเป็นการเปิดโอกาสให้นักการตลาดรับข้อมูลลูกค้าได้อย่างสมบูรณ์

6. วิดีโอออนไลน์ (Online Video) สามารถใช้ในการตลาดได้หลายรูปแบบ เช่น การทำหนังสือโฆษณาทางโทรทัศน์ที่มีเรื่องราวสั้นและมีโฆษณาแอบแฝงตามวัตถุประสงค์ของแบรนด์ เพื่อสร้างการรับรู้ (Awareness) และทัศนคติที่ดี (Attitude) รวมถึงการสร้างโอกาสให้ผู้บริโภคเข้าร่วมกิจกรรม (Event) ทำให้ผู้บริโภคผูกพันกับแบรนด์ หรือมุ่งเน้นการขายและการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างภาพลักษณ์ (Public Relation) การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีส่งผลต่อการเข้าถึงสินค้า ทำให้คลิปวิดีโอออนไลน์สามารถขยายฐานลูกค้าให้กว้างขึ้น หลายแบรนด์จึงลงทุนในการสร้างคลิปวิดีโอ เพราะนอกจากจะสร้างความน่าสนใจของแบรนด์แล้ว ยังสามารถวัดผลตอบรับของผู้บริโภคต่อคลิปวิดีโอได้ง่ายดาย

นอกจากนี้ Kotler (2017) ได้กล่าวว่า เครื่องมือการตลาดดิจิทัล ประกอบด้วย 5 ด้าน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การค้นหา (Search Engine Marketing - SEM) การใช้เครื่องมือค้นหาเพื่อให้เว็บไซต์ของแบรนด์ปรากฏในผลการค้นหาของผู้บริโภค เพิ่มโอกาสในการเข้าถึงและดึงดูดลูกค้าใหม่ ๆ

2. การโฆษณาออนไลน์ (Online Advertising) การใช้โฆษณาผ่านสื่อต่าง ๆ บนอินเทอร์เน็ต เช่น แบนเนอร์ โฆษณาวิดีโอ และโฆษณาผ่านโซเชียลมีเดีย เพื่อเพิ่มการรับรู้และการติดตาม

3. การตลาดผ่านอีเมล (Email Marketing) การส่งอีเมลไปยังกลุ่มเป้าหมายเพื่อสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า รวมถึงการโปรโมทสินค้าและบริการ

4. การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media Marketing) การใช้แพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียเพื่อสื่อสารกับลูกค้า สร้างชุมชนออนไลน์ และส่งเสริมการมีส่วนร่วม

5. การตลาดเนื้อหา (Content Marketing) การสร้างและเผยแพร่เนื้อหาที่มีคุณค่าและน่าสนใจเพื่อดึงดูดและรักษาลูกค้า โดยเน้นการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์และสร้างความเชื่อมั่นในแบรนด์

อีกทั้ง Kingsnorth (2022) ได้กล่าวว่า กลยุทธ์การตลาดดิจิทัลประกอบด้วย 5 ด้าน คือ

1. ด้านการสร้างเนื้อหา (Content Marketing) เนื้อหาประกอบไปด้วย บทความ อินโฟกราฟิก วิดีโอ อีบุ๊ก และการโพสต์บนโซเชียลมีเดีย โดยมีเป้าหมายเพื่อดึงดูดความสนใจ สร้างการรับรู้แบรนด์ เพิ่มจำนวนผู้ติดตาม และกระตุ้นการตัดสินใจซื้อ

2. ด้านการค้นหา (Search Engine Optimization – SEO) เป็นการใช้เทคนิค การสร้าง Backlink การใช้คีย์เวิร์ด การปรับแต่งเนื้อหาให้เหมาะกับอุปกรณ์เคลื่อนที่ และการเพิ่มความเร็วในการโหลดเว็บไซต์ โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มจำนวนผู้เข้าชมเว็บไซต์ เพิ่มโอกาสในการขาย และการสร้างความน่าเชื่อถือ

3. ด้านการโฆษณาออนไลน์ (Paid Advertising) เป็นการโฆษณาผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ ได้แก่ Facebook Ads, Google Ads, Twitter Ads, YouTube Ads, Instagram Ads เป็นต้น โดยรูปแบบเพื่อโฆษณาค้นหา โฆษณาแสดงผล และโฆษณาวิดีโอ และเพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายเพื่อเพิ่มยอดขาย และกระตุ้นการรับรู้แบรนด์

4. ด้านโซเชียลมีเดีย (Social Media Marketing) เป็นการใช้โซเชียลมีเดียผ่านช่องทาง Facebook Instagram Twitter LinkedIn และYouTube ซึ่งมีรูปแบบเป็นบทความ ให้ความรู้บน Facebook การทำกิจกรรมแจกของรางวัลบน Instagram การตอบคำถามลูกค้าบน Twitter หรือการใช้ LinkedIn ในการหาลูกค้าใหม่ เป็นต้น

5. ด้านอีเมล (Email Marketing) ซึ่งมีรูปแบบในการส่งจดหมายข่าว โปรโมชัน และข้อมูลอัปเดตให้ทราบ โดยมีเป้าหมายเพื่อรักษาสถานลูกค้า กระตุ้นการซื้อซ้ำ และสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า

ปี 2024 มีการสำรวจสถิติการใช้ช่องทางการตลาดดิจิทัล (Digital Marketing) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านการสร้างเนื้อหา (Content Marketing) พบว่า ร้อยละ 82 ของบริษัทใช้การสร้างเนื้อหา (Content Marketing) เป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์หลัก (Content Marketing Institute, 2024)

2. ด้านการติดอันดับการค้นหาหน้าแรก (Search Engine Optimization – SEO) พบว่า ร้อยละ 91 ของนักการตลาดรายงานว่า SEO ส่งผลบวกต่อประสิทธิภาพเว็บไซต์ (SEOProfy, 2024) และ ร้อยละ 68 ของประสบการณ์ออนไลน์ทั้งหมดเริ่มต้นจากเครื่องมือค้นหาอันดับแรก (AdLift, 2024)

3. ด้านการโฆษณาออนไลน์ (Paid Advertising) พบว่า ร้อยละ 84 ของนักการตลาด B2B ใช้ช่องทางโฆษณาแบบชำระเงิน (Loopex Digital, 2024)

4. ด้านโซเชียลมีเดีย (Social Media Marketing) พบว่า มากกว่าร้อยละ 90 ของแบรนด์ที่ใช้โซเชียลมีเดียเป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์การตลาด (Loopex Digital, 2024)

5. ด้านอีเมล (Email Marketing) พบว่า ร้อยละ 88 ของผู้ใช้อีเมลใช้บริการทุกวัน (Shopify, 2024)

6. ด้านเว็บไซต์ (Website) พบว่า ร้อยละ 56.21 คือค่าเฉลี่ย engagement rate ของเว็บไซต์ทุกอุตสาหกรรมในเดือน กันยายน 2024 (Databox, 2024)

สรุปได้ว่า การตลาดดิจิทัล คือ การตลาดผ่านช่องทางที่หลากหลายผ่านทางอินเทอร์เน็ตเป็นการสื่อสารแบบสองทางเพื่อติดต่อสื่อสารกับผู้บริโภคและนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์แก่ผู้บริโภคคนอื่น ๆ ในโอกาสต่อไปได้ ประกอบไปด้วย คือ เครื่องมือการตลาดดิจิทัล (Digital Marketing) ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการตลาดเชิงเนื้อหา (Content Marketing) 2) ด้านเว็บไซต์ (Website) 3) ด้านการตลาดสื่อสังคม (Social Media Marketing) 4) ด้านการตลาดผ่านจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail Marketing) และ 5) ด้านการติดอันดับการค้นหาหน้าแรก (Search Engine Optimization: SEO) ดังนั้น ผู้ประกอบการควรศึกษาลักษณะการทำงานของเครื่องมือการตลาดดิจิทัลให้มีความเชี่ยวชาญและมีความเข้าใจก็จะสามารถสื่อสารการตลาดไปยังผู้บริโภคได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร (Agricultural Products)

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมที่มีชื่อเสียงระดับโลก ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา (2563 - 2565) การค้าระหว่างประเทศของไทยมีมูลค่าเฉลี่ยปีละ 17,086,503 ล้านบาท ซึ่งประกอบด้วยมูลค่าส่งออกเฉลี่ยปีละ 8,562,672 ล้านบาท และมูลค่านำเข้าเฉลี่ยปีละ 8,523,831 ล้านบาท โดยมูลค่าการค้าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง มูลค่าการค้าสินค้าเกษตรอยู่ที่ประมาณ 2,025,065 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 11.85 ของมูลค่าการค้ารวม ตลาดส่งออกสินค้าเกษตรที่สำคัญของไทย ได้แก่ จีน (มูลค่าส่งออก 341,442 ล้านบาท) ญี่ปุ่น (152,071 ล้านบาท) สหรัฐอเมริกา (151,360 ล้านบาท) และสหภาพยุโรป (84,163 ล้านบาท) โดยมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ด้วยยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ภาคเกษตรถูกกำหนดให้เป็นภาคการผลิตที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย จากผลการดำเนินงานของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์พบว่า การพัฒนาภาคเกษตรมีความท้าทายหลายด้าน ทั้งการพัฒนาศักยภาพการผลิต การรักษา

เสถียรภาพราคาสินค้า การพัฒนาคุณภาพมาตรฐาน และการยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2565) โดยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตั้งอยู่ในภาคใต้ตอนบนของประเทศไทย มีพื้นที่เกษตรกรรมรวมทั้งสิ้น 1,551,138 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 38.98 ของพื้นที่จังหวัดที่ประมาณ 3,979,762.50 ไร่ มีจำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพการเกษตร 70,395 ครัวเรือน และแรงงานภาคเกษตร 139,616 คน โดยจำแนกตามกลุ่มพืชและพื้นที่ปลูก ดังนี้

สินค้าทางการเกษตรที่สำคัญในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์แบ่งเป็น 1) สินค้าเด่น ได้แก่ สับปะรดโรงงานและมะพร้าวผลแก่ 2) สินค้าที่ได้รับการรับรองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ได้แก่ ทูเรียนป่าละอูและมะพร้าวทับสะแก โดยศูนย์เทคโนโลยีเกษตรและนวัตกรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า

1. พื้นที่การเพาะปลูกส่วนใหญ่ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นการปลูกพืชเชิงเดี่ยวมาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน ปัญหาของการเกษตรหรือการปลูกพืชเชิงเดี่ยวคือ แมลงศัตรูหรือโรคพืชสามารถทำลายทั้งแปลงได้อย่างรวดเร็ว ในฤดูเก็บเกี่ยวมีผลผลิตออกสู่ตลาดมากทำให้ประสบปัญหาราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ หากขายได้ช้าผลผลิตอาจเน่าเสีย ทำให้เกษตรกรต้องยอมขายในราคาที่ถูกกว่าที่ควรจะเป็น

2. ปัญหาผลผลิตตกต่ำ หากขายได้ช้าผลผลิตอาจเน่าเสีย เกษตรกรจึงถูกพ่อค้าคนกลางกดราคา

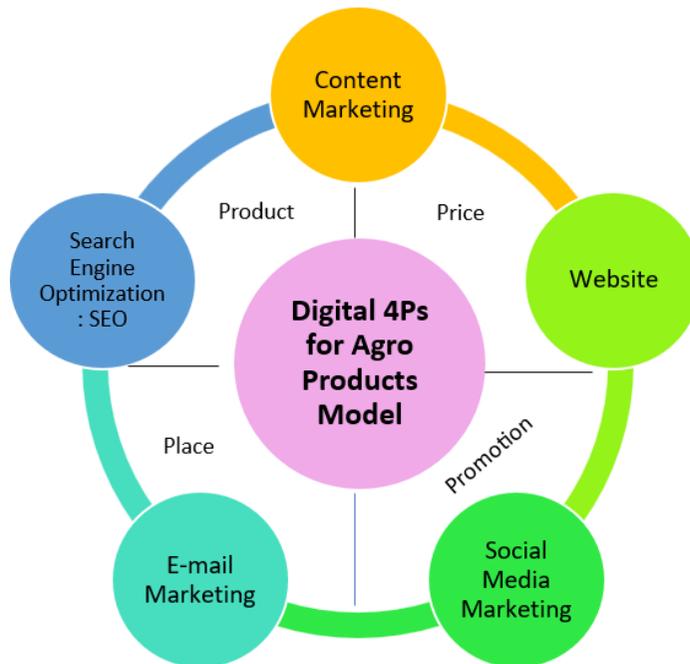
3. ความเสี่ยงเกี่ยวกับกลไกการบริหารงานภายในและการบริหารข้อมูลสำคัญที่ยังไม่เป็นเอกภาพ ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานตามนโยบาย การเลือกใช้เครื่องมือในรูปแบบกลไกคณะกรรมการหรือคณะทำงานอาจไม่เพียงพอต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานดังกล่าว (ศูนย์เทคโนโลยีเกษตรและนวัตกรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, 2566)

สรุปได้ว่าผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร คือ ผลผลิตที่ได้จากการทำการเกษตรของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้แก่ สับปะรด ทูเรียนป่าละอูและมะพร้าวทับสะแก เป็นต้น ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรเหล่านี้มีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจฐานราก เนื่องจากเป็นแหล่งอาหารหลักและวัตถุดิบสำคัญในการผลิตสินค้าอุตสาหกรรม

สรุป

บทความวิชาการนี้เป็นการทบทวนวรรณกรรม (Literature Review) ด้วยวิธีการศึกษาและวิเคราะห์เนื้อหาข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมเอกสาร บทความ หนังสือวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการตลาดดิจิทัล (Digital Marketing) ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการตลาดเชิงเนื้อหา (Content Marketing) 2) ด้านเว็บไซต์ (Website) 3) ด้านการตลาดสื่อสังคม (Social Media Marketing) 4) ด้านการตลาดผ่านจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail Marketing) และ 5) ด้านการติดอันดับการค้นหาหน้าแรก (Search Engine Optimization: SEO) กับผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร เพื่อให้เกษตรกรและผู้ผลิตสามารถกำหนดและปรับปรุงกลยุทธ์ทางการตลาด โดยนำส่วนประสมทางการตลาด (4Ps) คือ 1) ผลิตภัณฑ์ (Product) การสร้างภาพลักษณ์ให้กับผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร 2) ราคา (Price) การกำหนดราคาที่เหมาะสมให้สอดคล้องกับต้นทุน ค่าใช้จ่าย และมูลค่าที่ลูกค้ารับรู้ 3) การจัดจำหน่าย (Place) การเลือกช่องทางการจัดจำหน่ายที่หลากหลายด้วยการตลาดดิจิทัลเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพด้วยการเพิ่มโอกาสในตลาดใหม่ และขยายฐานลูกค้า 4) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) การสร้างการรับรู้และกระตุ้นให้เกิดการตัดสินใจซื้อสินค้าผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรด้วยการส่งเสริมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ช่วยเกิดการรู้จักและจดจำสินค้าได้มากขึ้น ดังนั้น กลยุทธ์ทางการตลาดดิจิทัล จึงมีความสำคัญในการเพิ่มโอกาสการแข่งขัน และลดต้นทุนการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ควรเน้นการสนับสนุนเกษตรกรในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ให้เข้าถึงการตลาดดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ รัฐสามารถจัดอบรมทักษะการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ สนับสนุนเครื่องมือและซอฟต์แวร์การขายออนไลน์ รวมถึงสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงเกษตรกรกับผู้บริโภคโดยตรง และควรมีมาตรการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และสนับสนุนการเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อพัฒนาการตลาดดิจิทัล ทำให้เกษตรกรสามารถเพิ่มรายได้และสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจชุมชน โดยสามารถเสนอรูปแบบโมเดลกรอบแนวคิดใหม่ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลกลยุทธ์การตลาดดิจิทัลของผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร
“Digital 4Ps for Agro Products Model”

ที่มา: ผู้เขียน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2565). ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี: การพัฒนาภาคเกษตรของประเทศไทย. สืบค้นจาก <https://www.moac.go.th/>
- ธวัชชัย ประเสริฐสม. (2565). กลยุทธ์การตลาดและการส่งเสริมการขาย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2561). กลยุทธ์การตลาดสำหรับธุรกิจในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศูนย์เทคโนโลยีเกษตรและนวัตกรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. (2566). รายงานการพัฒนาเทคโนโลยีเกษตรปี 2566. สืบค้นจาก <https://aic.moac.go.th>
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2567). สถิติการค้าสินค้าเกษตรไทยกับต่างประเทศปี 2567. สืบค้น 22 ตุลาคม 2568 จาก <http://www.agrimarket.go.th>

- สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล. (2567). *รายงานการตลาดอีคอมเมิร์ซสินค้าเกษตรไทย ปี 2567*. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล (depa). สืบค้นจาก <https://www.depa.or.th>
- AdLift. (2024). *Ultimate guide to SEO statistics and facts*. Retrieved from <https://www.adlift.com/blog/everything-you-need-to-know-about-seo-statistics-ultimate-guide-to-data-and-facts/>
- Arens, W. F. (2002). *Contemporary advertising (10th ed.)*. New York, NY: McGraw-Hill Education.
- Armstrong, G., & Kotler, P. (2003). *Marketing: An introduction (6th ed.)*. Upper Saddle River, NJ: Pearson.
- Belch, G. E., & Belch, M. A. (2001). *Advertising and promotion: An integrated marketing communications perspective*. New York, NY: McGraw-Hill Education.
- Bovée, C. L., Houston, M. J., & Thill, J. V. (1995). *Marketing*. New York, NY: McGraw-Hill.
- Bow, J., Houston, P., & Thill, J. (1995). *Business communication today*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Content Marketing Institute. (2024). *B2B content marketing trends: Insights for 2024*. Retrieved from <https://contentmarketinginstitute.com/b2b-research/b2b-content-marketing-trends-research>
- Databox. (2024). *Content marketing benchmarks by industry*. Retrieved from <https://databox.com/content-marketing-benchmarks-by-industry>
- Etzel, M. J., Walker, B. J., & Stanton, W. J. (1997). *Marketing*. New York, NY: McGraw-Hill College.
- Kingsnorth, S. (2022). *Digital marketing strategy: An integrated approach to online marketing*. London, England: Kogan Page.
- Kotler, P. (2003). *Marketing insights from A to Z: 80 concepts every manager needs to know*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.

- Kotler, P. (2017). *Marketing 4.0: Moving from traditional to digital*. Hoboken, NJ: Wiley.
- Kotler, P., & Armstrong, G. (2017). *Principles of marketing (17th ed.)*. Harlow, England: Pearson Education.
- Kotler, P., & Armstrong, G. (2003). *Principles of marketing (10th ed.)*. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Kotler, P., & Armstrong, G. (2020). *Principles of Marketing (18th ed.)*. Pearson Education.
- Kotler, P., Kartajaya, H., & Setiawan, I. (2017). *Marketing 4.0: Moving from traditional to digital*. Wiley.
- Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing management (15th ed.)*. Harlow, England: Pearson Education.
- Kotler, P., & Keller, K. L. (2022). *Marketing Management (16th ed.)*. Pearson Education.
- Loopex Digital. (2024). *Digital marketing statistics: Trends and data for 2024*. Retrieved from <https://www.loopexdigital.com/blog/digital-marketing-statistics>
- McCarthy, E. J. (1995). *Basic marketing: A managerial approach*. Homewood, IL: Irwin.
- Monroe, K. B. (2020). *Pricing: Making Profitable Decisions (4th ed.)*. Routledge.
- Nagle, T. T., & Müller, G. (2018). *The Strategy and Tactics of Pricing (6th ed.)*. Routledge.
- SEOProfy. (2024). *SEO statistics and digital marketing insights 2024*. Retrieved from <https://seoprofy.com/blog/seo-statistics/>
- Shopify. (2024). *Digital marketing statistics and trends 2024*. Retrieved from <https://www.shopify.com/blog/digital-marketing-statistics>
- Stanton, W. J., Etzel, M. J., & Walker, B. J. (2019). *Fundamentals of Marketing (15th ed.)*. McGraw-Hill Education.

TikTok Shop Thailand. (2023, November 8). *TikTok Shop ร่วมกับกรมการพัฒนาชุมชนยกระดับทักษะดิจิทัลผู้ประกอบการ OTOP ผ่านแคมเปญ “#ซ้อปได้ทุกถิ่น”* [Press release]. TikTok Newsroom Thailand. Retrieved from <https://newsroom.tiktok.com/th-th/tiktok-levels-up-digital-skills-for-otop-businesses-through-tiktok-shop-academy-unlocking-local-business-creative-capabilities>

Thailand's Agribusiness Branding Strategies in Digital Era. (2025). *Journal of Research and Innovation for Sustainability*, 2(3), 1-10. <https://doi.org/10.14456/jris.2025.13>

The Nation Thailand. (2024, June 5). *Thailand's e-commerce market valued at 1.1 trillion baht in 2024, up 14% from last year*. Retrieved October 22, 2025, from <https://www.nationthailand.com/business/economy/40042856>

แนวทางการช่วยเหลือประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในสถานการณ์ชายแดนไทย-กัมพูชา*

GUIDELINES FOR ASSISTANCE TO CITIZENS BY LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATIONS IN THE THAI-CAMBODIAN BORDER SITUATION

อรรถพร บุญทรี

Oattaporn Bunthru

สำนักงานยุติธรรมจังหวัดสุรินทร์

Surin Justice Provincial Office, Thailand

Corresponding Author's Email: atpoon2542@gmail.com

Received 3 October 2025; Revised 12 November 2025; Accepted 14 November 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการช่วยเหลือประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสถานการณ์ชายแดนไทย-กัมพูชา โดยใช้วิธีการสังเคราะห์เชิงเอกสารและอินเทอร์เน็ต พบว่า 1) ด้านการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว มีการบูรณาการร่วมกันในการบริหารจัดการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ และการให้ความคุ้มครองแก่ผู้พักพิง มีการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราวอย่างเป็นระบบ คือ การวางแผนจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว การบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว และการปิดศูนย์พักพิงชั่วคราว 2) ด้านการรักษาความปลอดภัย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยตามหน้าที่และอำนาจให้ความสำคัญสูงสุดกับการดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน 3) ด้านการใช้จ่ายงบประมาณช่วยเหลือผู้อพยพ มีการพิจารณางบประมาณรายจ่ายตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยค่าใช้จ่ายเพื่อช่วยเหลือประชาชนตามอำนาจหน้าที่ของ

Citation

* อรรถพร บุญทรี. (2568). แนวทางการช่วยเหลือประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ในสถานการณ์ชายแดนไทย-กัมพูชา. วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, 5(3), 164-177.

Oattaporn Bunthru. (2568). Guidelines For Assistance to Citizens by Local Government Organizations in the Thai-Cambodian Border Situation. Journal of Political Science Mahamakut Buddhist University, 5(3), 164-177.

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jpsmbu/index>

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2566 พิจารณาใช้เงินอุดหนุนราชการเพื่อช่วยเหลือ และ
4) ด้านการสำรวจและเยียวยา รัฐบาลเยียวยาเงินช่วยเหลือครัวเรือนที่อพยพเกิน 8 วันขึ้นไป
จะได้รับ 5,000 บาท ครัวเรือนที่อพยพไม่เกิน 7 วัน จะได้รับเงินช่วยเหลือ 2,000 บาท และผู้
ที่อพยพหลายครั้งจะได้รับเงินช่วยเหลือเพียงครั้งเดียว

คำสำคัญ: แนวทางการช่วยเหลือประชาชน, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, สถานการณ์ชายแดน
ไทย-กัมพูชา

Abstract

This academic article aims to study the assistance approaches of local administrative organizations in the Thai-Cambodian border situation. Using a document and internet synthesis method, the results reveal that: 1) In terms of temporary shelter management, there is an integrated approach to disaster relief and protection for shelter residents. Temporary shelter management is systematic, encompassing planning, establishment, management, and closure. 2) In terms of security, local administrative organizations maintain order in accordance with their duties and authority, giving utmost importance to the safety of people's lives and property. 3) In terms of budget expenditures for evacuees, the budget is considered in accordance with the Ministry of Interior Regulations on Expenses for Assisting People Under the Powers and Duties of Local Administrative Organizations B.E. 2566, with consideration of the use of government reserve funds for assistance. 4) In terms of surveys and relief, the government provides financial assistance to households evacuated for more than 8 days, 2,000 baht for households evacuated for no more than 7 days, and multiple evacuees receive only one payment.

Keywords: Guidelines for assisting citizens, local government organizations, and the Thai-Cambodian border situation

บทนำ

สถานการณ์ในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา ตรวจพบความเคลื่อนไหวของฝ่ายกัมพูชา และตรวจพบการปรับปรุงที่พิกาศัยในบางพื้นที่ ทั้ง 2 ฝ่ายยังคงวางกำลังตามแนวที่มั่นของตนเอง ฝ่ายไทยจัดกำลังพลประจำจุดเฝ้าตรวจตามเหตุการณ์ เพื่อติดตามความเคลื่อนไหวของฝ่ายตรงข้าม และเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติตอบโต้ตามสถานการณ์ ตลอดทั้ง เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ตามแนวชายแดนอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงพาณิชย์, 2568)

ปัญหาการจัดการความขัดแย้งไทย-กัมพูชา คือ 1) สาเหตุของปัญหาความขัดแย้งไทย-กัมพูชา เกิดการจากอ้างสิทธิเหนือบริเวณปราสาทพระวิหาร โดยใช้แผนที่คนละฉบับ 2) บทบาทรัฐบาลไทยต่อปัญหาข้อพิพาทก่อนและหลังคำพิพากษาศาลโลก จุดเริ่มต้นกรณีปราสาทเขาพระวิหาร โดยกรมศิลปากรขึ้นทะเบียนปราสาทเขาพระวิหารเป็นโบราณสถานของชาติ ครั้งที่ 2 กัมพูชาขึ้นทะเบียนปราสาทเขาพระวิหารเป็น “มรดกโลก” ถูกหักท้วงโดยรัฐบาลไทย ซึ่งต่อมาได้ถอนตัวออกจากภาคีสมาชิกมรดกโลก กัมพูชานำข้อพิพาทสู่ศาลโลก วันที่ 18 กรกฎาคม 2554 ศาลโลกมีมติให้ไทย-กัมพูชา ถอนทหาร ร่วมกันพัฒนาปราสาทพระวิหาร และ 3) รูปแบบการแก้ไขความขัดแย้งไทยกับกัมพูชา ร่วมกันพัฒนาปราสาทพระวิหารในฐานะมรดกโลก ใช้ PEACE Model ได้แก่ การสร้างความสัมพันธ์ใกล้ชิด ยึดหลักความเสมอภาค ยุติยิงและถอนทหาร ใช้การประชุมโดยกลไกทวิภาคี และความถูกต้องแม่นยำในการปักปันเขตแดนไทย-กัมพูชา ต่อมากระทรวงกลาโหมของกัมพูชาได้ออกแถลงการณ์อ้างว่าไทยเป็นฝ่ายเปิดฉากยิงก่อน กัมพูชาได้ออกแถลงการณ์เตรียมเดินทางยื่นเรื่องการปะทะดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการศาลโลก พร้อมกับนำเรื่องข้อพิพาทบริเวณ ปราสาทตาเมือนธม ปราสาทตาเมือนโต๊ด และปราสาทตาควาย สู่ศาลโลกด้วยเช่นกัน เนื่องจากไทยไม่ยอมรับในเขตอำนาจของศาลโลก ก่อนจะมีการควบคุมเวลาเปิด-ปิดด่านชายแดนไทย-กัมพูชา สถานการณ์ดูเหมือนจะแยลงเรื่อย ๆ การเมืองไทยสั่นคลอน ความขัดแย้งในพื้นที่ชายแดนกลับปะทุอย่างรุนแรงมากขึ้น ส่งผลให้ประชาชนหลายหมื่นคนที่อาศัยอยู่บริเวณพื้นที่แนวปะทะ ต้องอพยพออกจากพื้นที่ รวมถึงมีรายงานผู้เสียชีวิตทั้งทหารและพลเรือน พร้อมกับความเสียหายของอาคารบ้านเรือน รัฐบาลไทยแถลงประณามกัมพูชา จากการโจมตีใส่พื้นที่โรงพยาบาลพนมดงรัก โรงเรียน และวัดในเขตอำเภอกันทรลักษ์ โดยกระทรวงการต่างประเทศระบุว่าการกระทำดังกล่าว เป็นการละเมิดกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ และอาจเข้าข่ายอาชญากรรมสงคราม ในขณะที่กัมพูชาได้ตอบโต้ว่า ไทยเป็นฝ่ายเปิดฉากยิงก่อน (นครินทร์ วนกิจไพบูลย์, 2568)

ภาครัฐมีข้อสั่งการการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากสถานการณ์ในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา ให้ประชาชนได้รับการดูแลอย่างทั่วถึง ทั้งในส่วนของความเป็นอยู่ภายในศูนย์พักพิงชั่วคราว ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว ดูแลความเป็นอยู่ของประชาชนเป็นสำคัญ ให้มีเครื่องอุปโภคบริโภคและของใช้ที่จำเป็นเพียงพอต่อการดูแล โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถใช้จ่ายเงินงบประมาณตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยค่าใช้จ่ายเพื่อช่วยเหลือประชาชนตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2566 แม้ว่าจะมีการประกาศเขตการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉินหรือไม่ก็ตาม ให้ตรวจสอบความปลอดภัยก่อนให้ประชาชนกลับเข้าพื้นที่ และบูรณาการกำลังเจ้าหน้าที่จากทุกภาคส่วนเข้าพื้นที่ที่ประสบภัย เพื่อให้ประชาชนสามารถกลับมาดำเนินชีวิตได้ตามปกติโดยเร็ว โดยแจ้งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสานหน่วยต่าง ๆ เร่งเข้าสำรวจความเสียหายและจัดทำบัญชีความเสียหายโดยเฉพาะอย่างยิ่ง บ้านเรือน สิ่งสาธารณประโยชน์ รวมทั้งระบบสาธารณูปโภคที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตโดยเร็ว ให้ความช่วยเหลือตามระเบียบและหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง หากจังหวัดมีการใช้จ่ายเงินอุดหนุนราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน ให้กำชับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ถือปฏิบัติตามระเบียบฯ โดยเคร่งครัด และเร่งดำเนินการช่วยเหลือ ผู้ประสบภัยพิบัติโดยเร็ว (ธีรรัตน์ สำเร็จวานิชย์, 2568)

การช่วยเหลือประชาชนที่บ้านเรือนได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชาจากการสำรวจความเสียหายในพื้นที่ 4 จังหวัด พบว่า มีบ้านเรือนประชาชนได้รับผลกระทบรวมทั้งสิ้น 256 หลังคาเรือน แบ่งเป็น ความเสียหายเล็กน้อย จำนวน 185 หลังคาเรือน ความเสียหายมาก จำนวน 29 หลังคาเรือนความเสียหายทั้งหมด (เกินร้อยละ 70) จำนวน 42 หลังคาเรือน ปัจจุบันทางจังหวัดได้รวบรวมข้อมูลความเสียหาย และวางแผนให้การช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบ โดยบางส่วนได้เข้าดำเนินการซ่อมแซมเรียบร้อยแล้ว ทั้งนี้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหลายภาคส่วน เช่น งบกลางเพื่อบรรเทาสาธารณภัย งบจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงการสนับสนุนกำลังพลจากหน่วยทหารในพื้นที่เพื่อเร่งดำเนินการช่วยเหลืออย่างเต็มกำลัง (กรมประชาสัมพันธ์, 2568) การช่วยเหลือประชาชนได้รับผลกระทบจากปัญหาพื้นที่อ่างสิทธิ์เป็นการแก้ปัญหาระดับภูมิภาค โดยกำหนดเป็นนโยบายของรัฐบาลด้านความมั่นคงให้ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ เอกชน ตลอดจนภาคประชาชนในพื้นที่ เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา การบูรณาการใช้ประโยชน์พื้นที่อ่างสิทธิ์ร่วมกัน

และการร่วมกับกั้วัตถุระเบิดที่ตักค้ำอยู่แนวชายแดนบริเวณพื้นที่อ้างสิทธิ์ โดยผ่านทาง คณะกรรมการชายแดนส่วนภูมิภาคไทย-กัมพูชา ข้อมูลความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาพื้นที่อ้างสิทธิ์ (ชัยณรงค์ กาสี, 2564)

จากความเป็นมาและปัญหาดังกล่าว ผู้เขียนจึงมุ่งนำเสนอแนวทางการช่วยเหลือประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในสถานการณ์ชายแดนไทย-กัมพูชา โดยวิเคราะห์ตามกรอบการบริหารราชการในภาวะวิกฤต (Public Administration in Crisis Management) ซึ่งเป็นกระบวนการเตรียมพร้อมและรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉิน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว ด้านการรักษาความ ด้านการประชาสัมพันธ์และให้ข้อมูล และด้านการสำรวจและเยียวยา ดังนี้

การบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว

การบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการ สาธารณภัย ตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2550 และแผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดให้มีการอพยพเคลื่อนย้ายผู้ประสบภัยไปยังพื้นที่ปลอดภัยและสถานที่ชั่วคราว ผู้ประสบภัยใช้อาศัยและเข้าถึงการช่วยเหลือตามความจำเป็นขั้นพื้นฐาน มีการบูรณาการ ร่วมกัน ในการบริหารจัดการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ และการให้ความคุ้มครองแก่ผู้พักพิง มีการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราวอย่างเป็นระบบ ผู้พักพิงได้รับการดูแลอย่างทั่วถึง เป็นธรรมชาติ มีความปลอดภัย รวมทั้งความสะอาด และสุขอนามัย ฯลฯ ขณะที่พักอาศัยอยู่ในศูนย์พักพิงชั่วคราวการบริหารจัดการภายในศูนย์พักพิงชั่วคราว และการปิดศูนย์พักพิงชั่วคราว มีแนวทางดำเนินการแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้ (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2565)

ที่มา (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2565)

1. การวางแผนจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว เป็นการดำเนินการก่อนเกิดเหตุ เป็นช่วงการเตรียมจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว โดยจะต้องมีการวางแผนครอบคลุม ทั้งแต่ก่อนเปิดจนกระทั่งปิดศูนย์พักพิงชั่วคราว ให้ความสำคัญกับการคัดเลือกทำเลที่ตั้งของศูนย์พักพิงชั่วคราว การวางแผนผังการใช้พื้นที่ การจัดให้มีระบบ สาธารณูปโภคและความจำเป็นพื้นฐาน การเตรียมการเปิดศูนย์พักพิงชั่วคราว

2. การบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว เป็นระยะเวลาที่เริ่มเปิด และใช้งานศูนย์พักพิงชั่วคราว และมีกระบวนการคัดกรองผู้พักพิงให้เข้าพักอาศัยอยู่ในศูนย์พักพิงชั่วคราว จึงมีการบริหารจัดการพื้นที่และสภาพความเป็นอยู่อย่างเป็นระบบ มีระเบียบ ผู้พักพิงมีสุขอนามัยที่ดี เพราะการพักอาศัยอยู่ในศูนย์พักพิงชั่วคราวมีผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของผู้พักพิง ต้องได้รับการให้บริการและการคุ้มครองขั้นต่ำตามหลักสากล

3. การปิดศูนย์พักพิงชั่วคราว อาจมีผลมาจากสถานการณ์ภัยคลี่คลาย ยุติหรือการปิดศูนย์พักพิงชั่วคราวด้วยเหตุอื่นใดจึงต้องมีการเตรียมปิดศูนย์พักพิง ชั่วคราวและอพยพตามแผนการส่งกลับผู้พักพิงให้ชัดเจน (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2565)

การให้ความช่วยเหลือประชาชนด้านการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต

การให้ความช่วยเหลือประชาชนด้านการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต นอกจากกรณี การช่วยเหลือด้านสาธารณภัยฉุกเฉิน ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประกาศให้ประชาชนที่ประสงค์จะขอรับความช่วยเหลือ ยื่นลงทะเบียนเพื่อขอรับความช่วยเหลือต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเสนอ คณะกรรมการการให้ความช่วยเหลือเกษตรกรผู้มีรายได้น้อย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจให้ความช่วยเหลือเกษตรกรผู้มีรายได้น้อยที่ประสบปัญหา ในการประกอบอาชีพ ในเรื่องดังต่อไปนี้ 1) จัดหาหรือปรับปรุงแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร 2) การสนับสนุนอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ในการปรับปรุงแหล่งน้ำ 3) ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การสนับสนุนด้านการเกษตร 4) ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องตามที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด การให้ความช่วยเหลือเกษตรกรผู้มีรายได้น้อย และประสงค์จะขอรับความช่วยเหลือ โดยยื่นลงทะเบียนขอรับความช่วยเหลือต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเสนอคณะกรรมการพิจารณา (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2565)

การป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ

1. เมื่อเกิดโรคติดต่อ หากสงสัยว่าเกิดโรคในเขตพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ดำเนินการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคติดต่อ

2. ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกิดโรคหรือมีเหตุสงสัยได้ว่าเกิดโรค ประสานหน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการป้องกัน การควบคุม การแพร่ และการระงับการระบาดของโรค

3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ กรณีมีความจำเป็นเร่งด่วน เพื่อฟื้นฟู เยียวยา สงเคราะห์และบรรเทาผลกระทบของประชาชน ให้ผู้บริหารท้องถิ่นพิจารณาช่วยเหลือประชาชนได้ตามความจำเป็นและเหมาะสม (กระทรวงมหาดไทย, 2566)

การดูแลกลุ่มเปราะบางในภาวะความขัดแย้งชายแดนไทย - กัมพูชา

การดูแลกลุ่มเปราะบางในแต่ละจุดจะมีการลงทะเบียนเพื่อส่งต่อไปยังหน่วยแพทย์ มาตรการเร่งด่วนจากภาครัฐ คือ การจัดตั้งศูนย์อพยพที่มีความปลอดภัย การคัดแยกกลุ่มเปราะบางออกจากกลุ่มทั่วไปด้วยความรวดเร็ว การจัดตั้งเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเคลื่อนที่เฉพาะกิจ ทีมนักจิตวิทยาเพื่อเข้ามาเยียวยาสภาพจิตใจ และการจัดสรรงบประมาณจากส่วนกลางเพื่อสนับสนุนอุปกรณ์ที่จำเป็นเร่งด่วน ไม่ว่าจะเป็นรถเข็น อาหารสำหรับผู้ป่วย อาหารสำหรับทารก ยารักษาโรคประจำตัว รวมถึงจัดให้มีศูนย์อำนวยความสะดวกสำหรับกลุ่มเปราะบาง โดยมีตัวแทนของความมั่นคงฝ่ายสาธารณสุข ฝ่ายพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ องค์กรสิทธิมนุษยชนต่าง ๆ เพื่อกำหนดบทบาทหน้าที่ร่วมกันในการดูแลกลุ่มเปราะบางภายในศูนย์อพยพ จัดทำมาตรฐานของศูนย์พียงทั้งด้านสุขอนามัย โภชนาการ พื้นที่ความปลอดภัยที่สำคัญเรื่องการติดต่อสื่อสาร นอกจากนี้ การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติระยะยาวในการคุ้มครองกลุ่มเปราะบาง (ศุภลักษณ์ ปรานาคี และวรินทร์ จันทรรัตน์, 2568)

การเลือกสถานที่ที่ใช้เป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวในสถานการณ์ชายแดนไทย-กัมพูชา

ศูนย์พักพิงชั่วคราวนี้อาจจะเป็นสถานที่ที่กำหนดไว้แล้วในแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ เช่น โรงเรียน วัด สำนักงานองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ศาลาประชาคม หรืออาคารที่กว้างพอที่จะรองรับ ประชาชนจำนวนมาก ซึ่งนอกจากจะใช้เป็นแหล่งพักอาศัย สถานที่ประกอบอาหาร จุดปฐมพยาบาล และสถานที่ประกอบ กิจกรรมประจำวัน ยังเป็นพื้นที่รวบรวมสิ่งของบรรเทาทุกข์และเสบียงอาหารที่ได้รับจากภาคส่วนต่างๆ และกระจายไปยัง ประชาชนที่ไม่อพยพออกจากบ้านเรือนด้วย เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงและใช้งานได้อย่างสะดวกสบายและเท่าเทียมถือเป็นเรื่องจำเป็นที่จะต้องมีกฎเกณฑ์ ในการเลือกสถานที่ รวมทั้งการสร้างเสริม ปรับปรุงซ่อมแซมส่วนประกอบของสถานที่ปลอดภัยที่เลือกเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการใช้งาน สร้างความปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สิน อีกทั้ง

ไม่ส่งผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (ปาริฉัตต์ ครองชั้น์ และนางสาววิภูฐา วรรณทอง, 2560)

ทั้งนี้ รัฐบาลควรเร่งให้ความช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางและผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ชายแดนไทย - กัมพูชา เพราะประชาชนที่อยู่ในศูนย์อพยพต้องขาดรายได้ ไม่สามารถกลับบ้านไปประกอบอาชีพได้ หรือบ้านเรือนพังเสียหายจากระเบิดจนไม่สามารถอยู่อาศัยได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการสู้รบ การอพยพ และความสูญเสียทางเศรษฐกิจ ควรมีช่วยเหลือที่ครอบคลุมและทั่วถึง ทั้งด้านการเงิน การดำรงชีพ และการฟื้นฟูสภาพจิตใจ

การรักษาความปลอดภัย

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยตามหน้าที่และอำนาจให้ความสำคัญสูงสุดกับการดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนตามพื้นที่ชายแดน มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่ชายแดน มีหน้าที่ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตท้องถิ่นของตน โดยมีผู้บริหารท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นผู้รับผิดชอบในฐานะผู้อำนวยการท้องถิ่น และมีหน้าที่ช่วยเหลือผู้อำนวยการจังหวัด และผู้อำนวยการอำเภอตามที่ได้รับมอบหมาย (กระทรวงมหาดไทย, 2566) การจัดการความปลอดภัย ประชาชนควรให้หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกำหนดมาตรการ แผนงาน และ โครงการให้มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและปัญหาในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และต้องการรับทราบข้อมูลที่มีความเป็นปัจจุบันในเรื่องสถานการณ์ความเป็นไปของสังคม เพื่อที่จะได้รู้เท่าทันเล่ห์กลต่าง ๆ และเมื่อเกิดเหตุประชาชนต้องการให้เจ้าหน้าที่มาถึงจุดเกิดเหตุในระยะเวลาที่รวดเร็วขึ้น รวมทั้งประชาชนต้องการอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ที่มีความทันสมัย เพื่อเป็นการเพิ่มความปลอดภัยในการดำเนินชีวิตของประชาชนมากยิ่งขึ้น (ปิยดา ชื่นเกษม, 2562) การอพยพเพื่อรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน สามารถดำเนินการอพยพเคลื่อนย้ายเป็นไปอย่างมีระบบ มีแนวทางการช่วยเหลือ ดังนี้ 1) การปฏิบัติ (1) การเตรียมการอพยพ 2) การจัดทำแผนอพยพ โดยสำรวจและจัดทำบัญชีจำนวนผู้อพยพไว้ล่วงหน้า โดยแยกประเภทตามลำดับความเร่งด่วน และ 3) การจัดระเบียบสถานที่อพยพและการอำนวยความสะดวก (องค์การบริหารส่วนตำบลเทพรักษา, 2568) ให้มีการกำหนด

หน่วยงานผู้รับผิดชอบหลัก เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจและกำหนดนโยบาย บูรณาการการทำงาน ตลอดจนประเมินผล การดำเนินงานร่วมกัน เพิ่มการสื่อสารและสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างผู้รักษาความปลอดภัยในชุมชนกับประชาชน รวมถึงสร้างความตระหนักให้คนในชุมชนเห็นถึงความสำคัญในการมีส่วนร่วม (ปัญชนา เสนาคูณ, 2564)

ทั้งนี้ หน่วยงานด้านความมั่นคง ควรร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์ภัยคุกคามและระบุพื้นที่เสี่ยง แจ้งข่าวสารจากทางราชการให้ประชาชนทราบอย่างต่อเนื่อง เพื่อไม่ให้เกิดความตื่นตระหนก จัดทำแผนอพยพ และจุดพักพิงในพื้นที่ปลอดภัย การควบคุมจุดผ่านแดน และรักษาความปลอดภัย การตั้งจุดตรวจ จุดสกัด การรักษาความปลอดภัยในพื้นที่

การใช้จ่ายงบประมาณช่วยเหลือผู้อพยพ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการจัดหางบประมาณในการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว ที่ครอบคลุมตั้งแต่การจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว การบริหารจัดการภายใน รวมทั้งงบประมาณในการปิดศูนย์พักพิงชั่วคราว โดยพิจารณาจากงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบกลางของรัฐบาล งบประมาณ และงบประมาณสนับสนุนจากแหล่งอื่น ๆ (กฤติสรา ธนเพิ่มพร, 2568) โดยคำนึงถึงอันตรายแก่ชีวิตร่างกายของประชาชน ความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชน ตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 มาตรา 4 และตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยเงินอุดหนุนราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2562 ข้อ 5 โดยสามารถใช้จ่ายเงินงบประมาณตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยค่าใช้จ่ายเพื่อช่วยเหลือประชาชน ตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2566 ข้อ 7 ข้อ 19 (1) และข้อ 21 ประกอบกับหลักเกณฑ์การใช้จ่ายเงินอุดหนุนราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2563 กรณีฉุกเฉินเกิดขึ้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการใช้จ่ายจากงบประมาณรายจ่ายประจำปี งบกลาง ประเภทเงินสำรองจ่าย ตามข้อ 18 ของระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยวิธีงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2563 และหากงบกลางมีไม่เพียงพอ ให้ดำเนินการตามข้อ 100 แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการรับเงิน การเบิกจ่ายเงิน การฝากเงิน การเก็บรักษาเงินและการตรวจเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2566 ที่กำหนดว่า ในกรณีฉุกเฉินที่มีสาธารณภัยเกิดขึ้น ให้ผู้บริหารท้องถิ่นอนุมัติให้จ่ายขาดเงินสะสมได้ตามความจำเป็นในขณะนั้น โดยให้คำนึงถึงถึง

ฐานะการเงิน การคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น กรณีผู้อพยพได้เข้ามาอยู่ในพื้นที่ ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย ตามหลักเกณฑ์การใช้จ่ายเงินอุดหนุนจากราชการ เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉิน พ.ศ. 2563 ด้านการดำรงชีพ แต่จะต้องไม่ซ้ำซ้อนกับหน่วยงานอื่น (กรมประชาสัมพันธ์, 2568) การประชุมวางแผนงบประมาณเพื่อให้ช่วยเหลือด้านการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต การช่วยเหลือเกษตรกรผู้มีรายได้น้อยการจัดบริการสาธารณะเพื่อให้การช่วยเหลือประชาชนในระดับเขตพื้นที่หรือท้องถิ่นตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และความจำเป็นเหมาะสม โดยพิจารณาใช้เงินอุดหนุนจากราชการเพื่อช่วยเหลือประชาชนกรณีฉุกเฉิน (กระทรวงมหาดไทย, 2566) จัดทำโครงการรายจ่ายที่จำเป็นในการช่วยเหลือประชาชน เมื่อสิ้นสุดการดำเนินการตามโครงการช่วยเหลือประชาชน มีการประชาสัมพันธ์เมื่อสิ้นสุดโครงการและจัดทำรายงานผลการดำเนินการให้ประชาชนทราบโดยทั่วกัน หรือเผยแพร่ในเว็บไซต์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (กระทรวงมหาดไทย, 2566)

ทั้งนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องเบิกจ่ายงบประมาณเพื่อช่วยเหลือผู้อพยพ และมีการเตรียมความพร้อมและป้องกันระยะยาว หากเกิดสถานการณ์ มีบทบาทสำคัญในการให้ความช่วยเหลือผู้อพยพที่อยู่ในพื้นที่ของตนเอง โดยประสานงานร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ เช่น กระทรวงมหาดไทย และกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (ปภ.) แต่การเบิกจ่ายงบประมาณอาจมีข้อจำกัดและขึ้นอยู่กับสถานการณ์ โดยอาจต้องอาศัยความช่วยเหลือจากภาคส่วนอื่น ๆ เช่น การบริจาคจากประชาชน

การสำรวจและเยียวยา

รัฐบาลมีการสำรวจและเพื่อเยียวยาประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ชายแดนไทย-กัมพูชา โดยอนุมัติงบ 1.5 พันล้านบาท 7 จังหวัด สำหรับครอบครัวที่อพยพเตรียมรับเงินช่วยเหลือสูงสุด 5,000 บาท ได้แก่ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์ สระแก้ว จันทบุรี และตราด ทำให้มีครัวเรือนได้รับผลกระทบกว่า 315,476 ครัวเรือน มีผู้เสียชีวิต 22 ราย และบาดเจ็บ 40 ราย รวมถึงสร้างความเสียหายแก่ทรัพย์สินที่อยู่อาศัยพื้นที่เกษตรกรรม และสาธารณประโยชน์เป็นจำนวนมาก

รายละเอียดการช่วยเหลือและหลักเกณฑ์การจ่ายเงิน เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ชายแดนไทย-กัมพูชา ภาครัฐจัดทำหลักเกณฑ์

การจ่ายเงินช่วยเหลือผู้ประสบภัย และคณะรัฐมนตรีได้อนุมัติงบประมาณจากงบกลาง จำนวน 1,515,967,000 บาท เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2568 สำหรับหลักเกณฑ์การรับเงินช่วยเหลือมีดังนี้ ผู้ที่มีสิทธิได้รับเงินช่วยเหลือจะต้องเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ประกาศเป็นเขตให้ความช่วยเหลือ และได้อพยพไปยังศูนย์พักพิงชั่วคราวหรือพื้นที่ปลอดภัย

อัตราการจ่ายเงินช่วยเหลือ ครั้วเรือนที่อพยพเกิน 8 วันขึ้นไป จะได้รับเงินช่วยเหลือ 5,000 บาท ครั้วเรือนที่อพยพไม่เกิน 7 วัน จะได้รับเงินช่วยเหลือ 2,000 บาท

การยืนยันสิทธิ ผู้ประสบภัยจะต้องมีหนังสือรับรองจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผ่านการประชาคมหมู่บ้าน และได้รับการตรวจสอบจากคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยระดับอำเภอและจังหวัด (ก.ช.ภ.อ. และ ก.ช.ภ.จ.)

ข้อกำหนดเพิ่มเติม ผู้ที่อพยพหลายครั้งจะได้รับเงินช่วยเหลือเพียงครั้งเดียว

ขั้นตอนการรับเงินและข้อควรรู้สำหรับประชาชน ภาครัฐได้กำชับให้ทั้ง 7 จังหวัดเร่งดำเนินการตามขั้นตอนอย่างรวดเร็ว โดยประชาชนที่เข้าเกณฑ์สามารถยื่นคำร้องได้ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ตั้งแต่วันที่ 27 สิงหาคม 2568 เป็นต้นไป โดยเตรียมเอกสารหลักฐานประกอบด้วย สำเนาบัตรประชาชน และสำเนาทะเบียนบ้านเมื่อข้อมูลได้รับการตรวจสอบและยืนยันแล้ว ทางกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจะส่งข้อมูลให้ธนาคารออมสินดำเนินการโอนเงินผ่านระบบ Prompt Pay เข้าบัญชีของผู้ประสบภัยโดยตรง ซึ่งจะช่วยให้การช่วยเหลือเป็นไปอย่างรวดเร็วและทั่วถึงประชาชนสามารถติดตามความคืบหน้าได้ทาง Facebook กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย DDPM และ X @DDPMNews (ชัยรัตน์ แก้วเพียงเพ็ญ, 2568)

ทั้งนี้การสำรวจช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ชายแดนไทย-กัมพูชา รวดเร็ว โปร่งใส เป็นธรรม ทั่วถึง และฟื้นฟูบ้านเรือนที่ได้รับความเสียหายโดยเร็วที่สุด

สรุป

แนวทางการช่วยเหลือประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสถานการณ์ชายแดนไทย-กัมพูชา มีดังนี้ 1) ด้านการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว มีการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว ตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2550 และแผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนด มีการบูรณาการร่วมกันในการบริหารจัดการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ และการให้ความคุ้มครองแก่ผู้พักพิง มีการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราวอย่างเป็นระบบ มีการวางแผนจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว การเตรียมจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว มีการให้ความช่วยเหลือประชาชนด้านการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต การป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ การดูแลกลุ่มเปราะบาง 2) ด้านการรักษาความปลอดภัย ดำเนินการรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยตามหน้าที่และอำนาจให้ความสำคัญสูงสุดกับการดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน 3) ด้านการใช้จ่ายงบประมาณช่วยเหลือผู้อพยพ มีการใช้จ่ายเงินงบประมาณตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยค่าใช้จ่ายเพื่อช่วยเหลือประชาชน ตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2566 พิจารณาใช้เงินตรงราชการเพื่อช่วยเหลือ จัดทำโครงการรายจ่ายเพื่อให้ความช่วยเหลือประชาชน และ 4) ด้านการสำรวจและเยียวยา รัฐบาลอนุมัติงบ 1.5 พันล้านบาท เร่งเยียวยาผู้ประสบภัยจากเหตุปะทะชายแดนใน 7 จังหวัด ครอบคลุมที่อพยพเตรียมรับเงินช่วยเหลือสูงสุด 5,000 บาท อัตราการจ่ายเงินช่วยเหลือ ครั้วเรือนที่อพยพเกิน 8 วันขึ้นไป จะได้รับเงินช่วยเหลือ 5,000 บาท ครั้วเรือนที่อพยพไม่เกิน 7 วัน จะได้รับเงินช่วยเหลือ 2,000 บาท ผู้อพยพจะต้องมีหนังสือรับรองจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผ่านการประชาคมหมู่บ้าน และได้รับการตรวจสอบจากคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยระดับอำเภอและจังหวัด ผู้ที่อพยพหลายครั้งจะได้รับเงินช่วยเหลือเพียงครั้งเดียว

ทั้งนี้ พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีความรับผิดชอบตามนโยบายหลักของผู้ว่าราชการจังหวัด รวมทั้งดำเนินการตามแผนพัฒนาและบริหารจัดการงานตามภารกิจของหน่วยงานให้บรรลุผล โดยได้กำหนดภารกิจต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับประเด็นยุทธศาสตร์ชาติตามแผนพัฒนา ระยะ 20 ปี และนโยบายผู้บริหารที่กำหนดไว้ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตามแผนปฏิบัตินโยบายประจำปี พ.ศ. 2568 โดยรวบรวมแผนงานโครงการ กิจกรรมและงบประมาณที่ขอจัดสรร ประกอบการพิจารณาในการจัดทำแผนปฏิบัตินโยบายประจำปี

พ.ศ. 2568 และควรมีการระดมความคิดเห็นจากส่วนราชการและประชาชนเพื่อใช้เป็นกรอบในการดำเนินงานและติดตามผลการปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 ยังสามารถนำไปใช้สำหรับประกอบการพิจารณาขอตั้งงบประมาณเพื่อช่วยเหลือประชาชนหากได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ตามแนวชายแดน ไทย-กัมพูชาในอนาคตและในปีต่อไป โดยกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับตัวชี้วัดผลงาน ค่าเป้าหมาย แนวทางการปฏิบัติงานรอบเวลาในการดำเนินงาน หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ และงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงาน

เอกสารอ้างอิง

- กรมประชาสัมพันธ์. (2568). การช่วยเหลือประชาชนที่บ้านเรือนได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ตามแนวชายแดน ไทย-กัมพูชา. เรียกใช้เมื่อ 25 กันยายน 2568 จาก <https://www.prd.go.th/th/page/item/index/id/1>
- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2565). คู่มือการจัดตั้งและการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว. กรุงเทพฯ: กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย.
- กระทรวงพาณิชย์. (2568). รายงานสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างไทย – กัมพูชา. กรุงเทพฯ: กระทรวงพาณิชย์.
- กระทรวงมหาดไทย. (2566). สรุประเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยค่าใช้จ่ายเพื่อช่วยเหลือประชาชนตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2566. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.
- กฤติสรา ธนเพิ่มพร. (2568). การบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว. กรุงเทพฯ: สภากาชาดไทย.
- ชัยณรงค์ กาสี. (2564). แนวทางการแก้ไขปัญหาประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากพื้นที่อ้างสิทธิ์ชายแดนไทย-กัมพูชา กรณีศึกษา พื้นที่อ้างสิทธิ์หลักเขตแดนที่ 48-49 บ้านป่าไร่ ตำบลป่าไร่ อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการทัพบก.
- ชัยรัตน์ แก้วเพียงเพ็ญ. (2568). เปิดยอดเงินช่วยเหลือ ผู้ประสบภัยสู้รบไทย-เขมร ไปอยู่ศูนย์พักพิง ได้เงินเท่าไร. เรียกใช้เมื่อ 25 กันยายน 2568 จาก https://www.khaosod.co.th/politics/news_9911943
- นครินทร์ วงกิจไพบูลย์. (2568). ย้อนเหตุการณ์ความขัดแย้งชายแดนไทย – กัมพูชาจากปี 2554 ถึง 2568. เรียกใช้เมื่อ 25 กันยายน 2568 จาก <https://thestandard.co/thai-cambodia-border-conflict-2011-2025/>

- ปัญญา เสนาคุณ. (2564). การมีส่วนร่วมของผู้รักษาความปลอดภัยในชุมชนเพื่อการป้องกัน
อาชญากรรมของเมืองมหาวิทยาลัยชุมชนหมู่บ้านเมืองเอก จังหวัดปทุมธานี. ใน
วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรังสิต.
- ปาริฉัตร ครองจันทร์ และนางสาววิภาวดี วรณทอง. (2560). *คู่มือการเลือกพื้นที่ปลอดภัยและ
การบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราวในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: ศูนย์เตรียมความ
พร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งชาติ.
- ธีรรัตน์ สำเร็จวาณิชย์. (2568). *ศบ.ทก.มท. สั่งการช่วยเหลือประชาชนชายแดนไทย-กัมพูชา
ชี้เบิกงบท้องถิ่นตามระเบียบ ทั้งในและนอกเขตสงคราม ทันทีไม่ต้องสำรวจความ
เสียหาย*. เรียกใช้เมื่อ 25 กันยายน 2568 จาก [https://thestandard.co/
thai-cambodia-border-emergency-relief/](https://thestandard.co/thai-cambodia-border-emergency-relief/)
- ปิยดา ชื่นเกษม. (2562). ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการจัดการความปลอดภัยจาก
ปัญหาอาชญากรรมของ สำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร. ใน *วิทยานิพนธ์
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศุภลักษณ์ ปรานาคี และวรินทร์ จันทรัตน์. (2568). *การดูแลกลุ่มเปราะบางในภาวะความ
ขัดแย้งชายแดนไทย - กัมพูชา*. เรียกใช้เมื่อ 25 กันยายน 2568 จาก
<https://www.senate.go.th/view/386/News/Highlight/340/TH-TH>
- องค์การบริหารส่วนตำบลเทพรักษา. (2568). *คู่มือการปฏิบัติงานงานป้องกันและบรรเทา
สาธารณภัย*. สุรินทร์: องค์การบริหารส่วนตำบลเทพรักษา.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (Journal of Political Science Mahamakut Buddhist University) เป็นวารสารในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ในมิติทางด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การเมืองการปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นโยบายสาธารณะ สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 3 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร ทศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอกแต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 6 ฉบับ (ราย 2 เดือน) ดังนี้ ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - กุมภาพันธ์, ฉบับที่ 2 เดือน มีนาคม - เมษายน, ฉบับที่ 3 เดือน พฤษภาคม - มิถุนายน, ฉบับที่ 4 เดือนกรกฎาคม - สิงหาคม, ฉบับที่ 5 เดือนกันยายน - ตุลาคม และ ฉบับที่ 6 เดือน พฤศจิกายน - ธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การเมืองการปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นโยบายสาธารณะ สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจารณ์หรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabun PSK ตั้งค่าน้ำกระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำอยู่ที่ 300 คำ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ

2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) **อภิปรายผล (Discussion)** เสนอเป็นความเรียง ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) **องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge)** ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) **สรุป (Conclusion) / ข้อเสนอแนะ (Recommendation)** ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) **เอกสารอ้างอิง (References)** ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่างเช่น การปฏิวัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนาคนสู่อุตสาหกรรมอนาคต เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นหนึ่งเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559) โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ / เล่มที่/ ชื่อที่/ เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่พิมพ์ ตัวอย่าง เช่น “ภิกษุทั้งหลาย รูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นอนัตตา ภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอัตตาแล้วไซ้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาร” (วิ.ม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกสรวดี เชี่ยวชาญ, 2557)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (นิรมัย คุ่มรักษา และอัจฉิมา ศิริพิบูลย์ผล, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎี ก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Phathong, K., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สอง และตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N., 2004)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Bloom, B. S., et al.)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เกษญา ผาทอง. (2548). ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์ : แนวคิด ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง. //(ปีที่พิมพ์). //ชื่อบทความ. //ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ). //ชื่อเรื่อง. //เลขหน้าที่
อ้างอิง. //สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ชลิตา บัณฑทวงศ์. (2556). ข้าวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ใน พจนก กาญจน
จันทร์ (บรรณาธิการ), คน ข้าว นา ควาย ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หน้า
39-68). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง. //(ปีที่พิมพ์). //ชื่อบทความ. //ชื่อวารสาร. //ปีที่(ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลข
หน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เกษงา ผาทอง และคณะ. (2562). พระพุทธศาสนากับการเมือง. วารสารวไลยอลงกรณ์
ปริทรรศน์, 3(2), 16-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง. //(ปีที่พิมพ์). //ชื่อบทความ. //ใน ชื่อสารานุกรม, /เล่มที่อ้างอิง, หน้า เลขหน้าที่อ้างอิง).
สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิท อาจพันธ์. (2537). หม้อคอกควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขตหัวเมือง
ฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้น.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง. //(วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์). //ชื่อบทความ. //ชื่อหนังสือพิมพ์, /เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง. //(ปีที่พิมพ์). // ชื่อวิทยานิพนธ์. //ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นายมนัส ภาคภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์. //(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์). //ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์. //(ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

ไชยศิริ ลีศิริกุล. (5 พ.ย. 2562). วิธีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานข้าว. (พระมหาปรัชญ์ อุตถาพร, สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง. //(ปีที่เผยแพร่). // ชื่อเรื่อง. //เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริงจิตร. (2555). กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก <http://www.tpsoc.moc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย. //(ปีที่พิมพ์). //ชื่อเรื่อง(ถ้ามี). //ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

กฤษฎีกา จริ่งจิตร. (2555). กฤษฎีกาชาวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก <http://www.tpsa.moc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง (ถ้ามี).// ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/ (วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงสาธารณสุข. (2558). คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย Developmental Surveillance and Promotion Manual (DSPM) Promotion Manual (DSPM). เชียงใหม่: สยามพิมพ์นานาชาติ.

ประภัสสร ปรีเอี่ยม และธรรมนุญ รวีผ่อง. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็ก สำหรับเด็กพัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษในจังหวัดมหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.

พระสุตริภักษ์ วิสุทโธ และเดชชาติ ตริทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชน ในตำบลทรายขาว อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 2(2), 8-13

พระสถาพร ปุณณนนโท (เจ้าจวนจระ) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสาของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ. (2560). รายงานทารกน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPM ปีงบประมาณ 2560 (อินเทอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก <http://atg.hdc.moph.go.th>

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2563). ศิลปะการแห่งโนราห์. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.m-culture.go.th/phatthalung/ewt_news.php?nid=508&filename=index.

Elizabet, B. (1990). Ecotourism: The Potentials and Pitfalls. Vol.1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.

Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helpgiving practices and family-Centered care. *Pediatr Nurs*, 22(2), 334-337.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้ที่เว็บไซต์ของวารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ที่ <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jpsmbu/index> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : ketsada.iadp@gmail.com

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง)

กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสารสิ่งฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัย ที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด).....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

.....(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

...(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ).....

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ).....

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....

4.สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1..... (16 pt)

2..... (16 pt)

3..... (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt)..... ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล.....

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt).....ระบอบองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย...สังเคราะห์
ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ...เข้าใจ
ง่าย.....

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)

...(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด...สั้น ๆ...กะทัดรัดได้ใจความ...พร้อมข้อเสนอแนะที่
ได้จากการวิจัย...และการนำผลการวิจัยไปใช้...รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

...(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

.....
.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

.....(16 pt)

.....

.....

.....

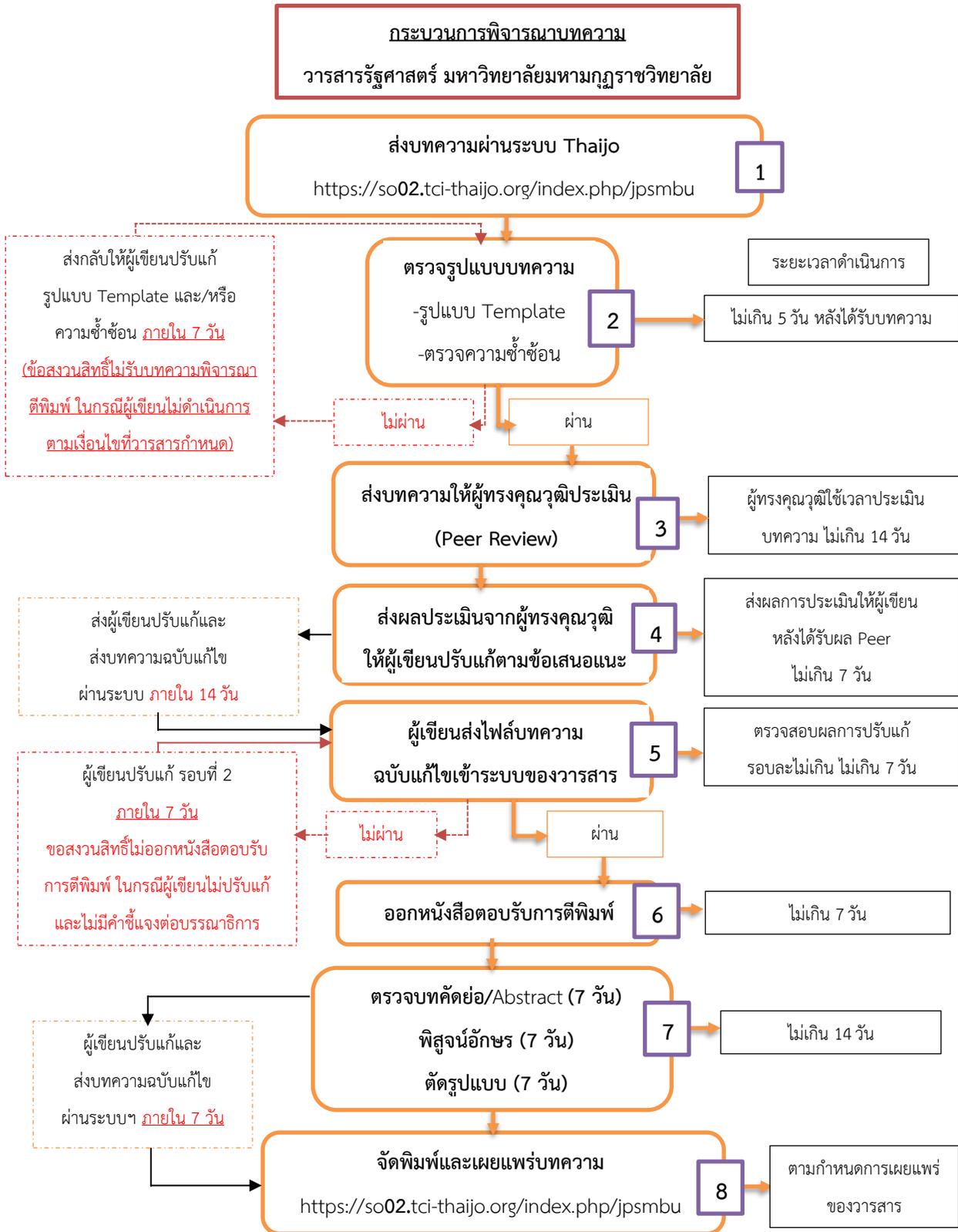
.....

Keywords: 3-5 words

หมายเหตุ: ระยะเวลาของกระบวนการพิจารณาบทความตั้งแต่ผู้พิมพ์ส่งบทความเข้าระบบ ขั้นตอนที่ 1-6 ใช้ระยะเวลาประมาณ 1 เดือน ในการออกหนังสือตอบรับการตีพิมพ์ (ผู้พิมพ์บทความต้องปรับแก้บทความตามกำหนด)